

วารสารปัญญาปณิธาน Pañña Panīthan Journal

P-ISSN : 2672-9679 ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2563
E-ISSN : 2697-5122 Vol.5 No.2 July – December 2020

วัตถุประสงค์

วารสารปัญญาปณิธาน เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขมาตรฐาน ISSN : 2672-9679 (Print) และ ISSN : 2697-5122 (Online) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า และเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนิสิตนักศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา การศึกษา ภาษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การท่องเที่ยว และสหวิทยาการ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer reviewed) เปิดรับบทความทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก มหาวิทยาลัย มีกำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม-มิถุนายน / ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม-ธันวาคม (ราย 6 เดือน) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต,ศ.ดร.

พระราชปริยัติกวี,ศ.ดร.

พระราชปริยัติมุนี,ผศ.ดร.

พระสุวรรณเมธากรณ์,ผศ.ดร.

พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร,รศ.ดร.

พระราชรัตนาลงกรณ์,รศ.ดร.

พระศรีญาณวงศ์,ดร.

พระครูปริยัติสุวรรณวัฒน์,ดร.

ดร.ทองคำ ดวงชั้นเพ็ชร

พระครูโพธิชยานุสิฐ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บรรณาธิการบริหาร

พระมหาประหยัด ปญญาโร,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระมหาสมเด็จ มหาสมิทธิ,ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

กองบรรณาธิการ

ผศ.ดร.สุกัญต์ แสงโชติ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พระเดชขจร ขนฺติโร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

นายอภิวัฒน์ชัย พุทธจร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ดร.สกุล อ้นมา

มหาวิทยาลัยบูรพา

ผศ.ดร.มนตรี วิวาท์สุข

มหาวิทยาลัยบูรพา

ดร.จุฬารัตน์ วิชาชาติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ดร.สมพงษ์ เกษานุช

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ดร.ปารีชาติ ทูมนันท์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ดร.ฐิติวรรณ สิ้นธุ์นอก

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

ดร.ขวัญฤดี เคนราช

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ผศ.ดร.สมบัติ มั่งมีสุขศิริ

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ว่าที่ร้อยตรีเอกสิทธิ์ สนามทอง

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผศ.ดร.กนิษฐ์กานต์ ปั่นแก้ว
ผศ.ดร.อัมเรศ เนตาสีทธิ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นางอิงอร บุตรศรีผา
ดร.เกษภา ผาทอง
นายปัญญา ไชยสุข

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

ดร.กัมพล นະวัน
พระวันชัย ภูริทตฺโต,ดร.
ดร.ภณชิตลา น้อยเจริญ
นายอนันต์ คติยะจันทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ฝ่ายกฎหมาย

ดร.เพิ่ม หลวงแก้ว
นายสำราญ ย่อยไรสงค์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ออกแบบปก

นายเทวราช เจริญเวทย์

จัดรูปเล่ม

นายอภิวัฒน์ชัย พุทธจร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พิสูจน์อักษร

นายสุวิทย์ ขาวนอก

ข้าราชการบำนาญ

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์

ถนนประจักษ์ศิลปาคม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43000

โทรศัพท์ : 042-460082

เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

อาคารหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ ชั้น 3 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตหนองคาย 219 หมู่ที่ 3 ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100

โทรศัพท์ : 042- 495333, 08-7853-1097 โทรสาร : 042-495222

บทบรรณาธิการ

วารสารปัญญาภิธาน ได้ดำเนินการเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการมาต่อเนื่อง ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2559 เป็นต้นมา การเผยแพร่วารสาร มี 2 รูปแบบ คือ 1) แบบตีพิมพ์รูปเล่ม (ISSN : 2672-9679 (Print)) 2) แบบออนไลน์ (ISSN : 2697-5122 (Online)) มีกำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับคือ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม-มิถุนายน และฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม-ธันวาคม (ราย 6 เดือน) วารสารปัญญาภิธาน ได้รับการประเมินคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) โดยให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 2 : วารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพของ TCI (จนถึง 31 ธันวาคม 2567) สามารถดาวน์โหลดบทความย้อนหลังและบทความฉบับปัจจุบันได้ที่ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/PPJ/index>

วารสารฉบับนี้ เป็นปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2563 บทความที่นำมาเผยแพร่ในฉบับนี้ ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ บทความละ 2 ท่าน บทความในฉบับนี้ประกอบด้วยบทความในหลายสาขา โดยจำแนกเนื้อหาเป็น 6 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 บทความด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มที่ 2 บทความด้านการศึกษา กลุ่มที่ 3 บทความด้านรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ กลุ่มที่ 4 บทความด้านนิติศาสตร์ กลุ่มที่ 5 บทความด้านประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยว กลุ่มที่ 6 บทความด้านภาษา วรรณกรรมและดนตรี แต่ละกลุ่มมีบทความที่น่าสนใจ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 บทความด้านพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยบทความวิจัยด้านพระพุทธศาสนา ประยুক্ত จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ บทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย” โดย เจษฎา มุลยาพอ บุญส่ง สิ้นจันนอก พระมหาปริยญา วรญาโณ และสมเดช นามเกต ได้เสนอแนวทางการพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในจังหวัดหนองคายว่า การพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุควรใช้วัดเป็นแหล่งพัฒนาดตนเอง เพราะมีความเป็นที่สปีบายและเป็นความรื่นรมย์ เหมาะแก่การพัฒนาสุขภาพจิต ส่วนรูปแบบการพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย ผู้สูงอายุสามารถนำหลักธรรมคือ ภาวนา 4 ได้แก่ 1. กายภาวนา 2. สีสภาวนา 3. จิตภาวนา และ 4. ปัญญาภาวนา มาปรับใช้ในการดำรงชีวิตได้

กลุ่มที่ 2 บทความด้านการศึกษา ประกอบด้วยบทความวิจัยเกี่ยวกับการศึกษา จำนวน 2 เรื่อง คือ บทความวิจัยเรื่อง “ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย เขต 1” โดย ธัญญลักษณ์ มหาศิริพันธ์ สิทธิชัย สอนสุภี และบุญฤทธิ์ เพ็ชรวิศิษฐ์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการบริหารของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ระดับประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็กดังกล่าว อยู่ในระดับมากของทุกด้าน ซึ่งด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ส่วนผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็กนี้ ประกอบด้วยด้านโครงสร้างองค์กร ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านวัฒนธรรมองค์กร ตามลำดับ ยิ่งไปกว่านั้น คณะผู้นิพนธ์ยังมีข้อเสนอแนะในหลายประเด็นที่มีต่อการเพิ่มศักยภาพของโรงเรียนขนาดเล็กด้วย

บทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดานเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี” โดย ชนันภรณ์ อารีกุล ผู้วิจัยได้นำเสนอวัตกรรมการเรียนการสอน โดยการสร้างวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ เพราะเป็นการเสริมทักษะการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิต ทำให้นิสิตไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนการสอน เป็นบทความที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี

กลุ่มที่ 3 ด้านรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ประกอบด้วยบทความวิจัยและบทความวิชาการ จำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ บทความวิชาการเรื่อง “นโยบายส่งเสริมการลงทุนและความก้าวหน้าของการดำเนินงานเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในประเทศไทย” โดย สมศักดิ์ ตลาดทรัพย์ จิณัสมา ศรีหิรัญ และสุริยะ ศรีสุระ ได้ศึกษาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษว่า เป็นหนึ่งในแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ของประเทศกำลังพัฒนา เนื่องจากตำแหน่งทางภูมิรัฐศาสตร์สามารถช่วยสร้างรายได้ให้กับประเทศที่มีเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ๆ ได้ เพราะการใช้แนวทางการพัฒนาประเทศอย่างเดียวกันทั้งหมดทุกพื้นที่ อาจไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร แต่การจัดตั้งพื้นที่พิเศษจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้อีกทางหนึ่งด้วย พร้อมทั้งได้เสนอมุมมองว่า การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศไทยยังไม่ประสบผลสำเร็จ เป็นเพราะมีอุปสรรคและปัญหาอย่างไร

บทความวิชาการเรื่อง “วิเคราะห์นโยบายการขับเคลื่อนโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด” โดย ศรีเสด็จ กองแกน และภักดี โพธิ์สิงห์ เป็นอีกหนึ่งบทความที่น่าสนใจ โดยผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดการจัดสวัสดิการเงินอุดหนุนให้กับเด็กแรกเกิดในครัวเรือนยากจน หรือครัวเรือนที่เสี่ยงต่อความยากจน อันเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และเป็นการประกันสิทธิให้เด็กได้รับสิทธิโดยตรง เพราะนโยบายสาธารณะการบริการทางสังคมต่าง ๆ ของไทย ยังให้ความสำคัญในเรื่องเด็กปฐมวัยไม่เพียงพอ จึงเกิดแนวคิดเรื่องเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูบุตร เพื่อช่วยบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับครอบครัวในยามวิกฤต ช่วยเพิ่มบทบาทของครอบครัวในการดูแลบุตร และส่งเสริมการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานในยามปกติ การช่วยให้ครอบครัวมีสมรรถนะที่จะเลี้ยงดูเด็กในช่วงปฐมวัยนี้ จะทำให้เด็กเจริญเติบโตเต็มศักยภาพ ไม่เสียโอกาสที่เกิดขึ้นจากการปล่อยปละละเลยในช่วงเริ่มต้นของชีวิต

บทความวิชาการเรื่อง “การศึกษากรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน” โดย ธงชัย สิงอุดม ได้ศึกษากรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เนื่องจากภาคประชาชนเป็นภาคีหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาชุมชน เพราะการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนถือเป็นกระบวนการมีส่วนร่วม ตามครรลองระบอบประชาธิปไตยสากล ซึ่งการนำเสนอมุมมองของภาคประชาชนต้องอยู่ภายใต้สิทธิและเสรีภาพ การมีส่วนร่วมนี้ช่วยทำให้การกำหนดนโยบายสาธารณะมีความสมบูรณ์มากขึ้น และเป็นเครื่องรับรองการใช้สิทธิ์อย่างเท่าเทียมในฐานะผู้มีส่วนได้เสียจากนโยบายสาธารณะนั้นโดยตรง จึงกล่าวได้ว่า การศึกษากรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน ถือเป็นกระบวนการที่เกิดจากฐานรากของสังคมอย่างแท้จริง

บทความวิจัยเรื่อง “แนวทางการสร้างจิตสำนึกสาธารณะในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” โดย อภิวัฒน์ชัย พุททจร ได้ทำการศึกษา

สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการมีจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย และศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม ของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนากลยุทธ์ในการสร้างจิตสำนึกสาธารณะในการพัฒนาชุมชน ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ส่วนการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ห้วงค์ความรู้ไว้อย่างมากมาย ซึ่งผู้อ่านสามารถศึกษาได้ในบทความนี้

บทความวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลย” โดย ศตวรรษ สงกาพันธ์ ได้ศึกษาหลักการบริหารและโครงสร้างอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดเลย พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย คือ ตัวของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะมีผลประโยชน์ทับซ้อนระหว่างผู้นำและพวกพ้อง ทางด้านการพัฒนารูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย พบว่า การสร้างสถาบันเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมสำหรับนักการเมืองเป็นคำตอบที่จะช่วยควบคุมความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของนักการเมือง ส่วนการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ว่าการพัฒนาวัฒนธรรมของตัวผู้นำ มีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบาย เพราะมีคุณค่าในการผลักดันให้นโยบายเกิดเป็นรูปธรรม

บทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี” โดย วรณีย์ เบญจวัฒนาผล ได้ศึกษาระดับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและเปรียบเทียบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก โดยด้านการจัดทำผังเครือข่ายองค์กรชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการพัฒนาการบริหารและการจัดการ ด้านการพัฒนาการตลาด ด้านการพัฒนาการผลิต และด้านการพัฒนาเงินทุน ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี พบว่า ประชาชนที่มีช่วงอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่แตกต่างกัน และมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญด้วยเช่นกัน

บทความวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี” โดย ดิเรก ธรรมารักษ์ ได้มุ่งศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี พบว่า ระดับประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก ส่วนแนวทางพัฒนาประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี พบว่า ด้านการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ ควรจัดให้มีการวางแผนการประชุมบุคลากร เพื่อรับทราบปัญหาข้อเสนอแนะและมอบนโยบายการปฏิบัติงาน ด้านการสรร

หาทรัพยากรมนุษย์ ก็ควรจัดตั้งคณะกรรมการสรรหาและคัดเลือกจากบุคคลที่มีความโปร่งใส ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ควรจัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ ด้านการดำรงรักษาทรัพยากรมนุษย์ ก็ควรจัดกิจกรรมเพื่อพบปะสังสรรค์ และจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมสวัสดิการ ให้บุคลากรในองค์กรมีมิตรสัมพันธ์กับองค์กรมากขึ้น

บทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง : กรณีศึกษา อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” โดย คิต วรณดี ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และศึกษาการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ได้นำเสนอว่า ผู้นำชุมชนควรมีส่วนร่วมด้วยการให้คำแนะนำ ส่วนภาคประชาชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเพื่อความโปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ ถือเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนริมฝั่งโขง ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอีกด้วย

กลุ่มที่ 4 บทความด้านนิติศาสตร์ ประกอบด้วยบทความวิจัย 5 เรื่อง ได้แก่ บทความวิจัยเรื่อง “ปัญหาความไม่เสมอภาคทางกฎหมายในการปล่อยชั่วคราวจำเลยในคดีอาญา” โดย ธนพร จุลศรี และสุนทรี บุชิตชน ได้ศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาการประเมินความเสี่ยง และการกำกับดูแลจำเลยในชั้นปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศไทย พบว่า การปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศไทย ยังมีข้อบกพร่องบางประการที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียม และความไม่เสมอภาคของจำเลย บทความนี้ผู้นิพนธ์ได้ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขกฎหมายการปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศไทยไว้อย่างรอบด้าน

บทความวิจัยเรื่อง “ปัญหากฎหมายการเปิดเสรีกัญชาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา” โดย ศิวัช นุกุลกิจ ได้ศึกษาปัญหากฎหมายการเปิดเสรีกัญชาของประเทศไทย ใน 3 ประเด็น คือ (1) การเปิดเสรีกัญชาในการนันทนาการ (2) ผลกระทบจากการเปิดเสรีกัญชา (3) มาตรการทางกฎหมายในการเปิดเสรีกัญชา โดยจะทำการศึกษาเปรียบเทียบกับของญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา และได้เสนอมุมมองการเปิดเสรีกัญชาว่า มีผลดีและผลเสียต่อสังคมและเศรษฐกิจอย่างไร

บทความวิจัยเรื่อง “ปัญหาทางกฎหมายและแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการคุ้มครองผู้บริโภคศึกษารณผู้ใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง” โดย ประภมาภรณ์ นรสิงห์ และสุนทรี บุชิตชน ได้ศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคที่ใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง ปัญหาค่าสินไหมทดแทน ปัญหาในการโฆษณาเครื่องสำอาง และปัญหาการฟ้องร้องค่าสินไหมทดแทนจากหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบในการอนุญาตผลิตเครื่องสำอาง คณะผู้นิพนธ์มีข้อเสนอแนะด้วยการให้สิทธิแก่โจทก์ในการร้องขอให้ศาลกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ หรือควรบัญญัติเพิ่มเติมให้ประชาชนมีหน้าที่ในการพิจารณาร่วมกับศาล และยังสนับสนุนให้มีการออกประกาศกระทรวงสาธารณสุขเพิ่มเติมในการกำหนดให้จัดแจ้งข้อความที่จะใช้ในการโฆษณาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางด้วย ส่วนคำแนะนำอื่น ๆ สามารถศึกษาได้จากบทความฉบับสมบูรณ์ในวารสารนี้

บทความวิจัยเรื่อง “ปัญหาทางกฎหมายกรณีผู้ขับขี่ปฏิเสธการตรวจวัดแอลกอฮอล์” โดย วัชรินทร์ เหริยญหล่อ ได้ศึกษาปัญหาทางกฎหมายกรณีผู้ขับขี่ปฏิเสธการตรวจวัดแอลกอฮอล์ในประเด็น (1) มูลเหตุในการดื่มแอลกอฮอล์ (2) ปัญหาผลกระทบจากการใช้แอลกอฮอล์ (3) ปัญหาทางกฎหมายในการตรวจวัดแอลกอฮอล์ ผลการวิจัยพบว่า มูลเหตุในการดื่มแอลกอฮอล์เกิดจากการอยากทดลอง การดื่มเพื่อเข้าสังคม โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบด้านสุขภาพที่จะตามมา ก่อให้เกิดปัญหาเมาสุรา โดยเฉพาะปัญหาการเมาแล้วขับ ส่งผลให้เกิดปัญหาทางกฎหมายที่ผู้ขับขี่ปฏิเสธการตรวจวัดแอลกอฮอล์ ด้วยอ้างว่าอุปกรณ์การตรวจไม่ได้มาตรฐาน ไม่ถูกสุขอนามัย ซึ่งในการตรวจวัดแอลกอฮอล์ กฎหมายไม่ได้กำหนดให้ต้องมีผู้มีความรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์การตรวจวัด และไม่ได้กำหนดให้ต้องมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขร่วมทำการตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์ด้วย ส่วนข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่ควรส่งเสริม ปรากฏอยู่ในบทความนี้เรียบร้อยแล้ว

บทความวิจัยเรื่อง “มาตรการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ” ของ ศุภกร แสงวระโทก และเพิ่ม หลวงแก้ว ได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ ที่เกี่ยวกับรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ พบว่า มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และต้องใช้กฎหมายอย่างรัดกุมเข้มงวดมากขึ้น นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องในการใช้รถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบแล้ว คณะผู้นิพนธ์ได้เสนอแนะว่ามาตรการทางกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่ออกมาควรมีพื้นฐานจากความเห็นร่วมของประชาชน เพื่อให้ประชาชนเกิดการยอมรับและปฏิบัติตามมาตรการกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเสนอให้มีการลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูความชอบธรรมของกฎหมายด้วย

กลุ่มที่ 5 บทความด้านประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยว ประกอบด้วยบทความวิจัย 1 เรื่อง ได้แก่ บทความวิจัยเรื่อง “การท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมของอีสานใต้ : ประวัติศาสตร์เส้นทางและการเสริมสร้างเครือข่ายในประชาคมอาเซียน” โดย ธนู ศรีทอง ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ พระมหาโชตินิธิฐพนธ์ สุทธิจิตโต ปัญวลี เสริมทรัพย์ ชายชาญ วงศ์ภักดี และพระครูสุขเมธจันทร์ ความน่าสนใจของบทความนี้อยู่ที่การนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมอีสานใต้ และการบูรณาการความร่วมมือทางเศรษฐกิจในประชาคมอาเซียน เพราะภูมิภาคอีสานใต้มีแนวพรมแดนติดกับกัมพูชา รวมทั้งการมีกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าถึง 4 กลุ่ม คือ เขมร กูย ลาว และไทยโคราช โดยชนเผ่าเหล่านี้ได้สร้างร่องรอยทางอารยธรรมที่สำคัญไว้จำนวนมาก และสามารถยกขึ้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมได้ อาทิเช่น อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง และวัดไพรพัฒนา เป็นต้น ส่งผลให้ผู้ประกอบการท่องเที่ยวโดยรอบต้องพัฒนาศักยภาพในการสื่อสารภาษาอังกฤษให้สอดคล้องกับการเครือข่ายในประชาคมอาเซียน

กลุ่มที่ 6 บทความด้านภาษา วรรณกรรม และดนตรี ประกอบด้วยบทความวิจัย 3 เรื่อง ได้แก่ บทความวิชาการเรื่อง “การกล่อมเกลาสังคมเชิงพุทธตามแนวคิดโคลงโลกนิติในกลุ่มน้ำโขง” โดย พระศิลาศักดิ์ สุขเมธ (บุญทอง) พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า และมิตรธีรา วิสุตรานุกุล ความน่าสนใจของ

บทความชิ้นนี้ อยู่ที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาโคลงโลกนิติว่ามีส่วนในการกล่อมเกลาจิตใจชุมชนลุ่มน้ำโขงอย่างไร และโคลงโลกนิติที่สอดแทรกองค์ความรู้ทางพุทธธรรมไว้อย่างลึกซึ้ง สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและจัดระเบียบสังคมลุ่มน้ำโขงให้สงบร่มเย็นได้อย่างไร เป็นองค์ความรู้ที่น่าสนใจมาก

บทความวิจัยเรื่อง “พลวัตภูมิปัญญาภาษาถิ่นกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมลุ่มแม่น้ำโขงจังหวัดหนองคาย” โดย วิวัฒน์ ทองวาด ได้ศึกษาการพัฒนาการด้านภาษาถิ่นของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง จังหวัดหนองคาย พบว่า ภาษาถิ่นอีสานเป็นที่แพร่หลายในพื้นที่จังหวัดหนองคาย พลวัตภูมิปัญญาภาษาท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง และรัฐควรอนุรักษ์และฟื้นฟูอักษรถิ่นอีสาน เช่น อักษรไทยน้อยและอักษรธรรมอีสาน ให้เป็นที่เป็นที่แพร่หลายและคงอยู่ในสังคมอีสานสืบไป บทความนี้ได้ชี้แนะว่า ครอบครัวควรเป็นสถาบันแรกที่ปลูกฝังให้เด็กเห็นความสำคัญ และกระตุ้นให้เด็กไม่อายที่จะพูดภาษาถิ่น อีกทั้งคนในสังคมก็ไม่ควรรังเกียจหรือเห็นเป็นสิ่งที่แปลก แต่ควรปรับมุมมองด้วยการให้ความยกย่องเชิดชู เพราะการมีภาษาถิ่นเป็นอัตลักษณ์ที่หาได้ยากมาก ภาษาถิ่นจึงมีคุณค่าคู่ควรแก่การรักษาไว้อย่างสูงสุด

บทความวิจัยเรื่อง “ชุดการสอนการบรรเลงพิณอีสาน โดยประยุกต์ใช้จากกลวิธีการบรรเลงกีตาร์ไฟฟ้าสำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาดนตรีพื้นเมือง” โดย พัชร หลวงแก้ว และพงษ์พิทยา สัพโส ผู้วิจัยได้สร้างชุดการสอนการบรรเลงพิณอีสาน โดยประยุกต์ใช้จากกลวิธีการบรรเลงกีตาร์ไฟฟ้า สำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาดนตรีพื้นเมือง ผลวิจัยพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ อีกทั้งนักศึกษายังมีความพึงพอใจมากต่อชุดการสอนการบรรเลงพิณอีสาน โดยประยุกต์ใช้จากกลวิธีการบรรเลงกีตาร์ไฟฟ้า เนื่องจากเป็นสิ่งที่นักศึกษาไม่เคยศึกษามาก่อน จึงถือเป็นสิ่งใหม่ รวมถึงการได้อ่านโน้ตดนตรีพื้นเมืองเป็นโน้ตภาษาไทย ทำให้นักศึกษาได้ฝึกการนำไปประยุกต์ใช้และมีสมาธิกับการฝึกซ้อมมากขึ้น นับว่าบทความนี้ม้องค์ความรู้เกี่ยวกับการดนตรีที่น่าสนใจมากที่สุด

ขอขอบคุณผู้สนับสนุนบทความทุกท่าน ที่ได้ส่งบทความเข้ามาตีพิมพ์ในวารสารปัญญาปณิธาน ฉบับนี้ ขอขอบคุณคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้สละเวลาในการอ่านบทความและชี้แนะผู้สนับสนุนเพื่อนำไปแก้ไข ปรับปรุง ทำให้บทความมีความสมบูรณ์ และมีคุณภาพยิ่งขึ้น ขอขอบคุณกองบรรณาธิการและคณะทำงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ที่ได้ทำงานด้วยความวิริยะอุตสาหะ พุ่มเท เสียสละ ดำเนินงานวารสารฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

(พระมหาประยัต ปัญญาโร,ดร.)

บรรณาธิการบริหาร
วารสารปัญญาปณิธาน

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
กองบรรณาธิการ	(ก)-(ง)
บทบรรณาธิการ	(จ)-(ญ)
สารบัญ	(ฎ)-(ณ)
บทความวิชาการ : Academic Article	
นโยบายส่งเสริมการลงทุนและความก้าวหน้าของการดำเนินงาน เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในประเทศไทย THE INVESTMENT PROMOTION POLICY AND OPERATIONAL PROGRESS OF SPECIAL ECONOMIC ZONE IN THAILAND สมศักดิ์ ตลาตทรัพย์, จิณัสมา ศรีหิรัญ, สุริยะ ศรีสุระ	1-14
การกล่อมเกลาสังคมเชิงพุทธตามแนวคิดโคลงโลกนิติในลุ่มน้ำโขง BUDDHIST SOCIALIZATION OF KHLONG LOKKANIT IN MEKONG BASIN พระศิวะศักดิ์ สุเมโธ (บุญทอง), พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า, มิตรธีรวิภา วิสุตธานุกุล	15-28
การศึกษากรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน STUDIES OF CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR PEOPLE'S POLITICAL PARTICIPATION ธงชัย ลิงอุดม	29-42
วิเคราะห์นโยบายการขับเคลื่อนโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ANALYSIS OF POLICY TO DRIVE THE NEWBORN CHILD CARE PROGRAM ศรีเสด็จ กองแกน, ภัคดี โพธิ์สิงห์	43-54
บทความวิจัย : Research Articles	
การท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมของอีสานใต้ : ประวัติศาสตร์เส้นทางและ การเสริมสร้างเครือข่ายในประชาคมอาเซียน RELIGIOUS AND CULTURAL TOURISM IN THE LOWER NORTHEAST REGION OF THAILAND: HISTORY ROUTES AND NETWORK STRENGTHENING IN ASEAN COMMUNITY ธนู ศรีทอง, ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, พระมหาโชตนิพัฑฒพงษ์ สุทนต์จิตโต, ปัญวาลี เสริม ทรัพย์, ชายชาญ วงศ์ภักดี, พระครูสุเมธจันทสิริ	55-68

สารบัญ (ต่อ)

ชุดการสอนการบรรเลงพิณอีสาน โดยประยุกต์ใช้จากกลวิธีการบรรเลงกีตาร์ไฟฟ้าสำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาดนตรีพื้นเมือง THE INSTRUCTIONAL PACKAGE OF ISAN LUTE BY USING ELECTRIC GUITAR FOR UNIVERSITY IN THE BACHELOR OF MUSIC IN FOLK MUSIC พัชร หลวงแก้ว, พงษ์พิทยา สัพโส	69-82
ปัญหาความไม่เสมอภาคทางกฎหมายในการปล่อยชั่วคราวจำเลยในคดีอาญา THE PROBLEM OF LEGAL INEQUALITY IN THE TEMPORARY RELEASE IN CRIMINAL CASES ธนพร จุลศรี, สุนทรี บูชิตชน	83-94
ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ADMINISTRATIVE FACTORS AFFECTING SMALL SCHOOLS EFFECTIVENESS UNDER THE NONGKHAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1 ชัยภูมิ วัฒนศิริ, สิริทิพย์ สอนสุภี, บุญฤทธิ์ เพ็ชรวิศิษฐ์	95-108
แนวทางการสร้างจิตสำนึกสาธารณะในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย A WAY FOR THE CREATING PUBLIC AWARENESS IN THE COMMUNITY OF LOCAL GOVERNMENTS IN NONG KHAI PROVINCE อภิวัฒน์ชัย พุทธจร	109-122
การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลย CHANGING OF POLITICAL CULTURE AND POWER STRUCTURE OF LEADERSHIP IN LOEI PROVINCE ศตวรรษ สงกาพันธ์	123-136
การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดานเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี THE DEVELOPMENT OF LEARNING INNOVATION AS BOARD GAME FOR ENHANCING THE ACTIVE CITIZEN OF THE UNDERGRADUATE STUDENTS ชนันภรณ์ อารีกุล	137-150

สารบัญ (ต่อ)

<p>ปัญหากฎหมายการเปิดเสรีกัญชาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา</p> <p>LAW PROBLEMS OF CANNABIS LIBERALIZATION OF THAILAND COMPARE WITH JAPAN UNITED KINGDOM AND THE UNITED STATES</p> <p>ศิวัช นุกุลกิจ</p>	151-160
<p>ปัญหาทางกฎหมายและแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการคุ้มครองผู้บริโภค ศึกษากรณีผู้ใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง</p> <p>LEGAL PROBLEM AND APPROPRIATE GUIDELINES FOR CUSTOMER PROTECTION: CASE STUDY OF COSMETICS USERS</p> <p>ประถมาภรณ์ นรสิงห์, สุนทรี บุชิตชน</p>	161-172
<p>ปัญหาทางกฎหมายกรณีผู้ขับขี่ปฏิเสธการตรวจวัดแอลกอฮอล์</p> <p>LEGAL PROBLEMS IN CASE OF DENIAL OF ALCOHOL TEST</p> <p>วัชรินทร์ เหยี่ยวหล่อ</p>	173-182
<p>การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี</p> <p>COMMUNITY ECONOMIC DEVELOPMENT OF SUB -DISTRICT ADMINISTRATION ORGANIZATION IN LAT LUM KAEO DISTRICT PATHUM THANI PROVINCE</p> <p>วรรณิ์ เบญจวัฒนาผล</p>	183-194
<p>มาตรการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ</p> <p>LEGAL LAW ENFORCEMENT MEASURES REGARDING MODIFIED MODIFICATION OF MOTORCYCLES</p> <p>ศุภกร แซวกระโทก, เพิ่ม หลวงแก้ว</p>	195-206
<p>การพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา ในจังหวัดหนองคาย</p> <p>MENTAL WELL-BEING OLDER WAY OF BUDDHIST LIFE IN NONGKHAI</p> <p>เจษฎา มุลยาพอ, บุญส่ง สิ้นธุ์นอก, พระมหาปริยญา วรรณญาณ, สมเดช นามเกต</p>	207-220
<p>ประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี</p> <p>EFFECTIVENESS FOR HUMAN RESOURCE MANAGEMENT OF PATHUMTHANI PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION</p> <p>ดิเรก ธรรมารักษ์</p>	221-234

สารบัญ (ต่อ)

**พลวัตภูมิปัญญาภาษาถิ่นกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมลุ่มแม่น้ำโขง
จังหวัดหนองคาย** 235-244

THE DYNAMIC OF WISDOM DIALECT TO SOCIAL CHANGE AT THE MEKONG
RIVER IN NONGKHAI PROVINCE

วิวัฒน์ ทองวาด

**การพัฒนาารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำ
โขง : กรณีศึกษา อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย** 245-258

THE DEVELOPMENT OF RIGHTEOUS ECONOMIC MODEL FROM PARTICIPATORY
ACTION OF MEKONG RIVER SIDE COMMUNITY : A CASE STUDY OF NONG KHAI
DISTRICT, NONG KHAI PROVINCE

คิต วรณดี

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ 259-274

นโยบายส่งเสริมการลงทุนและความก้าวหน้าของการดำเนินงาน
เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในประเทศไทย*
THE INVESTMENT PROMOTION POLICY AND OPERATIONAL PROGRESS
OF SPECIAL ECONOMIC ZONE IN THAILAND

สมศักดิ์ ตลาดทรัพย์
Somsak Taladsub
จีณัสมา ศรีหิรัญ
Jenasama Srihirun
สุริยะ ศรีสุระ
Suriya Srisura
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
KhonKaen University, Thailand.
E-mail: Somsta@kku.ac.th

บทคัดย่อ

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zones:SEZs) ถือเป็นหนึ่งแนวทางในการพัฒนาเชิงพื้นที่ของหลาย ๆ ประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา เนื่องจากความแตกต่างทางภูมิรัฐศาสตร์ การใช้รูปแบบและแนวทางการพัฒนาประเทศอย่างเดียวกันทั้งหมดทุกพื้นที่ อาจไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร การจัดตั้งพื้นที่พิเศษ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจจึงเกิดขึ้น ซึ่งแนวคิดนี้อาจเรียกแตกต่างกันไป เช่น เขตการค้าเสรี เขตการค้าเสรีเพื่อส่งออก เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ สวนอุตสาหกรรมหรือนิคมอุตสาหกรรม เขตคลังสินค้าพิเศษ เขตอุตสาหกรรมสีเขียว เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดึงดูดให้นักลงทุน ทั้งจากในและต่างประเทศเข้าไปลงทุนในพื้นที่ที่กำหนด โดยจะได้รับสิทธิประโยชน์พิเศษต่าง ๆ จากภาครัฐ เช่น การยกเว้นการเก็บภาษีอากร การได้สิทธิเช่าที่ดินในราคาถูก การยกเว้นค่าธรรมเนียม เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ และอนุญาตผ่อนปรนให้ใช้แรงงานต่างด้าว เป็นต้น บทความฉบับนี้ เป็นการนำเสนอแนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศไทย นโยบายส่งเสริมการลงทุนต่าง ๆ จากรัฐบาล ทั้งมาตรการส่งเสริมการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (บีโอไอ) สิทธิประโยชน์ทางภาษีจากกระทรวงการคลัง มาตรการด้านสิทธิประโยชน์จากการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และความก้าวหน้าของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทยในปัจจุบัน

คำสำคัญ: นโยบาย, การลงทุน, ความก้าวหน้า, เขตเศรษฐกิจพิเศษ, ประเทศไทย

* Received: 13 July 2020; Revised: 26 November 2020; Accepted: 3 December 2020

Abstract

The special economic zones (SEZs) are considered one of the ways in the spatial development of many countries. Especially, developing countries due to geopolitical differences using the same pattern and national development guidelines in all areas may not be as successful as it should be. The establishing a special area for economic development took place which this concept may be called differently, such as Free Trade Zone: FTZ, Special Economic Zone, Industrial Parks or Industrial Estate, Bonded Area, Eco-Industrial Zones or Park, etc. With the objective of attracting both domestic and foreign investors to invest in the designated area. This will receive various special benefits from the government such as tax exemption, the right to rent land at a cheap price. Fee waiver low interest loans and allowed to allow lenient labor. This article is a proposal for the development of special economic zones in Thailand. Various investment promotion policies from the government, including investment promotion measures from the Board of Investment (BOI), tax incentives from the Ministry of Finance, Measures regarding privileges from the industrial estate authority of Thailand, and the progress of the current special economic development zone of Thailand.

Keyword: Policy, Investment, Progress, Special Economic Zone, Thailand

บทนำ

แนวคิดเรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษมีมาอย่างยาวนาน และเริ่มปรากฏเด่นชัดมาตั้งแต่สมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 อันเป็นผลมาจากประเทศต่าง ๆ ต้องการฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจของโลกที่ย่ำแย่ คำว่า “เขตเศรษฐกิจพิเศษ” (Special Economic Zones) มีความหมายครอบคลุมถึงการจัดตั้งเขตพื้นที่เป็นการเฉพาะตามกฎหมาย เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในด้านการค้าและการลงทุน รวมทั้งการให้สิทธิพิเศษบางประการในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การอุตสาหกรรม การพาณิชย์กรรม การบริการ หรือกิจการอื่นที่เป็นประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจของประเทศ (ปวีตร เลิศธรรมเทวี วรณินภา พัวศิริ และวิภาวี รุ่งวิชชา, 2560) ลักษณะที่สำคัญของเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นการออกมาตรการทางกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือนโยบายภายในรัฐ เพื่อยกเว้น (Exception) กฎระเบียบต่าง ๆ และอำนวยความสะดวกในทางการค้าและการลงทุน วัตถุประสงค์สำคัญ คือ จัดให้พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นเขตที่เอื้อประโยชน์ต่อการค้าและการลงทุน เพื่อเพิ่มศักยภาพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจและส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การจัดตั้งพื้นที่พิเศษมีจุดประสงค์หลักเชิงนโยบาย เพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ เพื่อการส่งออกและการพัฒนาอุตสาหกรรม แก้ปัญหาการว่างงาน และช่วยผลักดันนโยบายเศรษฐกิจอื่น ๆ

ความเป็นมาของเขตเศรษฐกิจพิเศษ

การจัดตั้งพื้นที่พิเศษ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจเกิดขึ้นครั้งแรก ณ เมือง Shannon ประเทศไอร์แลนด์ ในปี ค.ศ. 1959 โดยเป็นเขตพื้นที่การค้าเสรี หรือ Free Trade Zone แห่งแรก ซึ่ง Shannon Free Zone ตั้งอยู่บริเวณสนามบินนานาชาติ Shannon (Shannon International Airport) มีบทบาทสำคัญในฐานะช่องทางที่ดึงดูดนักลงทุนต่างชาติ ที่ต้องการเข้าสู่ประเทศทั้งหลายในทวีปยุโรป ซึ่งในเวลานั้น รัฐบาลได้วางมาตรการทางกฎหมายและมาตรการที่ไม่ใช่กฎหมาย อาทิเช่น ประโยชน์ทางภาษีอากร (Tax Incentives) การให้ความช่วยเหลือด้านอสังหาริมทรัพย์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในรูปแบบต่าง ๆ (Property Rights) อีกทั้งยังมีการฝึกฝนแรงงาน (Labour) ให้มีความพร้อมต่อการรองรับการไหลเข้ามาของปัจจัยทางเศรษฐกิจ (ปวริศร เลิศธรรมเทวี วรรณวิภา พัวศิริ และวิภาวี รุ่งวณิชชา, 2560) นับตั้งแต่นั้น แนวคิดดังกล่าว ได้ถูกแพร่กระจายไปทั่วโลก เขตเศรษฐกิจพิเศษต่าง ๆ อาจมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละประเทศ โดยภาพรวมสามารถสรุปได้ ดังนี้ (Thailand's Office of Industrial Affairs Vienna Austria, 2563)

1. เขตการค้าเสรี (Free Trade Zone: FTZ) หรือ Commercial-free zone คือแนวพื้นที่ปลอดภาษี ที่สามารถใช้เป็นสถานที่สำหรับวาง จัดเก็บ พัก กระจายสินค้าคงคลัง หรือจัดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับการค้า การจัดส่งสินค้า transshipment และกระบวนการส่งออกสินค้าต่าง ๆ
2. เขตการดำเนินการเพื่อส่งออก (Export Processing Zone) EPZ คือพื้นที่อุตสาหกรรมที่จัดตั้งสำหรับตลาดต่างชาติ ภายใต้ข้อกำหนดการค้าเสรี (free-trade conditions และ liberal regulatory environment)
3. เขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone) หรือ Multi-functional Economic Zones คือพื้นที่ขนาดใหญ่ที่ถูกกำหนดให้สามารถจัดตั้งสิ่งก่อสร้าง ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมอุตสาหกรรม การบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก
4. สวนอุตสาหกรรมหรือนิคมอุตสาหกรรม (Industrial Parks or Industrial estate) Industrial Park หรือ Industrial Zones คือพื้นที่อุตสาหกรรมการผลิตขนาดใหญ่ ที่มีความคล้ายคลึงกับ Special Economic Zones แต่มีขนาดการทำกรขนาดเล็กกว่า
5. เขตคลังสินค้าพิเศษ (Bonded Area) หรือ (Bonded Warehouses) เป็นสิ่งก่อสร้างเฉพาะหรือเขตพื้นที่พิเศษที่กำหนดให้สามารถจัดเก็บ ทำการดัดแปลง หรือจัดทำกระบวนการผลิตโดยไม่ต้องเสียภาษีตามปกติ แต่ยังคงอยู่ภายใต้ข้อบังคับทางศุลกากร
6. เขตพิเศษ (Specialized Zone) เป็นเขตพิเศษที่รวมเอาคุณนัยประเภทอื่น ๆ เช่น ศูนย์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี petrochemical zones logistics parks และสนามบินไว้ในเขตพื้นที่ดังกล่าวด้วย
7. เขตอุตสาหกรรมสีเขียว (Eco-Industrial Zones or Park) มีลักษณะพิเศษคือเป็นพื้นที่ที่มุ่งพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษกับแนวทางการพัฒนาในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทย ได้มีนโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในรูปแบบนิคมอุตสาหกรรมมาเป็นเวลานาน โดยได้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (Board of Investment: BOI) และพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนในปี พ.ศ.2520 ภายใต้กลยุทธ์ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากโครงการระเบียงเศรษฐกิจ (Economic Corridors) โดย ADB ได้บรรจุแผนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษไว้ในแผนปฏิบัติการ (Action plans) เพื่อเปลี่ยนระเบียงการขนส่ง (Transport Corridors) ให้เป็นระเบียงเศรษฐกิจ ซึ่งทาง ADB ได้ให้ความช่วยเหลือในการให้ข้อเสนอแนะเชิงเทคนิคและกลยุทธ์ในการสร้างและดำเนินการเขตเศรษฐกิจพิเศษในอนุภูมิภาค ตลอดจนให้การสนับสนุนทางการเงินเพื่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ในการเชื่อมต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษต่าง ๆ ในอนุภูมิภาคเข้าด้วยกัน รวมถึงการเชื่อมต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษไปยังท่าเรือ จุดกระจายสินค้าและตลาดปลายทาง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จึงได้ริเริ่มแผนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยเฉพาะบริเวณชายแดนตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 เป็นต้นมา

ในสมัยของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี (พ.ศ.2555) รัฐบาลมีนโยบายจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษขึ้น เพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุนของประเทศ โดยใช้ประโยชน์จากเชื่อมโยงด้านคมนาคมขนส่งของภูมิภาคอาเซียน ตามข้อตกลงการค้าเสรีภายใต้กรอบอาเซียน และข้อตกลงภายใต้กรอบเศรษฐกิจอื่น และการค้าบริเวณพรมแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น กรอบกับรัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ และโปร่งใส สามารถให้บริการสาธารณะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ จำเป็นต้องมีกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ของตน เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของประชาชน รัฐบาลจึงได้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2556 ขึ้นให้สามารถสั่ง อนุญาต อนุมัติ ปฏิบัติราชการ หรือดำเนินการอยู่ ณ จุดเดียวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษแต่ละแห่ง เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักลงทุนในลักษณะเชิงรุก เน้นการให้บริการด้านการลงทุน ภายใต้ระเบียบดังกล่าว ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายขึ้นมาหนึ่งชุดเรียกว่า คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) มีนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ 2) รองนายกรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย จำนวน 2 คน เป็นรองประธานกรรมการ 3) รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นกรรมการ 4) ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน เลขาธิการนายกรัฐมนตรี เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็นกรรมการ 5) ประธานกรรมการหอการค้าไทย ประธานผู้แทนการค้าไทย ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และประธานสมาคม

ธนาคารไทย เป็นกรรมการ 6) ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง จำนวนไม่เกิน 3 คน เป็นกรรมการ โดยคณะกรรมการนโยบาย (กนพ.) มีอำนาจ ให้ความเห็นชอบและร่างหลักเกณฑ์และวิธีการสนับสนุนการจัดตั้งและดำเนินการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ตลอดจนร่างแผนแม่บท แผนงานหรือโครงการ และแผนปฏิบัติการต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา กำหนดแนวทางให้หน่วยงานปฏิบัติ กำกับดูแล ติดตาม ประเมินผลการดำเนินการตามแผนแม่บท

ต่อมา ในสมัยของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ออกคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 72/2557 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ลงวันที่ 19 มิถุนายน 2557 เพื่อขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดย กนพ. ได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมา 6 คณะ เพื่อทำหน้าที่ต่าง ๆ อาทิเช่น 1) คณะอนุกรรมการด้านสิทธิประโยชน์ กำหนดพื้นที่ และศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน 2) คณะอนุกรรมการศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านแรงงาน การสาธารณสุขและความมั่นคง 3) คณะอนุกรรมการด้านโครงสร้างพื้นฐานและด้านศุลกากร 4) คณะอนุกรรมการด้านการจัดที่ดินและบริหารจัดการ 5) คณะอนุกรรมการด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ และ 6) คณะอนุกรรมการการขับเคลื่อนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษระดับพื้นที่ เพื่อให้แนวทางการพัฒนา และการกำหนดพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศไทยมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ได้ออกประกาศ ที่ 1/2558 เรื่อง กำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ลงวันที่ 19 มกราคม 2558 (ระยะที่ 1) โดยกำหนดให้ท้องที่ดังต่อไปนี้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษระยะเร่งด่วน ประกอบด้วย

1. จังหวัดตาก กำหนดให้ 14 ตำบล ใน 3 อำเภอ ประกอบด้วย ตำบลท่าสายลวด ตำบลพระธาตุผาแดง ตำบลแม่กาษา ตำบลแม่กู่ ตำบลแม่ดาว ตำบลแม่ปะ ตำบลแม่สอด และตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด ตำบลช่องแคบ ตำบลพบพระ และตำบลวาเลย์ อำเภอพบพระ ตำบลชะเนง้อ ตำบลแม่จะรา และตำบลแม่ระมาด จังหวัดตาก เป็น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก”

2. จังหวัดมุกดาหาร กำหนดให้ 11 ตำบล ใน 3 อำเภอ ประกอบด้วย ตำบลอาฮวน ตำบลนาสีนวน ตำบลบางทรายใหญ่ ตำบลมุกดาหาร และตำบลศรีบุญเรือง อำเภอเมืองมุกดาหาร ตำบลคำชะโนด ตำบลบางทรายน้อย ตำบลป่าขาม และตำบลห้วยน้ำใหญ่ อำเภอห้วยน้ำใหญ่ ตำบลดอนตาล และตำบลโพธิ์ไทร อำเภอดอนตาล เป็น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร”

3. จังหวัดสระแก้ว กำหนดให้ 4 ตำบล ใน 2 อำเภอ ประกอบด้วย ตำบลท่าข้าม ตำบลบ้านด่าน และตำบลบ้านไร่ อำเภออรัญประเทศ ตำบลฝักขะ อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว เป็น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว”

4. จังหวัดสงขลา กำหนดให้ 4 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลสะเดา ตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักแต้ว และตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา เป็น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสงขลา”

5. จังหวัดตราด กำหนดให้ 3 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลคลองใหญ่ ตำบลไม้รุ่ด และตำบลหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด เป็น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตราด”

และในปีเดียวกัน คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ได้ออกประกาศ ฉบับที่ 2/2558 เรื่อง กำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (ระยะที่ 2) ลงวันที่ 24 เมษายน 2558 กำหนดให้อีก 5 จังหวัด เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เพิ่มเติม ประกอบด้วย

1. จังหวัดหนองคาย กำหนดให้ 13 ตำบล ใน 2 อำเภอ ประกอบด้วย ตำบลค้ายบหวาน ตำบลในเมือง ตำบลบ้านเตือ ตำบลพระธาตุพ็งพวน ตำบลโพธิ์ชัย ตำบลโพนสว่าง ตำบลมีชัย ตำบลเวียงคุก ตำบลสีกาย ตำบลหนองกอมเกาะ ตำบลหาดคำ ตำบลหินโงม อำเภอเมืองหนองคาย และตำบลสระใคร อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย เป็น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย”

2. จังหวัดนราธิวาส กำหนดให้ 5 ตำบล ใน 5 อำเภอ ประกอบด้วย ตำบลโคกเคียน อำเภอเมืองนราธิวาส ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ ตำบลละหาร อำเภอยิ่งงอ ตำบลไล่จูด อำเภอแว้ง และตำบลสุไหงโก-ลก อำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส เป็น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนราธิวาส”

3. จังหวัดเชียงราย กำหนดให้ 21 ตำบล ใน 3 อำเภอ ประกอบด้วย ตำบลศรี้ง ตำบลบุญเรือง ตำบลลริมโขง ตำบลเวียง ตำบลศรีดอนชัย ตำบลสถาน ตำบลห้วยซ้อ อำเภอเชียงของ ตำบลบ้านแซว ตำบลป่าสัก ตำบลแม่เงิน ตำบลโยนก ตำบลเวียง ตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน และตำบลเกาะช้าง ตำบลบ้านด้าย ตำบลโป่งงาม ตำบลโป่งผา ตำบลแม่สาย ตำบลเวียงพางคำ ตำบลศรีเมืองชุม ตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย”

4. จังหวัดนครพนม กำหนดให้ 13 ตำบล ใน 2 อำเภอ ประกอบด้วย ตำบลกรูคู ตำบลท่าค้อ ตำบลนาทราย ตำบลนาราชควาย ตำบลในเมือง ตำบลบ้านผึ้ง ตำบลโพธิ์ตาก ตำบลหนองญาติ ตำบลหนองแสง ตำบลอาจสามารถ อำเภอเมืองนครพนม และตำบลโนนตาล ตำบลรามราช ตำบลเวินพระบาท อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม เป็น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนครพนม”

5. จังหวัดกาญจนบุรี กำหนดให้ ตำบลแก่งเสี้ยน และตำบลบ้านเก่า อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เป็น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษกาญจนบุรี” (สุวิดา ธิญญวงษ์, 2558)

รวมจำนวนเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ประกาศไปแล้วทั้งระยะเร่งด่วนและระยะที่ 2 รวม 10 จังหวัด ทั่วประเทศ

นโยบายส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในประเทศไทย

สำหรับกิจการที่เข้าไปลงทุนในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น มาตรการสนับสนุนด้านภาษี การอำนวยความสะดวกของหน่วยงานต่าง ๆ โดยหากอยู่ในประเภทกิจการที่กำหนด ก็จะได้รับสิทธิพิเศษและประโยชน์ด้านภาษีอากร ทั้งจากมาตรการของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (บีโอไอ) และมาตรการของกระทรวงการคลัง กล่าวคือ

1. มาตรการส่งเสริมการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (บีโอไอ)

เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน และรองรับการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน จึงมีประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่ 4/2557 ส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยเฉพาะพื้นที่ชายแดน ทั้งในและนอกนิคมอุตสาหกรรม

โดยให้ได้รับสิทธิประโยชน์สำหรับกิจการที่ลงทุนในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจเป็น 2 กรณี คือ 1) กรณีกิจการตามบัญชีแนบท้ายประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ที่ 2/2557 เรื่อง นโยบายและหลักเกณฑ์การส่งเสริมการลงทุน ลงวันที่ 3 ธันวาคม 2557 2) กรณีกิจการเป้าหมายตามที่คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (บีโอไอ), 2563)

ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล	ยกเว้นเงินภาษีเงินได้นิติบุคคลเพิ่มเติมจากหลักเกณฑ์ปกติ 3 ปี แต่รวมแล้วไม่เกิน 8 ปี	ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสูงสุด 8 ปี (จำกัดวงเงินไม่เกินร้อยละ 100)
ลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับกำไรสุทธิที่ได้จากการลงทุน (นับจากวันสิ้นสุดระยะเวลาการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล)	หากเป็นกิจกรรมในกลุ่ม A1 หรือ A2 ซึ่งได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 8 ปีอยู่แล้ว ให้ได้รับการลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 50 เพิ่มอีก 5 ปี	ลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 50 เพิ่มอีก 5 ปี
หักค่าขนส่ง ไฟฟ้า และประปา	2 เท่า เป็นเวลา 10 ปีนับจากวันเริ่มมีรายได้	2 เท่า เป็นเวลา 10 ปีนับจากวันเริ่มมีรายได้
หักเงินลงทุนในการติดตั้งหรือก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก	ร้อยละ 25 ของเงินลงทุน (นอกเหนือจากการหักค่าเสื่อมราคาตามปกติ)	ร้อยละ 25 ของเงินลงทุน (นอกเหนือจากการหักค่าเสื่อมราคาตามปกติ)
ยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักร	ได้รับการยกเว้น	ได้รับการยกเว้น
ยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับวัตถุดิบและวัสดุจำเป็นสำหรับส่วนที่ผลิตเพื่อการส่งออก	ได้รับการยกเว้น 5 ปี	ได้รับการยกเว้น 5 ปี
อนุญาตให้ใช้แรงงานต่างด้าว	แรงงานต่างด้าวไร้ฝีมือ	แรงงานต่างด้าวไร้ฝีมือ
สิทธิประโยชน์ที่ไม่ใช่ภาษีอากร	ได้รับ	ได้รับ

* ประกาศ สกท.ที่ 4/2557 ลงวันที่ 18 ธ.ค. 2557 **ประกาศ สกท.ที่ 1-5/2558 ลงวันที่ 23 เม.ย.2558

กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

คณะกรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ ได้กำหนดกิจกรรมเป้าหมายในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน ตามศักยภาพและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยจัดกลุ่มประเภทกิจการได้เป็น 13 กลุ่มอุตสาหกรรม 66 ประเภทกิจการ และกำหนดกิจการเป้าหมายที่ให้ส่งเสริมเฉพาะพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเพิ่มเติมอีก 10 ประเภทกิจการเป้าหมาย ตามประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่ 12-16/2558 ลงวันที่ 10 มกราคม 2559 ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2563)

กลุ่มกิจการเป้าหมายที่ให้การส่งเสริมในพื้นที่ 13 กลุ่มอุตสาหกรรม ประกอบด้วย

1. กลุ่มอุตสาหกรรมการเกษตร และกิจการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ จังหวัดตาก สระแก้ว ตราด มุกดาหาร สงขลา เชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี
 2. กลุ่มอุตสาหกรรมการผลิต ผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ ได้แก่ จังหวัดตาก นครพนม กาญจนบุรี
 3. กลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่มและเครื่องหนัง ได้แก่ จังหวัดตาก สระแก้ว สงขลา เชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี
 4. กลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องเรือน ได้แก่ จังหวัดตาก สระแก้ว สงขลา เชียงราย นครพนม กาญจนบุรี
 5. กลุ่มอุตสาหกรรมอัญมณี และเครื่องประดับ ได้แก่ จังหวัดตาก สระแก้ว เชียงราย นครพนม กาญจนบุรี
 6. กลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องมือแพทย์ ได้แก่ จังหวัดตาก สระแก้ว เชียงราย นครพนม กาญจนบุรี
 7. กลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ เครื่องจักรและชิ้นส่วน ได้แก่ จังหวัดตาก สระแก้ว นครพนม กาญจนบุรี
 8. กลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ จังหวัดตาก สระแก้ว มุกดาหาร นครพนม กาญจนบุรี
 9. กลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตพลาสติก ได้แก่ จังหวัดตาก สระแก้ว เชียงราย นครพนม กาญจนบุรี
 10. กลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตยา ได้แก่ จังหวัดตาก สระแก้ว เชียงราย นครพนม กาญจนบุรี
 11. กลุ่มอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ ได้แก่ จังหวัดตาก สระแก้ว ตราด มุกดาหาร สงขลา เชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี
 12. กลุ่มนิคมหรือเขตอุตสาหกรรม ได้แก่ จังหวัดตาก สระแก้ว ตราด มุกดาหาร สงขลา เชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี
 13. กลุ่มอุตสาหกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยว ได้แก่ จังหวัดตาก สระแก้ว ตราด มุกดาหาร สงขลา เชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี
- ส่วนจังหวัดนราธิวาสนั้น จะใช้สิทธิประโยชน์ภายใต้มาตรการส่งเสริมการลงทุนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผ่อนปรนเงื่อนไขประเภทกิจการตามนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ

กิจกรรมเป้าหมายที่ประกาศเพิ่มเติมในพื้นที่ ประเภทกิจการ ประกอบด้วย

1. กิจการอบฟุ้งและไซโล ได้แก่ จังหวัดตาก สระแก้ว ตราด มุกดาหาร สงขลา เชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี นราธิวาส
2. กิจการการผลิต ผลิตภัณฑ์จากผลพลอยได้หรือเศษวัสดุทางการเกษตร ได้แก่ จังหวัดตาก สระแก้ว ตราด มุกดาหาร สงขลา เชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี นราธิวาส

3. กิจการผลิตโครงสร้างโลหะสำหรับการก่อสร้างหรืองานอุตสาหกรรม ได้แก่ จังหวัดตาก สระแก้ว มุกดาหาร สงขลา เชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี นราธิวาส
4. กิจการผลิตสิ่งพิมพ์ทั่วไป ได้แก่ จังหวัดตาก สระแก้ว ตราด มุกดาหาร สงขลา เชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี นราธิวาส
5. กิจการผลิตอาหารสัตว์หรือส่วนผสมอาหารสัตว์ ได้แก่ จังหวัดตาก สระแก้ว ตราด มุกดาหาร สงขลา เชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี นราธิวาส
6. กิจการผลิตวัสดุก่อสร้างและกิจการผลิต ผลิตภัณฑ์คอนกรีตอัดแรงสำหรับงานสาธารณูปโภค (ยกเว้นการผลิตกระเบื้องมุงหลังคาเซรามิกส์และการผลิตกระเบื้องปูพื้นหรือผนัง) ได้แก่ จังหวัดตาก สระแก้ว ตราด มุกดาหาร สงขลา เชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี นราธิวาส
7. กิจการผลิตสิ่งปรุงแต่งสำหรับประติณร่างกาย เช่น สบู่ ยาสระผม ยาสีฟัน ได้แก่ จังหวัดตาก สระแก้ว ตราด มุกดาหาร สงขลา เชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี นราธิวาส
8. กิจการผลิตภัณฑ์พลาสติกสำหรับสินค้าอุปโภค เช่น บรรจุภัณฑ์พลาสติก ได้แก่ จังหวัดตาก สระแก้ว มุกดาหาร สงขลา เชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี นราธิวาส
9. กิจการพัฒนาอาคารสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมและ/หรือคลังสินค้า จังหวัดตาก สระแก้ว ตราด มุกดาหาร สงขลา เชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี นราธิวาส

2. สิทธิประโยชน์ทางภาษีจากกระทรวงการคลัง

สำหรับกิจการที่ไม่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) เช่น กิจการที่ไม่เข้าข่ายประเภทที่บีโอไอ ให้การส่งเสริม หรือไม่ผ่านเงื่อนไขขนาดการลงทุนขั้นต่ำของบีโอไอ เป็นต้น สามารถขอรับสิทธิประโยชน์ภายใต้มาตรการของกรมสรรพากร กระทรวงการคลังได้ โดยมาตรการของกระทรวงการคลังจะให้สิทธิลดหย่อนอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลจากร้อยละ 20 เหลือร้อยละ 10 เป็นเวลา 10 รอบระยะเวลาบัญชี สำหรับกิจการที่จัดตั้งใหม่ หรือการขยายอาคารถาวรที่ใช้ในการประกอบกิจการ สำหรับรายได้ที่เกิดขึ้นจากการผลิตสินค้าเพื่อทดแทนการนำเข้า หรือเพื่อการส่งออกเป็นหลัก และการผลิตสินค้าที่มีแนวโน้มจะสูญเสียความสามารถในการแข่งขัน หรือรายได้ที่เกิดจากการให้บริการนั้นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2563)

ความก้าวหน้าของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในประเทศไทย

การดำเนินการและมาตรการส่งเสริมการลงทุน ตามแนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ได้สรุปความก้าวหน้าเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ตั้งแต่ พ.ศ.2558 – มกราคม 2563 ดังนี้ (กองยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์ (สศช.), 2563)

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ	การลงทุน	โครงสร้างพื้นฐานที่ก่อสร้างแล้วเสร็จ	การพัฒนาในพื้นที่
1. ตาก	- สกท. : 30 โครงการ วงเงิน 3,873.80 ลบ. - ธุรกิจตั้งใหม่ : 909 ราย วงเงิน 1,869.25 ลบ. - กรมศุลกากร : ผู้จัดตั้ง เขตปลอดอากรประเภท อุตสาหกรรมและพาณิชย์ กรรมวงเงิน 80 ลบ	- สะพานข้ามแม่น้ำเมยแห่งที่ 2 พร้อมโครงข่าย - ทางหลวงหมายเลข 12 (ตาก-แม่ สอด ตอน 1, 2, 3 และ 4) - ทำอากาศยานแม่สอด (อาคาร ผู้โดยสารใหม่ ทางขับ ลานจอด เครื่องบิน และเสริมผิวทางวิ่งเดิม)	พื้นที่พัฒนามี 2 ส่วน - ส่วนที่ 1 : กรมธนารักษ์จะ ให้ กนอ. เช่า โดย กนอ. ออกแบบ นิคมฯ แล้วเสร็จ คาดว่าจะ เริ่มก่อสร้างในปี 2563 และจะเสร็จปี 2564 - ส่วนที่ 2 : กรมธนารักษ์ให้ เอกชนเช่า และอยู่ระหว่าง สรรหานักลงทุน
2. สระแก้ว	- สกท. : 6 โครงการ วงเงิน 1,880.60 ลบ. - ธุรกิจตั้งใหม่ : 98 ราย วงเงิน 159.57 ลบ.	- รถไฟแก่งคอย-สุดสะพานคลองลึก - ทางต่างระดับและถนนเลี่ยงเมือง (ทล.33-ด่านคลองลึก) - ทางหลวงแนวใหม่ 4 ช่องจราจร รวมสะพานข้ามแดนจากชายแดน (บ.หนองเอี่ยน) ทางหลวงหมายเลข 3366 - นิคมอุตสาหกรรมสระแก้ว - การปรับปรุงด่านคลองลึก	พื้นที่พัฒนามี 2 ส่วน - ส่วนที่ 1 : กรมศุลกากรอยู่ ระหว่างก่อสร้างด่านศุลกากร อรัญประเทศแห่งใหม่ (บ.ป่า ไร่) จะแล้วเสร็จปี 2563 - ส่วนที่ 2 : กนอ. เช่าที่ดิน จากกรมธนารักษ์เมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2559 โดย ก่อสร้างนิคมฯ ระยะที่ 1 แล้ว เสร็จ สามารถเปิดรับการ ลงทุนได้แล้ว และระยะที่ 2 แล้วเสร็จ โดยโรงงานทยอย เปิดดำเนินการแล้ว
3. มุกดาหาร	- สกท. : 5 โครงการวงเงิน 851.50 ลบ. - ธุรกิจตั้งใหม่ : 494 ราย วงเงิน 992.08 ลบ.	ทางหลวงหมายเลข 12 กาฬสินธุ์ – บ.นาไคร้ ตอน 1 และ ตอน 2 - ทางหลวงหมายเลข 212 ห้วย ใหญ่-ธาตุพนม - สิ่งอำนวยความสะดวกด้านศุลกากร มุกดาหาร	เตรียมเปิดประมูลให้เอกชน ลงทุนและให้กรมธนารักษ์ ประสานกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนให้เกิด การลงทุนในที่ราชพัสดุต่อไป
4. ตราด	- สกท. : 2 โครงการวงเงิน 279.60 ลบ. - ธุรกิจตั้งใหม่ : 56 ราย วงเงิน 77.38 ลบ.-พื้นที่ พัฒนา : 1 โครงการ 3,001 ลบ.	ท่าเทียบเรืออเนกประสงค์คลองใหญ่ - ถนนทางเข้าท่าเทียบเรือ อเนกประสงค์คลองใหญ่	บริษัท พร็อพเพอร์ตี้ เพอร์ เฟกจำกัด (มหาชน) เช่าที่ดิน จากกรมธนารักษ์เมื่อ 23 พฤศจิกายน 2559 โดยใน ระยะแรกบริษัทจะก่อสร้าง ตลาดการค้าชายแดนและใน

			ระยะต่อไปจะพัฒนาเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวนานาชาติและบริการการค้าระหว่างประเทศครบวงจร
5. สงขลา	<p>สกท. : 9 โครงการวงเงิน 2,463.50 ลบ.-ธุรกิจตั้งใหม่ 244 รายวงเงิน 799.82 ลบ.</p> <p>-กรมศุลกากร: คลังสินค้าทัณฑ์บนประเภทร้านค้าปลอดอากรในเมืองวงเงิน 60 ลบ.</p>	<p>-การปรับปรุงด้านปาดังเบซาร์ ระยะที่ 2</p> <p>-ถนนสาย สข.1027-ปาดังเบซาร์</p> <p>-ด่านศุลกากรสะเดาแห่งใหม่</p>	<p>พื้นที่พัฒนามี 3 ส่วน</p> <p>-ส่วนที่ 1 : กนอ. เข่าที่ดินจากกรมธนารักษ์เมื่อ 8 สิงหาคม 2560 และอยู่ระหว่างก่อสร้างนิคมฯ โดยคาดว่าจะแล้วเสร็จไตรมาส 2564</p> <p>-ส่วนที่ 2 : จ.สงขลา อยู่ระหว่างแก้ไขปัญหาการบุกรุกของราษฎรในพื้นที่ ซึ่งกรมธนารักษ์จะจัดให้ กนอ. เข่าต่อไป</p> <p>-ส่วนที่ 3 : อบจ.สงขลา เข่าที่ดินจากกรมธนารักษ์ เมื่อ 19 กรกฎาคม 2560 ปัจจุบันปรับพื้นที่เพื่อก่อสร้างศูนย์คมนาคมขนส่งแล้ว และได้เริ่มกระบวนการศึกษารูปแบบการลงทุน ซึ่งจะเริ่มก่อสร้างในปี 2563 คาดว่าจะแล้วเสร็จปี 2565</p>
6. หนองคาย	<p>สกท. : 3 โครงการวงเงิน 521.73 ลบ.</p> <p>-ธุรกิจตั้งใหม่ : 621 รายวงเงิน 1,158.64 ลบ.</p>	<p>ด่านหนองคายแห่งใหม่</p> <p>-ทางหลวงหมายเลข 212 สายหนองคาย-โพนพิสัย</p> <p>-ทางหลวงหมายเลข 212 สายโพนพิสัย-บึงกาฬ ตอน 1</p>	เตรียมเปิดประมูลให้เอกชนลงทุนและให้กรมธนารักษ์ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนให้เกิดการลงทุนในที่ราชพัสดุต่อไป
7. นครพนม	<p>-สกท. : 1 โครงการวงเงิน 15.01 ลบ.</p> <p>-ธุรกิจตั้งใหม่:378 รายวงเงิน 713.68 ลบ.</p> <p>-พื้นที่พัฒนา : 1 โครงการวงเงิน 1,685.015 ลบ.</p>	<p>ด่านนครพนมแห่งใหม่</p> <p>-ทางหลวงหมายเลข 22 ช่วงสกลนครนครพนม ตอน 1 (ขยายเป็น 4 ช่องจราจร)</p>	บริษัท เจซีเค อินเตอร์เนชั่นแนลจำกัด เข่าที่ดินจากกรมธนารักษ์เมื่อ 15 กรกฎาคม 2562 เพื่อพัฒนาส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พาณิชยกรรมศูนย์กระจายสินค้า SMEs OTOP และอุตสาหกรรมทั่วไป

8. กาญจนบุรี	สกท.6 โครงการวงเงิน 945.39 ลบ. -ธุรกิจตั้งใหม่ : 68 ราย วงเงิน115.21 ลบ. -พื้นที่พัฒนา:1 โครงการ วงเงิน 420 ลบ.	ทางหลวงหมายเลข 367 ช่วงทาง เลี่ยงเมืองกาญจนบุรี -ทางหลวงหมายเลข 3229 แยกทาง หลวง 323 แคว้น้อย	บริษัท พร้อมเพรียงชัย ก่อสร้าง จำกัด เข้าที่ดินจากกรมนา รักษ์เมื่อ 13 พฤศจิกายน 2561 เพื่อพัฒนาโครงการลงทุนด้าน อุตสาหกรรมพาณิชยกรรม และโลจิสติกส์
9. นราธิวาส	-สกท. : - * -ธุรกิจตั้งใหม่ : 145 ราย วงเงิน 251.22 ลบ. * ได้รับสิทธิประโยชน์ ภายใต้เขตพัฒนาพิเศษ เฉพาะกิจจังหวัดชายแดน ภาคใต้	-การปรับปรุงด้านสุขโภงโลก-การ ปรับปรุงด้านบุเกีตา ระยะที่ 3	ศอ.บต.จังหวัดนราธิวาสและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ ระหว่างจัดเตรียมข้อมูล เพิ่มเติมเพื่อเสนอขอรับการ สนับสนุนงบประมาณเพื่อ จัดซื้อที่ดิน
10. เชียงราย	-สกท. : 6 โครงการวงเงิน 159.10 ลบ. -ธุรกิจตั้งใหม่ : 841 ราย วงเงิน 1,470.24 ลบ.	ทางหลวงหมายเลข 1290 สายเชียง ของ-เชียงแสน ตอน 3 -สิ่งอำนวยความสะดวกด้านแม่สาย -ทางเลี่ยงเมืองเชียงรายด้าน ตะวันตก	คณะอนุกรรมการด้านการ จัดหาที่ดินและบริหารจัดการ ให้ยกเลิกการจัดหาที่ดินของ รัฐเพื่อใช้เป็นพื้นที่พัฒนา โดย เห็นควรให้ส่งเสริม/สนับสนุน ตามมาตรการส่งเสริมการ ลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจ พิเศษ และมาตรการทางผัง เมืองแทนการจัดหาที่ดิน

บทวิเคราะห์การพัฒนาประเทศภายใต้แนวคิดเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของไทย

แนวคิดเรื่องการจัดตั้งเขตพัฒนาพิเศษ ถือเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเขตพื้นที่บริเวณชายแดน ซึ่งถือได้ว่าเป็นการมุ่งพัฒนาในเชิงพื้นที่ร่วมกัน โดยผู้เขียนขอสรุปประเด็นสำคัญ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ดังนี้

ประการแรก สร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ จะเห็นได้ว่าเขตเศรษฐกิจพิเศษทั้ง 10 แห่งของประเทศไทยที่รัฐบาลกำหนด ล้วนมีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ตัวอย่างเช่น เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย มีพรมแดนติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นอกจากนโยบายการส่งเสริมการลงทุน และสิทธิพิเศษต่าง ๆ ในเขตพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่รัฐกำหนดแล้ว รัฐบาลควรสร้างความร่วมมือระหว่างกันกับประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีพรมแดนติดกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษด้วย เพื่อลดข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เช่น การปรับปรุงกฎหมายระเบียบ ข้อกำหนดทางภาษี การค้า การลงทุน และแรงงาน ให้สอดคล้องกัน ไม่ใช่เกิดขึ้นจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงด้านเดียว

ประการที่สอง ความต่อเนื่องของนโยบายรัฐบาล เนื่องจากความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศไทย ส่งผลให้รัฐบาลมีวาระการบริหารประเทศไม่นาน เปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้ง นั่นก็หมายความว่า นโยบายของรัฐบาลก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จำนวน 10 แห่งที่กำหนดและประกาศจัดตั้งไปแล้วนั้น นับเป็นเวลากว่า 10 ปีเต็ม กลับไม่ได้รับการพัฒนาและสนับสนุนส่งเสริมอย่างจริงจังจากภาครัฐ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการพัฒนา รัฐบาลควรให้ความสำคัญและมุ่งมั่นพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ แม้ว่ารัฐบาลจะเปลี่ยนแปลงไป

ประการที่สาม การบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ปัจจุบันการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ยังไม่สามารถบูรณาการการทำงานร่วมกันได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพ การติดต่อราชการเพื่อสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ มีความยุ่งยากซับซ้อน และต้องติดต่อหลายหน่วยงาน ทำให้เกิดความล่าช้าและเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานเป็นอย่างมาก

ประการที่สี่ การมีส่วนร่วมของประชาชน นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนทั้ง 10 แห่งเกิดขึ้นเพื่อกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ทว่ากระบวนการได้มาและจัดการที่ดินทั้งพื้นที่ป่าและพื้นที่สาธารณะ ที่ราชพัสดุเพื่อใช้ประโยชน์กำหนดเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับรัฐบาล ซึ่งกลไกการตัดสินใจโดยมากเกิดขึ้นจากภาครัฐ ขาดการมีส่วนร่วมของคนท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่ นำไปสู่ข้อร้องเรียนต่าง ๆ และทำให้เกิดความล่าช้าในการพัฒนาตามมา จากการดำเนินที่ผ่านมาพบว่า การเจรจาระหว่างภาครัฐและชาวบ้านในพื้นที่มักจะล้มเหลว ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งที่จำกัดความยั่งยืนทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ ผลที่ตามมาคือ โครงการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนี้ มีความเสี่ยงที่จะล่าช้าออกไป และประโยชน์ที่คาดว่าจะถูกถ่ายโอนไปยังภูมิภาคอื่น

สรุป

เพื่อให้เกิดความชัดเจนถึงแนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ รัฐบาลได้กำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในประเทศไทยขึ้น โดยมุ่งพัฒนาเขตพื้นที่บริเวณชายแดนเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคอาเซียน เพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุน การพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น พร้อมส่งเสริมความร่วมมือภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community) ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษระยะเร่งด่วน (ระยะที่ 1) จำนวน 5 จังหวัดได้แก่ จังหวัดตาก จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดสระแก้ว จังหวัดสงขลา จังหวัดตราด และระยะที่ 2 เพิ่มเติมอีกจำนวน 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดหนองคาย จังหวัดนราธิวาส จังหวัดเชียงราย จังหวัดนครพนม จังหวัดกาญจนบุรี รวมพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่รัฐบาลประกาศไปแล้ว รวมจำนวน 10 จังหวัด 90 กว่าตำบลทั่วประเทศ พร้อมกำหนดนโยบายส่งเสริมการลงทุนและมาตรการทางภาษีต่าง ๆ เพื่อดึงดูดให้เกิดการลงทุนในพื้นที่ โดยเน้นกิจการเทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มที่มีการลงทุนในประเทศน้อยหรือยังไม่มีการลงทุนรวม 13 กลุ่มอุตสาหกรรม

66 ประเภทกิจการ โดยให้ได้รับสิทธิประโยชน์จากมาตรการต่าง ๆ ทั้งจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (บีโอไอ) และมาตรการทางภาษีจากกระทรวงการคลัง ปัจจุบันเกิดการลงทุนในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษไปบ้างแล้วบางส่วนเท่านั้น

การลงทุนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ส่วนใหญ่ยังไม่เกิดขึ้นจริง ซึ่งเกิดจากสาเหตุหลายประการ อาทิเช่น ขาดความร่วมมือในการพัฒนาเชิงพื้นที่ร่วมกันระหว่างประเทศ ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายรัฐบาล ขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ และขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ สาเหตุที่สำคัญที่สุดคือ ความไม่พร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่าง ๆ ในพื้นที่ รวมถึงเขตพื้นที่ที่รัฐบาลกำหนดให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเป็นพื้นที่ว่างเปล่า บางแหล่งชุ่มน้ำ บางแหล่งเป็นพื้นที่ป่าไม้ชุมชน การคมนาคมขนส่งไม่สะดวก ความไม่พร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน ส่งผลให้ภาคเอกชนไม่กล้าเข้ามาลงทุนในพื้นที่อย่างจริงจัง เพราะต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานอีกเป็นจำนวนมาก และมองว่าไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน ดังนั้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ รัฐบาลต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ให้มีความพร้อมให้มากที่สุด เพื่อรองรับการลงทุนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ไม่ใช่แค่การกำหนดให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษแต่เพียงในนามเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

- กองยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ (สศช.). (2563). *รายงานความก้าวหน้าการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ*. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2563 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=9813
- ประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ. (2558). ฉบับที่ 1/2558 เรื่อง กำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ระยะที่ 1 ลงวันที่ 19 มกราคม 2558.
- ฉบับที่ 2/2558 เรื่อง กำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ระยะที่ 2 ลงวันที่ 24 เมษายน 2558.
- ปวีริศ เลิศธรรมเทวี วรณิภา พัวศิริ และวิภาวี รุ่งวณิชชา. (2560). *การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวทางของอาเซียน*. ใน *รายงานการวิจัย*. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2561). *คู่มือการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ*. เรียกใช้เมื่อ 17 พฤษภาคม 2563 จาก <https://is.gd/tzZCTA>.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (บีโอไอ). (2563). *นโยบายส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ*. เรียกใช้เมื่อ 27 พฤษภาคม 2563 จาก <https://is.gd/VTrmK2>.
- สุวิดา ธีญญวงษ์. (2558). *เจาะลึกเขตเศรษฐกิจพิเศษ*. *วารสารส่งเสริมการลงทุน*, 26(7), 7-72.
- Thailand's Office of Industrial Affairs Vienna Austria. (2018). *จุดเริ่มต้นของเขตเศรษฐกิจพิเศษ*. เรียกใช้เมื่อ 27 พฤษภาคม 2563 จาก [HTTP://GG.GG/J704C](http://GG.GG/J704C)

การกล่อมเกลาสังคมเชิงพุทธตามแนวคิดโคลงโลกนิติในลุ่มน้ำโขง*

BUDDHIST SOCIALIZATION OF KHLONG LOKKANIT IN MEKONG BASIN

พระศิลาศักดิ์ สุเมโธ (บุญทอง)

Phra Silasak Sumato (boonthong)

พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า

Pornpimol Pochailar

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi-et Campus, Thailand.

มิตรธีรวิ วิสุตรานุกูล

Mittira Visutranukool

นักวิชาการอิสระ

Independent Academic, Thailand.

E-mail: phrasilasak@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การกล่อมเกลาสังคม ซึ่งแฝงอยู่ในโคลงโลกนิติที่มีต่อชุมชนลุ่มน้ำโขง การประพันธ์โคลงโลกนิติมีความเป็นเอกลักษณ์ เน้นสัมผัสตามแบบโคลงสี่สุภาพ โคลงโลกนิติเป็นวรรณกรรมที่เก่าแก่และทรงคุณค่ามาก เป็นโคลงกลอนที่สอดแทรกองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาไว้อย่างน่าสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับสังคมที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะสังคมไทยและสังคมลุ่มน้ำโขง เพราะในสังคมดังกล่าว ถือเป็นหนึ่งในศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาของโลก การนำเอาแนวคิดโคลงโลกนิติมาช่วยจัดระเบียบสังคม จึงเหมาะสมกับบริบทของทุกสังคมในภูมิภาคนี้ ยิ่งไปกว่านั้น ชุมชนลุ่มน้ำโขงยังมีลักษณะทางประเพณีและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน และประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาเหมือนกัน จะเห็นได้ว่า องค์ความรู้พิเศษที่สอดแทรกอยู่ในโคลงโลกนิติคือ การค้นพบประเด็นทางพระพุทธศาสนาที่ช่วยกล่อมเกลาสมาชิกในสังคมลุ่มน้ำโขง เพื่อให้สมาชิกทั้งหลายมีประพฤติกรรมตามกรอบของศีลธรรมจรรยา และช่วยจัดระเบียบให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย ภายใต้พุทธโอวาทที่เป็นตั้งหัวใจของพระพุทธศาสนาทั้ง 3 ด้าน คือ การทำดี ละเว้นชั่ว และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ แนวทางนี้เป็นกระบวนการที่ปรับเปลี่ยนมุมมอง แนวคิด ความเชื่อ เจตคติ และค่านิยมทางสังคมทั้งสิ้น ทั้งยังก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ดีงามแก่สังคมโดยรวม ดังนั้น โคลงโลกนิติจึงเป็นอภิวรรณคดีหนึ่ง ที่บรรจงสรรค์สร้างสังคมให้น่าอยู่ ช่วยลดความขัดแย้ง และค้ำจุนหนุนนำสังคมสองฝั่งโขงให้มีความปกติสุขตลอดไป

คำสำคัญ: การกล่อมเกลาสังคมเชิงพุทธ, โคลงโลกนิติ, ชุมชนลุ่มน้ำโขง

* Received: 7 April 2020; Revised: 6 November 2020; Accepted: 26 November 2020

ABSTRACT

This article aims to analyze the Buddhist socialization infusing in Khlong Lokkanit along Mekong basin's community. The creation of Khlong Lokkanit is very unique, focusing on the rhyme of the quatrain poems, and inserting content that helps members of Mekong society to behave upon the framework of good morals. This poetry is a very old and valuable literature that inserts interesting Buddhist knowledge which is in the line for the society in which the majority of people respect Buddhism especially Thai society and the Mekong society because this region is considered one of the Buddhist centers of the world. The introduction of Khlong Lokkanit is to socialize for the context of every society in this region. Moreover, the Mekong River community still has similar traditional and cultural characteristics, and the majority of the population there also respect Buddhism. It is seen that the special knowledge is discovered in Khlong Lokkanit is the finding of Buddhist refine issues for all members of the Mekong River basin to have behavior in accordance with the framework of morality, ethics and keep peace in touch for society under the encompassing as Buddhism's heart totally 3 aspects: doing goodness, refraining from evil, and purifying the mind. This approach is a process that completely changes the perspective, concepts, beliefs, attitudes and social values. It also causes good behavior for society as a whole. Therefore, Khlong Lokkanit is another literature that elaborately creates a pleasant society, helps reduce some conflicts and supports the Mekong basin community to be peaceful forever.

Keywords: Buddhist Socialization, Khlong Lokkanit, Mekong Basin's Community

บทนำ

ปัจจุบันสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง พฤติกรรมของประชากรโลกจึงต้องปรับตามไปด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อความอยู่รอด (Survive) ของสังคมโลก ส่งผลให้ปัจเจกบุคคลต้องแสดงออกด้วยพฤติกรรมที่แตกต่างกัน โดยมีสาเหตุมาจากแรงจูงใจ 2 กลุ่ม คือ อยากมี อยากเป็น อยากได้ เป็นกลุ่มแรกกับกลุ่มที่สองคือ ไม่อยากมี ไม่อยากเป็น ไม่อยากได้ เช่น บางคนอยากเป็นคนรวย ไม่อยากเป็นคนจน เป็นเหตุให้บุคคลต้องแสดงพฤติกรรมขยันทำมาหากินและดำรงชีวิตอย่างมีธรรมาภิบาล หรือบางคนอยากเป็นคนมีชื่อเสียงและไม่อยากเป็นคนไร้คุณค่า เป็นเหตุให้บุคคลต้องแสดงพฤติกรรมเสียสละและโดดเด่นมากกว่าคนอื่น ๆ เป็นต้น (พระเดชขจร ขนฺติธโร (ภุทิพย์), 2561) ซึ่งการดิ้นรนดังกล่าวมักเกิดขึ้นอย่างปกติวิสัยของชาวโลก แต่การกล่อมเกลากฎธรรมทางสังคมโลก ยังมีความหยาบมากกว่าทางธรรม เพราะทางธรรมเป็นการกล่อมเกลากจิตใจที่ละมุนละม่อม เน้นคุณค่าทางจิตใจมากกว่าวัตถุ

เป็นการขุดรากถอนโคน (Radical) กิเลสตัณหาที่คอยกัดกินจิตใจ เพื่อให้ทุกสังคมในโลกจะได้ไม่ต้อง
ดิ้นรนในวัฏจักรวัตรถุนิยมอีกต่อไป (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551) ฉะนั้น การกล่อมเกล
าทางสังคมที่สอดคล้องกับความเชื่อความศรัทธาของแต่ละชุมชนจึงเป็นเรื่องที่เหมาะสมยิ่ง

ลุ่มน้ำโขงเป็นดินแดนที่พระพุทธศาสนารุ่งเรืองมาเป็นเวลานานนับพันปี ถือเป็นหนึ่งในชุมชนของ
โลกที่มีอารยธรรมเป็นของตนเอง อารยธรรมลุ่มน้ำโขงจึงมีความผูกพันกับพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง
การกล่อมเกล่าให้สมาชิกในชุมชนยึดมั่นในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา จึงได้รับการปฏิบัติสืบทอด
กันมา จนกลายเป็นวัฒนธรรมเฉพาะท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้ การกล่อมเกล่าทางสังคมโดยใช้ศักยภาพของ
ชุมชน จึงเป็นการสืบสานวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นที่ยั่งยืน การกล่อมเกล่าทางสังคมเพื่อให้สมาชิกมี
ความคิด ความเชื่อ และทัศนคติร่วมกันนั้น สามารถทำได้หลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นการกล่อมเกล่าผ่านทาง
นิทานพื้นบ้าน นิทานปรัมปรา สุภาษิตคำสอน เป็นอาทิ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนช่วยสร้างค่านิยมประจำ
ท้องถิ่นได้เช่นกัน ดังนั้น การกล่อมเกล่าทางสังคมโดยใช้วรรณกรรม ที่สอดแทรกคำสอนตาม
พระพุทธศาสนา จึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่สำคัญในการสืบทอดคติชนของบรรพบุรุษ และช่วยสร้างความ
สามัคคีให้กับชุมชนสืบไป

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโคลงโลกนิติ

โคลงโลกนิติเป็นพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้า กรมพระยาเดชาดิศร (พระราชโอรสในสมเด็จพระ
พุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2) มีค่าประพันธ์เป็นโคลงสี่สุภาพที่มีความยาว 418 บท (สมุดไทย) 435
บท (จารึกวัดโพธิ์) 911 บท (ฉบับหอสมุดแห่งชาติ) 912 บท (ฉบับกรมวิชาการ) แต่งขึ้นในปี พ.ศ.
2374 โดยมีชื่อเรียกอื่นว่า ประชุมโคลงโลกนิติ โคลงโลกนิติมีทั้งที่เขียนเป็นภาษาบาลีและภาษา
สันสกฤต ที่เขียนเป็นภาษาบาลี คือ คัมภีร์โลกนิติ (โลกนิติปกรณ์) ธรรมเนียม ราชনীติ ธรรมบท ชาดก
และที่ไม่ทราบอีกบางส่วน ส่วนที่เขียนเป็นภาษาสันสกฤต คือ จาณักยศตกะ วยาการศตกะ และหิ
โตปเทศ ในจำนวนนี้คัมภีร์ที่สำคัญที่สุดคือ คัมภีร์โลกนิติ ซึ่งได้เป็นที่มาของโคลงโลกนิติถึง 73 บท
(โคลงโลกนิติที่นำมาเรียนมี 42 บท) และที่สำคัญรองลงไปก็คือ คัมภีร์ธรรมเนียม อนึ่ง มีข้อสังเกตว่า
คาถาใดที่เป็นที่มาของโคลงโลกนิติ คาถานั้นมักจะปรากฏอยู่ในคัมภีร์ธรรมเนียมเช่นกัน การที่เป็น
เช่นนี้ก็เพราะคัมภีร์โลกนิตินั้น ได้รับอิทธิพลมาจากคัมภีร์ธรรมนิตินั่นเอง

โคลงโลกนิติมีความไพเราะเหมาะสมทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหาปรัชญาสาระ ครอบคลุมค่าทาง
วรรณกรรม ทำให้เป็นที่แพร่หลายในหมู่คนทั่วไป บางท่านกล่าวยกย่องโคลงโลกนิติว่าเป็นอมตะ
วรรณกรรมคำสอนหรือยอดสุภาษิตอมตะ (สุภาณี พัดทอง, 2545) ที่ได้รับคัดเลือกจาก
กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นบทอ่านในหนังสือแบบเรียนสำหรับนักเรียนนักศึกษาอยู่ทุกยุคสมัย และ
ได้รับการจัดให้เป็นหนึ่งในหนังสือดี 111 เล่ม เฉพาะที่ตีพิมพ์ในช่วง พ.ศ. 2418-2519 ซึ่งคนไทย
ควรอ่าน (วิทยากร เชียงกูล และคณะ, ม.ป.ป.) โคลงโลกนิติสำนวนเก่าเชื่อกันว่ามีมาตั้งแต่ครั้งกรุง
ศรีอยุธยา โดยนักปราชญ์สมัยนั้นได้คัดเลือกหาคาถาสุภาษิตภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต ที่ปรากฏ
ในคัมภีร์ต่าง ๆ เช่น คัมภีร์โลกนิติ คัมภีร์ธรรมเนียม คัมภีร์ราชনীติ หิโตปเทศ ธรรมบท และ

พระไตรปิฎก เป็นต้น มาถอดความแล้วเรียบเรียงแต่งเป็นโคลงโลกนิติ ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ เมื่อพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์ฯ) ในปี พ.ศ. 2374 ก็มีตำริให้จารึกวิชาการสาขาต่าง ๆ ไว้บนแผ่นศิลาที่ประดับไว้ตามเสาหรือกำแพงของพระวิหาร ในการนี้จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร ทรงชำระโคลงโลกนิติสำนวนเก่าให้ประณีตไพเราะยิ่งขึ้น เพื่อจารึกไว้ในคราวเดียวกัน จำนวนโคลงโลกนิติที่ปรากฏต้นฉบับในสมุดไทยมีทั้งสิ้น 418 บท แต่ที่จารึกไว้ในวัดพระเชตุพนฯ แผ่นละบท มี 435 แผ่น (รวมโคลงนำ 2 บท) คาดว่ามีโคลงที่แต่งเพิ่มเติมเพื่อให้พอดีกับพื้นที่จารึก (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2562)

สังเคราะห์คัมภีร์โคลงโลกนิติ : การกล่อมเกลาชิงพุทธต่อชุมชนลุ่มน้ำโขง

ครรโลงโลกนิตินี้	นมนาน
มีแต่โบราณกาล	เก่าพร้อม
เป็นสุกสิตสาร	สอนจิต
กลดั่งสร้อยสอดคล้อง	เวียไว้ในกรรม

โคลงโลกนิติมีมาแต่โบราณ เป็นสุภาษิตที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการสอนใจและเป็นเครื่องประดับสติปัญญาของผู้ที่ศึกษาได้เป็นอย่างดี ข้อมูลจาก World Bank ระบุเมื่อปี ค.ศ. 2118 ว่า มีประชากรกว่า 61 ล้านคน อาศัยอยู่ในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ซึ่งประชาชนกลุ่มนี้ต่างพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในลุ่มน้ำโขงโดยตรง ทั้งในเรื่องความมั่นคงทางอาหาร วิถีชีวิต และประเพณีวัฒนธรรม ผู้คนที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง จะให้ความสำคัญกับแม่น้ำโขงเป็นอย่างมาก ราวกับเป็นจิตวิญญาณของชาวลุ่มน้ำโขง ทั้งยังมีความเชื่อถือในความศักดิ์สิทธิ์ของสายน้ำโขงอีกด้วย (ธนาคารโลก (World Bank), 2562) จนมีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำโขงที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษถึงปัจจุบัน เช่น นิทานพื้นบ้าน เรื่องราวความลึกลับของวังพญานาค หรือเพลงพื้นบ้านที่เกี่ยวกับการบูชาแม่น้ำโขง เป็นต้น อิทธิพลความคิดทางการเมืองของวรรณกรรมพระพุทธศาสนา จึงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชุมชนลุ่มน้ำโขง และเป็นกระจกสะท้อนปรากฏการณ์ของชุมชนในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงได้เป็นอย่างดี (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐออนไลน์, 2562)

โคลงโลกนิติเป็นวรรณกรรมอีกเรื่องหนึ่ง ที่มีคติสอนใจชุมชนลุ่มน้ำโขงเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ คนรุ่นหลังจึงควรที่จะศึกษาและทำนุบำรุงโคลงโลกนิตินี้เอาไว้ โดยเฉพาะคุณค่าด้านวรรณศิลป์ ซึ่งผู้แต่งมีความฉลาดและแยบคายในการประพันธ์ จนทำให้ผู้อ่านจินตนาการตามจนเห็นภาพ และเกิดความซาบซึ้งในโวหารเปรียบเทียบ มีการเลือกสรรถ้อยคำที่ใช้อย่างประณีตบรรจง ใช้คำสั้นแต่มีความหมายลึกซึ้ง ไพเราะทั้งเสียง ทั้งจังหวะ และเมื่ออ่านออกเสียงเป็นทำนองเสนาะก็ยิ่งจะได้รับรสของคำประพันธ์มากยิ่งขึ้น มีการใช้โวหารภาพพจน์ลักษณะต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้อ่านเข้าถึงสาระของบทกวีได้ดียิ่งขึ้น ภาพพจน์อุปมาที่เปรียบสิ่งหนึ่งกับสิ่งหนึ่ง เพื่ออธิบายสิ่งนั้นให้ชัดเจนขึ้น

(ปถวิธร เพชรสุริยา, 2554) โดยมีเนื้อหาสาระในการประดับสติปัญญา สอนให้เป็นคนดี ปฏิบัติตนให้ถูกต้องในสังคม เป็นโคลงที่เข้าใจแก่นแท้และธรรมชาติของมนุษย์ ทั้งทางโลกและทางธรรม เช่น การใช้ทรัพย์ สอนให้รู้จักใช้ทรัพย์อย่างถูกวิธี ให้จัดสรรปันส่วนในการใช้จ่าย เป็นต้น

โคลงโลกนิติจึงเป็นวรรณศิลป์ที่มีคุณค่าต่อสังคมมาก เพราะเปรียบเป็นกระจกส่องให้เห็นพฤติกรรมของความเป็นมนุษย์ที่มีต่อสังคม เป็นเสมือนคู่มือในการใช้ครองเรือนให้มีความสุข ดำรงตนเป็นคนดีอยู่ในสังคมอย่างถูกต้องของคลองธรรม เนื้อหาจากวรรณคดีเรื่องนี้จึงมีอิทธิพลอย่างมากต่อผู้อ่าน โดยเฉพาะชุมชนในแถบลุ่มน้ำโขง เพราะเหตุว่ามีความใกล้ชิดกับพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา จนได้รับสมญานามว่าเป็น “ศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาสายเถรวาท” (พระเทพภิกษาติ ปิยธมโม (เดิบกายา) และคณะ, 2561) จึงมีความเป็นไปได้มากที่จะทำให้ผู้อ่านเข้าถึง (approach) ความรู้สึกนึกคิดที่ผู้แต่งต้องการสื่อออกมา เพื่อให้ชาวลุ่มน้ำโขงเห็นมรรควิธีการใช้ชีวิตให้เป็นสุข สามารถปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบที่ดีของสังคม และนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตได้ อันจะส่งผลให้เกิดการกลมกลืนพฤติกรรมของคนในชุมชน ให้ปรับเปลี่ยนไปในแนวทางที่ดีขึ้น เพราะการมีความสุขที่แท้จริงนั้น จะต้องมองข้ามอุปสรรค และต้องทำการขัดเกลาความคิดอย่างมีสมาธิ (Moffitt, Phillip, 2011) ถือเป็นกรกลมกลืนให้สังคมลุ่มน้ำโขงได้ซึมซับ (absorption) ความคิด ความเชื่อ และทัศนคติที่ถูกต้องตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นเส้นทางไปสู่ความสุขที่สมบูรณ์ต่อไป ซึ่งคณะผู้เขียนได้สังเคราะห์ให้เห็นถึงการกลมกลืนทางความคิดต่อชุมชนลุ่มน้ำโขงที่แฝงอยู่ในโคลงโลกนิติ 3 ด้าน ดังนี้

1. การกลมกลืนให้ชุมชนลุ่มน้ำโขงมีสังคมที่ดีผ่านการทำดี

(4) ใบพ้อพันห่อหุ้ม	กฤษณา
หอมระรวยรสพา	เพริศด้วย
คือคนเสพเส่นหา	นักปราชญ์
ความสุขซาบถาม้วย	ดุงไม้กลิ่นหอม (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: ใบพ้อที่นำไปห่อไม้กฤษณา ก็จะมีกลิ่นหอมของไม้กฤษณาติดไปด้วย ซึ่งเปรียบเหมือนการประกอบกรรมดี ด้วยการเลือกคบคนดีเป็นมิตร ผู้สร้างกรรมดีเช่นนี้จะได้มีความสุขตามบุคคลที่เลือกคบไปด้วย หากสังคมลุ่มน้ำโขงมีประชาชนที่เป็นคนดีแล้ว กระแสแห่งความสุขก็จะแผ่ขยายไปยังสังคมข้างเคียงด้วย

(14) ไม้ค้อมมีลูกน้อม	นวยงาม
คือสัปปุรุษสอนตาม	ง่ายแท้
ไม้ผู้ตั้งคนทราม	สอนยาก
ดัดก็หักแหลกแล้	ห่อนรู้โดยตาม (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: การเป็นคนดีที่พร้อมจะสดับรับฟังความคิดเห็น จากผู้ที่มีประสบการณ์ด้านที่ดีมากกว่า ดูกิ่งไม้อ่อนที่ย่อมดัดตามรูปทรงได้ง่ายกว่าไม้แก่หรือไม้ฝุ เป็นโคลงที่ขัดเกลาชาวลุ่มน้ำโขง

ให้เป็นผู้พร้อมที่จะรับฟังข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ไม่ได้สอนให้อิ่มความรู้ เพื่อให้ชุมชนริมฝั่งโขงมีองค์ความรู้ (body of knowledge) ใหม่ ๆ ในการพัฒนาสังคมมากขึ้น

- (407) อ่อนหวานมานมิตรล้น เหลือหลาย
 หยาบบ่มีเกลอกราย เกลือนไกล
 ดุจดวงศศิฉาย ดาวดาษ ประดับนา
 สุริยส่องดาราไร เมื่อร้อนแรงแสง (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: การทำดีด้วยปียวาจา การพูดจาอ่อนหวานจะส่งผลให้สังคมลุ่มน้ำโขงมีบรรยากาศที่อบอุ่น เป็นที่ชื่นชมของชุมชนอื่น เหมือนกับดวงจันทร์ (ศศิ) ที่ส่องแสงนวลเย็น ต่างมีดาวมารายรอบ ส่วนสังคมที่พูดจาหยาบกระด้าง ย่อมไม่มีใครขอคำปรึกษา เปรียบเหมือนความร้อนแรงของดวงอาทิตย์ ที่ทำให้ดวงดาวลี้ภัย ฉะนั้น การทำดีด้วยวาจาจะสร้างสรรค์ชุมชนให้น่าอยู่ยิ่งขึ้น

- (343) ยอขายอเมื่อแล้ว การกิจ
 ยอยกครูยอสนิท ซึ่งหน้า
 ยอญาติประยูรมิตร เมื่อลับ หลังแฮ
 คนหยิ่งแบกยศร้า อย่างยั้ง ยอควร (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: การสร้างกรรมดีด้วยสัมมาวาจาอีกบทหนึ่ง ซึ่งเป็นการกล่าวยกยอผู้คนในชุมชนลุ่มน้ำโขงให้ถูกกาลเทศะ ไม่ว่าจะป็นครูบาอาจารย์ ญาติสนิทมิตรสหาย ก็ล้วนแต่ถวิลหาคำยกยอมาสร้างกำลังใจในยามทุกข์เข็ญด้วยกันทั้งนั้น แต่การเยินยอนนั้นต้องเป็นการกล่าวถึงในแง่ดี ทั้งต่อหน้าและลับหลัง เพื่อให้เกียรติซึ่งกันละกัน แม้กระทั่งคนที่ถือยศศักดิ์ ก็ควรพูดจายกยออยู่เป็นนิจ (บรรจบ บรรณรุจิ, 2559)

- (232) หอมกลิ่นดอกไม้ที่ นับถือ
 หอมแต่ตามลมฤา กลับย้อน
 หอมแห่งกลิ่นกล่าวคือ ศิลสัจ นีนา
 หอมสุดหอมสะท้อน ทัวไกลไกลถึง (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: การทำดีตามแนวทางพุทธโฆวาทที่ชาวลุ่มน้ำโขงจะต้องพากเพียรในการสร้างกรรมดี เพื่อให้กรรมดีเป็นแบบอย่างให้กับผู้คนในชุมชน และจะเป็นแรงจูงใจที่จะให้ชาวลุ่มน้ำโขงทำดีมากขึ้น เพราะชื่อเสียงหรือคำสรรเสริญของคนที่มีศีลธรรม จะหอมหวลไปกว้างไกลมากกว่า ดุจกลิ่นหอมของดอกไม้ ที่กลิ่นนั้นจะหอมโชยตามลมไปทั่วทั้งบริเวณ

- (214) รักทรัพย์อย่างยั้งด้วย วิชา
 สว่างอินเฝ้าสุริยา ห่อนได้
 ไฟไฉยงราคา เพลิงราค ฤพ่อ
 รักอื่นหมิ่นแสนไซรั อยาสู้รักธรรม (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: การตั้งมั่นในธรรม เป็นการแสดงความปรารถนาดีต่อธรรมะ เมื่อชาวชุมชนลุ่มน้ำโขงมุ่งมั่นเอามงคลวิธีเช่นนี้มาประยุกต์ใช้กับชีวิต ก็จะเป็นแสงประทีปส่องนำทางไปสู่โลกุตตรธรรมโดยแท้ เพราะการมีคติธรรมที่ถูกต้องจะมีผลานิสงส์มากกว่าการรักทรัพย์สินของตน

(285) ถึงจนทนสู้กัด กินเกลือ
อย่าเทียวแลเนื้อเถื่อ พวกพ้อง
อดหยากเยี่ยงอย่างเสื่อ สงวนศักดิ์
โซ่ก็เสาะใส่ห้อง จับเนื้อกินเอง (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: นิสยเสื่อ 3 อย่าง คือ 1) กินของสด : ทำทุกอย่างด้วยความสามารถของตนเท่านั้น 2) ไม่กินของตาย : ไม่จ้อคนอื่น ไม่ยิ้มจมูกคนอื่นหายใจ และ 3) ไม่ได้เหยื่อ ไม่กลับรัง : ถ้าแข็งแรงพอที่จะโบยบินออกไปหาประสบการณ์ข้างนอก จะต้องได้ความรู้ใหม่ ๆ ติดมือมาด้วย (พระเดชขจร ขนติธโร (ภูทิพย์), 2561) เป็นการสอนให้ชาวลุ่มน้ำโขงทะนงในศักดิ์ศรี เป็นการประกอบกรรมดีที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเอง เหมือนเสื่อที่ล่าเหยื่อเองเป็นอาหาร ตรงกับสำนวน อดเยี่ยงเสื่อ

(183) นกน้อยขนน้อยแต่ พอตัว
รังแต่งจูเมียฝัว อยู่ได้
มักใหญ่ย่อมคนหวั โฟเพ็ด
ทำแต่พอตัวไซร์ อย่าให้คนหยัน (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: การทำดีที่เกี่ยวกับการรู้จักประเมินความสามารถของตน จะเป็นการช่วยขัดเกลาสมาชิกในสังคมลุ่มน้ำโขงรู้สึกยินดีในสิ่งที่ตนมี สอดคล้องกับแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) ดังคำสอนที่ว่า นกน้อยทำรังแต่พอตัว

(275) น้ำบัวบอกลึกต้น ชลธาร เทียงแฮ
มารยาทส่อสันดาน ชาติเชื้อ
โฉดฉลาดเพราะคำขาน บอกแน่
หญ้าเขียวเทียวแห้งเรื่อ บอกร้ายดีดิน (สำนวนเก่า)

ความหมาย: การสอนให้รู้จักพิจารณาข้อดีของคน เพราะจะช่วยขัดเกลาให้ชาวลุ่มน้ำโขงรู้จักคบคนดีเป็นเพื่อน ซึ่งจะช่วยยกระดับชุมชนให้มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ด้วยตระหนักในคติที่ว่า คนชั่วจะดึงดูดคนชั่ว คนดีจะดึงดูดคนดี ดุจหญ้าจะเขียวหรือจะเหี่ยวแห้ง ย่อมบอกให้รู้คุณภาพของดินในบริเวณนั้น

(225) อย่าคบคนหมูร์ร้าย ทรชน
คบแต่บัณฑิตดล ชอบแท้
วันคืนจำเริญผล บุญแรง ทำนา
เห็นอนิจนิตยแล ล่วงพันสงสาร (สำนวนเก่า)

ความหมาย: การรู้จักเลือกสนทนากับคนที่คู่ควร ประชาชนริมฝั่งโขงक्रमุ่งเน้นคบปราชญ์ ราชบัณฑิตผู้มีความรู้กว้างขวางมากพอจะแบ่งปันให้ได้ เพราะโอกาสที่จะได้สนทนาธรรมกับผู้คงแก่เรียนมีน้อย เมื่อชาวลุ่มน้ำโขงเข้าใจสัจธรรมแล้ว ควรเร่งสะสมความดี เพื่อก้าวพ้นวิภูสงสารให้ทันกาล

2. การกล่อมเกล่าให้ชุมชนลุ่มน้ำโขงมีสังคมที่ดีผ่านการละเว้นชั่ว

- (128) สนิมเหล็กเกิดแต่เนื้อ ในตน
 กินกัดเนื้อเหล็กจน กร่อนขร้ำ
 บาบเกิดแก่ตนคน เป็นบาบ
 บาบยอมทำโทษซ้ำ ใส่ผู้บาบเอง (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: การละเว้นชั่วด้วยการไม่คิดอาฆาตพยาบาท เพราะจะทำให้เศร้าหมอง ไม่สบายใจ เหมือนสนิมเหล็กที่กัดกร่อนตัวเอง เป็นคำสอนที่ช่วยขัดเกล่าให้สังคมลุ่มน้ำโขงรู้จักแยกแยะความดี ความชั่วว่า มีเหตุจากการกระทำตนทั้งสิ้น ผู้ทำดียอมได้รับผลดี ผู้ทำชั่วยอมได้รับกรรมชั่วอย่างแน่นอน

- (293) อย่าขุดขอต่านด้วย วาจา
 อย่าถากท่านด้วยตา ตีค้อน
 ฟังคำกล่าวมฤษา โสตหนึ่ง นะพ้อ
 หยิบบ่ศัพท์กลับย้อน โทษให้กับตน (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: การละเว้นวจีทุจริตด้วยการไม่พูดเท็จ (มฤษา คือ มุสา) เป็นบทโคลงที่ช่วยกล่อมเกล่าให้ชาวลุ่มน้ำโขงไม่เป็นคนก้าวร้าว ไม่หมิ่นเกียรติ หรือใช้วาจาทำร้ายผู้อื่น ตรงกับสุภาษิต “อย่าขุดคนด้วยปาก อย่าถากคนด้วยตา อย่าอิจฉนด้วยคำพูด”

- (26) มิตรพาลอย่าคบให้ สนิทหนัก
 พาลไซ้มิตรอย่ามัก กล่าวไกล
 ครั้นครามเคียดคุมชก เอาโทษ ใส่ณา
 รู้เหตุสิ่งใดไซ้รู้ ส่อสิ้นกลางสนาม (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: การแนะนำให้อยู่ห่างไกลคนชั่ว เพราะพฤติกรรมคนชั่วมักดึงคนใกล้ชิดให้ตกต่ำไปด้วย หากคนในชุมชนลุ่มน้ำโขงคบคนชั่วเป็นมิตร อาจถูกกล่าวโทษว่าเป็นหนึ่งในคนชั่วได้เช่นกัน การละเว้นจากการคบคนชั่วเป็นมิตร จะช่วยให้สังคมริมฝั่งโขงเป็นสังคมที่สามัคคีปรองดอง

- (3) ปลาร้าพันห่อด้วย ใบคา
 ใบก็เหม็นคาวปลา คละคลุ้ง
 คือคนหมู่ไปหา คบเพื่อน พาลณา
 ได้แต่ร้ายร้ายฟัง เพื่องให้เสียพงศ์ (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: การละเว้นจากความชั่วด้วยการไม่คบคนชั่ว หากสมาชิกในสังคมลุ่มน้ำโขงเลือกคบคนพาลก็จะมีแต่ความเดือดร้อนเสื่อมทรามและจะได้รับทุกข์โทษร้ายไป เปรียบเหมือนใบคาที่เอาไปห่อปลาร้า มักจะมีกลิ่นคาวของปลากระจายไปทั่วบริเวณ ตรงกับสำนวน คบคนพาล พาลพาไปหาผิด

(8) คนพาลผู้บาปแท้ ทุจริต
 ไปสู่หาบัณฑิต ค่าเช่า
 ฟังธรรมอยู่เนื่องนิตย์ บ่ทราบ ใจนา
 คือจวกตักเข้า ห่อนรู้รสแกง (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: ลักษณะสังคมของคนลาวที่แม้จะคบคนดีหรืออยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีเพียงใด ก็ยังไม่สามารถจูงใจให้เป็นคนดีได้ ไม่สามารถเข้าถึง (approach) วิถีของคนมีคุณธรรมได้ ส่งผลให้สังคมลุ่มน้ำโขงจมปลักในวังวนของอกุศลกรรม เสมือนจวกตักแกงที่แม้จะอยู่ในหม้อแกง แต่ไม่รู้รสของแกง

(116) ความเพียรเป็นอริแล้ว เป็นมิตร
 คร้านเกียจเป็นเพื่อนสนิท ร่วมไร่
 วิชาเฉกยาติด ขมขื่น
 ประมาทเหมือนดับไต ชั่วร้ายฤเห็น (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: การละเว้นจากการเห็นผิดเป็นชอบต่อต้านความความเพียร ฟังพอใจกับความเกียจคร้าน ไม่ยินดีกับวิชาความรู้ เพราะมมมมองนี้จะทำให้สังคมลุ่มน้ำโขงไปสู่ความเสื่อม เหมือนคนที่ไม่เดินไปข้างหน้าโดยปราศจากคบเพลิง ย่อมไม่เห็นสิ่งกีดขวาง สังคมแห่งความประมาทก็เกิดขึ้นได้

(196) หลีกเกรียนให้หลีกห้า สอกหมาย
 ม้าหลีกสิบสอกกราย อย่าใกล้
 ช้างสี่สอกคลาย คลาคลาด
 เห็นทุรชนหลีกให้ ห่างพันลับตา (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: การละเว้นจากความชั่วทั้งปวงที่จะดึงมนุษย์ให้ตกต่ำ โดยเฉพาะการไม่สานสัมพันธ์กับคนชั่ว เพราะจิตของคนชั่วจะเต็มไปด้วยอกุศล พร้อมจะชักชวนชาวลุ่มน้ำโขงไปในทางต่ำทราม เป็นการละเว้นจากความชั่วที่จะฉุดให้สังคมริมฝั่งโขง เดินบนเส้นทางแห่งความเศร้าหมองได้

(198) กระปือหนึ่งห้ามอย่า ควรครอง
 เมียมึงอย่ามีสอง สี่ได้
 โคนามอย่าควรปอง เป็นเหตุ
 เรือนอยู่สี่ห้องให้ เดือดร้อนรำคาญ (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: การละเว้นความชั่วด้วยการยังชีพที่เหมาะสม ไม่มากหรือน้อยเกินไป เช่น การมีปศุสัตว์ที่น้อยเกินไป อาจทำให้ไม่มีเครื่องทุนแรงมากพอสำหรับทำเกษตรกรรม หรือไม่ควรมีคูครองนอกกรอบประเพณี อาจทำให้เกิดความแตกแยกเดือดร้อนภายในสังคมริมฝั่งโขงได้

(211) คนใดละพ่อทั้ง	มาตา
อันทพพลชรา	ภาพแล้ว
ขับไล่ไม่มีปรา	นินเตร
คนดั่งนี้ถ้าแคล้ว	คลาดพันไภยัน (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: การละเว้นจากการเนรคุณบิดามารดาผู้บังเกิดเกล้า หากสมาชิกในชุมชนลุ่มน้ำโขง ไม่อภิบาลพ่อแม่ที่ชราภาพหรือทุพพลภาพ สมาชิกก็ย่อมพบกับความตกต่ำ มีโอกาสได้รับทุกข์โทษอย่างสาหัส ไม่เจริญรุ่งเรืองในชีวิต และนำมาซึ่งภัยอันตรายแก่บุตรหลานผู้ก่อคุณุญในที่สุด

(213) คนใดดำโคตรเค้า	ตระกูล
ถือว่าตนทรัพย์มูล	มั่งซั่ง
ดูหมิ่นหมู่ประยูร	พงศ์เผ่า
เป็นที่ตีเตียนทั้ง	ทั่วท้องโลกา (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: การละเว้นความชั่วด้วยการกล่าวร้ายแก่เหล่าวงศ์ญาติ ชวาลุ่มน้ำโขงผู้ใดที่คิดทรยศต่อเครือญาติแล้วไซ้ ผู้นั้นจักต้องเป็นผู้รับผลร้ายนั่นเอง เพราะการประพฤติชั่วต่อต้นตระกูลแห่งตน จะส่งผลให้ไม่ได้รับการเคารพจากบุคคลอื่น และจะถูกคนอื่นมองในแง่ไม่ดีตลอดเวลา ฉะนั้น จงหลีกเลี่ยงการสร้างกรรมชั่วจากการกล่าวร้ายเผ่าพันธุ์ตนเองเถิด

3. การกล่อมเกล่าให้ชุมชนลุ่มน้ำโขงมีสังคมที่ดีผ่านการทำให้บริสุทธิ์

(39) ห้ามเพลิงไว้อย่าให้	มีควัน
ห้ามสุริยแสงจันทร์	ส่องไซ้
ห้ามอายุให้หัน	คืนเล่า
ห้ามดั่งนี้ไว้ได้	จึงห้ามนินทา (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: การห้ามวัฏจักรของธรรมชาติทั้ง 4 ประการ ไม่ให้ดำเนินไปโดยสะดวก เป็นการห้ามที่ว่ายากแล้ว แต่การห้ามไม่ให้คนนินทายังยากยิ่งกว่า แต่มีสิ่งเดียวที่ชาวลุ่มน้ำโขงสามารถห้ามได้ก็คือ ห้ามประพฤตินั้นตามที่เขานินทา แต่จงทำให้บริสุทธิ์ ไม่เอนเอียงไปตามคำมูสาวาทเพียงเท่านี้ ชาวลุ่มน้ำโขงก็จะได้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกฝนจิตใจให้บริสุทธิ์แล้ว

(226) คนร้ายมักชอบร้าย	ราศี
สอนสั่งสิ่งความดี	บ่ได้
ดูจเกลื่อทอดนที	สูญเปล่า
เสพที่ชั่วเขื่อนไซ้	ทราบแจ้งใจมัน (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: ลักษณะของคนชั่วที่มีพฤติกรรมในทางอกุศล มักทำชั่วอยู่เป็นนิจ จนธรรมะไม่สามารถเข้าไปชำระจิตใจได้ ดูจเกลื่อที่อยู่ในน้ำ ที่ละลายไว้ซึ่งสถานะและความเค็ม ทำให้หลุดจากเส้นทางนิพพานตลอดกาล การขัดเกล่าจิตใจให้บริสุทธิ์เท่านั้น ที่จะสามารถปิดเปาความชั่วออกไปได้

- (5) ลูกเต๋อครั้นสุกไซ้ มีพรรณ
 ภายนอกคือสีสัน ชาดบาย
 ภายในย่อมแมลงวัน หนอนบ่อน
 ดุจตั้งคนใจร้าย นอกนั้นดูงาม (สำนวนเก่า)

ความหมาย: การพิจารณาคนที่มีรูปร่างหน้าตาสวยงาม แต่จิตใจเลวทราม ดูผลมะเต๋อเมื่อสุกจะมีสีแดงสวยงาม แต่ภายในจะมีแมลงวันมีหนอน ฉะนั้น ชาวลุ่มน้ำโขงจึงควรไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ไม่ควรเลือกคบคนเพียงรูปร่างหน้าตา แต่ควรดูนิสัยใจคอ ดูความจริงใจที่บริสุทธิ์ด้วย

- (213) รักมิตรสุภาพไซ้ สมรมิตร
 รักเผ่าพงศาสนิท ชื่อไซ้
 รักหญิงอย่าพึงคิด สีนอ่ย เอานา
 รักสัตย์ศีลจักได้ สุขแท้ ทางสวรรค์ (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: การไม่พึงพอใจในความสุขชั่วคราว แต่จงเฝ้ามองความสุขที่ยาวนานกว่า ด้วยการประพฤติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อจัดระเบียบร่างกายและจิตใจ ซึ่งจะเป็เส้นทางไปสู่นิพพานในพรหมโลก เมื่อใดที่ชาวลุ่มน้ำโขงสามารถเข้าถึงศีลธรรมได้ ผู้นั้นก็จะพบกับนิพพานในทุกหนทุกแห่ง ไม่ว่าจะใช้เวลายาวนานเพียงใดก็ตาม (พระอริยวินนทมนี (พุทธทาสภิกขุ), 2549)

- (75) พระสมุทรสติกลั่น คณนา
 สายดั่งทิ้งทอดมา หยั่งได้
 เขาสูงอาจวัดวา กำหนด
 จิตมนุษย์นี้ไซ้ ยากแท้หยั่งถึง (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: การบำเพ็ญจิตใจให้สะอาด เพราะจิตมีความซับซ้อนและเข้าใจยาก แม้มหาสมุทรสติกลเพียงใด ก็ยังวัดได้ หรือภูเขาที่ต่อให้สูงสักเพียงใด ก็ยังกำหนดความสูงได้ แต่จิตใจนี้ช่างลึกกลับเกินกว่าจะมีเครื่องมือใด ๆ มาหยั่งรู้ได้ เมื่อสภาพจิตใจของคนริมฝั่งโขงได้ผ่านการขัดเกลาให้สะอาดบริสุทธิ์แล้ว ก็สามารถหยั่งรู้จิตใจแห่งตน ส่งผลให้ชุมชนลุ่มน้ำโขงสงบเรียบร้อยได้

- (216) เมียท่านพิศพางเพียง มาดา
 ทรัพย์ท่านคืออิฐผา กระเบื้อง
 รักสัตว์อื่นอาตมา เทียมเท่า กันแฮ
 ตรงดั่งนี้จักเปลื้อง ปลดพันสงสาร (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: การมีจิตใจที่เต็มไปด้วยการปล่อยวาง ไม่ยึดติดกับทรัพย์สิ่งแวดล้อมรอบกาย ไม่อยากมี ไม่อยากเป็น ไม่อยากได้ เช่น เห็นภรรยาคนอื่นเป็นเพศเดียวกับแม่ เห็นทรัพย์สินคนอื่นเป็นเพียงก้อนอิฐก้อนกระเบื้อง หรือมีความรักต่อเหล่าเวไนยสัตว์อย่างเท่าเทียมกัน เมื่อชาวลุ่มน้ำโขงได้รับการขัดเกลาทางจิตใจเช่นนี้แล้ว ก็จะทำให้จิตใจบริสุทธิ์มากขึ้น จนสามารถหลุดพ้นจากบ่วงวัฏสงสารได้

- (6) ผลขนุนภายนอกนั้น หนามหนา
 ภายในรสโอชา กลิ่นกล้า
 เปรียบใจท่วยเมธา ถือชอบ
 ภายนอกคู่ชั่วช้า ผ่องแผ้วภายใน (สำนวนเก่า)

ความหมาย: ขนุนที่รูปร่างภายนอกไม่งดงาม เต็มไปด้วยหนาม แต่มีเนื้อในที่หอมหวานอร่อย เปรียบเหมือนคนที่รูปร่างหน้าตาไม่สวย แต่มีจิตใจที่ดีงาม หากชาวริมฝั่งโขงบางคนที่มีรูปร่างหน้าตาไม่สวยงาม ก็อาจจะเป็นคนดีก็ได้ ดังนั้น สิ่งที่ทรงคุณค่ามากที่สุดของมนุษย์คือ การมีจิตใจที่บริสุทธิ์ มากกว่าการมีรูปร่างหน้าตาดีเพียงอย่างเดียว

- (114) คนใดคนหนึ่งผู้ ใจฉกรรจ์
 เคียดฆ่าคนอนันต์ หนักแท้
 ไปปานบุรุษอัน ผจญจิต เองนา
 เรียรท่านเียนยอแล้ ว่าผู้มีชัย (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

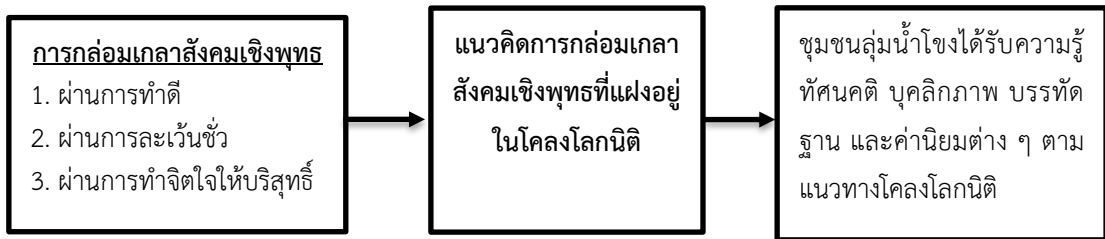
ความหมาย: การชนะใจตนเองคือความยิ่งใหญ่ เพราะเป็นผู้ที่ปราศจากการเบียดเบียน ไม่เอา Schadenfreude ต่อผู้อื่น คนผู้นี้จะได้รับการยอมรับมากกว่าการชนะผู้อื่น เช่นเดียวกับชาวริมฝั่งโขง ที่หมั่นฝึกใจตนเองให้อยู่เหนือความชั่วทั้งปวง สังคมลุ่มน้ำโขงก็จะร่มเย็นเป็นสุขในที่สุด

- (112) ผจญคนมักโกรธด้วย ไมตรี
 ผจญหมู่ทรชนดี ต่อตั้ง
 ผจญคนจิตโลภมี ทรัพย์เผื่อแผ่ณา
 ผจญอัสติให้ยั้ง หยุดด้วยสัตยา (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: การสอนให้ใช้คุณธรรมต่าง ๆ เมื่อจะต้องคบค้าสมาคมกับบุคคลต่าง ๆ เช่น ต้องยื่นไมตรีเมื่อเผชิญหน้ากับคนโกรธ เมื่อพบคนดีให้ทำกรรมดีมากขึ้น เมื่อสมาคมกับคนมักโลภให้แบ่งปันทรัพย์บ้าง หรือหากพบคนที่มีพฤติกรรมไม่สัตย์ซื่อ ก็ให้ชาวริมฝั่งโขงตอบโต้ด้วยความซื่อสัตย์ เพราะจะเป็นหนทางเดียวที่จะยุติการต่อกรรมได้ แต่ต้องทำด้วยความบริสุทธิ์ใจเท่านั้น

- (211) คนใดทรงสัตย์สร้าง ศิลา
 ไปเคียดชิงหิงสา สัตว์ไสร้
 น้ำจิตคิดกรุณา เนืองนิจ
 คนดั่งนี้จัดได้ ชื่อเชื้อปรีชา (สำนวนสมเด็จพระเดชฯ)

ความหมาย: คนที่มั่นคงในศีลธรรมอย่างบริสุทธิ์ใจ ไม่เบียดเบียนประชาสัตว์ทั้งปวง มีจิตใจเกื้อกูลต่อเวไนยสัตว์ หากชุมชนริมฝั่งโขงหมั่นพิจารณาถึงคุณูปการ ของการเป็นผู้มีจิตใจกรุณาอยู่ตลอดเวลาแล้ว ก็สามารถช่วยพัฒนาสังคมลุ่มน้ำโขงให้เข้มแข็งได้

รูปภาพที่ 1 แสดงการกล่อมเกลาสังคมเชิงพุทธตามแนวคิดโคลงโลกนิติในชุมชนกลุ่มน้ำโขง (ที่มา : คณะผู้เขียน, 2562)

สรุป

โคลงโลกนิติเป็นวรรณกรรมเก่าแก่ที่ทรงคุณค่ามากในสังคมไทย หากมีการนำคำสอนของพระพุทธศาสนาที่สอดแทรกอยู่ในวรรณกรรมนี้ไปใช้ ก็จะทำให้เกิดความสงบร่มเย็น ช่วยสั่งสอนคนในสังคมให้อยู่ในกรอบศีลธรรมอันดี คุณูปการของโคลงโลกนิติจะช่วยกล่อมเกล่าให้กลายเป็นสังคมที่ปกติสุขได้ โดยเฉพาะการกล่อมเกล่าเชิงพุทธที่ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ทั้งด้านการทำดี ละเว้นชั่ว และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ซึ่งล้วนแต่เป็นกระบวนการที่ช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสังคมทั้งสิ้น เพราะคำสอนของพระพุทธศาสนา เปรียบเสมือนประตูที่ป่องทางให้กับคนในชุมชน เพื่อให้สมาชิกกลุ่มน้ำโขงมีแนวทางในการดำเนินชีวิต เกิดการซึมซับศีลธรรมที่ถูกต้อง การกล่อมเกล่าที่ได้จากการปฏิบัติตามคำสอนของโคลงโลกนิติ จึงเป็นจุดคู่มือที่ช่วยคนในชุมชนกลุ่มน้ำโขงมีความสุขที่ยาวนานขึ้นด้วย สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณธรรมจริยธรรม และยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างเหนียวแน่น สารัตถะของโคลงโลกนิติ ยังสามารถเผยแผ่ให้ชุมชนอื่นเข้าถึงความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความศรัทธา และค่านิยม อันจะช่วยสร้างสังคมที่ดีกว่าเดิมด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ธนาคารโลก (World Bank). (2561). *อชีพตจำนวนประชากรปัจจุบันของ 10 ประเทศในกลุ่มอาเซียนที่คูนไม่เคยรู้*. เรียกใช้เมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2562 จาก <https://1url.ws/V63HV>.
- บรรจบ บรรณรุจิ. (2559). "พระสงฆ์กับการให้ : งานที่สื่อสารมวลชนมองไม่เห็น". ใน *พระพุทธศาสนาอยู่ได้ ทุกสถาบันอยู่รอด*. อ่างทอง : วรศิลป์การพิมพ์ 89.
- ปลวี่ธร เพชรสุริยา. (2554). การวิเคราะห์โหวหารภาพพจน์ในโคลงโลกนิติ. ใน *ปริญญาศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระเดชขจร ขนดิธโร (ภูทิพย์). (2561). *วิชาฝึกใจให้เลิกทรมานจากความเครียด*. กรุงเทพมหานคร : ซี แอนด์ เอ็น บุค.
- พระเทพภิกษาติ ปิยธมโม (เต็บกายา) และคณะ. (2561). หลักยติธรรมในไตรภูมิพระร่วงต่อชุมชนกลุ่มน้ำโขง. *วารสารปัญญาภิธาน*, 3(1), 54-62.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *ธรรมนุญชีวิต : พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระอรียนันทมุนี (พุทธทาสภิกขุ). (2549). *คู่มือมนุษย์ ฉบับปฏิบัติธรรม*. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2561). *โคลงโลกนิติ*. เรียกใช้เมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2562 จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/โคลงโลกนิติ>.
- วิทยากร เชียงกูล และคณะ. (ม.ป.ป.). *โครงการวิจัยเพื่อคัดเลือกและแนะนำหนังสือดีในรอบศตวรรษ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สุปาณี พัดทอง. (2545). โคลงโลกนิติ อมตะวรรณกรรมคำสอน. *วารสารวรรณวิทัศน์*. 2(2), 64-81.
- หนังสือพิมพ์ไทยรัฐออนไลน์. (2561). *วรรณกรรมลุ่มน้ำโขง ชาร์อักษรสันติภาพ*. เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2562 จาก <https://1url.ws/QD4xR>.
- Moffitt, Phillip. (2011). *The Pursuit of Happiness*. Life Balance Institute : CA.

การศึกษากรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน*
STUDIES OF CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR PEOPLE'S
POLITICAL PARTICIPATION

ธงชัย ลิงอุดม

Thongchai Singudom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Loei College, Thailand.

E-mail: Thongchai_07@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งเป็นการนำเสนอมุมมองของภาคประชาชนในฐานะพลเมืองของประเทศ ภายใต้สิทธิและเสรีภาพในการเสนอความคิดเห็น เพื่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การมีส่วนร่วมนี้เป็นการให้โอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และวิถีชีวิต โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น และให้คำแนะนำปรึกษา บนพื้นฐานของความเท่าเทียมในสังคม เนื่องจากการเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ทำให้ภาคประชาชนเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบายสาธารณะนั้นโดยตรง การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถนำเสนอได้หลายรูปแบบ ทั้งการมีส่วนร่วมทางตรง อาทิ การเป็นนักการเมืองด้วยตนเอง หรือการร่วมตั้งองค์กรทางการเมือง เป็นต้น และการมีส่วนร่วมทางอ้อม อาทิ การคัดเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ในสภาแทนประชาชน เป็นต้น ทางด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เริ่มต้นด้วยการเข้าใจปัญหาในท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง ก่อนจะมีการตัดสินใจกำหนดนโยบายร่วมกัน จากนั้นก็นำนโยบายไปปฏิบัติ และประเมินผลเพื่อประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของนโยบายเป็นลำดับสุดท้าย ดังนั้น การศึกษากรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน จึงนับเป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากฐานรากของสังคมอย่างแท้จริง เพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรในชุมชนเกิดความคุ้มค่า และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชุมชน ส่งผลให้ชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างสมดุลในที่สุด

คำสำคัญ: กรอบแนวคิด, การมีส่วนร่วม, การเมือง, ประชาชน

Abstract

The objective of academic article is to study the concept of political participation of the people, which presents the views of the public sector as citizens of the country, under the right and freedom of expression for their participation in public policy making. This participation provides people with opportunities to participate in decision-making that affect

*Received: 21 November 2020; Revised: 2 December 2020; Accepted: 3 December 2020

their well-being and way of life by providing information comment and give advice and consult on the basis of equality in society. Because of the stakeholders, the public sector directly affected by that public policy. Public participation can be presented in many forms, both direct participation such as being a politician by themselves or co-setting up a political organization, etc., and indirect participation such as selecting representatives to enact in the council for the people. The process of public participation begins with a deep understanding of local issues, before a decision is made, then to implement, and to evaluate the results to assess the effectiveness and efficiency of the policy respectively. Therefore, the study of the conceptual framework of people's political participation is truly the foundational participation of society to make the allocation of resources in the community worthwhile and consistent with the needs of the people in the community. It's result that the community is being developed in a balanced way as well.

Keyword: Conceptual Framework, Participation, Politics, People

บทนำ

การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ให้ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอย่างเป็นรูปธรรม เป็นส่วนสำคัญยิ่งในการผลักดันให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยในประเทศนั้น ๆ และด้วยการเข้าใจถึงสิทธิและเสรีภาพ การเข้าใจถึงสิทธิการมีส่วนร่วมของตนเอง ประชาชนสามารถเข้าถึงการตรวจสอบและเรียกร้องให้ผู้มีอำนาจในการปกครองปฏิบัติตามนโยบายต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความต้องการของประชาชน ผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินการเรื่องใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นสำคัญ

สำหรับประเทศไทยนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ โดยปรากฏเจตนารมณ์ในเรื่องนี้ ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา รัฐธรรมนูญฯ ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน อันเป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญ โดยได้มีการบัญญัติถึงสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านต่าง ๆ เช่น สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมือง สิทธิการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนกับหลักประชาธิปไตย เป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาให้กำเนิดขึ้นควบคู่กับสังคมไทย โดยการพัฒนาความเป็นพลเมือง เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกระดับ เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงและต้องดำเนินการให้ถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนประชาชนต้องเข้าถึงกระบวนการใช้สิทธิต่าง ๆ ได้สะดวก รวดเร็ว ซึ่งทำยที่สุดแล้ว การเมืองในภาคประชาชนที่เข้มแข็ง จะช่วยส่งเสริมและรักษาระบอบประชาธิปไตยในประเทศให้มั่นคงและยั่งยืน

การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ดี จะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมทางการเมือง ที่ให้เสรีภาพแก่ผู้คนในสังคมได้มีส่วนร่วมทางการเมือง มีกระบวนการขับเคลื่อนทางสังคมจากประชาชนที่มีความรู้และปัญญา เพื่อประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก

ส่วนเรื่องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค เป็นแนวคิดบนฐานธรรมชาติหรือธรรมชาติที่ทำให้คนในสังคมสามารถคิด ตัดสินใจ ในการปฏิบัติและเข้าร่วมทางการเมืองได้ ด้วยแนวทางของปัจเจกบุคคลที่แตกต่างกัน นำมาซึ่งการทำให้สังคมสามารถพัฒนาความรู้ความศรัทธา ตลอดจนเข้าถึงสังคมแห่งปัญญาได้ ขณะเดียวกัน ความรู้และปัญญามีความสำคัญต่อหลักเสรีภาพของสังคม ที่จะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข ทำให้สังคมมีพลัง เพราะสังคมสามารถปฏิบัติให้อยู่บนพื้นฐานของความรู้และปัญญาได้ การที่จะทำให้อำนาจปัจเจกหลอมรวมเป็นพลังร่วมได้นั้น จะต้องพัฒนาสนับสนุนให้เป็นพลังขับเคลื่อนทางสังคมบนฐานของจริยธรรม และพลังร่วม ไม่ใช่อำนาจเพื่อใช้เป็นกลไกในการแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมือง แต่เป็นพลังทางจริยธรรมเพื่อสังคมโดยรวม

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชน และกระบวนการพัฒนาทางการเมืองที่ดี คือกระบวนการพัฒนาที่มีปัญหา บนพื้นฐานด้านความคิดทางด้านเสรีภาพ อำนาจ คุณธรรมและจริยธรรม ส่งผลให้การวิเคราะห์ทางด้านการเมืองและการมีส่วนร่วมในกรณีศึกษาของการพัฒนาการเมืองที่ดี และทิศทางการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายในภาคประชาชน

ความหมายของการมีส่วนร่วม

คำว่า “การมีส่วนร่วม” ได้มีผู้ให้ความหมายที่หลากหลาย และความแตกต่างกันไปตามความเข้าใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งอาจจะมองทั้งในแง่ของแนวคิด หลักการ กระบวนการและวิธีการปฏิบัติ มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา ตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ได้แก่ การวิจัย การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล ตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น การมีส่วนร่วมมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ประสพสุข ตีอินทร์ ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นสุดท้าย โดยที่การมีส่วนร่วมอาจรวมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือจนครบทุกขั้นตอนก็ได้ การเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบเพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ เพื่อให้บรรลุถึงการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ (ประสพสุข ตีอินทร์, 2537)

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ ได้ให้ความหมายว่า กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครในรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน (ไพรัตน์ เตชะรินทร์, 2526)

นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วม คือการให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินโครงการและร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้น (นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา, 2538)

วิลเลียม เออร์วิน (William Erwin) ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วย 3 มิติ คือ มิติที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่า อะไรควรทำ และทำอะไร มิติที่ 2 การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา ลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจ และมิติที่ 3 การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน (William Erwin อ้างใน เริงศักดิ์ ส่งสุข, 2539)

เจมส์แอล.เครตัน (James L. Creighton) ได้ให้ความหมายว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการที่ความกังวล ความต้องการ และคุณค่าของประชาชน ได้รับการบูรณาการในกระบวนการตัดสินใจของภาครัฐ ผ่านกระบวนการสื่อสารแบบสองทาง มีเป้าหมายโดยรวม เพื่อที่จะทำให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากประชาชน” นอกจากนี้ ผู้เขียนยังอภิปรายเพิ่มเติมถึงประเด็นว่าจริงหรือไม่ว่า การมีส่วนร่วมนั้นจะหมายถึงการที่ประชาชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจจะเกิดขึ้น หรือหมายความว่า ผู้มีอำนาจตัดสินใจจะสามารถตัดสินใจใด ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนได้ ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากประชาชนก่อนเท่านั้น (James L. Creighton, 2005)

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนแสดงเจตนา ทั้งด้วยการให้ความคิดเห็นและการลงมือกระทำ เพื่อแก้ไขปัญหาและหรือดำเนินการพัฒนาให้เกิดผล ในอันที่จะนำการเปลี่ยนแปลงในทางที่ชอบที่ควร เป็นประโยชน์ต่อตนเอง กลุ่มชนและสังคมโดยรวม ซึ่งผลที่เกิดขึ้นเป็นความตั้งใจที่แท้จริงของประชาชน

หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ พบได้ว่า หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วม มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ ดังนี้

นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา ได้ให้ความหมายว่า หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมมี 10 ประการที่ควรคำนึงถึง คือ

1. เชื่อว่า มนุษย์ต่างมีความคิดและมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน
2. เชื่อว่า ทุกคนไม่ได้ชั่วตั้งแต่เกิด โดยเหตุที่เขาอาจจนอยู่นั้น มิใช่จากกรรม
3. ต้องคิดว่า มนุษย์มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ เพราะถ้ามีการใช้เทคโนโลยี โดยที่มนุษย์ไม่มาร่วมคิด ร่วมกันรู้ หรือเข้าใจเพียงพอ ก็อาจไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร หรือตรงข้าม กลับใช้เพื่อทำลายเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง หรือสิ่งแวดล้อมได้
4. เชื่อว่า ชาวชุมชนต่าง ๆ มักมีภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตนในระดับหนึ่ง บางเรื่องที่ชาวชุมชนยึดถือจึงต้องค่อย ๆ ให้ปรับตัวผสมผสานกับวิทยาการภายนอก
5. ต้องคิดว่า มนุษย์มีความสามารถพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น ถ้าได้รับโอกาสที่จะร่วมคิด ร่วมเข้าใจ และร่วมจัดการ (Active partner) เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม การที่มนุษย์บางกลุ่มปฏิเสธ

เทคโนโลยีอย่างสิ้นเชิง ก็เป็นไปตามระดับการเข้าใจในเทคโนโลยีนั้นอย่างถูกต้องหรือไม่ และมีกลวิธีปรับความเข้าใจนั้นมาสู่ระดับที่แต่ละฝ่ายยอมรับได้เพียงใด ซึ่งต้องให้ได้รับโอกาสที่จะเข้าใจ และยอมรับให้เหมาะสมกับตน

6. การมีส่วนร่วมยังมีเพิ่มขึ้นเมื่อมีสภาพที่เหมาะสมต่อไปนี้

6.1 ประชาชนในท้องถิ่นได้รู้สึกว่าเขาได้ควบคุมโชคชะตาของตนเอง แทนที่จะเป็นบุคคลอื่นที่ “เขาไม่รู้จัก” หรือที่ “เขาไม่ไว้วางใจ” ที่บอกว่าจะช่วยเขา แต่บ่อยครั้งไม่ได้ช่วยจริงจัง

6.2 ผู้ที่จะเข้าร่วมต้องมีอิสรภาพ ได้รับความเสมอภาคและได้รับความจริงใจให้เข้ามีส่วนร่วม ดังนั้น การมีส่วนร่วมจะเกิดอย่างเต็มที่และจริงจังเมื่อบุคคลนั้น ๆ ไม่ถูกบังคับให้จำยอมเข้าร่วม และที่สำคัญคือ ต้องเข้าร่วมด้วยโดยเท่าเทียมกับผู้มาร่วมด้วยทุกคน อีกทั้งโครงการให้ความจริงใจด้วย

6.3 ผู้ที่จะเข้าร่วม ต้องมีความสามารถพอที่จะมีส่วนร่วมได้ กิจกรรมหลายเรื่องประชาชนทั่วไปอาจมีส่วนร่วมด้วยได้ แต่ที่เป็นกิจกรรมเฉพาะ เช่น การแพทย์ การก่อสร้างอาคารสูง การทหาร ฯลฯ หากประชาชนเข้าร่วมด้วย อาจไม่ได้ผลหรืออาจเกิดความเสียหาย

6.4 มีการสื่อสาร 2 ทางเพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมได้รับข้อมูลอย่างถูกต้องและสมบูรณ์ หากผู้มีส่วนได้-เสีย ได้รับข้อมูลไม่ถูกต้องและครบถ้วน หรือสื่อสารได้ไม่ดีพอ ก็จะไม่เข้าใจได้ดีพอว่า โครงการจะทำให้เกิด ผลดี-ผลเสีย อย่างไร เพียงใด อาจนำไปสู่การไม่ยอมรับโครงการได้

6.5 ประชาชนมีส่วนร่วมรับทราบ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในโครงการตั้งแต่เริ่มต้น จะทำให้ต้องการเข้ามาร่วมกับโครงการมากยิ่งขึ้น การร่วมงานกันตั้งแต่เริ่มต้น จนสิ้นสุดการตัดสินใจในโครงการนั้น ๆ ในระยะยาว จะเกิดผลดี ยิ่งยืนกว่าการที่จะให้ร่วมด้วยเพียงบางส่วน หรือเข้าไป

6.6 ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่โครงการและต่อโครงการนั้น ๆ และเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมด้วย

6.7 การมีส่วนร่วมนั้น ต้องไม่ทำให้ประชาชนเสียค่าใช้จ่ายมากเกินไปเกินกว่าผลตอบแทนที่เขาประเมินว่าจะได้รับ

6.8 เมื่อเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว จะไม่กระทบกระเทือนสถานภาพในหน้าที่การงาน หรือทางสังคมให้ลดน้อยลง

6.9 มีกลวิธีการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างโครงการและผู้มีส่วนได้เสีย

7. เชื่อว่า ตนต่างกับชาวบ้านอยู่น้อย และชาวบ้านเองก็แตกต่างกันอยู่บ้าง ดังนั้น การจะให้มีส่วนร่วมจะเอาใจเราฝ่ายเดียวไม่ได้

8. อาจใช้การมีส่วนร่วมในหลายรูปแบบ เช่น (1) รูปแบบโดยตรง คือการมีส่วนร่วมโดยตัวบุคคลแต่ละคน หรือ (2) ประชาชนก่อตั้งองค์กรขึ้นมามีส่วนร่วม หรือ (3) ให้มีตัวแทนมามีส่วนร่วมโดยอ้อม ซึ่งย่อมขึ้นกับบริบทของแต่ละพื้นที่ เช่น ในพื้นที่ที่ประชาชนมีศรัทธาในตัวแทนของเขามาก การมีตัวแทนร่วมด้วยก็เพียงพอ แต่กรณีที่เป็นหมู่บ้านมีประชาชนหลากหลายกลุ่ม จึงควรมีตัวแทนของกลุ่มจากหลากหลายส่วนมามีส่วนร่วมเพิ่มเติม

9. ไม่มีสิ่งใด ได้มาฟรี ต้องแลกเปลี่ยนกัน มีเสียไปบ้าง เพื่อจะได้มา

10. การมีส่วนร่วมต้องนึกถึงใจของผู้อื่นให้มาก มิใช่เอาแต่ใจเราฝ่ายเดียว (นิรันทรชัย พัฒนาพงศา, 2547)

สรุปได้ว่า หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วม โดยที่มนุษย์ได้มาร่วมคิดร่วมกันรู้ เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องที่เกี่ยวกับหลักการ เพื่อให้เกิดประโยชน์เท่าที่ควรที่เข้าร่วมตัดสินใจในโครงการ ตั้งแต่เริ่มต้นการร่วมงานกัน จนสิ้นสุดการตัดสินใจในโครงการนั้น ๆ

กระบวนการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ พบได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมมีนักวิชาการหลาย ๆ ท่านได้กล่าวไว้ดังนี้

สมบูรณ์ อำพนพนารัตน์ ได้ให้ความหมายว่า กระบวนการวางแผนที่แท้จริงหรือสมบูรณ์ จะต้องประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวางแผน (Planning) ซึ่งประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ตัดสินใจ กำหนดวิธีการใช้ทรัพยากรในการบริหาร และจัดการการใช้ทรัพยากรขั้นการใช้ประโยชน์ (Utilization) ประชาชนจะเข้ามามีบทบาทในลักษณะของการควบคุม และเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งพาตัวเอง และขั้นการได้รับผลประโยชน์ (Obtaining Benefits) โดยประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่ากัน ติดตามประเมินผล ขั้นตอนการดำเนินการ (Implementation) โดยประชาชนมีส่วนร่วม (สมบูรณ์ อำพนพนารัตน์, 2542)

ฟอนารอฟ (Fonarof) ได้ให้ความหมายว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบด้วยอย่างน้อย 1 ใน 4 ประเภทของการมีส่วนร่วม คือ

1. การวางแผน ซึ่งรวมทั้งการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากรที่ใช้ ตลอดจนการติดตามและประเมินผล
2. การดำเนินงาน
3. การใช้บริการจากโครงการ
4. การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ (Mochny อ้างใน สมศักดิ์ สุวรรณเจริญ, 2542)

สรุปได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมประชาชน ทุกคนต้องได้เข้ามามีส่วนร่วม เริ่มต้นจากขั้นตอนการวางแผน (Planning) ซึ่งประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน จัดลำดับความสำคัญของปัญหา และตัดสินใจกำหนดวิธีการแก้ไขร่วมกัน และใช้ทรัพยากรในการบริหารให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน การดำเนินงานพัฒนาร่วมคิด ตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ พบว่า ขั้นตอนการมีส่วนร่วมมีนักวิชาการหลาย ๆ ท่านได้กล่าวไว้ ดังนี้

นันทวัฒน์ บรมานันท์ ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ การมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทุกขั้นตอนมีความสัมพันธ์ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมที่ขั้นตอนการตัดสินใจเป็นประการสำคัญ ซึ่งในแนวทางการมีส่วนร่วมนั้น มุ่งเน้นให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ที่มิบทบาทในทุก ๆ เรื่อง ไม่ใช่ที่กำหนดให้ประชาชนปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่จะคิด ซึ่งแนวความคิดนี้มีกรอบพื้นฐานและการวิเคราะห์การมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision.Making) ประกอบด้วยการริเริ่มตัดสินใจดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วยการสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานขอความช่วยเหลือ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ประกอบด้วยผลประโยชน์ทางวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม และส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการควบคุม ตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วม (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2541)

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมี 4 ขั้นตอน คือ

1. การศึกษาชุมชน คือ การค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน และเรียนรู้สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในชุมชนร่วมกับประชาชน โดยวิธีการสังเกต และสัมภาษณ์ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ข้อมูลบางส่วนอาจหาได้จากเอกสารและงานวิจัย
2. การวางแผนเพื่อแก้ปัญหา โดยมีการรวมกลุ่มอภิปราย ถกเถียงแสดงความคิดเห็น ชาวบ้านควรได้มีโอกาสเข้ามาร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่
3. การลงมือปฏิบัติตามแผน หรือวิธีการที่ได้ร่วมกันตัดสินใจแล้วจากขั้นตอนที่ 2 โดยประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ จะต้องได้ร่วมด้วยความศรัทธาและเชื่อมั่นในตนเองที่จะพัฒนาชุมชน
4. การประเมินผลงาน โดยชาวบ้านและนักพัฒนาจะร่วมกันกำหนดขั้นตอนต่าง ๆ ในการทำงาน ประเมินผล ตลอดจนดูแลปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างประเมินผล เพื่อที่จะแก้ไขได้ทันที (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2530)

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการมีส่วนร่วมประชาชน ทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทุกขั้นตอนมีความสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความสามัคคี

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาเอกสารต่างๆ พบได้ว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วม มีนักวิชาการหลาย ๆ ท่านได้กล่าวไว้ ดังนี้

ปิยะนุช เงินคล้าย แบ่งการมีส่วนร่วมเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) การมีส่วนร่วมโดยความสมัครใจ และปราศจากการสนับสนุนจากภายนอก เป็นการมีส่วนร่วมแบบอุดมคติ 2) การมีส่วนร่วมโดยคนภายนอก พบมากในประเทศกำลังพัฒนา โดยรัฐมีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการริเริ่มให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน 3) การมีส่วนร่วมโดยการบังคับ แบบนี้ไม่ต่างจากแบบที่ 2 มากนักในแง่ผลลัพธ์ออกมาทันที (ปิยะนุช เงินคล้าย, 2536)

นำชัย ทนุผล ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ 3 ประการคือ 1) การปรากฏตัว (Presence) หมายถึง การเข้าร่วมในโครงการที่องค์กรสถาบันหรือหน่วยงานจัดให้ การมีส่วนร่วมจึงมีความหมายเพียงการปรากฏตัวหรือเข้าร่วมในโครงการนั้น ๆ ซึ่งจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับแรงจูงใจและองค์ประกอบทางสังคมอื่น ๆ 2) การเกี่ยวข้อง (Involvement) หมายถึง การมีส่วนร่วมในโครงการอย่างแข็งขันของผู้เข้าร่วมในกิจกรรม หรือโครงการที่เหมาะสมกับตน และการนำไปใช้โดยเน้นที่ตัวผู้เข้าร่วม ไม่นับสถาบันองค์กรการศึกษาเอง เช่น ควบคุมองค์ประกอบ (เนื้อหา เป้าหมาย ผลที่ต้องการ) และควบคุมกระบวนการเรียนรู้ (จะเรียนอย่างไร) (นำชัย ทนุผล, 2531)

ชาติชาย ณ เชียงใหม่ กล่าวว่า ลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของการมีส่วนร่วม คือ 1) เป็นการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างสรรค์ความดีงาม ให้แก่ทุกด้านของชีวิตของประชาชนและชุมชน (Inclusiveness) 2) เป็นการมีส่วนร่วมเพื่อความเท่าเทียมกัน (Equity) ของปัจเจกชนและกลุ่มคนในการมีส่วนให้ (Give) และมีส่วนได้รับประโยชน์ (Take) จากการกระจายทรัพยากรสาธารณะ 3) เป็นการมีส่วนร่วมที่ทำให้เกิดความเป็นธรรม (Justice) แก่ปัจเจกชนและกลุ่มคนที่มีสถานภาพแตกต่างกัน ได้มีปฏิสัมพันธ์กันในลักษณะของการแบ่งปัน เกื้อกูลกัน อุ่มชูกัน และเรียนรู้ร่วมกัน (ชาติชาย ณ เชียงใหม่, 2545)

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ได้ให้ความหมายของลักษณะการมีส่วนร่วม มีประเด็นสำคัญ 10 ประการ คือ

1. ระยะเวลาและสถานที่ในการมีส่วนร่วมกับโครงการ ควรต้องให้ผู้มีส่วนได้-เสียเข้ามามีส่วนร่วมให้ต่อเนื่อง ตามวงจรชีวิตของโครงการ ตั้งแต่เริ่มต้นจนโครงการยุติ

2. การมีส่วนร่วมนั้น มีมิติทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดย (1) ทางด้านปริมาณ ถ้ามีคนมามีส่วนร่วมมาก ก็ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้นมา จากนั้นทำให้องค์กรทางสังคมก่อตัวขึ้น (2) ทางด้านคุณภาพ ควรให้มีส่วนร่วม มีมิติที่จะขัดขวางความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างบุคคล หรือความเป็นนาย-บ่าวกัน ให้มีส่วนร่วมเสมอภาคกัน จึงจะถือว่ามีความดี

3. จะให้การมีส่วนร่วมเป็นเป้าหมายปลายทาง (An end) หรือจะให้เป็นแนวทาง (a mean) คือจะให้เพียงบุคคลต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องก็พอใจคิดว่าบรรลุวัตถุประสงค์บางสิ่งแล้ว หรือจะพิจารณาว่า การมีส่วนร่วมเป็นแนวทางที่ต้องทำให้ดี โดยตอบให้ได้ว่า “หลังจากการมีส่วนร่วมแล้วจะมีอะไรดีขึ้น อะไรควร

เกิดขึ้นอีกบ้าง” อันเป็นการคำนึงถึงการมีส่วนร่วม ที่เป็นวิธีการหรือกระบวนการที่ต้องดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ ซึ่งทำให้งานเกิดความสำเร็จดียิ่งขึ้น

4. การมีส่วนร่วมนี้ ตามธรรมชาติอาจเกิดขึ้นไม่สม่ำเสมอหรือตลอดเวลาก็ได้ เช่น เวลาเกิดภัยพิบัติคนก็มาช่วยกัน เมื่อหมดภัยแล้ว ก็แยกกันกลับไปเช่นเดิม แต่ถ้าตั้งองค์กรประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแก้ปัญหาในภัยพิบัติต่าง ๆ ในพื้นที่กว้างขวางขึ้น อาจต้องการตัวแทนประชาชนมีส่วนร่วมในเวลาที่ยาวนานขึ้น และอาจใช้วิธีการมีจดหมายข่าวแจ้งเรื่องไปยังประชาชนทั่วไปก็ได้

5. การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมและการศึกษา ซึ่งหากเกิดขึ้นได้ คือ ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันไปด้วย จะเป็นเสมือนการให้การศึกษาแก่สังคมไปในขณะเดียวกัน แต่หลายโอกาสต้องให้เกิดความพร้อมในแต่ละเรื่อง ต้องใช้เวลารอคอยบ้างเช่นกัน

6. สถานการณ์การมีส่วนร่วมนั้น ต้องคำนึงว่าการมีส่วนร่วมที่แข่งขัน มิใช่เกิดขึ้นจากการออกคำสั่ง แต่จะต้องสร้างขึ้นเอง จะให้มีผู้สั่งว่ามาร่วมกันให้เต็มที่ แล้วคนก็มาร่วม คงไม่ค่อยเกิดขึ้นได้ การมีส่วนร่วมมักต้องใช้ความพยายามให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดแนวคิดประชาสังคม มีจิตสำนึกสาธารณะ เคารพความหลากหลายทางความคิด เพราะทำให้มุมมองกว้างขึ้นและเกิดความรอบคอบขึ้น จนเป็นวิถีชีวิตประจำวันของประชาชน

7. มีคณะผู้บริหารการมีส่วนร่วมพิจารณา เพื่อวางแผนดำเนินการให้เหมาะสมว่า จะให้บุคคลใดกลุ่มใด เข้ามามีส่วนร่วมเมื่อใดและโดยวิธีใด โดยคณะผู้บริหารที่มีส่วนร่วมนี้ ควรมีตัวแทนผู้ได้รับผลกระทบในจำนวนมากพอสมควร และให้ความหลากหลายมากพอ

8. การมีส่วนร่วมรับรู้สภาพปัญหาโดยมีส่วนร่วม จะทำให้คนในชุมชนได้รับสภาพที่เป็นจริงมากขึ้น การมีส่วนร่วมเพื่อค้นหาปัญหา ทำให้เมื่อเห็นปัญหาแล้วจะทำความมุ่งมั่นที่จะคิดหาทางแก้ไขด้วยกันและร่วมแก้ปัญหา นั้น ๆ ได้ จะทำให้เป็นบทเรียนที่จะแก้ปัญหาตนเองต่อไป

9. คนที่อยู่ร่วมกันในชุมชนส่วนใหญ่ มิได้ใช้ชุมชนเป็นเพียงที่รวมคน คล้ายเอาก้อนหินมากองรวมกันเท่านั้น แต่คนในชุมชนหนึ่ง ๆ มักมีความผูกพันเอื้ออาทรกัน มีค่านิยมร่วมกัน

10. ควรทำให้การมีส่วนร่วมมีลักษณะปณารมณ์ขั้นประกอบไปบ้าง เพราะในสังคมไทยการมีอารมณ์ขัน จะช่วยให้บรรยากาศการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้ดี ดังนั้น ในการประชุมถ้าใช้อารมณ์ขัน ดนตรี เกม กีฬา เข้าร่วมด้วย จะสร้างการมีส่วนร่วมให้เพิ่มขึ้นได้ (นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา, 2538)

สรุปได้ว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วมจะเห็นได้ว่า การเข้าร่วมในโครงการที่องค์การสถาบันหรือหน่วยงานจัดให้ การมีส่วนร่วมจึงมีความหมายเพียงการปรากฏตัวหรือเข้าร่วมในโครงการนั้น ๆ ซึ่งจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับแรงจูงใจและองค์ประกอบทางสังคมอื่น ๆ เป็นการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างสรรค์ความดีงามให้แก่ทุกด้านของชีวิต ของประชาชนและชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมเพื่อความเท่าเทียมกันของปัจเจกชนและกลุ่มคน ในการมีส่วนร่วมให้และมีส่วนได้รับประโยชน์จากการกระจายทรัพยากรสาธารณะ

รูปแบบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ พบว่า รูปแบบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน มีนักวิชาการหลาย ๆ ท่านได้กล่าวไว้ ดังนี้

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ ได้สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับกรณีการมีส่วนร่วม ซึ่งจำแนกประเภทของการมีส่วนร่วมไว้ โดยมีรูปแบบต่าง ๆ คือ การจำแนกจากการพิจารณาถึงระดับการอาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งมีทั้งการถูกบังคับและไม่ถูกบังคับ การจำแนกตามวิธีการ ที่เข้าไปเกี่ยวข้องข้องประกอบด้วยการมีส่วนร่วมโดยตรงและโดยอ้อม การจำแนกตามการเข้าไปเกี่ยวข้องข้องกับขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการวางแผนการพัฒนา การจำแนกตามลักษณะขั้นขององค์การ โดยพิจารณาจากโครงสร้างขององค์การ การจำแนกตามความเข้มข้นและความดีของสังคม และการจำแนกตามระดับการเข้ามามีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งเสริม (สนับสนุน) ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ซึ่งจะส่งเสริมให้บุคคลมีความเอาใจใส่เข้ามาร่วมกิจกรรมกับองค์การบริหารส่วนตำบล หรืออาจลงรับสมัครเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมด้านกฎหมาย เช่น การปฏิบัติตามกฎหมาย การเสียภาษีตามกฎหมาย เป็นต้น และการมีส่วนร่วมในด้านความร่วมมือ อาจอยู่ในรูปของการสละแรงงาน เงิน การร่วมทำงาน การร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อพิจารณาสนับสนุนหรือคัดค้าน

2. การมีส่วนร่วมในฐานะของผู้รับบริการ อาจกระทำในลักษณะการแก้ปัญหาหรือความเดือดร้อนร่วมทั้งการทำหน้าที่สะท้อนภาพให้ผู้บริหารได้เห็นภาพของการบริการที่ประชาชนได้รับ

3. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ตรวจสอบ ซึ่งสามารถกระทำได้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น ร่วมตรวจสอบพฤติกรรมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตรวจสอบแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล ตรวจสอบการจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ตรวจสอบโครงการต่าง ๆ การเข้าร่วมฟังการประชุมสภา ร่วมทั้งการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร เป็นต้น (เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, 2544)

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายการพัฒนา คือ

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหา สาเหตุปัญหา และการลดปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนตลอดจนความต้องการของชุมชน

2. ร่วมคิดหา และสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาและลดปัญหาของชุมชน เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

3. ร่วมวางนโยบาย หรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขปัญหามองความต้องการของชุมชน

4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6. ร่วมกันลงทุนในกิจกรรม โครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน

7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย

8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการ และกิจกรรมที่ได้ทำไว้ ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาล ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป (ไพรัตน์ เตชะรินทร์, 2526)

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ควรจะเริ่มต้นตั้งแต่การสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชน ให้เขามีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดการหวงแหนรักษากิจกรรมต่าง ๆ เสมือนเป็นของตนเอง และการใช้ประโยชน์หรือการรับประโยชน์จากโครงการ ก็จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด คู่มีค่ากับการลงทุน

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

โดยทั่วไปแล้ว กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน ต่อเนื่อง ซึ่งก่อให้เกิดต้นทุนในการดำเนินการมากพอสมควร อย่างไรก็ตาม ข้อดีของการมีส่วนร่วมคือ ก่อให้เกิดการผลิตนโยบายและบริการสาธารณะ ที่สอดคล้องกับความต้องการของสาธารณชน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรของสาธารณะให้สูงขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ก่อให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ ดังนี้

1. เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ กระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชน ช่วยให้เกิดความกระจ่างในวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบายนั้น ๆ ได้ สามารถที่จะผลักดันให้เกิดการทบทวนข้อสันนิษฐานที่ปิดบังอยู่ ซึ่งอาจจะปิดบังไม่ให้เห็นทางออกที่มีประสิทธิภาพที่สุด

2. ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา โดยทั่วไปกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเต็มรูปแบบ มักจะสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและเสียเวลา แต่ในทางปฏิบัติแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนมาตั้งแต่ต้น สามารถที่จะลดความล่าช้าและลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้ การมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถเกิดผลในการยอมรับอย่างสูงต่อการตัดสินใจโดยกลุ่ม ซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสียในการตัดสินใจนั้น ๆ

3. การสร้างฉันทามติ โครงการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถที่จะสร้างข้อตกลงที่มั่นคงและยืนยาว และการยอมรับระหว่างกลุ่ม ซึ่งก่อนหน้านี้อาจจะมีความเห็นขัดแย้งกันคนละทาง ก่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างคู่กรณี ลดความขัดแย้งทางการเมือง และก่อให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

4. ความสำเร็จและผลในการปฏิบัติของโครงการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทำให้คนเรามีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น ตลอดจนรู้สึกกระตือรือร้นในการที่จะช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

5. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าหรือหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่รุนแรง ความขัดแย้งในโครงการอาจนำไปสู่การเป็นปฏิปักษ์อันยากที่จะแก้ไข กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ก่อให้เกิดโอกาสที่คู่กรณีจะแสดงความต้องการของกลุ่มเขา และความห่วงกังวลที่ปราศจากความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ การมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ต้น สามารถลดการเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรง ที่อาจจะเป็นไปได้ อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ใช่ยาวิเศษ มันไม่อาจจะละหรือกำจัดความขัดแย้งในทุก ๆ กรณีได้ (นวลน้อย ตรีรัตน์ และคณะ, 2543)

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. ทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วมกันทำกิจกรรม ทำให้แต่ละฝ่ายได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จนไปสู่การยอมรับความแตกต่างในรูปร่าง ความรู้ นิสัย ค่านิยมต่าง ๆ อันเป็นรากฐานสำคัญของชาติไทย

2. ทำให้งานที่ยากบางอย่างสำเร็จขึ้นมาได้ งานหลายอย่างหากทำเพียงผู้เดียว หรือทำน้อยคนอาจไม่สำเร็จ ต้องให้ผู้มาร่วมงานหลายคนจึงจะสำเร็จ เช่น การสร้างบ้าน สร้างเจดีย์ สร้างสิ่งมหัศจรรย์ของโลก เช่น ทัชมาฮัล กำแพงเมืองจีน หรืองานบางอย่างต้องการความร่วมมือโดยตลอด เช่น การลดปริมาณขยะ จึงต้องให้คนทั้งชุมชนเห็นด้วยและร่วมมือกันปฏิบัติ

3. ทำให้บุคคลคิดช่วยตนเอง เพราะถ้ารัฐเป็นฝ่ายทำให้ ก็จะรอความช่วยเหลือ หากมาร่วมกันพิจารณาอาจทำบางสิ่งได้เอง และจะร่วมดูแลรักษาสิ่งนั้นมากขึ้น

4. ทำให้ความช่วยเหลือนั้นตรงกับที่ต้องการ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในขั้นการระบุประเด็นปัญหาและความต้องการ จึงไม่เกิดปัญหาที่สร้างไว้เพื่อใช้ แล้วไม่ใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น ที่อ่านหนังสือในหมู่บ้าน สะพานลอยให้คนข้าม ซึ่งทำแล้วไม่มีผู้ใช้ก็เสียประโยชน์

5. จะทำให้ประหยัดทรัพยากรลงได้ เพราะการช่วยตรงกับความต้องการที่จะใช้จะทำ และยังอาจมีแรงงานจากการมีส่วนร่วมมาช่วยได้ อาจมีบ้างถ้ามีส่วนร่วมจนเหนื่อย ไม่มีการจัดการที่ดี ก็อาจสิ้นเปลืองทรัพยากรมากกว่าที่ควร หรืออาจเกิดความเสียหายก็ได้

6. ทำให้รู้สึกเป็นเจ้าของ การมาร่วมคิดร่วมทำ ทำให้รู้สึกเป็นเจ้าของ ก็มักร่วมกันดูแลรักษา ซ่อมแซม และมีความภูมิใจในสิ่งที่ตนร่วมกันทำขึ้นมา สิ่งของที่บุคคลได้ร่วมกันมาจึงอยู่คงทน

7. เพิ่มทางเลือกที่ดีเพื่อการตัดสินใจ การได้รับรู้ในโครงการอย่างละเอียด ทำให้ช่วยกันค้นหาทางเลือก (ทางออก) หลายทางที่สมบูรณ์และเหมาะสมที่สุด ทำให้เกิดผลเสียน้อยลง หรือเกิดผลดีมากกว่าการไม่ให้เข้ามามีส่วนร่วม

8. เกิดการสร้างฉันทามติ (Consensus building) หรือการเห็นพ้องต้องกันขึ้นมาได้ โดยในประเทศตะวันตกการมีส่วนร่วมของประชาชน มักทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างคู่อริ เกิดการสร้างข้อตกลงที่มั่นคงยั่งยืนได้

9. ทำให้ชุมชนหรือสังคมเข้มแข็ง เพราะชุมชนที่เข้มแข็ง ควรต้องมีส่วนร่วมกันตัดสินใจร่วมดูแลปกครองพิทักษ์ผลประโยชน์ของชุมชนหรือสังคมนั้นเอง โดยการมีส่วนร่วมคิดร่วมทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมเสมอ ๆ ทำให้ชุมชนรู้สึกว่าได้ควบคุมโชคชะตาของตนเอง แทนที่จะเป็นผู้ชำนาญที่อื่นที่ “เขาไม่รู้จัก” หรือไม่ไว้ใจมาควบคุม-สั่งการ

10. ทำให้การดำเนินงานของชุมชนหรือสังคมนั้นโปร่งใส เพราะการมีส่วนร่วมเพื่อกิจการสาธารณะอยู่เสมอ ทำให้ผู้ที่ทุจริต คดโกง ก็หวั่นเกรงกระทำได้ยากขึ้น กลัวพลังการมีส่วนร่วมของประชาสังคม (Civil.society) แม้นักการเมือง ข้าราชการระดับสูงที่ไม่ค่อยปฏิบัติงาน ก็กลัวการเสนอให้ออกจากตำแหน่ง

11. ทำให้บุคคลที่อาจยอมรับยาก ยอมรับโครงการนั้นได้ โดยยอมรับว่าเมื่อมีโครงการแล้วตนเองเสียประโยชน์ไปบ้าง แต่เมื่อมีค่าชดเชยที่เหมาะสมและคนอื่น ๆ ยอมรับโครงการนั้น ก็เห็นแก่ประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ (นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา, 2538)

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง ซึ่งก่อให้เกิดต้นทุนในการดำเนินการมากพอสมควร อย่างไรก็ตาม ข้อดีของการมีส่วนร่วมคือ ก่อให้เกิดการผลิตนโยบายและบริการสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของสาธารณชน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรของสาธารณะให้สูงขึ้น

สรุป

การมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชน มีความหมายกว้าง ซึ่งมักจะคาบเกี่ยวกับการพัฒนานั้นก็คือ การให้ออกาสประชาชนเป็นฝ่ายการตัดสินใจ กำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลังอำนาจ ให้แก่ประชาชน/กลุ่ม/องค์กรชุมชน ให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และควบคุมดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับสามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง ให้มีชีวิตมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรี และสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชน/ชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ การจัดการ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างมีอิสระ การทำงานต้องเน้นในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายได้ ทั้งนี้ การจะเกิดสภาพของการมีส่วนร่วมของประชาชนตามความหมายที่กล่าวถึงข้างต้น จะต้องเกิดสภาพการณ์หรือเงื่อนไขสำคัญ คือ การมีความตระหนักและความเห็นพ้องต้องกันของประชาชน ที่มีจำนวนมากพอต่อการริเริ่มโครงการ/กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ทั้งนี้ ความร่วมมือของประชาชน ไม่ว่าจะของปัจเจกชน บุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกัน และเข้ามารับผิดชอบเพื่อการดำเนินการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการ โดยมีลักษณะเป็นการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์กร เพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

เอกสารอ้างอิง

- ชาติชาย ฌ เชียงใหม่. (2545). *การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่สมดุล*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บริษัท ธรรมดาเพรส จำกัด.
- นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา. (2538). *แนวทางแนวการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท*. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2541). *การบริการสาธารณะในระบบกฎหมายปกครองของฝรั่งเศส*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สำนักนิติธรรม.

- นำชัย ทนุผล. (2531). *หลักการและยุทธวิธีการพัฒนาชุมชน*. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- นิรันทรชัย พัฒนาพงศา. (2547). *การมีส่วนร่วมหลักการพื้นฐานเทคนิคและกรณีตัวอย่าง*. พิมพ์ครั้งที่ 2, เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2544). *การวิจัยการมีส่วนร่วมทางส่งเสริมการเกษตร*. *ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการเกษตรหน่วยที่ 9*. คณะรัฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประสพสุข ตีอินทร์. (2537). *การมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ*. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปิยะนุช เงินคล้าย. (2536). *ภาวะสุขภาพอนามัยของประชาชน การศึกษาสำรวจปัจจัยและผลกระทบของนโยบายสาธารณสุขมูลฐานในเขต 1 ของสาธารณสุข*. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. คณะรัฐประศาสนศาสตร์ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2526). *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2530). *การบริหารและการจัดการทางทรัพยากรธรรมชาติ : บทบาทขององค์กรในท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สมบูรณ์ อำพนพนารัตน์. (2542). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันไฟป่า : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาสามหลั่น จังหวัดสระบุรี*. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Fonarof อ่างโน สมศักดิ์ สุวรรณเจริญ. (2542). *ขั้นของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการวางแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกำแพงเพชร*. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- James L.Creighton. (2005). *A guide book for involving citizens in community*. Creighton University.
- William Erwin อ่างโน เรืองศักดิ์ ส่งสุข. (2539). *การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี*. ใน *ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. คณะพัฒนาสังคม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

วิเคราะห์นโยบายการขับเคลื่อนโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด*

ANALYSIS OF POLICY TO DRIVE THE NEWBORN CHILD CARE PROGRAM

ศรีเสด็จ กองแกน

Srisadet Kongkan

ภักดี โพธิ์สิงห์

Phakdee Phosing

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand.

E-mail: prisee2529@gmail.com

บทคัดย่อ

โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด เป็นนโยบายสำคัญระดับชาติตามแผนบูรณาการการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต ซึ่งเป็นการสร้างระบบคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) โดยจัดสวัสดิการเงินอุดหนุนให้กับเด็กแรกเกิดในครัวเรือนยากจน หรือครัวเรือนที่เสี่ยงต่อความยากจน รวมทั้งเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม เป็นการประกันสิทธิให้เด็กได้รับสิทธิโดยตรง ทั้งด้านการอยู่รอดแล้วยังเป็นการสร้างช่องทางให้เด็กเข้าถึงสิทธิในเรื่องอื่น ๆ ตามมา เป็นมาตรการให้พ่อแม่ นำเด็กเข้าสู่ระบบบริการของรัฐ เพื่อให้เด็กได้รับการดูแลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด สามารถนำไปใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ทั้งทางด้านสุขภาพ โภชนาการ เครื่องนุ่งห่ม และอุปกรณ์เครื่องมือในการกระตุ้นพัฒนาการเด็ก โดยการคุ้มครองทางสังคมด้านเด็ก คือการมุ่งเน้นให้เด็กทุกคนได้รับความมั่นคงทางรายได้ขั้นพื้นฐาน ทำให้สามารถเข้าถึงโภชนาการ การศึกษา การดูแล ตลอดจนสินค้าและบริการอื่น ๆ ที่จำเป็นได้ บทบาทของภาครัฐในการอุดหนุนเด็ก จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อน นำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม สามารถไปใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคมได้

คำสำคัญ: การวิเคราะห์, นโยบาย, โครงการเงินอุดหนุน, การเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

Abstract

Subsidies for raising a newborn child under the expansion of social protection base, social protection is one of the main points of cooperation under the partnership framework between the Thai government and the united nations, by focusing on Thailand to increase the capacity to provide basic social protection and providing higher levels of benefits by paying contributions which has an overall objective to create

* Received: 18 October 2020; Revised: 26 November 2020; Accepted: 3 December 2020

financial and institutional sustainability for the social security system and the social protection system. The principles of social protection can be said to be basic rights and welfare which empowers all members of the society to have access to basic products and services at all times the social protection of children is the focus of all children to receive basic income security. Giving access to nutrition, education, care, as well as other necessary goods and services. The role of government in child subsidies is therefore very important and necessary to be supported and promoted in action to have concrete results can be used to solve social problems.

Keywords: Analysis, Policy, Subsidy Project, Child Care

บทนำ

โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด การขับเคลื่อนนโยบายเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูบุตร ไม่สามารถกระทำได้โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือตัวเด็กเล็กโดยตรง เด็กยังไม่สามารถพูดเพื่อสิทธิประโยชน์ของตนเอง รัฐ สังคมและครอบครัว จึงต้องมี “ความรับผิดชอบต่ออำนาจ” ในฐานะผู้ดูแลหรือผู้มีส่วนร่วมในนโยบายสาธารณะ หรือผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ หรือตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องนี้ จะต้องสนใจให้ความสำคัญกับนโยบายสาธารณะที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมนี้ มุมมองเรื่องการจัดการสวัสดิการของสังคม บ่อยครั้งที่จับด้วยคำถามทางเศรษฐกิจว่ามึงบประมาณหรือไม่ มากกว่าการตระหนักถึงความสำคัญต่อชีวิตของผู้คนส่วนรวม หรือการจัดสรรทรัพยากรในการจัดสวัสดิการสังคมอย่างเป็นธรรม เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูบุตรจึงเป็นทั้งเป้าหมายและเครื่องมือ เพื่อสร้างความเป็นธรรมในระบบสวัสดิการเด็กในช่วงปฐมวัย (0-6 ปี) เป็นช่วงที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของชีวิตคนคนหนึ่ง การพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นเรื่องการพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งด้านพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา ภาษาและสังคมเข้าด้วยกัน เป็นการสร้างโอกาสชีวิตที่ดีให้กับเด็กในการเติบโตต่อไป เพราะว่าการพัฒนาเด็กปฐมวัย จะช่วยให้เด็กมีการพัฒนาทักษะต่าง ๆ เป็นขั้นแรก ที่จะก้าวสู่การมีความรู้ที่ดีและมีโอกาสสูงในการทำงานที่ดี และลดปัจจัยเสี่ยงของการขาดสารอาหาร ปัญหาสุขภาพจิต และการประกอบอาชีพอาชญากรรม ในอีกด้านหนึ่ง การที่เด็กได้รับโภชนาการที่ดี การเลี้ยงดูที่เหมาะสม ได้รับความเอาใจใส่ และมีโอกาสหลากหลายที่จะเรียนรู้ผ่านการเล่นและกิจกรรมต่าง ๆ เป็นความจำเป็นพื้นฐานสำหรับเด็ก เพื่อที่จะให้เด็ก ๆ เหล่านี้ มีความพร้อมเมื่อเข้าโรงเรียนและเป็นประชากรที่มีคุณภาพ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศไทยได้อย่างเต็มศักยภาพในอนาคต (ราณี หัสสรังสี, 2557)

ปัจจุบันนโยบายสาธารณะการบริการทางสังคมต่าง ๆ ของไทย ยังให้ความสำคัญในเรื่องเด็กปฐมวัยไม่เพียงพอ นโยบายที่ผ่านมาเน้นถึงเด็กในวัยเรียน อาทิ โครงการอาหารกลางวันสำหรับเด็ก นมโรงเรียน เป็นต้น ในขณะที่วิกฤตการณ์ทางการเงินและเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้ยังมีความจำเป็นที่ควรจัดให้มีระบบการคุ้มครองทางสังคมกับเด็กปฐมวัย จึงเกิดแนวคิดเรื่องเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูบุตร เพื่อช่วยบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับครอบครัวในยามวิกฤต ช่วยเพิ่มบทบาทของ

ครอบครัวในการดูแลบุตร และส่งเสริมการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานในยามปกติ การช่วยให้ครอบครัวมีสมรรถนะที่จะเลี้ยงดูเด็กในช่วงปฐมวัยนี้ จะทำให้เด็กเจริญเติบโตเต็มศักยภาพ ไม่เสียโอกาสที่เกิดขึ้นจากการปล่อยปละละเลยในช่วงเริ่มต้นของชีวิต อันเป็นแนวทางยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน โดยยืนอยู่บนหลักการของสังคมที่ร่วมทุกข์ร่วมสุข และความเป็นธรรมทางสังคม ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเท่าเทียมทางสังคม ตามคำประกาศสิทธิมนุษยชนที่ว่า “คนทุกคนในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม มีสิทธิในความมั่นคงทางสังคม (Social Security)”

ดังนั้น นโยบายการขับเคลื่อนโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด จึงมีสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับการสนับสนุน และส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม สามารถไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียมในสังคม อีกทั้งเป็นการเสริมสร้างความเท่าเทียมกันในสังคมอีกด้วย

ความเป็นมาโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูบุตร เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเหลือทางสังคม เป็นฐานการคุ้มครองทางสังคม (Social Protection Floor) แก่เด็ก เพื่อให้แต่ละครอบครัวใช้จ่ายตามความต้องการของแต่ละครอบครัว ที่มีความจำเป็นไม่เหมือนกัน ฉะนั้น ครอบครัวอาจจะไปจัดสรรใช้จ่ายอะไรก็ได้ที่เอื้อให้ชีวิตของเด็กน้อย มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เงินอุดหนุนเป็นเงินจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับความจำเป็นและความต้องการในการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยคนหนึ่ง ๆ เงินจึงเป็นเพียงการเติมเต็มช่องว่างบางอย่างให้กับชีวิตเด็กน้อย สำหรับครอบครัวที่จนกว่า เงินจำนวนนี้อาจจะมากเมื่อเปรียบเทียบกับครอบครัวที่พอจะมีมากกว่า อย่างไรก็ตาม เพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ของการดูแลเอาใจใส่เด็กปฐมวัยชุมชนและสังคมอาจจะมีกลไกการสนับสนุนและการติดตามเรื่องการเลี้ยงดูเอาใจใส่เด็ก ชุมชนอาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยกันดูแลเด็กดังเช่นที่เคยมีมาในอดีต ในรูปแบบการจัดการใหม่ ๆ แม้ว่าทุนทางสังคมของไทยที่มีอยู่เดิม ในเรื่องการจัดสวัสดิการให้ความสำคัญกับความเป็นชุมชนมากกว่าปัจเจกบุคคล แต่เนื่องจากแต่ละชุมชนในประเทศไทย มีความเข้มแข็งไม่เท่ากัน ฐานการรับเงินอุดหนุนฯ จึงได้มีการเสนอพิจารณาบนฐานครอบครัว (ราณี หัสสรังสี, 2557)

ในงานวิจัยของโครงการพัฒนาความเป็นธรรมทางสังคมฯ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ศึกษากลุ่มเกษตรกร กลุ่มคนงาน กับกลุ่มคนชายขอบ เช่น เครือข่ายแรงงาน เครือข่ายเกษตรกร เครือข่ายอีสาน เครือข่ายชาติพันธุ์ คนไร้รัฐ เครือข่ายปฏิรูปที่ดิน พบว่า กลุ่มที่มีสถานะดีที่สุดดูเหมือนจะเป็นกลุ่มแรงงานภาคอุตสาหกรรม มีเงินประกันสังคม เงินสงเคราะห์บุตร แม้ว่าจะเป็นกลุ่มที่มีสวัสดิการดีที่สุดในบรรดากลุ่มคนส่วนใหญ่ของสังคม ก็ยังประสบกับความไม่แน่นอนในยุคโลกาภิวัตน์ เช่น การถูกเลิกจ้างเมื่อโรงงานย้ายฐานการผลิต หรือต้องยอมรับค่าจ้างต่าง ๆ เพราะต้องแข่งขันกับแรงงานประเทศอื่น ๆ แรงงานต้องเกษียณเร็วขึ้นบ้างจากการได้รับสารพิษจากการทำงาน อีกทั้งรูปแบบการจ้างงานที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลทำให้เกิดความไม่มั่นคงในอาชีพ เช่น ถูกปรับให้เป็นแรงงานยืดหยุ่น แรงงานรับเหมาช่วง ซึ่งแรงงานเหล่านี้จะไม่ได้รับสวัสดิการ ได้แค่ค่าแรงเท่านั้น ฉะนั้น สังคมต้องพูด

เรื่องสวัสดิการเพื่อรับมือกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง เพื่อให้คนทุกคนในสังคมได้รับการคุ้มครองทางสังคม เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูบุตร จึงเป็นจุดตั้งต้นที่รัฐพึงจัดการสวัสดิการให้กับประชาชน (วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์, 2550)

ในสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำมากเช่นสังคมไทย ทำอย่างไรจึงจะทำให้การบริการทางสังคมไม่เกิดความเหลื่อมล้ำ และเกิดความเป็นธรรมต่อสังคมมากที่สุด เป็นคำถามใหญ่ซึ่งรัฐและประชาชนต้องร่วมกันคิด ระบบสวัสดิการวันนี้เราอยู่บนทางสองแพร่ง เราจะไปทางไหนกันระหว่างการจัดสวัสดิการตามกลุ่มเป้าหมาย (targeting) และการจัดสวัสดิการแบบถ้วนหน้า (universal) เดิมประเทศเราเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ คนไม่มีเงินแต่รวยทรัพยากร ชีวิตยังดำรงอยู่ได้ไม่อดอยาก แต่คนยากจนในยุคปัจจุบัน ยุคที่ ‘เจริญแล้ว’ คนกลับยากจน สิ้นไร้ไม้ตอกมากขึ้น ไม่มีเงิน เข้าไม่ถึงทรัพยากรต่าง ๆ ในสังคม หรือในบางกรณีคนมีเงินมากขึ้น แต่เข้าไม่ถึงโอกาสและทรัพยากรต่าง ๆ ในสังคม หรือบางกรณีที่ฐานะทางเศรษฐกิจอยู่เหนือระดับเส้นความยากจน แต่มีโอกาสเสี่ยงที่จะยากจน เช่น เมื่อเผชิญวิกฤตภัยธรรมชาติ วิกฤตเศรษฐกิจ ซึ่งนับวันมีความรุนแรง มีความถี่มากขึ้น (วรวิทย์ เจริญเลิศ, 2555)

สังคมไทยจึงจำเป็นต้องขยับตัวในเรื่องระบบสวัสดิการทั้งระบบ จากเดิมที่มีประชาสงเคราะห์ “การให้” เป็นสวัสดิการชุมชน ที่ชุมชนร่วมกันจัดการด้วยตนเอง ก้าวสู่ความมั่นคงทางสังคมที่รัฐพึงจัดให้ประชาชนได้มีความมั่นคงในปัจจุบันพื้นฐาน คือการบริการสังคม ทั้งนี้ เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุข การศึกษา และการคุ้มครองทางสังคม อาทิ ประกันสังคม สวัสดิการรักษายาพยาบาล พุพพลภาพ สงเคราะห์ชราภาพ สิทธิการลาคลอด การตาย การประกันว่างงาน เป็นต้น การพัฒนาสู่การคุ้มครองทางสังคม เป็นการเพิ่มสิทธิประโยชน์การประกันสังคม เช่น การขยายการคุ้มครองการประกันสังคมถึงสมาชิกในครอบครัว การเพิ่มวงเงินทดแทนการจัดสวัสดิการสำหรับเด็ก เป็นต้น ทั้งนี้ การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาด้านสังคม ให้ประชาชนอยู่ดี กินดี มีงานทำ มีหลักประกันความมั่นคงในชีวิต จะสามารถดำเนินการด้วยการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน โดยรัฐดำเนินการบริหารจัดการการจัดเก็บภาษี เช่น ภาษีเงินได้ ภาษีที่ดิน ภาษีมรดก ภาษีทรัพย์สิน นำมาจัดสรรทรัพยากร เช่น การกระจายรายได้ การจัดการโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการบริการของสังคม การจัดสวัสดิการจึงต้องคำนึงถึงความครอบคลุมถ้วนหน้า (วรวิทย์ เจริญเลิศ, 2555)

การขับเคลื่อนนโยบายการจัดสวัสดิการที่ผ่านมา

นโยบายการจัดสวัสดิการที่ผ่านมา กลุ่มที่คิดเรื่องการจัดสวัสดิการตามกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (targeting) ให้เหตุผลข้อดี 2 ประการคือ ช่วยให้มาตรการบรรเทาความยากจนมีประสิทธิภาพมากขึ้น และขณะเดียวกัน ก็รักษาระดับค่าใช้จ่ายของสังคมในการแก้ปัญหาความยากจนให้อยู่ในระดับต่ำ แต่มีข้อโต้แย้งจากงานวิจัยหลาย ๆ ชิ้น ที่ชี้ให้เห็นว่า แม้ระดับค่าใช้จ่ายของการให้สวัสดิการแบบเฉพาะกลุ่มมีค่าใช้จ่ายที่ต่ำ แต่ต้นทุนการบริหารจัดการและการสารสนเทศที่สูง เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลข่าวสาร ทำให้โลกที่จะแบ่งคนจนและไม่จนนั้นไม่ชัดเจนและปฏิบัติยาก ในที่สุดแล้วทำให้เกิดช่องว่างให้ผู้ปฏิบัติใช้ดุลยพินิจของตนเองในการตัดสินใจว่า ใครควรอยู่ในกลุ่มเป้าหมายหรือไม่

จึงอาจเกิดความผิดพลาดของการจัดสรรสวัสดิการสองประการ คือความผิดพลาดชั้นที่หนึ่ง สวัสดิการไม่ถูกจัดสรรให้ผู้ที่ควรได้รับ และความผิดพลาดชั้นที่สอง สวัสดิการถูกจัดสรรให้แก่ผู้ไม่ควรจะได้รับ การให้สวัสดิการที่มีความผิดพลาด กลับทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมมากขึ้น แทนที่จะลดความไม่เป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม สิ่งที่สำคัญของแนวคิดการจัดสวัสดิการตามกลุ่มเป้าหมาย แบบเจาะจง (targeting) คือ มักมองคนจนว่าเป็นตัวปัญหา (ที่ต้องการรับผลประโยชน์) มากกว่าจะเห็นเป็นทรัพยากรมนุษย์ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ ขาดความเชื่อมโยงระหว่างการให้ความคุ้มครองทางสังคมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ การจัดสวัสดิการแบบเจาะจงตามกลุ่มเป้าหมายมักจะขาดเสถียรภาพที่มีอำนาจต่อรองในการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง และรักษาคุณภาพของการบริการไว้ได้ หลายประเทศพบว่า หากให้เฉพาะคนจน คนชั้นกลางที่ไม่ได้รับจะไม่สนับสนุน ในขณะที่การจัดสวัสดิการแบบถ้วนหน้า (universal) มองว่า เมื่อคนทุกคนในสังคมมีความมั่นคงทางสังคม ก็จะก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคงด้วย สังคมส่วนใหญ่อาจสนับสนุนแบบถ้วนหน้า (universal) เพราะจำนวนผู้ที่ได้รับประโยชน์มีมากกว่าแบบเจาะจง และเห็นว่ามีคุณธรรมกว่าแบบเจาะจง เพราะไม่มีผู้หลุดจากระบบ นอกจากนั้น การให้แบบถ้วนหน้าจะได้พันธมิตรชนชั้นกลางมาสนับสนุนนโยบายสวัสดิการนี้ ทำให้มีความยั่งยืน (ราณี หัสสรังสี, 2557)

ในเด็กแรกเกิดหรือวัยทารก เป็นวัยที่มีความสำคัญ เพราะเป็นพื้นฐานของพัฒนาการวัยต่าง ๆ ของเด็กต่อไป อีกทั้งเป็นช่วงวัยที่มีระยะเวลาค่อนข้างสั้น เมื่อเปรียบเทียบกับวัยอื่น แต่เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการที่สามารถสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการเจริญเติบโต ซึ่งร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ถ้าการเจริญเติบโตหยุดชะงัก ก็จะเป็นการยากที่จะแก้ไขให้ปกติได้ เด็กแรกเกิดจึงเป็นวัยเริ่มแรกของการพัฒนาบุคลิกภาพ อันเป็นรากฐานของบุคลิกไปตลอดชีวิต เป็นวัยที่สำคัญที่สุดในการวางรากฐานสำคัญต่าง ๆ ของชีวิตในทุก ๆ ด้าน เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด บิดามารดาผู้เลี้ยงดู จึงควรใช้ระยะเวลานี้เพื่อส่งเสริมให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น โดยการตอบสนองความต้องการจำเป็นต่าง ๆ เพื่อให้เด็กแรกเกิดมีพัฒนาการที่ดี ทั้งทางกาย อารมณ์สังคม และสติปัญญา ซึ่งเป็นการสร้างสุขภาพทางกายและทางใจให้สมบูรณ์ ช่วยให้การเลี้ยงดูในวัยต่อมาง่ายขึ้น และทำให้ได้รากฐานชีวิตที่มีคุณภาพ การที่เด็กแรกเกิดได้รับการเลี้ยงดูที่มีคุณภาพเหมาะสมตามวัย และได้รับความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่ ญาติพี่น้อง เด็กก็จะเติบโตเป็นคนมองโลกในแง่ดี มีความรัก ความเมตตา เช่นเดียวกับที่ตนได้รับมา และยังคงเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพในอนาคตอีกด้วย

โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด เป็นนโยบายสำคัญระดับชาติ ตามแผนบูรณาการการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต ที่มุ่งเน้นให้เด็กแรกเกิดได้รับการเลี้ยงดูที่มีคุณภาพ และมีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย เพื่อเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพในอนาคต รวมทั้งเป็นหลักประกันให้เด็กได้รับสิทธิด้านการอยู่รอด และการพัฒนาตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2558 เห็นชอบในหลักการโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันพิจารณาหลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีการดำเนินงาน เป็นแนวทางในการทำงานที่ชัดเจนร่วมกัน โดยให้เงินอุดหนุนแก่เด็กแรกเกิดที่อยู่นอกระบบประกันสังคม ที่เกิดระหว่างวันที่ 1

ตุลาคม พ.ศ. 2558 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2559 ที่บิดาและมารดาหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสัญชาติไทย และอยู่ในครัวเรือนยากจน และครัวเรือนที่เสี่ยงต่อความยากจน คนละ 400 บาท ต่อเดือน เป็นเวลา 12 เดือน รัฐจ่ายให้กับมารดาหรือผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็กแรกเกิด เพื่อใช้ในการเลี้ยงดูเด็ก เป็นการคุ้มครองทางสังคมและสวัสดิการพื้นฐาน ที่ช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ให้ได้รับการเลี้ยงดูที่มีคุณภาพ และมีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย รวมทั้งยังเป็นการเพิ่มโอกาสและช่องทางในการเข้าถึงบริการของรัฐ เพื่อให้เด็กได้รับการดูแลอย่างมีคุณภาพ ด้วยการส่งต่อข้อมูลหญิงตั้งครรภ์ที่ขอรับสิทธิให้กระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้ทีมหมอครอบครัวและอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ลงพื้นที่เยี่ยมบ้าน ให้คำแนะนำดูแลสุขภาพแม่และเด็ก และติดตามพัฒนาการเด็ก รวมทั้งอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ในพื้นที่ ให้การดูแลในมิติด้านสังคมอื่น ๆ เพื่อให้หญิงตั้งครรภ์และเด็กได้รับการดูแลอย่างมีคุณภาพ (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2558)

ในการดำเนินงานโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (กดยช.) ได้มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกันดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง สำหรับการลงทะเบียนเพื่อขอรับสิทธิตามโครงการดังกล่าว ดำเนินการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ลงทะเบียน ณ สำนักงานเขต เมืองพัทยา ลงทะเบียน ณ ศาลาว่าการเมืองพัทยา ต่างจังหวัดลงทะเบียน ณ สำนักงานเทศบาล หรือที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล ในส่วนบริการด้านอนามัยแม่และเด็กกับกลุ่มเป้าหมายของโครงการ ดำเนินการโดยสถานบริการสาธารณสุข ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขและกรุงเทพมหานคร สำหรับการรับจ่ายเงิน การจัดทำฐานข้อมูล และการติดตามประเมินผล รับผิดชอบโดยกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2558)

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการนำนโยบายโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดไปปฏิบัติ เนื่องจากเป็นนโยบายที่มีการดำเนินงานเป็นครั้งแรกของประเทศไทย โดยที่ผ่านมา ยังไม่มีมาตรการจากรัฐเข้าไปดูแลอย่างเต็มที่ โครงการนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการพัฒนาอนาคตชาติ ซึ่งเป็นความตั้งใจของรัฐบาลที่จะส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย ให้มีพัฒนาการเหมาะสมตามช่วงวัย ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา นับเป็นการลงทุนสำหรับเด็กในช่วงวัยที่มีความสำคัญที่สุด เพราะเด็กมีความสำคัญในอนาคต และถือเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และสร้างรากฐานที่สำคัญให้เด็กสามารถเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพของสังคม และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาเชื่อว่า จะสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาบุคลากร ผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นการดำเนินงานร่วมกันในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ และนำผลการศึกษาไปแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น เพื่อเด็กจะได้รับการเลี้ยงดูที่มีคุณภาพและมีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย

เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดถือเป็นสวัสดิการพื้นฐานในหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านของไทย อาทิ จีน อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ผลการศึกษาในหลายประเทศทั่วโลก พบตรงกันว่า เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด มีประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว จากการศึกษาของ ศ.ดร. เจมส์ เจ เฮคแมน นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบล พบว่า การลงทุนในเด็กเล็กจะได้รับผลตอบแทนในระยะยาวกลับมา 7 เท่า และการลงทุนในกลุ่มเด็กเล็กที่อยู่ในครอบครัวที่ยากจนจะได้รับผลตอบแทนระยะยาวถึง 17 เท่า ดังนั้น การที่ประเทศไทยเห็นความสำคัญและลงทุนกับการพัฒนาเด็กแรกเกิดในครัวเรือนยากจนและครัวเรือน ที่เสี่ยงต่อความยากจน ผ่านโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ย่อมเกิดผลตอบแทนต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว ซึ่งประโยชน์ที่จะได้รับ ได้แก่

1. ประโยชน์ต่อเด็ก: ผลการศึกษาในหลายประเทศ พบว่าเด็กแรกเกิดที่ได้รับเงินอุดหนุนจะได้รับการเลี้ยงดูที่มีคุณภาพกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับ สามารถเข้าถึงบริการทางสาธารณสุขได้มากกว่า ได้รับสารอาหารที่ดีกว่า ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ จะส่งเสริมให้เด็กแรกเกิดและปฐมวัยมีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย เป็นพื้นฐานที่สำคัญ ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในช่วงวัยอื่น ๆ ต่อไป

ผลการศึกษายังพบด้วยว่า เด็กที่ได้รับเงินอุดหนุนในช่วงแรกเกิดจนถึง 6 ปี เมื่อเติบโตขึ้น ถึงวัยเรียนก็จะมีระดับผลการเรียนที่ดีกว่าเด็กกลุ่มที่ไม่ได้รับเงินอุดหนุน และยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ในระยะยาวอีกด้วย ผลการศึกษาพบว่า การให้เงินอุดหนุนแก่เด็กเล็กจะช่วยลดช่องว่างของระดับผลการเรียน ระหว่างเด็กที่เกิดในครอบครัวยากจนและเด็กที่อยู่ในครอบครัวปกติ

2. ประโยชน์ต่อพ่อแม่ ผู้ดูแลเด็ก: เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดจะช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลเด็ก รวมทั้งเปิดโอกาสให้พ่อแม่ ผู้ดูแลเด็ก สามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้มากขึ้น ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

3. ประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ: ผลการศึกษาทั่วโลกพบว่า เด็กที่รับเงินอุดหนุนเมื่อโตขึ้นจะมีผลการเรียนที่ดีขึ้นกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับ และนำไปสู่ระดับรายได้ที่สูงขึ้น เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด จึงเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และสร้างรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ เพื่อให้เด็กเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

โครงสร้างประชากรของสังคมไทยที่มีจำนวนเด็กเกิดที่น้อยลง ในขณะที่จำนวนผู้ที่ต้องการการดูแลหรือผู้พึ่งพิง โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้น จึงเป็นความต้องการของสังคมในอนาคตที่ว่า เด็กในช่วงวัยนี้ที่จะเติบโตต่อไปนั้น จำเป็นต้องเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นประชากรที่มีคุณภาพของประเทศในการแบกรับภาระการดูแลคนทั้งในรุ่นพ่อ – แม่ และปู่ – ย่า ตา – ยาย ในอนาคต ที่เป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ เพื่อให้สังคมสามารถดำรงอยู่อย่างเกื้อกูล มีความเป็นอยู่ที่ดีร่วมกัน

โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด เป็นนโยบายสำคัญระดับชาติตามแผนบูรณาการการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต เพื่อสร้างระบบคุ้มครองทางสังคม โดยจัดสวัสดิการเงินอุดหนุนให้แก่เด็กแรกเกิดในครัวเรือนยากจนหรือครัวเรือนที่เสี่ยงต่อความยากจน มีมาตรการให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง นำเด็กเข้าสู่ระบบบริการของรัฐ เพื่อให้เด็กได้รับการดูแลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีพัฒนาการสม

ตามวัย รวมทั้งเป็นหลักประกันให้เด็กได้รับสิทธิด้านการอยู่รอดและการพัฒนาตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนลดความเหลื่อมล้ำ ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) และแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2564) รัฐบาลให้ความสำคัญกับการลงทุนเพื่อการพัฒนาเด็กมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2559 โดยเริ่มจัดสวัสดิการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ให้กับเด็กอายุ 0 - 1 ปี คนละ 400 บาท ต่อเดือน ขยายระยะเวลาเป็น อายุ 0-3 ปี คนละ 600 บาท ต่อเดือน โดยเด็กต้องอยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 36,000 บาท ต่อคน ต่อปี ต่อมาคณะรัฐมนตรีจึงมีมติเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2562 เห็นชอบให้ขยายระยะเวลาให้เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่แรกเกิด 0 - 6 ปี และขยายฐานรายได้ไม่เกิน 100,000 บาทต่อคน ต่อปี เริ่มตั้งแต่ปีงบประมาณ 2562 เป็นต้นไป

ปัจจุบันประเทศไทย ได้ชื่อว่า เป็นผู้นำของประเทศไทยกำลังพัฒนา ในการมีระบบสวัสดิการถ้วนหน้าเพื่อคุ้มครองทางสังคม ให้กับกลุ่มคนทุกช่วงวัย ได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง เช่น การรักษาฟรี (สำหรับผู้ป่วย) โครงการเรียนฟรี (สำหรับวัยเรียน) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ (สำหรับผู้สูงอายุ) และเบี้ยยังชีพผู้พิการ (สำหรับผู้มีความพิการ) แต่ประเทศไทยยังมีช่องว่างเพียงหนึ่งเดียวของระบบสวัสดิการของไทย คือ เด็กแรกเกิดและเด็กเล็ก ที่ยังขาดหายไป ทั้งที่ในเด็กแรกเกิดเป็นกลุ่มที่ต้องการ และยังเป็นการสร้างช่องทางให้เด็กเข้าถึงสิทธิในเรื่องอื่น ๆ ตามมา เป็นมาตรการให้พ่อแม่ นำเด็กเข้าสู่ระบบบริการของรัฐ เพื่อให้เด็กได้รับการดูแลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด สามารถนำไปใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ทั้งทางด้านสุขภาพ โภชนาการ เครื่องนุ่งห่ม และอุปกรณ์เครื่องมือในการกระตุ้นพัฒนาการเด็ก (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2563)

การวิเคราะห์นโยบายการขับเคลื่อนโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมสูงอายุ ดังนั้น ในการวางยุทธศาสตร์ชาติ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ในอนาคต จึงต้องเสริมสร้างศักยภาพของเด็กตั้งแต่แรกเกิดไปตลอดทุกช่วงอายุ ดังที่กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี การลงทุนในการพัฒนาเด็กตั้งแต่ช่วงขวบปีแรก ๆ เป็นกลยุทธ์ทางการลงทุนที่มีประสิทธิภาพสูง ซึ่งจะช่วยให้เกิดประโยชน์ด้านกำลังผลิตของประเทศต่อไปในอนาคต ประเทศไทยมีเด็กจำนวนสองล้านคนอยู่ในครอบครัวที่ยากจน และร้อยละ 21.5 ของเด็ก หรือ 1 ใน 5 ของเด็กไทยประสบปัญหาความยากจนหลายมิติ เด็กเหล่านี้อาจไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากโอกาสและทรัพยากรที่จำกัด ทำให้ส่งผลต่ออนาคตของทั้งตัวเด็กและต่ออนาคตของทุนมนุษย์และทุนทางเศรษฐกิจ ของประเทศชาติอีกด้วย รวมถึงค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ตามมา ผู้หญิงที่เป็นแม่ในหลาย ๆ ครอบครัว จึงเลือกที่จะไม่เข้าสู่กระบวนการดังกล่าว แต่เลือกที่จะกัดฟันต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เลี้ยงดูลูกด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม มาตรการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ยังมีช่องว่างของการเข้าถึงสิทธิของเด็กแรกเกิดคือ มีความไม่ชัดเจนด้านคุณสมบัติของผู้ขอขึ้น

เพื่อรับเงินอุดหนุน เป็นสวัสดิการที่รัฐจัดสรรที่ไม่ได้จัดสรรแบบถ้วนหน้า เพราะการเข้าข้อมูลบางพื้นที่ไม่ชัดเจน จึงเป็นช่องว่างในการใช้สิทธิของเด็กแรกเกิด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ราณี หัสสรังสี (ราณี หัสสรังสี, 2557) ได้กล่าวสรุปว่า การจัดสวัสดิการแบบถ้วนหน้า (Universal) มองว่าเมื่อคนทุกคนในสังคม มีความมั่นคงทางสังคม ก็จะก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคงด้วย สังคมส่วนใหญ่อาจสนับสนุนแบบถ้วนหน้า (Universal) เพราะจำนวนผู้ที่ได้ประโยชน์มีมากกว่าแบบเจาะจงและเห็นว่ามี ความยุติธรรมกว่า

การเสริมสร้างการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพในทุกระดับ รวมทั้งพัฒนาสื่อเพื่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน และจัดอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ เสริมสร้างระบบการติดตามและรายงานผลของเงินอุดหนุนฯ ให้มีคุณภาพ โดยใช้กรอบการติดตามผลตัวชี้วัดที่ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องและทันสมัย รวมถึงดำเนินการติดตามและรายงานผลอย่างสม่ำเสมอ การเชื่อมโยงเงินอุดหนุนฯ กับบริการสังคมอื่น ๆ เพื่อลดปัญหาและช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กให้ดียิ่งขึ้น จากหลักฐานทางวิชาการที่ผลิตขึ้น สร้างโอกาสและความเป็นไปได้ที่จะขยายสิทธิของเด็กที่ได้รับสิทธิไปสู่เด็กทุกคนที่อายุต่ำกว่า 6 ปี เงินอุดหนุนฯ ถ้วนหน้าจะสามารถช่วยลดค่าบริหารจัดการ ลดอัตราการตกหล่น และยังช่วยส่งเสริมความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชาติ และการอยู่ร่วมกันในสังคมผ่านการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม เพื่อช่วยเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูบุตร (Child Support Grant) เป็นเรื่องของสังคมโดยเฉพาะภาครัฐ ในการลงทุนทางสังคมในเด็ก และสะท้อนในพื้นที่ของครอบครัวที่ดูแลดีกว่า มิใช่เป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละครอบครัวอีกต่อไป โดยเด็กในช่วงปฐมวัยหรือเด็กก่อนวัยเรียนคือ ช่วงทองของพัฒนาการมนุษย์ การดูแลเด็กจึงไม่อาจรอให้เด็กเจริญเติบโตเข้าสู่ระบบการศึกษาค่อยรับสวัสดิการต่าง ๆ ได้ ยิ่งกว่านั้น สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน การมีฐานการคุ้มครองทางสังคม เช่น กรณีเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูบุตรนี้ จะเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการบรรเทาผลกระทบต่อความยากลำบากของครอบครัว ที่ส่งผลเสียต่อพัฒนาการและคุณภาพชีวิตของเด็ก การเพิ่มโอกาสทางเลือกทางออกที่มากขึ้น และช่วยให้ สามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้ และเป็นการสร้างความเป็นธรรมทางสังคมในอีกด้านหนึ่งในเวลาเดียวกัน (มาลี จิรวพัฒนานนท์, 2558)

อย่างไรก็ดี สังคมยังมีความกังวลเกี่ยวกับการใช้เงินอุดหนุนผิดวัตถุประสงค์ เช่น ผู้ปกครองอาจนำเงินไปเล่นการพนัน ซื้อเหล้าหรือบุหรี่ โดยไม่มองเห็นความจำเป็นของเงินอุดหนุนที่ได้มา สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการใช้เงินผิดประเภท อย่างไรก็ตาม หากมีมาตรการจากหน่วยงานของรัฐกับการใช้เงินในการเลี้ยงดูเด็ก วงเงินนี้ก็สามารนำไปพัฒนาเด็กได้อย่างแท้จริง หากหน่วยงานรัฐเอาใจใส่ในการใช้เงินก็หวังว่า เงินอุดหนุนเด็กแรกเกิดจะนำไปใช้ได้อย่างมีคุณภาพ งานวิจัยจากทั่วโลกให้ข้อสรุปตรงกันว่า เงินอุดหนุนโดยส่วนใหญ่จะต้องถูกนำไปใช้เพื่อประโยชน์ต่อตัวเด็ก อย่างกรณีแม่ที่ยากจนหรือเสี่ยงต่อความยากจนจริง ๆ รวมทั้งปัญหาอื่น ๆ เช่น การหาผู้รับรองสถานะครัวเรือน การเบิกจ่ายเงินล่าช้าในบางกรณี เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่อยู่ใต้วงมือที่สามารถแก้ไขได้ ซึ่งต้องติดตามกันต่อ แต่เชื่อว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำลังดำเนินการแก้ไขอย่างเต็มกำลัง เพื่อร่วมกันหาแนวทางที่ดีที่สุดให้โครงการนี้

เกิดประโยชน์สูงสุด บรรลุเป้าหมาย แก้ไขปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำและทำให้ไทยก้าวเข้าสู่สังคมที่มีคุณภาพ พร้อมสร้างระบบสวัสดิการถ้วนหน้าสำหรับทุกคนและทุกช่วงวัย และไทยถือได้ว่าเป็นผู้นำของประเทศกำลังพัฒนา ในการมีระบบสวัสดิการถ้วนหน้า เพื่อคุ้มครองสภาพการณ์ที่มีความเสี่ยงต่าง ๆ อาทิ สวัสดิการรักษาฟรี (สำหรับผู้ป่วย) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ (สำหรับผู้สูงอายุ) เบี้ยยังชีพคนพิการ (สำหรับผู้พิการ) และสวัสดิการเรียนฟรีถ้วนหน้า (สำหรับวัยเรียน) แต่ระบบสวัสดิการของไทยดังกล่าว บางส่วนได้ครอบคลุมในทุกกลุ่มอายุแล้ว โดยเฉพาะแรงงานในระบบประกันสังคม ซึ่งได้รับเงินสงเคราะห์เด็กสำหรับบุตรอายุ 0-6 ปี

บริบททางสังคมกับการพัฒนาคุณภาพประชกรนั้น นับได้ว่ามีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ในหลายมิติ จากการศึกษาพบว่า ครั้วเรือนยากจนที่ได้รับเงินส่วนนี้ จะนำไปใช้เพื่อดูแลคุณภาพชีวิตลูก เช่น

1. ครั้วเรือนที่ได้เงินอุดหนุนฯ เด็กจะมีพัฒนาการด้านน้ำหนักและส่วนสูงที่ดีกว่าครั้วเรือนที่ไม่ได้เงิน แสดงถึงการได้รับอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการในปริมาณที่เพียงพอ

2. ครั้วเรือนที่ได้เงินอุดหนุนฯ มีแนวโน้มจะนำเด็กไปพบแพทย์มากกว่าครั้วเรือนที่ไม่ได้เงิน สาเหตุเพราะหลายบ้านอยู่ห่างไกลโรงพยาบาล และการไปพบแพทย์ย่อมมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การไปพบแพทย์ย่อมหมายถึงพ่อแม่จะได้รับคำแนะนำในการดูแลลูกอย่างถูกวิธี รวมถึงเด็กเองจะได้รับการฉีดวัคซีนครบถ้วน ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพและพัฒนาการของเด็กด้วย

3. ครั้วเรือนที่ได้เงินอุดหนุนฯ พบการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากกว่าครั้วเรือนที่ไม่ได้เงิน ข้อค้นพบนี้สันนิษฐานว่า อาจเป็นเพราะครั้วเรือนที่ได้รับเงิน เมื่อแม่คลอดลูกแล้วก็ไม่จำเป็นต้องรีบออกไปหางานทำโดยทันที แต่สามารถใช้เวลาอยู่กับลูกนานพอสมควรจึงให้นมลูกได้

4. ครั้วเรือนที่ได้เงินอุดหนุนฯ สถานะของผู้หญิงในครอบครัวดีขึ้น เนื่องจากผู้ได้รับเงินส่วนใหญ่คือคนเป็นแม่ เมื่อได้ถือเงินนี้ย่อมมีอำนาจต่อรองและตัดสินใจในบ้านเพิ่มขึ้น

ทั้งนี้ หลักการและเหตุผลสำหรับความสำคัญและความจำเป็น ที่ต้องมีการคุ้มครองทางสังคมด้านเด็กในสังคมไทย เรื่องเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูบุตร อาจกล่าวสรุปได้ว่า การดำเนินงานการจ่ายเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด แบ่งได้ 3 ด้าน ได้แก่ ผลที่เกิดขึ้นกับเด็กแรกเกิดผลที่เกิดขึ้นกับครอบครัว และผลที่เกิดขึ้นกับสังคม ในแต่ละด้าน มีผลดังนี้

1) ผลที่เกิดขึ้นกับเด็กแรกเกิด เห็นว่า โครงการเงินอุดหนุนฯ มีผลที่เกิดขึ้นกับเด็กแรกเกิด เด็กแรกเกิดมีสิทธิเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของรัฐ เด็กแรกเกิดสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุข เช่น การได้รับวัคซีน การดูแลสุขภาพ เป็นต้น หรือเด็กแรกเกิดได้รับสารอาหาร เช่น นม/อาหารที่มีคุณภาพ ถือว่าเป็นการช่วยเหลือเด็กแรกเกิด ให้ได้รับการเลี้ยงดูอย่างเอาใจใส่จากแม่และคนในครอบครัว และลดปัจจัยเสี่ยงการทอดทิ้งเด็กในครอบครัวที่มีฐานะยากจน

2) ผลที่เกิดขึ้นกับครอบครัว เห็นว่า โครงการเงินอุดหนุนฯ มีผลที่เกิดขึ้นกับครอบครัว ได้แก่ การช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของครั้วเรือน การหนุนเสริมกำลังใจให้กับครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว หรือแม่ในภาวะยากลำบาก รวมทั้งพ่อแม่หรือผู้ดูแลหลักมีการนำเด็กเข้าสู่ระบบบริการสุขภาพ ทำให้เด็กได้พบ

แพทย์ตามนัดหมาย เพื่อติดตามพัฒนาการเด็ก พ่อแม่หรือผู้ดูแลหลัก ดูแลเอาใจใส่เด็กแรกเกิด เป็นการลดความเดือดร้อนในครัวเรือน และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในการเลี้ยงดูเด็ก

3) ผลที่เกิดขึ้นกับสังคม เห็นว่า โครงการเงินอุดหนุนฯ มีผลที่เกิดขึ้นกับสังคม ได้แก่ การจัดสวัสดิการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ส่งเสริมให้แม่และเด็กได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานรัฐ เกิดระบบฐานข้อมูลเด็กแรกเกิด ที่รัฐจะนำไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาเด็กในระยะยาว การจัดสวัสดิการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ถือเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าต่อเด็กในระยะยาว เน้นการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กและครอบครัวตามสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็ก และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กแรกเกิดให้มีคุณภาพ มีสุขภาพที่จะเติบโตเป็นเด็กที่ดี เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ หน่วยงานภาครัฐได้ทราบถึงสถานการณ์การเลี้ยงดูเด็ก ส่งผลให้สามารถปรับเปลี่ยนนโยบายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาเพิ่มมากขึ้น เช่น การติดตามผู้ที่ได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด จะทำให้หน่วยงานได้ทราบถึงความรู้ ทักษะในการเลี้ยงดูเด็ก ในอนาคตต่อไป

บทสรุป

นโยบายการขับเคลื่อนโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเหลือทางสังคม เป็นฐานการคุ้มครองทางสังคมแก่เด็ก เพื่อให้แต่ละครอบครัวใช้จ่ายตามความต้องการของแต่ละครอบครัว

การคุ้มครองทางสังคมด้านเด็กในเรื่องเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูบุตร เป็นนโยบายการสนับสนุนครอบครัว ในการทำบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของการอบรมบ่มเพาะเด็ก ซึ่งเปรียบได้ตั้งต้นกล้าให้พัฒนาเติบโตใหญ่เป็นผู้ใหญ่ ประดุจต้นไม้ใหญ่ที่มีรากแก้วที่แข็งแกร่ง ลำต้นแตกใบกิ่งก้านสาขาให้ร่มเงา สร้างความร่มเย็นเป็นสุขแก่สังคมไทยในอนาคตต่อไปได้ จึงจำเป็นต้องมีการสร้างหลักประกันร่วมกันของคนในสังคมทุกภาคส่วน โดยเฉพาะบทบาทของภาครัฐในการอุดหนุนเด็ก นโยบายการขับเคลื่อนโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด จึงมีสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียมในสังคม อีกทั้งเป็นการเสริมสร้างความเท่าเทียมกันในสังคมอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2558). *คู่มือการดำเนินงานโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด*. กรุงเทพมหานคร : กรมกิจการเด็กและเยาวชน.
- กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2561). *คู่มือโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดประจำปีงบประมาณ 2561*. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2563 จาก <https://csg.dcy.go.th/th/implementation/operation-manual>.

- มาลี จิรวพัฒนานนท์. (2558). เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูบุตร : การคุ้มครองทางสังคมด้านเด็กในสังคมไทย. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*, 23(1), 114-145.
- ราณี หัสสรังสี. (2557). เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูบุตร:เครื่องมือเพื่อสร้างความเป็นธรรมในระบบสวัสดิการ. กรุงเทพมหานคร : คณะทำงานวาระทางสังคมสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์. (2550). *คนไทยพร้อมจะจ่ายค่ารัฐสวัสดิการ*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. การสัมมนาวิชาการประจำปี 2550.
- วรวิทย์ เจริญเลิศ. (2555). *ประเทศไทยกับแนวคิดรัฐสวัสดิการ : ก้าวข้ามประชานิยม*. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมของอีสานใต้ : ประวัติศาสตร์เส้นทาง
และการเสริมสร้างเครือข่ายในประชาคมอาเซียน*
RELIGIOUS AND CULTURAL TOURISM IN THE LOWER NORTHEAST REGION
OF THAILAND: HISTORY ROUTES AND NETWORK STRENGTHENING
IN ASEAN COMMUNITY

ธนู ศรีทอง

Thanoo Srithong

ทวีศักดิ์ ทองทิพย์

Taweesak Tongtip

พระมหาโชตนิพิฐพนธ์ สุทธจิตโต

Phramaha Chotnipitphon Sutthajitto

ปัญวาลี เสริมทรัพย์

Punvalee Sermsupt

ชายชาญ วงศ์ภักดี

Chaichan Wongpakdee

พระครูสุเมธจันทสิริ

Phrakhrusumethchandhasiri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Surin Campus, Thailand.

E-mail: srithong_thanoo@yahoo.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์และเส้นทางการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนและผู้ประกอบการ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการสื่อสารภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการ เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมของอีสานใต้กับประชาคมอาเซียน และเพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์ปัญหาผลกระทบและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมของอีสานใต้กับความร่วมมือทางเศรษฐกิจในประชาคมอาเซียน เป็นการวิจัยผสม โดยวิธีการศึกษาจากเอกสารและการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 499 รูป/คน ใน 12 พื้นที่ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า (1) อีสานใต้มีกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่า 4 กลุ่ม คือ เขมร กูย ลาว และไทยโคราช แหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ อุทยานมหาริหารสมเด็จพะพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำ วัดเขาศาลา วัดป่าอาเจียง

*Received: 30 July 2020; Revised: 21 November 2020; Accepted: 3 December 2020

วัดไพรพัฒนา และวัดสิรินธรวนารามภูพร้าว (2) การพัฒนาศักยภาพชุมชนและผู้ประกอบการ มีแนวทางพัฒนา 6 ด้าน (3) ศักยภาพในการสื่อสารภาษาอังกฤษมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน (4) มีการเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวทั้งในระดับชุมชน ระดับเขตพื้นที่ และระดับชาติ (5) สภาพปัญหาผลกระทบ คือ การบริหารจัดการ ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว ประกอบด้วย 9 ยุทธศาสตร์ 10 เป้าหมาย และ 36 มาตรการ

คำสำคัญ: ประวัติศาสตร์, การท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม, อีสานใต้, การเสริมสร้างเครือข่าย, ประชาคมอาเซียน

Abstract

This research aimed to study history and routes, to develop the community and entrepreneurs potentiality and the English communication, to strengthen the tourism network, and to analyze problems and strategies on religious and cultural tourism in the lower Isan for economic cooperation in ASEAN Community. It was a mixed research. Data collection was done by means of document study and field study from a sample group of 499 key informants in 12 areas in the lower Isan. Descriptive analysis was used in the research.

The findings were; (1) the lower Isan provinces consisted of 4 ethnic groups i.e. Khmer, Kui, Laos, and Thai Korat. The travelling places were the National Park of Somdej Phra Buddhachan (To Brommarangsi), Phimai Historical Park, Prasat Phanom Rung Historical Park, Prasat Muang Tam, Wat Khao Sala, Wat Pa Arjiang, Wat Prai Phatthana, and Wat Sirindhorn Wanaram Phu Prao; (2) there were 6 development approaches for communities and entrepreneurs potentiality; (3) the entrepreneurs' potential development on English communication was significantly in higher scores; (4) there were corporations in all levels of communities, provinces, and nation for network strengthening; (5) the problem found in the lower Isan was the management problem. The proposed tourism strategies were 9 strategies, 10 goals, and 36 measures.

Keywords: History, Religious and Cultural Tourism, Lower Northeast Region, Network Strengthening, ASEAN Community

บทนำ

การท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมมีปัจจัยเกื้อหนุนและอิงอาศัยกัน กล่าวคือ การท่องเที่ยวทางศาสนามีองค์ประกอบร่วมที่สำคัญ 6 ประการ คือ (1) ศาสนา ได้แก่ ผู้ให้กำเนิดตั้งศาสนาขึ้นมา (2) ศาสนธรรม ได้แก่ หลักธรรมของแต่ละศาสนาที่ถูกบันทึกไว้ในรูปแบบของคัมภีร์ (3) ศาสนบุคคล ได้แก่ นักบวชในแต่ละศาสนา (4) ศาสนสถาน ได้แก่ อาคารสถานที่สำหรับเป็นที่อยู่ของนักบวชหรือใช้เป็นสถานที่

ประกอบพิธีกรรมในทางศาสนา (5) ศาสนพิธี ได้แก่ การประกอบศาสนกิจหรือพิธีกรรมตามความเชื่อของแต่ละศาสนา (6) สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ อำนาจเหนือธรรมชาติ (สุพัตรา สุภาพ, 2555) แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดีทั้งภาครัฐและเอกชน และมีการตระหนักถึงการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จึงก่อให้เกิดกระแสเรียกร้องหลัก 3 ประการ กล่าวคือ (1) จิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว (2) การท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว (3) การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (ราณี อธิชัยกุล และคณะ, 2555)

อีสานได้เป็นส่วนหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มี 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี มีกลุ่มปราสาทขอมและวัดในพระพุทธศาสนาที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวมีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปเที่ยวชมในแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้อยู่หลายแห่ง เช่น อุทยานมหาวิหารสมเด็จเจ้าคุณเจ้า (โต พรหมรังสี) ตั้งอยู่ในอำเภอสีคิ้ว อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ตั้งอยู่ในอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ตั้งอยู่ในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ ปราสาทเมืองต่ำ ตั้งอยู่ในอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พุทธอุทยานวัดเขาศาลาอตุลฐานะจาโร ตั้งอยู่ในอำเภอบัวเขต วัดป่าอาเจียง (สุสานช้าง) ตั้งอยู่ในอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ วัดไพรพัฒนา (หลวงปู่สงว) ตั้งอยู่ในอำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ วัดสิรินธรวรารามภูพร้าว ตั้งอยู่ในอำเภอสรินทร จังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557)

ประวัติศาสตร์เป็นแหล่งข้อมูลที่ปรากฏในเอกสารต่าง ๆ เช่น แหล่งข้อมูลที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ อักษรจารึก หนังสือ ตำรา หรือจากบุคคลที่ได้อยู่และเห็นเหตุการณ์นั้นซึ่งเกิดขึ้นมาแล้วในอดีต เป็นการเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีต ทำให้ทราบเรื่องราวในอดีต เพื่อนำมาปรับใช้ในการแก้ปัญหาปัจจุบันได้ เกิดความเข้าใจ ประทับใจ เห็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ที่บรรพบุรุษสร้างสรรค์ไว้ ประวัติศาสตร์ส่งเสริมให้มนุษย์ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยการนำเอาเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้นแล้วนำมาพิจารณาเพื่อใช้ประกอบในการตัดสินใจ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และสุชาติ สวัสดิ์ศรี, 2547) ลักษณะสำคัญของวัฒนธรรม ประกอบด้วย (1) เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นและปรับปรุงขึ้นจากธรรมชาติ และมนุษย์จะเรียนรู้วัฒนธรรมจากกันและกัน (2) เป็นสิ่งที่มีการสืบต่อเนื่อง เป็นมรดกทางสังคมที่มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง (3) เป็นสิ่งที่มีลักษณะเพิ่มพูนหรือขยายตัวด้วยการค้นพบสิ่งใหม่ การประดิษฐ์ และการแพร่กระจายเพื่อจะสร้างสิ่งใหม่ (4) เป็นสมบัติร่วมของกลุ่มหรือสังคม (5) เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วก่อนบุคคลจะเกิดและมีชีวิตในสังคม นอกจากลักษณะที่สำคัญดังกล่าวแล้ว วัฒนธรรมยังมีลักษณะอื่น ๆ ที่สำคัญอีก 2 ประการ คือ (1) วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างสม่ำเสมอ (2) วัฒนธรรมมีหน้าที่ทั้งที่เป็นลักษณะการทางวัฒนธรรม (Culture trait) และวัฒนธรรมซ้อน (Culture complex) (นันทนา กปิลกาญจน์, 2542)

เส้นทางการท่องเที่ยวทางศาสนา เป็นการสัญจรเที่ยวไปมาของมนุษย์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในระยะเวลาสั้น ๆ จากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง โดยเส้นทางการท่องเที่ยวทางศาสนามีการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งมีที่มาจากองค์ประกอบของศาสนา เช่น ศาสดา ศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนสถาน ศาสนพิธี และความศักดิ์สิทธิ์ องค์ประกอบดังกล่าวทำให้เกิดศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ศิลปวัตถุ

รวมไปถึงประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ ที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยววันด้วย (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) และเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมแหล่งวัฒนธรรมทั้งที่เป็นด้านวัตถุ ธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุ ด้านคติธรรม เช่น หลักการดำเนินชีวิต ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของจิตใจได้มาจากปรัชญา ศาสนา หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านเนติธรรม เช่น กฎหมาย รวมทั้งระเบียบ ประเพณีที่คนส่วนใหญ่ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นแบบแผนอย่างเดียวกัน เป็นที่ยอมรับนับถือของคนส่วนใหญ่ ซึ่งมีการปฏิบัติสืบทอดกันเรื่อยมา ด้านสหธรรม เช่น มารยาททางสังคมซึ่งใช้ติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น เป็นมารยาทและคุณธรรมที่ควรปฏิบัติ (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2551) อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักการสำคัญเกี่ยวกับแนวคิดของเส้นทางการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม เป็นการสร้างที่ใช้สัญจรเที่ยวไป มาของมนุษย์ เพื่อชมแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ (1) สิ่งดึงดูดใจ (2) สิ่งอำนวยความสะดวก (3) การเข้าถึง (4) กิจกรรม (5) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว

การพัฒนาศักยภาพชุมชน เป็นการนำเอาความสามารถที่ซ่อนเร้นภายในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีกระบวนการ กล่าวคือ ทิศทางและแนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น จะต้องมีการร่วมมือในการใช้ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว เพื่อการรองรับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วน ทั้งในระดับนโยบาย ระดับแผน ระดับปฏิบัติ และมีการติดตามผลและให้การแนะนำอย่างต่อเนื่อง (สมชาย สนั่นเมือง, 2541) ซึ่งสมาคมการมีส่วนร่วมของสาธารณชนนานาชาติ (International Association for Public Participation) ได้แบ่งระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน เป็น 5 ระดับ ได้แก่ (1) การให้ข้อมูลข่าวสาร (2) การรับฟังความคิดเห็น (3) การเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานรวมถึงการร่วมตัดสินใจ (4) ความร่วมมือในลักษณะตัวแทนภาคสาธารณะ และ (5) การเสริมอำนาจแก่ชุมชน (ยุพาพร รูปงาม, 2545)

การรู้ภาษาอังกฤษเป็นสิ่งสำคัญในยุคปัจจุบัน เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีความหลากหลายทั้งในด้านเชื้อชาติ วัฒนธรรม และภาษา บุคลากรในภาคการท่องเที่ยวจำเป็นต้องตระหนักถึงความแตกต่างเหล่านี้ ในการนี้ ไบรเน่ (Byrne) ได้เสนอขั้นตอนการสอนทักษะการฟังพูดภาษาอังกฤษ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้ (1) ขั้นตอนนำเสนอเนื้อหา (2) ขั้นตอนการฝึกฝน (3) ขั้นตอนการใช้ภาษา (Byrne, D., 1990)

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว ได้กำหนดยุทธศาสตร์และแผนการพัฒนาเครือข่าย (CBT) สรุปได้ 6 ยุทธศาสตร์ คือ (1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะและองค์กรเครือข่าย (2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งบริการ (3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงบูรณาการ (4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการประชาสัมพันธ์การตลาด (5) ยุทธศาสตร์การประสานงานเชิงนโยบาย และ (6) ยุทธศาสตร์การหาทุน (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2550)

จากการศึกษาจากเอกสารและการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมของอีสานใต้ พบว่า การท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมของอีสานใต้ ประกอบด้วย (1) ปัญหาการบริหารจัดการทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ (2) ปัญหาผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว (3) ปัญหาด้านการบริหารจัดการที่ยังไม่ดีพอ (4) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ในการท่องเที่ยว (5) ปัญหานักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่ออนุรักษทรัพยากร

และ (6) ปัญหาชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวขาดความรู้ความเข้าใจ และขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กล่าวโดยสรุป ปัญหาการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมที่พบในแหล่งท่องเที่ยวของอีสานใต้ จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยความร่วมมือและการประสานงานจากองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในทุกด้าน และเป็นไปอย่างสอดคล้องกัน

จากข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมของอีสานใต้ ดังที่ได้นำเสนอมาแล้วนี้ คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมของอีสานใต้ : ประวัติศาสตร์เส้นทาง และการเสริมสร้างเครือข่ายในประชาคมอาเซียน ซึ่งคำตอบที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะก่อให้เกิดคุณค่าต่อวิถีชีวิตของชุมชนในด้านศาสนาและวัฒนธรรมของอีสานใต้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์เส้นทางท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมในอีสานใต้
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมในอีสานใต้
3. เพื่อพัฒนาศักยภาพในการสื่อสารภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมในอีสานใต้
4. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมของอีสานใต้กับประชาคมอาเซียน
5. เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์ปัญหาผลกระทบ และยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมของอีสานใต้กับความร่วมมือทางเศรษฐกิจในประชาคมอาเซียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นรูปแบบการวิจัยแบบผสม เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกเอกสาร แบบบันทึกการสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบ ชุดฝึกทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในขององค์กร เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 499 รูป/คน ใน 12 พื้นที่ ของ 5 จังหวัดในอีสานใต้ ได้แก่ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี

การวิจัยเชิงเอกสารเป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลในประเด็นที่มาของแนวคิด ความหมาย หลักการสำคัญ ประเภท วิธีการ และการประยุกต์ใช้จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ บทความวารสาร รายงานการวิจัย และสื่อจากอินเทอร์เน็ต โดยใช้แบบบันทึกเอกสาร ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาสภาพความพร้อมด้านภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมในอีสานใต้ โดยการทดสอบก่อนรับการฝึกอบรม แล้วสรุปเป็นค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Average) ของคะแนนที่ได้ ส่วนการพัฒนาศักยภาพด้าน

ภาษาอังกฤษ ใช้ชุดฝึกทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว กับตัวแทนของผู้ประกอบการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมในอีสานใต้ จำนวน 5 กลุ่ม ๆ ละ 3 คน รวม 15 คน แล้วนำผลคะแนนก่อนและหลังการฝึกอบรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยดำเนินการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการฝึกอบรม

การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อสังเกต สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลประวัติศาสตร์และเส้นทางท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมในอีสานใต้ การพัฒนาศักยภาพชุมชนและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมในอีสานใต้ การพัฒนาศักยภาพในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ของผู้ประกอบการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมในอีสานใต้ การเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมของอีสานใต้กับประชาคมอาเซียน และปัญหาผลกระทบ ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมของอีสานใต้ กับความร่วมมือทางเศรษฐกิจในประชาคมอาเซียน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปนำเสนอแบบพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมของอีสานใต้ : ประวัติศาสตร์ เส้นทางและการเสริมสร้างเครือข่ายในประชาคมอาเซียน” สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ประวัติศาสตร์และเส้นทางท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมในอีสานใต้

1.1 อีสานใต้ คือ จังหวัดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย มีพื้นที่แบ่งเป็น 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี มีน้ำมูลไหลผ่าน ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้และทิศตะวันตกติดเทือกเขาภูหลวงเรือกและประเทศกัมพูชา ในดินแดนนี้เคยมีกลุ่มคนอาศัยอยู่ร่วมกันมานานแล้วไม่น้อยกว่า 3,000 - 4,000 ปี ก่อนเกิดอาณาจักรขอม (เขมร) และก่อนเกิดอาณาจักรสุโขทัย เห็นได้จากภาพเขียนยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ถ้ำวัดเขาจันทร์งาม อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา หรือภาพเขียนที่อุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าไทยในอีสานใต้ หากแบ่งตามสำเนียงโดยใช้ภาษาพูดเป็นเกณฑ์ สามารถแบ่งได้ 4 กลุ่มใหญ่ คือ (1) กลุ่มชาติพันธุ์เขมร กลุ่มนี้เป็นกลุ่มชนที่เก่าแก่เคยมีอิทธิพลมากในดินแดนแถบนี้ เพราะปรากฏหลักฐานว่าราวพุทธศตวรรษที่ 12 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 13 ปัจจุบันชาติพันธุ์เขมรมีจำนวนมากที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และบุรีรัมย์ (2) กลุ่มชาติพันธุ์กวย กล่าวกันว่าการเข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทยของชนกลุ่มนี้ได้เข้ามาเป็น 2 ช่วงด้วยกัน คือ ราว พ.ศ. 2200 มีกวยอาศัยจำนวนหนึ่งอพยพหนีภัยจากเมืองจำปาศักดิ์ เข้ามาตั้งถิ่นฐานที่จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดสุรินทร์ และอีกครั้งหนึ่งระหว่าง พ.ศ. 2320-2350 กองทัพไทยยกไปปราบกบฏเมืองจำปาศักดิ์ อดตะปือ เชียงทอง และसारวัน หลายครั้ง ได้กวาดต้อนชนพื้นเมืองกลับมาเป็นจำนวนมาก โดยให้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดสุรินทร์ และการพูดสื่อสารกันในชนกลุ่มนี้ใช้ภาษากวยหรือส่วย (3) กลุ่มชาติพันธุ์ลาว ราวพุทธศตวรรษที่ 23 ในรัชสมัยของพระเจ้าศรีสมุทพรพุทธางกูรแห่งนครจำปาศักดิ์ ได้ส่งขุนนางมาปกครองบ้านเมืองต่าง ๆ ในจำนวนนี้รวมถึงเมืองศรีนครเตา ปัจจุบันคือ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ นอกจากนี้ยังพบจารึกอักษรธรรม ภาษาลาว

มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 23 ที่ปราสาทศิธรฐุมิ กล่าวถึงกลุ่มพระเถระผู้ใหญ่และท้าวพระยาที่ร่วมกันบูรณะปราสาท (4) กลุ่มชาติพันธุ์ไทยโคราช สำเนียงการพูดออกเป็นไทยครั้งลาวครั้ง จะบอกว่าเป็นสำเนียงไทยแบบอยุธยาหรือไม่ใช่ หรือจะบอกว่าเป็นสำเนียงลาวที่ใช้อยู่ภาคอีสานก็ไม่ใช่ และสำเนียงดังกล่าว ส่วนใหญ่ก็มีพูดอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์บางอำเภอ และบางจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น

1.2 เส้นทางท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมอีสานใต้ มีความเชื่อมโยงกับสภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยว เช่น สาธารณูปโภคพื้นฐาน สิ่งปลูกสร้าง สถานที่และสิ่งแวดล้อม มีความเชื่อมโยงกับองค์ประกอบของศาสนา เช่น ศาสดาหรือรูปเคารพ ศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนสถาน ศาสนพิธี คติธรรม และเนติธรรม ซึ่งในงานวิจัยนี้ หมายถึง สถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในอีสานใต้ 5 จังหวัด ดังนี้

1) จังหวัดนครราชสีมา แหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมสำคัญของจังหวัดนครราชสีมา มี 2 แห่ง ได้แก่ (1) อุทยานมหาริหารหรือมุลนิธิสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) ตั้งอยู่ในเขตบ้านโนนกลุ่ม ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีสภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว อยู่ห่างจากตัวเมืองนครราชสีมา ประมาณ 42 กิโลเมตร มีสิ่งปลูกสร้างสำคัญ คือ ตำหนักวิหารสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) จุดเด่นที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้คือ ภายในตำหนักมีการประดิษฐานรูปเหมือนสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) องค์ใหญ่ที่สุดในโลก วิหารพระพุทธชินราช ข้างในประดิษฐานพระพุทธชินราช ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม มีการสร้างภูมิสถาปัตยกรรมเป็นน้ำตกขนาดเล็ก มีการปลูกต้นไม้และไม้ดอกที่สวยงาม มีการสร้างสระน้ำรูปโค้งไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ ภายในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว (2) อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เป็นเมืองโบราณในแบบแผนของสถาปัตยกรรมขอม สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าสุริยวงษ์ที่ 1 ราวพุทธศตวรรษที่ 16 เป็นเทวสถานของศาสนาพราหมณ์ รูปแบบของศิลปะเป็นแบบปาปวนผสมผสานกับศิลปะแบบนครวัด ซึ่งปราสาทนี้ได้ถูกดัดแปลงมาเป็นศาสนสถานทางศาสนาพุทธในสมัยพระเจ้าชัยวงษ์ที่ 7 กษัตริย์ของอาณาจักรเขมรที่ยิ่งใหญ่ ครองราชย์ในช่วง (พ.ศ. 1724 - พ.ศ. 1762) จัดว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของประเทศไทย สภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยว มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ทางเข้าถึงสะดวกและปลอดภัย เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ตั้งอยู่ในตัวอำเภอพิมาย ระยะทางจากอำเภอพิมายไปยังตัวเมืองนครราชสีมา ประมาณ 60 กิโลเมตร ด้านสิ่งปลูกสร้างที่สำคัญได้แก่ ศูนย์ข้อมูลอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ตัวปราสาทที่ตั้งอยู่กลางเมืองพิมาย

2) จังหวัดบุรีรัมย์ แหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมสำคัญของจังหวัดบุรีรัมย์มี 2 แห่ง ได้แก่ (1) ปราสาทพนมรุ้งหรืออุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ตั้งอยู่บนยอดเขาพนมรุ้ง ซึ่งเป็นภูเขาไฟที่ดับสนิทแล้ว ในท้องที่ตำบลตาเป็ก อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นโบราณสถานสมัยลพบุรีที่มีความงดงาม มีความสำคัญมากอีกแห่งหนึ่งในประเทศไทย สร้างขึ้นเพื่อถวายแด่องค์พระศิวะ เทพเจ้าสูงสุดในศาสนาฮินดู ลัทธิไสวณิกาย เขาพนมรุ้งและปราสาทบนยอดเขา จึงเปรียบเสมือนเขาไกรลาสอันเป็นที่ประทับของพระศิวะ และยังเป็นศูนย์กลางจักรวาลอีกด้วย กลุ่มอาคารบนยอดเขามีก่อสร้างหลายยุคสมัย ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 14-18 ชื่อ “พนมรุ้ง” มาจากภาษาเขมรว่า “วนรุง” แปลว่าภูเขาอันกว้างใหญ่

โดยคำนี้ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกอักษรขอมพบที่ปราสาทพนมรุ้ง และยังปรากฏชื่อผู้สร้างปราสาทคือ “นเรนทราทิตย์” เชื้อสายราชวงศ์มหัทธิธรปุระผู้เกี่ยวข้องเป็นพระญาติกับพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 ผู้สร้างปราสาทนครวัด ซึ่งปัจจุบันอยู่ในเมืองเสียมเรียบประเทศกัมพูชา สภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยว มีความพร้อมด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน เส้นทางเข้าถึงสะดวกและปลอดภัย ด้านสิ่งปลูกสร้างที่สำคัญ ได้แก่ อาคารอำนวยการอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ศูนย์ข้อมูลอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง สำหรับสิ่งปลูกสร้างที่เป็นโบราณสถานในอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้งที่สำคัญ คือ บันไดต้นทาง พลับพลาเปลื้องเครื่อง ทางดำเนินสะพานนาคราชชั้นที่ 1 บันไดขึ้นปราสาท ลานด้านหน้าปราสาท สะพานนาคราชชั้นที่ 2 ลานปราสาทและระเบียงชั้นนอก ชุมประตู่และระเบียงชั้นใน สะพานนาคราชชั้นที่ 3 ปราสาทประธาน ปราสาทอิฐ 2 หลัง ปรางค์น้อย บรรณาลัย อาคารก่อด้วยศิลาแลง เป็นต้น ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม ด้านนอกตัวปราสาท มีสภาพแวดล้อมเป็นป่า มองเห็นวิวทิวทัศน์สวยงาม ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกที่ดี (2) ปราสาทเมืองต่ำ ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลจระเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นศาสนสถานที่ยังคงความเชื่อทางศาสนาฮินดู สันนิษฐานว่าคงสร้างขึ้นเพื่อถวายพระศิวะ มีลักษณะเป็นศาสนสถานประจำเมืองหรือประจำชุมชน จากการศึกษาทางโบราณคดี พบว่า มีการตั้งถิ่นฐานของชุมชนโบราณในละแวกนี้เป็นชุมชนขนาดใหญ่หลายชุมชน โบราณวัตถุที่ขุดพบ ได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ภาชนะดินเผาเนื้อดิน เครื่องถ้วยชามเคลือบสีน้ำตาลและเคลือบสีเขียว เป็นจำนวนมาก หลักฐานเหล่านี้แสดงถึงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนที่มีอายุใกล้เคียงกับการสร้างปราสาท ซึ่งเป็นอิทธิพลศิลปะขอมแบบคลัง และแบบปาปวน กำหนดอายุประมาณครึ่งหลังพุทธศตวรรษที่ 16 หรือราว 1,000 ปีมาแล้ว ตำแหน่งที่ตั้งของปราสาทเมืองต่ำ อยู่บนเส้นทางอารยธรรมขอมจากเมืองพระนครในประเทศกัมพูชา ขึ้นสู่ทางเหนือ ผ่านเทือกเขาพนมดงรัก ผ่านกลุ่มปราสาทตาเมือน จังหวัดสุรินทร์ ผ่านปราสาทเมืองต่ำสู่ปราสาทพนมรุ้ง ไปยังปราสาทพิมาย จังหวัดนครราชสีมา สภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยว มีความพร้อมด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน มีเส้นทางเข้าถึงสะดวกและปลอดภัย ระยะทางจากปราสาทเมืองต่ำไปยังตัวเมืองบุรีรัมย์ ประมาณ 65 กิโลเมตร สิ่งปลูกสร้างที่เป็นโบราณสถานที่สำคัญ คือ กำแพงแก้วและชุมประตู่ ลานปราสาทและสระน้ำ ระเบียงคดและชุมประตู่ กลุ่มปราสาทอิฐ และบรรณาลัย

3) จังหวัดสุรินทร์ แหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมสำคัญในจังหวัดสุรินทร์มี 2 แห่ง ได้แก่

(1) วัดเขาศาลาหรือพุทธอุทยานเขาศาลาอตุลฐานะจาโร ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลจรัส อำเภอบัวเชด จังหวัดสุรินทร์ โดยจัดตั้งเป็นพุทธอุทยาน บนพื้นที่ 10,865 ไร่ เพื่อการปฏิบัติธรรมและอนุรักษ์ป่าและสัตว์ป่า เป็นสมบัติของชาติ โดยมีเป้าหมายให้เป็นเขตปลูกป่า ฟื้นฟูสภาพป่า และรักษาป่าให้สมบูรณ์ เป็นสถานที่ฝึกการปฏิบัติธรรม อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพันธุ์ไม้ และสมุนไพรหายาก รวมทั้งสัตว์ป่านานาชนิด เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำ สภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อมด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองสุรินทร์ประมาณ 79 กิโลเมตร มีสิ่งปลูกสร้างที่สำคัญ คือ ชุมประตู่ทางเข้าวัด ด้านบนของชุมประตู่ทำเป็นคานขนาดใหญ่ มีพระพุทธรูปปางสมาธิองค์ใหญ่ตรงกลาง มีขนาดใหญ่สองตัวพันรอบคานแม่แป้นขนาดใหญ่อยู่ซ้ายและทางขวาของพระพุทธรูป ประตู่ทางเข้าถูกออกแบบดูสวยงาม คล้ายเป็นสิ่งศักดิ์ดีให้นักท่องเที่ยวได้ชมก่อนจะเข้าไปภายในวัด ทางเดินภายในตัวพญานาค เป็นช่องทางให้นักท่องเที่ยวที่ขอความตื่นเต้น เดิน

เข้าไป มีไฟประดับสวยงามให้แสงสว่างมองเห็นทางเดินตลอดเส้นทาง มีเจดีย์น้ำซับซึ่งสร้างไว้ในป่าลึก ภายในชุมชนเขาศาลา มีมาพระหรือผาลานนาคปรกอยู่บนชะง่อนเขา มองเห็นอาณาบริเวณพุทธอุทยาน ประกอบด้วยชุมชนเขาสามลูก คือ เขานก เขาศาลา และเขาพระ เรียกรวมกันว่า “ไตรคีรี” มีน้ำตกสำคัญที่หล่อเลี้ยงพื้นที่ป่าด้านล่าง คือ “น้ำตกไตรคีรี” (2) วัดป่าอาเจียง (สุสานช้าง) ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านหนองบัว ตำบลกระโพ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดสุรินทร์ สร้างขึ้นเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้และเชิดชูเกียรติช้างไทย เป็นที่เก็บรวบรวมกระดูกช้างที่เสียชีวิตแล้ว ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตของคนและช้างในชุมชน ภายในหมู่บ้านยังได้จัดสร้างพิพิธภัณฑ์ช้าง เพื่อรวบรวมความเป็นมาเกี่ยวกับช้าง อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการคล้องช้าง และให้ความรู้ข้อมูลเกี่ยวกับช้าง ในปี พ.ศ. 2549 องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ ได้จัดทำโครงการ “นำช้างคืนถิ่น เพื่อพัฒนาท้องถิ่นบ้านเกิด” โดยการนำช้างเลี้ยงมาอยู่ในบริเวณหมู่บ้านช้างมากกว่า 200 เชือก สภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยว มีความพร้อมด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน มีเส้นทางเข้าถึงสะดวกและปลอดภัย ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองสุรินทร์ ประมาณ 52 กิโลเมตร ด้านสิ่งปลูกสร้างที่สำคัญ คือ สุสานช้างวัดป่าอาเจียง ศาลาเอนกวัดป่าอาเจียง ศาลปะกำ รูปปั้นช้างเอราวัณสามเศียร และท้าวกำพำกอดควายคู่ที่ล้มตายอยู่หน้าช้างสามเศียรนั้นด้วย รูปปั้นช้างหมอบมีพระมอเฒ่าอยู่ในลักษณะนอนคว่ำหมดแรงอยู่บนคอช้าง รูปปั้นร้อยเท้าช้าง รูปปั้นคนกำลังไล่ควายเทียมไถและคราด มีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง

4) จังหวัดศรีสะเกษ แหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมสำคัญในจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ วัดไพรพัฒนา (หลวงปู่สรวง) ตั้งอยู่ตำบลไพรพัฒนา อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดศรีสะเกษ ในช่วงต้นมีชื่อหมู่บ้านว่า “ไพรบึงน้อย” ต่อมารัฐบาลได้จัดสรรที่ดินให้ราษฎรอยู่อาศัย และตั้งชื่อบ้านให้ใหม่ว่า “ไพรพัฒนา” สภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อมด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน ทางเข้าถึงสะดวกและปลอดภัย ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองศรีสะเกษ ประมาณ 88 กิโลเมตร ด้านสิ่งปลูกสร้างที่สำคัญ คือ ตลาดบายตักเจียง (ข้าวน้ำอุดมสมบูรณ์) มีศาลาเรือนรับรองสร้างด้วยไม้และมีหลายหลัง มณฑปปราสาทอันเป็นที่ประดิษฐานสรีระสังขารหลวงปู่สรวง ศาลาแสดงสินค้า OTOP มีรูปปั้นของพระสงฆ์สุปฏิบัติ และมีระฆังแขวนไต้หวันรอบ ๆ จำนวนมาก มีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง

5) จังหวัดอุบลราชธานี แหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมสำคัญในจังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ วัดสิรินธรนารามภูพร้าว ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลช่องเม็ก อำเภอสรินธร จังหวัดอุบลราชธานี สภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยว มีความพร้อมด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน ทางเข้าถึงสะดวกและปลอดภัย ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองอุบลราชธานี ประมาณ 88 กิโลเมตร ด้านสิ่งปลูกสร้างที่สำคัญ คือ อุโบสถซึ่งมีต้นแบบมาจากวัดเชียงทอง หลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว วิหารประดิษฐานรูปเหมือนพระสงฆ์สุปฏิบัติ ส่วนใหญ่เป็นสายพระป่า เช่น หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น หลวงปู่ชา ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม มีจะงอยผาให้นักท่องเที่ยวได้ไปยืนถ่ายรูปและชมวิทิวทัศน์ มองไปบริเวณโดยรอบจะเห็นป่าไม้ ภูเขา ดิตชายแดนไทย-ลาว ที่อยู่ทางด้านทิศตะวันออกของวัดภูพร้าว เมื่อมองออกไปทางด้านทิศตะวันตกก็จะเห็นน้ำในเขื่อนสิรินธร ยิ่งเมื่อถึงเวลาเย็นใกล้พระอาทิตย์ตก ก็จะมองเห็นวิทิวทัศน์บริเวณดังกล่าวมีความสวยงามมาก มีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง

2. การพัฒนาศักยภาพชุมชนและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมในอีสานใต้

กลุ่มเครื่องเงิน ปะเก้อม บ้านโชค ตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ มีแนวทางการพัฒนา 6 แนวทาง ประกอบด้วย (1) แนวทางการจัดการศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยภาครัฐและเอกชนจัดการด้านคมนาคม และการจัดป้ายบอกทางทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ดียิ่งขึ้น (2) แนวทางการจัดการศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยภาครัฐและเอกชนจัดทำแผนผังแหล่งท่องเที่ยว จัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว กำหนดและควบคุมราคาสินค้าและบริการให้มีความเหมาะสม และจัดระบบสาธารณูปโภคให้เหมาะสม (3) แนวทางการจัดการศักยภาพด้านความปลอดภัย โดยภาครัฐและเอกชนกำหนดกฎระเบียบหรือข้อบังคับในแหล่งท่องเที่ยว ให้มีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชน (4) แนวทางการจัดการศักยภาพด้านความสามารถในการรองรับของพื้นที่ โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความสำคัญกับทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ และขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (5) แนวทางการจัดการศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดทำแผนการอนุรักษ์และแผนการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว (6) แนวทางการจัดการศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

3. ผลการพัฒนาศักยภาพด้านภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการท่องเที่ยวซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน โดยใช้ชุดฝึกอบรบภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม ในการทดสอบจากคะแนนเต็ม 30 คะแนน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมในอีสานใต้ พบว่า ผลคะแนนก่อนฝึกอบรบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.13 จากค่าเฉลี่ยเต็ม 30.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 2.90 และคะแนนหลังฝึกอบรบมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.13 จากค่าเฉลี่ยเต็ม 30.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.99 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังการฝึกอบรบด้วยชุดกิจกรรมการฝึกอบรบภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้านการท่องเที่ยวสำหรับผู้ประกอบการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมในอีสานใต้ ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการฝึกอบรบภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้านการท่องเที่ยวสำหรับผู้ประกอบการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมในอีสานใต้ สูงกว่าคะแนนก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 (ค่า $t = 22.17$)

4. การเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมในอีสานใต้กับประชาคมอาเซียน ประกอบด้วยเครือข่าย 3 ระดับ ได้แก่ (1) เครือข่ายระดับชาติ ภาครัฐผลักดันแผนหรือนโยบายที่มีอยู่แล้วลงสู่ภาคปฏิบัติ และสนับสนุนการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระดับจังหวัดกับประเทศเพื่อนบ้าน ให้เกิดเป็นรูปธรรมชัดเจน (2) เครือข่ายระดับเขตพื้นที่ จังหวัดให้การสนับสนุนงบประมาณ และเป็นแกนกลางในการสร้างเครือข่าย พัฒนาคูคลอง ตลอดจนให้อิสระต่อพัฒนาการของชมรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (3) เครือข่ายระดับชุมชน มีกิจกรรมสร้างความตระหนักรู้ด้านการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมสำหรับพระสงฆ์และผู้นำชุมชน ควรเพิ่มความถี่ในการร่วมมือของชุมชนและภาครัฐร่วมอบรมและแลกเปลี่ยนความรู้

ตลอดถึงการบริหารจัดการ กำหนดเป้าหมายร่วมกัน วางกลยุทธ์ในการทำงาน พัฒนาบุคลากร ให้เกิดความมั่นคงเข้มแข็งของเครือข่าย

5. ปัญหาผลกระทบและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมของอีสานใต้ กับความร่วมมือทางเศรษฐกิจในประชาคมอาเซียน

5.1 สภาพปัญหาผลกระทบการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมของอีสานใต้ กับความร่วมมือทางเศรษฐกิจในประชาคมอาเซียน พบว่า บุคลากรไม่เพียงพอในการอำนวยความสะดวก การสร้างจุดเด่นของศาสนสถาน การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ต่อเนื่อง บริบทของแหล่งท่องเที่ยวยังไม่ดีพอ ขาดความเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับประชาคมอาเซียน

5.2 ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมของอีสานใต้กับความร่วมมือทางเศรษฐกิจในประชาคมอาเซียน ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ จำนวน 9 ยุทธศาสตร์ 10 เป้าหมาย และ 36 มาตรการ ดังแสดงในแผนภูมิตัวนี้

แผนภูมิที่ 1 ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมของอีสานใต้
กับความร่วมมือทางเศรษฐกิจในประชาคมอาเซียน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมของอีสานใต้ : ประวัติศาสตร์ เส้นทาง และการเสริมสร้างเครือข่ายในประชาคมอาเซียน คณะผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการวิจัยแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมสำคัญในอีสานใต้ 8 แหล่งท่องเที่ยวใน 5 จังหวัดของอีสานใต้ ได้แก่ อุทยานมหาวิหารหรือมุลนิธิสมเด็จพระพุทธาจารย์ (โต พรหมรังสี) อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำ พุทธอุทยานวัดเขาศาลาอตุลฐานะจาโร วัดป่าอาเจียง (สุสานช้าง) วัดไพรพัฒนา (หลวงปู่สรวง) และวัดสิรินธรวนารามภูพร้าว ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะว่าสถานที่ดังกล่าว เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง มีความสำคัญเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเชื่อมโยงกับองค์ประกอบทางศาสนาและวัฒนธรรม กล่าวคือ ศาสนบุคคล ศาสนธรรม ศาสนสถาน ศาสนพิธีกรรม วัตถุธรรม คติธรรม เนติธรรม และสัทธรรม เป็นที่รู้จักกันในระดับโลก เช่น อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย และวัดป่าอาเจียง (สุสานช้าง) เป็นต้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ พินิจ จันทร และคณะ ที่ว่า “อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย เป็นเมืองโบราณในแบบแผนของสถาปัตยกรรมขอม สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 ราวพุทธศตวรรษที่ 16 ในฐานะเทวสถานของศาสนาพราหมณ์ รูปแบบของศิลปะเป็นแบบปาปนผสมผสานกับศิลปะแบบนครวัด ซึ่งปราสาทนี้ได้ถูกดัดแปลงมาเป็นศาสนสถานทางศาสนาพุทธ ในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7” (พินิจ จันทร และคณะ, 2556)

2. แนวทางพัฒนาศักยภาพของชุมชนและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมในอีสานใต้ พบว่า แนวทางพัฒนาศักยภาพของชุมชนและผู้ประกอบการ 6 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา ได้กล่าวถึงการวางแผนว่า เป็นการพิจารณาและกำหนดแนวทางปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่ปรารถนา แนวทางในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ควรมีการปฏิบัติตามขั้นตอน 6 ขั้นตอน ได้แก่ (1) พัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีการวางแผนในลักษณะของแผนรวม (2) พัฒนาการท่องเที่ยวแบบประชาธิปไตย (3) กำหนดรูปแบบให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ (4) สามารถวัดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมได้ (5) สามารถวัดผลกระทบทางเศรษฐกิจได้ (6) สามารถกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวได้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

3. ผลการพัฒนาคุณภาพด้านภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมในอีสานใต้ พบว่า ผลคะแนนการทดสอบหลังการอบรมอยู่ในระดับค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.13 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.99 ซึ่งเป็นระดับคะแนน 50 เปอร์เซนต์จากคะแนนสอบรวม 30 คะแนน จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมในอีสานใต้ มีพัฒนาการด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษกับนักท่องเที่ยวเพียงพอต่อการประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยว สอดคล้องกับขั้นตอนการสอนทักษะการฟังพูดภาษาอังกฤษของไบรเน่ (Byrne) โดยมีขั้นตอนประกอบด้วยขั้นตอนนำเสนอเนื้อหา ขั้นตอนการฝึกฝน และ ขั้นตอนการใช้ภาษา เพราะเป้าหมายสำคัญของขั้นนี้อยู่ที่ความคล่องในการใช้ภาษาและความสามารถในการสื่อความหมาย (Byrne, D., 1990)

4. การเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมในอีสานใต้กับประชาคมอาเซียน พบว่า ระดับชาติ ภาครัฐควรผลักดันแผนหรือนโยบายที่มีอยู่แล้วลงสู่ภาคปฏิบัติการ ในระดับเขตพื้นที่

จังหวัด ควรเป็นแกนกลางในการสร้างเครือข่าย ในระดับชุมชน ควรร่วมพัฒนาการบริหารจัดการ ซึ่งมีความสอดคล้องกับพระมหาสุทนต์ อากาศโร ในผลงานวิชาการเรื่อง เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ ซึ่งได้ตัวอย่างกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ 3 แนวทางด้วยกัน คือ “เครือข่ายการเรียนรู้ เครือข่ายการทำงานในการเชื่อมโยงงานจากชุมชนสู่การตลาด และเครือข่ายการทำงานแบบบูรณาการ” (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2550)

5. ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมของอีสานใต้กับความร่วมมือทางเศรษฐกิจในประชาคมอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า มียุทธศาสตร์ จำนวน 5 ยุทธศาสตร์ 9 เป้าหมาย และ 36 มาตรการ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564 ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 เรื่องการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาในระยะแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมของอีสานใต้ : ประวัติศาสตร์ เส้นทางและการเสริมสร้างเครือข่ายในประชาคมอาเซียน พบว่า อีสานใต้มีกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าที่หลากหลาย มีแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ควรแก่การส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืน ควรพัฒนาศักยภาพชุมชนและผู้ประกอบการอย่างรอบด้าน ครอบคลุมบริบทการท่องเที่ยวที่สมบูรณ์ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพในการสื่อสารภาษาอังกฤษของกลุ่มผู้ประกอบการ เสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวทั้งในระดับชุมชน ระดับเขตพื้นที่ และระดับชาติ แก้ไขปัญหาการบริหารจัดการ ตลอดจนทั้งยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จากผลการวิจัยดังกล่าว รัฐบาลและคณะสงฆ์ ควรกำหนดนโยบายเพื่อเข้าไปส่งเสริมสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพชุมชนและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม สนับสนุนการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะทักษะด้านการสื่อสารในสาขาวิชาชีพร่าง ๆ ส่งเสริมเครือข่ายการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน ทั้งในระดับประเทศ ในระดับเขตพื้นที่ของแต่ละจังหวัด และในระดับชุมชนของแต่ละจังหวัด ส่วนข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัย ผู้จะศึกษาวิจัยควรมีการวิจัยประสิทธิภาพการดำเนินด้านเครือข่ายการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมของอีสานใต้กับความร่วมมือทางเศรษฐกิจในประชาคมอาเซียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2557). *ผลการดำเนินงานประชาคมอาเซียน กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา*. กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และสุชาติ สวัสดิ์ศรี. (2547). *ปรัชญาประวัติศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2551). *การท่องเที่ยวไทยนานาชาติปี พ.ศ. 2551*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย.
- นันทนา กปิลกาญจน์. (2542). *ประวัติศาสตร์และอารยธรรมโลก (ฉบับปรับปรุง)*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.
- พินิจ จันทร และคณะ. (2556). *เปิดประตูท่องเที่ยวอาเซียนเชื่อมโยง 10 ประเทศเป็นหนึ่งเดียว*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- ยุพาพร รูปงาม. (2545). *การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ราณี อีสัยกุล และคณะ. (2555). *การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวไทยอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมชาย สนั่นเมือง. (2541). *ชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว*. *จุลสารการท่องเที่ยว*. 17(เมษายน-มิถุนายน), 25-33.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนายกรัฐมนตรี
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2564)*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. (2550). *คู่มือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. ม.ป.ท.
- สุพัทธรา สุภาพ. (2555). *สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด.
- Byrne, D. (1990). *Teaching Oral English*. Singapore : Longman.

ชุดการสอนการบรรเลงพิณอีสาน โดยประยุกต์ใช้จากกลวิธีการบรรเลงกีตาร์
ไฟฟ้าสำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาดนตรีพื้นเมือง*
THE INSTRUCTIONAL PACKAGE OF ISAN LUTE BY USING ELECTRIC GUITAR
FOR UNIVERSITY IN THE BACHELOR OF MUSIC IN FOLK MUSIC

พัชร หลวงแก้ว

Phatchara Luangkaew

พงษ์พิทยา สัพโส

Pongpithaya Sapaso

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University, Thailand.

sorauguitar@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างชุดการสอนการบรรเลงพิณอีสาน โดยประยุกต์ใช้จากกลวิธีการบรรเลงกีตาร์ไฟฟ้า สำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาดนตรีพื้นเมือง ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผลการใช้ชุดการสอนการบรรเลงพิณอีสาน โดยประยุกต์ใช้จากกลวิธีการบรรเลงกีตาร์ไฟฟ้า สำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาดนตรีพื้นเมือง โดยกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาดนตรีพื้นเมืองเครื่องเอกพิณ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 3 คน เครื่องมือในการวิจัย 1) ชุดการสอนการบรรเลงพิณอีสาน โดยประยุกต์ใช้จากกลวิธีการบรรเลงกีตาร์ไฟฟ้า สำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาดนตรีพื้นเมือง ประกอบด้วยคู่มือการใช้ชุดการสอน แผนการจัดการเรียนการสอนจำนวน 1 ชุด 2) แผนการเรียนการสอน 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อชุดการสอน 4) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดการสอน

คำสำคัญ: ชุดการสอน, พิณอีสาน, การบรรเลงพิณอีสานโดยกีตาร์ไฟฟ้า

Abstract

The purposes of this research were 1) to create a set of Isan Harp Playing Instructor by applying from the Electric Guitar Playing Strategies for students in the Bachelor of Music Program in Local Music. 2) To study the satisfaction of the result of using the Isan Harp teaching instruction by applying from the electric guitar playing

* Received: 1 October 2020; Revised: 3 December 2020; Accepted: 8 December 2020

strategy for the Bachelor of Music Program in Local Music What level was the researcher creating? The population used in this research is the Bachelor of Fine Arts students. Local music In the first semester of the academic year 2019, amount 3 people, research instruments 1) The Isan Harp Playing Instructor Series by applying from the Electric Guitar Playing Strategies for the Bachelor of Music Program in Local Music Includes instruction manual 1 teaching and learning plan 2) Teaching plan 3) Questionnaire for satisfaction with the teaching package 4) Pre-test and post-test Statistics used in the analysis of mean data Standard deviation And analyze the effectiveness of the teaching package.

Keywords: The instructional package, Isan lute, Isan lute by using electronic guitar

บทนำ

ดนตรีพื้นบ้านจะเกิดขึ้นและพัฒนาในสังคมเกษตรกรรม ที่มีลักษณะเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเองได้ สภาพสังคมจะไม่ใช้สังคมที่อยู่โดดเดี่ยวหรือแยกออกจากสังคม ขบวนการถ่ายทอดศิลปะและดนตรีจะอาศัยการบอกต่อด้วยปาก แล้วจดจำเป็นหลัก ลักษณะของเพลงพื้นบ้านจะมีลักษณะทำนองขนาดสั้นวนไปวนมา มีลักษณะง่ายในการจดจำ อีกทั้งยังเป็นการสะดวกต่อชาวบ้านในการเข้ามามีส่วนร่วมในดนตรี (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี, 2561) ลักษณะเด่นของดนตรีพื้นบ้านคือ การถ่ายทอดเสียงในลักษณะของ मुखपात्र อันเกิดจากการฟังมากกว่าวิธีอื่น และดนตรีพื้นบ้านมิได้เกิดขึ้นเพื่อบันเทิงเรีงรมย์แต่อย่างเดียวยังเกี่ยวข้องกับกิจกรรมอื่น เช่น การทำพิธีกรรม การทำงาน การเต้นรำ และประกอบในประเพณีต่าง ๆ นอกจากนี้ ดนตรีพื้นบ้านยังมีการแต่งท่วงทำนองขึ้นโดยฉับพลันปราศจากการเขียนโน้ต ใช้การจดจำผ่านหูเท่านั้น ซึ่งในประเทศไทยได้แบ่งแนวดนตรีพื้นบ้านออกเป็น 6 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคอีสานเหนือ ภาคอีสานใต้ และไทยโคราช โดยกลุ่มชนในภาคอีสานเหนือจะมีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมคือ วัฒนธรรมหมอลำและหมอลำแคน

การศึกษาหลักสูตรดนตรี ทั้งดนตรีพื้นเมืองและดนตรีตะวันตกในประเทศไทย เบื้องต้นนั้น การเรียนการสอนจะพบว่า มีหลักสูตรเบื้องต้นพื้นฐานเกี่ยวกับการอ่านโน้ต บันทึกโน้ตดนตรีตะวันตก เพื่อให้สะดวกในการสื่อสาร ตามที่ฉันทา พันธุ์เจริญ ได้กล่าวว่า การบันทึกโน้ตเป็นหัวใจของการสื่อสารในภาษาดนตรี เปรียบได้กับการเขียนที่ใช้ตัวอักษรเป็นเครื่องมือในการสื่อสารในภาษาดนตรี (ฉันทา พันธุ์เจริญ, 2551)

ปัจจุบัน การแสดงดนตรีของวงดนตรีลูกทุ่งและวงดนตรีหมอลำจะพบว่า ได้มีการนำเอากีตาร์ไฟฟ้าเข้ามาใช้ในการแสดงแทนพิณอีสานในบางโอกาส เพื่อความสะดวกในการบรรเลงและมิติที่มากขึ้นในการบรรเลงร่วมกับวงดนตรี นอกจากกีตาร์จะช่วยสร้างมิติของเสียง เพื่ออรรถรสต่อผู้ฟังในการแสดงดนตรีสดแล้ว กีตาร์ยังสามารถนำมาใช้ในการฝึกซ้อม เพื่อที่จะพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้ด้วยเช่นกัน ทั้งการพัฒนาด้านการฝึกฟังเสียงโน้ต และนอกจากนั้น ลักษณะของกีตาร์ยังเป็นที่ยอมรับร่วมสมัยด้วย

ชุดการสอนมีหน้าที่สำคัญ โดยจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามที่ผู้สอนได้กำหนดไว้ โดยในชุดการสอนที่สร้างขึ้นมานั้น ต้องมีระบบ มีความสมบูรณ์ สามารถนำไปใช้ได้จริง สำหรับในรายวิชาดนตรีนั้น ชุดการสอนสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้านดนตรี และยังช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการยอมรับ เข้าใจในดนตรีทุกลักษณะมากยิ่งขึ้น ผ่านการวิเคราะห์ สังเกตบริบทต่าง ๆ ของดนตรี โดยผู้เรียนสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดความสามารถได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหลักการของคอมพริเฮนซิฟมิวสิเชียนชิป (Comprehensive Musicianship) เป็นหลักการที่มีความเหมาะสมสำหรับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา เนื่องจากกระบวนการนี้เน้นให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ ก่อให้เกิดทักษะด้านดนตรีและความซาบซึ้งในดนตรี รวมถึงการมองเห็นภาพรวมของดนตรี ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา

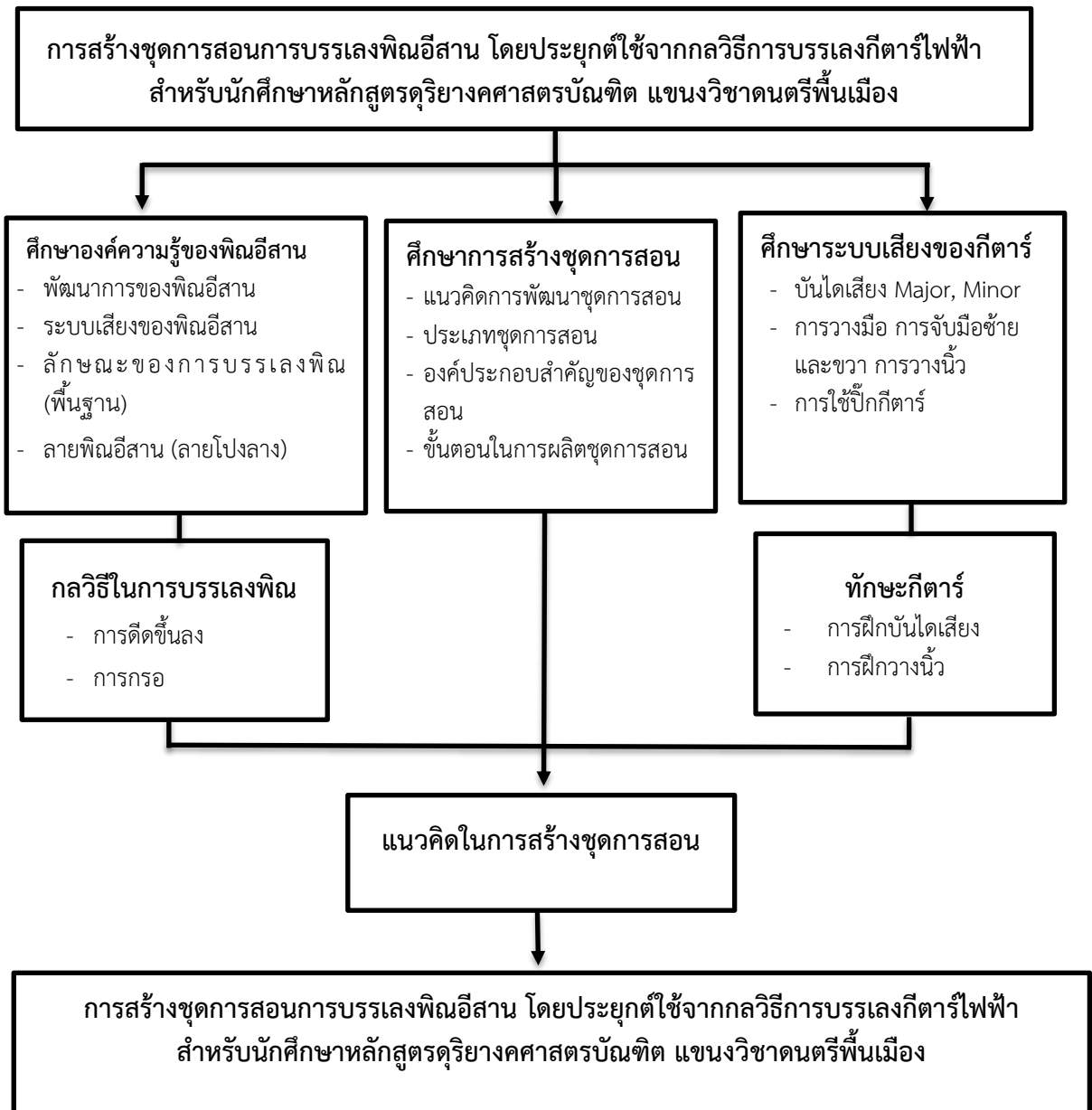
ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า การพัฒนาแบบฝึกกีตาร์ไฟฟ้าเพื่อการบรรเลงพิณอีสาน เป็นอีกชุดความรู้หนึ่งที่จะผสมผสานต่อองค์ความรู้และทักษะร่วมกันระหว่างดนตรีพื้นเมืองและดนตรีตะวันตก เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์ คงชุดความรู้ของดนตรีพื้นเมืองไว้ อีกทั้งยังเป็นการนำเอาชุดความรู้ทางดนตรีทั้งสองส่วนเข้ามาพัฒนาร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาต่อตัวผู้เรียน หรือผู้ที่สนใจในชุดแบบฝึกดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างชุดการสอนการบรรเลงพิณอีสาน โดยประยุกต์ใช้จากกลวิธีการบรรเลงกีตาร์ไฟฟ้า สำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาดนตรีพื้นเมือง ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผลการใช้ชุดการสอนการบรรเลงพิณอีสาน โดยประยุกต์ใช้จากกลวิธีการบรรเลงกีตาร์ไฟฟ้า สำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาดนตรีพื้นเมือง

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ชุดการสอนการบรรเลงพิณอีสาน โดยประยุกต์ใช้จากกลวิธีการบรรเลงกีตาร์ไฟฟ้า สำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาดนตรีพื้นเมือง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในเรื่องของพิณและกีตาร์ ทั้งในด้านความเป็นมา พัฒนาการ ระบบเสียง ลักษณะทางกายภาพระบบเสียง ตลอดจนกลวิธีการบรรเลงต่าง ๆ นอกจากนั้น ยังทำการศึกษาแนวคิดด้านการสอนพร้อมหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาปรับใช้ในการสร้างชุดการสอนการบรรเลงพิณอีสาน โดยประยุกต์ใช้จากกลวิธีการบรรเลงกีตาร์ไฟฟ้า สำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาดนตรีพื้นเมือง เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อไป โดยสามารถสรุปภาพผังความคิดได้ ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนในการศึกษา โดยแบ่งเป็นลำดับขั้นดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มประชากร สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) ผู้ให้ข้อมูลในการสร้างชุดการสอน ได้แก่ อาจารย์ในระดับอุดมศึกษา ที่สอนรายวิชาดนตรีพื้นเมือง ดนตรีสากล และนักดนตรีอาชีพที่ทำงานในห้องบันทึกเสียง เครื่องเอกพิณและกีตาร์ จำนวน 4 คน คือ

- (1) อาจารย์รัฐศาสตร์ เวียงสมุทร (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา)
- (2) นายจักรี ออบมา (นักแต่งเพลงที่ทำงานในห้องบันทึกเสียง)
- (3) อาจารย์ ดร.หิรัญ จักรเสน (มหาวิทยาลัยขอนแก่น)
- (4) อาจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ภูวโน ดิเรกศิลป์ (มหาวิทยาลัยขอนแก่น)

2) กลุ่มเป้าหมาย หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาดนตรีพื้นเมือง เครื่องเอกพิณ ระดับชั้นปีที่ 1 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 3 คน โดยทำการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive sampling)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โดยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งมีความสอดคล้องด้านช่วงวัย จึงสามารถเป็นตัวแทนในการศึกษาได้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ชุดการสอนเรื่อง ชุดการสอนการบรรเลงพิณอีสาน โดยประยุกต์ใช้จากกลวิธีการ บรรเลงกีตาร์ไฟฟ้า สำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาดนตรีพื้นเมือง จำนวน 1 ชุด ประกอบด้วย คู่มือการใช้ ชุดการสอน แผนการสอน

2.2 แผนการสอน

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อชุดการสอน

3. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยดำเนินการ ดังนี้

3.1 ชุดการสอน

ในงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับองค์ความรู้ของกีตาร์ไฟฟ้า องค์ความรู้ของพิณอีสาน และการสร้างชุดการสอน เพื่อนำมาสร้างแบบฝึกกีตาร์ไฟฟ้าในการบรรเลงพิณอีสาน ตามหัวข้อที่ได้รวบรวมและเป็นแนวทางในการพัฒนาการเล่นกีตาร์ไฟฟ้า จึงได้หัวข้อทั้งหมด 5 หัวข้อการสอน จากนั้นผู้วิจัยนำหัวข้อที่ได้นำไปปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญในการสอนกีตาร์ไฟฟ้าและพิณอีสาน จำนวน 4 ท่าน เพื่อนำมาสร้างชุดการสอนประกอบการสอนที่มีความเหมาะสม โดยมีขั้นตอนดังนี้

วางแผนการสอน โดยมีหัวข้อการสอนทั้งหมด ดังต่อไปนี้

1. การฝึกท่าทางในการปฏิบัติกีตาร์ไฟฟ้า
2. การศึกษาระบบเสียงอัตราจังหวะและเฟรตบนคอกีตาร์
3. การฝึกलयโป่งกลางพื้นฐาน
4. การฝึกलयโป่งกลาง โดยใช้เทคนิคการตีตลับสายและเทคนิคการกรอสาย
5. การฝึกเพลงलयโป่งกลาง ร่วมกับ Backing Track

โดยในหัวข้อทั้งหมด ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการสร้างชุดการสอนการบรรเลงพิณอีสาน โดยประยุกต์ใช้จากกลวิธีการบรรเลงกีตาร์ไฟฟ้า สำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต

แขนงวิชาดนตรีพื้นเมือง ทั้งหมด 3 หัวข้อใหญ่ ๆ คือ การฝึกทำทางในการปฏิบัติกีตาร์ไฟฟ้า การฝึกบันไดเสียง และการฝึกกลายโป่งกลาง ด้วยชุดการสอน ดังนี้

1) ศึกษาแบบประเมินชุดการสอน รูปแบบวิธีการประเมิน (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) เพื่อเป็นตัวอย่างในการนำมาปรับใช้ ให้สอดคล้องกับเนื้อหาในการเรียนการสอนของชุดการสอน ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นเกณฑ์การประเมินระดับความคิดเห็นจากแบบวัดที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมีทั้งหมด 5 ระดับ ได้แก่ เหมาะสมมากที่สุด เหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย และเหมาะสมน้อยที่สุด โดยมีค่าเกณฑ์กำหนดดังต่อไปนี้

ระดับคะแนน		การแปลผล	
ระดับคะแนน	5	หมายถึง	คะแนนเหมาะสมมากที่สุด
ระดับคะแนน	4	หมายถึง	คะแนนเหมาะสมมาก
ระดับคะแนน	3	หมายถึง	คะแนนเหมาะสมปานกลาง
ระดับคะแนน	2	หมายถึง	คะแนนเหมาะสมน้อย
ระดับคะแนน	1	หมายถึง	คะแนนเหมาะสมน้อยที่สุด

กำหนดเกณฑ์การแปลผลจากการประเมินแบบฝึกทักษะประกอบแผนการเรียนรู้ แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของกลุ่ม ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ระดับคะแนนเฉลี่ย		การแปลผล	
ค่าเฉลี่ย	4.51 – 5.00	หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 – 4.50	หมายถึง	เหมาะสมมาก
ค่าเฉลี่ย	2.52 – 3.50	หมายถึง	เหมาะสมปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51 – 2.50	หมายถึง	เหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.50	หมายถึง	เหมาะสมน้อยที่สุด

2) นำชุดการสอนและแบบประเมินชุดการสอน ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ

3) ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของชุดการสอนและแบบประเมินการชุดสอน ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4) นำชุดการสอนและแบบประเมินชุดการสอน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญประเมินโดยใช้หลักเกณฑ์ในการประเมินให้คะแนน ตามแบบประเมินของลิเคิร์ต (Likert Scale) นำคะแนนที่ได้จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาหาค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ผลประเมิน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66

5) จัดพิมพ์ชุดการสอน ทั้งหมด 1 ชุด ที่ผ่านการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปใช้จริง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขาดุริยางค์ศาสตร์ ดนตรีพื้นเมือง เครื่องเอกพิณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 3 คน

3.2 แผนการสอน

ศึกษาองค์ความรู้ของกีตาร์ไฟฟ้า องค์ความรู้ของพิณอีสาน ในด้านของเทคนิคกลวิธีในการบรรเลง เพื่อนำมาเชื่อมโยงให้สอดคล้องสำหรับชุดการสอนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการฝึกท่าทางในการปฏิบัติในกีตาร์ไฟฟ้า ด้านการฝึกบันไดเสียง และด้านการฝึกलयโปงลางที่เป็นทำนองเพลงที่ใช้ในชุดการสอน เนื่องจากเป็นทำนองที่ไม่มีความซับซ้อนและเป็นทำนองพื้นฐานของดนตรีพื้นเมือง ผู้วิจัยได้แบ่งการเรียนรู้ทั้งหมดเป็น 4 สัปดาห์ ดังนี้

1) การสร้างแผนการสอน เพื่อให้แผนการสอนมีเนื้อหาที่เหมาะสมและเชื่อมโยงต่อชุดการสอน ผู้วิจัยได้นำหลักการสอนของคอมพรีเฮนซีฟ มิวซิเชนชิป โดยเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ มีความเข้าใจ สังเกต และวิเคราะห์เพื่อนำมาปรับใช้ ซึ่งในการสร้างแผนการสอนประกอบด้วยชุดการสอนจำนวน 1 ชุด มีทั้งหมด 5 หัวข้อ ใช้ระยะเวลา 2 สัปดาห์ โดยสัปดาห์แรกใช้ 3 หัวข้อการสอน สัปดาห์ที่ 2 ใช้หัวข้อย่อยการสอน 2 หัวข้อย่อยการสอน รวมทั้งสิ้นในการใช้แผนการสอน 9 ชั่วโมง

2) นำแผนการสอนที่ได้ไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ทั้งในเรื่องของภาษา ความเหมาะสม ความสอดคล้องกับเนื้อหาของชุดการสอน และสอดคล้องกับการวัดผล การประเมินผล เพื่อนำข้อเสนอจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข ให้แผนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านประกอบด้วย

(1) ผศ.ดร.ธีระวัฒน์ เจริญราษฎร์ ประธานหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (MBA) คณะบริหารธุรกิจ วิทยาเขตหนองคาย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน

(2) ดร.ณัฐฉา พิธีศรีแก้ว ผู้อำนวยการกองพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและการประเมินผล

(3) นายอาทิตย์ กระจ่างศรี อาจารย์มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี

3) นำแผนการสอนที่ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน ไปเทียบกับเกณฑ์ความเหมาะสม โดยใช้หลักเกณฑ์การประเมินระดับความคิดเห็นตามแบบประเมินของลิเคิร์ท (Likert Scale) เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ซึ่งมีทั้งหมด 5 ระดับ ได้แก่ เหมาะสมมากที่สุด เหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย และเหมาะสมน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์กำหนด ดังต่อไปนี้

ระดับคะแนน	การแปลผล
ระดับคะแนน 5	หมายถึง คะแนนเหมาะสมมากที่สุด
ระดับคะแนน 4	หมายถึง คะแนนเหมาะสมมาก
ระดับคะแนน 3	หมายถึง คะแนนเหมาะสมปานกลาง
ระดับคะแนน 2	หมายถึง คะแนนเหมาะสมน้อย
ระดับคะแนน 1	หมายถึง คะแนนเหมาะสมน้อยที่สุด

กำหนดเกณฑ์การแปลผลจากการประเมินชุดการสอนประกอบแผนการสอน นำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของกลุ่ม ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ระดับคะแนนเฉลี่ย		การแปลผล	
ค่าเฉลี่ย	4.51 – 5.00	หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 – 4.50	หมายถึง	เหมาะสมมาก
ค่าเฉลี่ย	2.51 – 3.50	หมายถึง	เหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.51 – 2.50	หมายถึง	เหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.50	หมายถึง	เหมาะสมน้อยที่สุด

นำแผนการสอนที่ผู้เชี่ยวชาญประเมิน ไปหาค่าเฉลี่ย โดยยึดหลักเกณฑ์คะแนน 3.51 – 5.00 เป็นเกณฑ์ตัดสิน ผลการประเมินคุณภาพของแผนการสอน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72

4) ทำการจัดพิมพ์แผนการสอนหลังจากทำการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เพื่อนำแผนการสอนไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

3.3 การสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจต่อชุดการสอน

ในการศึกษาความพึงพอใจของผู้ฝึกซ้อมที่มีต่อชุดการสอน ผู้วิจัยใช้การกำหนดคำถามที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุดการสอน ไว้ดังนี้

- 1) ศึกษาองค์ความรู้ ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนดนตรี รวมถึงความพึงพอใจ
- 2) ศึกษาแนวทาง วิธีการสร้างแบบวัดความพึงพอใจจากหนังสือ เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543) เพื่อศึกษาแนวคิดในด้านทฤษฎีที่มีความเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจเอกสารตำราต่าง ๆ และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อความให้เหมาะสม
- 3) นำข้อมูลที่ศึกษามาสร้างแบบวัดความพึงพอใจ ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) ข้อความในแบบสอบถาม เป็นคำถามที่มีความเชื่อมโยงกับความรู้สึกชอบหรือพอใจ เพื่อจัดเป็นหมวดหมู่ ดังนี้ กิจกรรมการเรียนการสอน เนื้อหา สาระ สื่อการสอน รวมถึงบรรยากาศในการเรียนการสอน ของล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ จำนวน 10 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543)

ระดับคะแนน		การแปลผล	
ระดับคะแนน	5	หมายถึง	คะแนนความพึงพอใจมากที่สุด
ระดับคะแนน	4	หมายถึง	คะแนนความพึงพอใจมาก
ระดับคะแนน	3	หมายถึง	คะแนนความพึงพอใจปานกลาง
ระดับคะแนน	2	หมายถึง	คะแนนความพึงพอใจน้อย
ระดับคะแนน	1	หมายถึง	คะแนนความพึงพอใจน้อยที่สุด

4) นำแบบประเมินวัดความพึงพอใจ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในข้อความ และความตรงเชิงเนื้อหา จากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยคัดเลือกไว้เฉพาะ

ข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) ไม่น้อยกว่า 0.5 รวมทั้ง นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากข้อแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงแก้ไขข้อความในแบบวัดความพึงพอใจ

ในการวัดผลประเมินผล (Index of Item Objective Congruence : IOC)

ถ้าสอดคล้องเหมาะสม	ให้คะแนน	+1
ถ้าไม่แน่ใจ	ให้คะแนน	0
ถ้าไม่สอดคล้อง	ให้คะแนน	-1

5) นำแบบวัดความพึงพอใจ ที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปทดสอบกับผู้เรียน (ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย) โดยเป็นผู้เรียนที่อยู่ในมหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 3 คน นำมาหาค่าความเที่ยงในรูปสัมประสิทธิ์ แอลฟา (a - Coefficient) โดยวิธีของครอนบาค (Cronbach alpha procedure) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543)

6) จัดพิมพ์แบบวัดความพึงพอใจที่สมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการสร้างชุดการสอน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยนำชุดการสอนไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตร ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีพื้นเมือง เครื่องเอกพิณระดับ ชั้นปีที่ 1 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ด้วยชุดการสอนจำนวน 1 ชุด แบ่งเป็นชุดละ 5 หัวข้อ รวมทั้งสิ้น 9 ชั่วโมง

4.2 หลังการสอนด้วยการใช้ชุดการสอนในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยทำการประเมินผลทุกครั้งในระหว่างการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ด้วยการบันทึกผลเพื่อประเมินประสิทธิภาพของชุดการสอน

4.3 หลังจากการทดลองเสร็จสิ้น ผู้วิจัยนำแบบวัดความพึงพอใจต่อชุดการสอน มาใช้กับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนให้เกิดประสิทธิผล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

1. วิเคราะห์ประสิทธิภาพของชุดการสอนของนักศึกษาศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาดนตรีพื้นเมือง ชั้นปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. วิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อชุดการสอนการบรรเลงพิณอีสาน โดยประยุกต์ใช้จากกลวิธีการบรรเลงกีตาร์ไฟฟ้า สำหรับนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีพื้นเมือง

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

1.1 การหาค่าร้อยละ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

$$p = \frac{f}{n} \times 100$$

เมื่อ	p	คือ ค่าร้อยละ
	F	คือ ความถี่ที่ต้องการแปลงเป็นค่าร้อยละ
	N	คือ จำนวนความถี่ทั้งหมด

1.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) โดยใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

$$\bar{x} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{x} แทน	ค่าเฉลี่ย
$\sum X$ แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม
N แทน	จำนวนคนในกลุ่มเป้าหมาย

1.3 หาความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

คำนวณจากสูตร ดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S.D.	คือ	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum x^2$	คือ	ผลรวมของคะแนนยกกำลังสอง
	$(\sum x)^2$	คือ	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
	N	คือ	จำนวนทั้งหมด

2. การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียน

2.1 ใช้สูตร E1/E2 (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

$$E_1 = \frac{\frac{\sum x}{N} \times 100}{A}$$

เมื่อ E_1 แทน ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนทุกคนจากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียน

$\sum x$ แทน	คะแนนรวมระหว่างผลการปฏิบัติระหว่างการเรียนการสอน
A แทน	คะแนนเต็มของการปฏิบัติระหว่างเรียน
N แทน	จำนวนผู้เรียนทั้งหมด

$$E_2 = \frac{\frac{\sum x}{N} \times 100}{A}$$

เมื่อ E_2 แทน ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนทุกคนจากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียน

$\sum x$ แทน	คะแนนรวมระหว่างผลการปฏิบัติระหว่างการเรียนการสอน
A แทน	คะแนนเต็มของการปฏิบัติระหว่างเรียน
N แทน	จำนวนผู้เรียนทั้งหมด

ผลการวิจัย

1. ชุดการสอนการบรรเลงพิณอีสาน โดยประยุกต์ใช้จากกลวิธีการบรรเลงกีตาร์ไฟฟ้า สำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาดนตรีพื้นเมือง มีประสิทธิภาพ (80.55/88.88) สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งเอาไว้

คนที่	ผลรวมคะแนนจากการทำแบบทดสอบย่อยทั้ง 5 ชุด (60 คะแนน)	คะแนนทดสอบหลังเรียน (9 คะแนน)
1	54	9
2	50	8
3	41	7
รวม	145	24
\bar{x}	48.33	8
S.D.	6.658	1
%	80.55	88.88
$E_1 = 80.55$		$E_2 = 88.88$

จำนวนนักศึกษา	คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบย่อยทั้ง 5 ชุด (60 คะแนน)		คะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน (9 คะแนน)	
	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ (E_1)	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ (E_2)
3	48.33	80.55	8	88.88

2. นักศึกษามีความพึงพอใจต่อชุดการสอนการบรรเลงพิณอีสาน โดยประยุกต์ใช้จากกลวิธีการบรรเลงกีตาร์ไฟฟ้า สำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาดนตรีพื้นเมือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก (4.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 2 อันดับแรก ได้แก่ นักศึกษาสามารถปฏิบัติกีตาร์ตามแบบฝึกควบคู่กับ Metronome (4.66) นักศึกษาเข้าใจในด้านทฤษฎีดนตรีสากลพื้นฐาน ส่วนประกอบตัวโน้ต ตัวหยุด อัตราจังหวะ (3.33)

อภิปรายผล

ผลของการวิจัยเรื่อง ชุดการสอนการบรรเลงพิณอีสาน โดยประยุกต์ใช้จากกลวิธีการบรรเลงกีตาร์ไฟฟ้า สำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาดนตรีพื้นเมือง ช่วยให้นักศึกษามีประสิทธิภาพ (80.55/88.88) สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งเอาไว้ จากการที่ชุดการสอนมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดมีสาเหตุเนื่องจาก

1. ในการสร้างชุดการสอนนี้ ผู้วิจัยได้สร้างชุดการสอนการบรรเลงพิณอีสาน โดยประยุกต์ใช้จากกลวิธีการบรรเลงกีตาร์ไฟฟ้า สำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาดนตรีพื้นเมือง ที่มีประสิทธิภาพ (80.55/88.88) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาวางแผน วางโครงสร้าง และสรุปเนื้อหาที่ได้มาใช้ในการสร้างชุดการสอน โดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาในการวิจัย รวมถึงปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในทางดนตรีสากล และดนตรีพื้นเมือง เพื่อนำหัวข้อที่มีความสำคัญของชุดการสอน มาสร้างเป็นหัวข้อและกำหนดเนื้อหาให้ครอบคลุม เหมาะสมกับผู้เรียนยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยได้ปรับเปลี่ยน คำนี้ถึงเนื้อหาทั้งด้านทฤษฎี ปฏิบัติให้มีความเชื่อมโยงของชุดการสอน ให้ผู้เรียนได้ศึกษาและลงมือปฏิบัติจริง เมื่อหัวข้อ เนื้อหา กลุ่มเป้าหมาย ลงตัว ผู้วิจัยได้นำชุดการสอนไปปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินความเหมาะสมของเนื้อหา การประเมินและตรวจสอบความถูกต้องในเรื่องของแผนการสอน ชุดการสอน และแบบประเมินความพึงพอใจ เมื่อผู้เชี่ยวชาญประเมินเรียบร้อยแล้ว นำมาปรับแก้ไข และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อปรับแก้ไขให้เหมาะสมสอดคล้องกับผู้เรียนก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย

2. ทักษะของนักศึกษาหลังจากศึกษาชุดการสอนการบรรเลงพิณอีสาน โดยประยุกต์ใช้จากกลวิธีการบรรเลงกีตาร์ไฟฟ้า สำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาดนตรีพื้นเมือง มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.5 แสดงว่าชุดการสอน ช่วยให้นักศึกษาเกิดกระบวนการพัฒนาทักษะความรู้เพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.5 หรือคิดเป็นร้อยละ 50 เนื่องจากชุดการสอนนี้ เป็นชุดการสอนที่มีเนื้อหา เริ่มจากการเริ่มต้นเล่นกีตาร์ควรปฏิบัติอย่างไร ไปจนถึงพื้นฐานสำคัญของดนตรีสากล คือการศึกษานับไดเสียง อัตราจังหวะ การอ่านโน้ตและเล่นกับกีตาร์ ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และตั้งใจในการฝึกซ้อม ปัจจัยสำคัญของการเล่นกีตาร์ได้ดีคือ การฝึกซ้อมควบคู่กับ Metronome ซึ่งผู้เรียนไม่เคยฝึกซ้อมกับ Metronome มาก่อน เมื่อการฝึกซ้อมเพลงในแบบฝึกของชุดการสอน จึงเกิดความคล่องในการเล่น ดังนั้น เมื่อผู้วิจัยได้นำ Backing Track ที่มีเสียงเครื่องดนตรีชนิดอื่นมาประกอบให้ผู้เรียนเล่นร่วม จึงเกิดความเพลิดเพลินของผู้เรียน ที่ต่างจากการเปิด Metronome เพียงอย่างเดียว ชุดการสอนจึงช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะด้านองค์ความรู้ของทฤษฎีดนตรี และการศึกษาองค์ประกอบของโน้ตในเพลงที่ผู้วิจัยได้สร้างไว้คือ เพลงลายโปงลาง ซึ่งอยู่ในบันไดเสียง A minor เนื่องจากบทเพลงลายโปงลางเป็นบทเพลงพื้นฐานของดนตรีพื้นเมือง ประกอบไปด้วยโน้ตเพลงหลักอยู่ในบันไดเสียง A minor เพื่อให้ผู้ที่ใช้ชุดการสอนจะผ่านการฝึกบันไดเสียง A minor และ A pentatonic minor ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความคุ้นเคยกับบันไดเสียงดังกล่าว รวมถึงฝึกการอ่านโน้ตและปรับรูปแบบนิ้วบนคอกีตาร์ได้อย่างเหมาะสม และได้นำกลวิธีของการกรอพิณมาพัฒนาเป็นตัวโน้ต

ดนตรีสากล ซึ่งผู้เรียนไม่เคยอ่านโน้ตในการกรอพิณแบบนี้มาก่อน ทั้งนี้ จึงทำให้ผู้เรียนมีทักษะในด้านของดนตรีสากลและดนตรีพื้นเมือง เกิดความเชื่อมโยงทางดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผลความพึงพอใจของผู้เรียน ต่อชุดการสอนการบรรเลงพิณอีสาน โดยประยุกต์ใช้จากกลวิธีการบรรเลงกีตาร์ไฟฟ้า สำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาดนตรีพื้นเมือง โดยเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน นักศึกษามีความพึงพอใจต่อชุดการสอน โดยคะแนนรวมอยู่ในระดับมาก (4.20) เนื่องจากเป็นสิ่งที่ไม่เคยศึกษามาก่อน จึงถือเป็นสิ่งใหม่ที่ใหม่กับตัวผู้เรียน รวมถึงการอ่านโน้ต เนื่องจากผู้เรียนอ่านโน้ตในดนตรีพื้นเมือง เป็นโน้ตเขียนเป็นภาษาไทย เมื่อเริ่มศึกษาในชุดการสอน มีเทคนิควิธีการเริ่มอ่านโน้ต เริ่มแรกผู้เรียนควรศึกษาอะไรบ้างและการฝึกการนำไปใช้ ซึ่งผู้เรียนจะได้ฝึกกีตาร์ควบคู่กับการฝึกกับ Metronome ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีสมาธิกับการฝึกซ้อมผลที่ได้จากการฝึกซ้อมกับ Metronome ทำให้เวลาผู้เรียนเล่นกีตาร์มีอัตราจังหวะในการเล่นที่เที่ยงตรงขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อตัวผู้เรียน รวมถึงการฝึกอ่านโน้ตปากเปล่า และการอ่านโน้ตแล้วฝึกตามเพลงสายโปงลางที่ต้องเล่นร่วมกับ Backing Track ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ในการใช้ชุดการสอนการบรรเลงพิณอีสาน โดยประยุกต์ใช้จากกลวิธีการบรรเลงกีตาร์ไฟฟ้า สำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาดนตรีพื้นเมือง ผู้สอนควรศึกษาและทำความเข้าใจรูปแบบของชุดการสอนทั้งหมด รวมถึงการชี้แจงคำอธิบาย เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในจุดประสงค์ของชุดการสอน

2. การเรียนการสอน โดยใช้ชุดการสอนการบรรเลงพิณอีสาน โดยประยุกต์ใช้จากกลวิธีการบรรเลงกีตาร์ไฟฟ้า นักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาดนตรีพื้นเมือง ผู้สอนควรอธิบายในเรื่องของการเล่นบทเพลงสายโปงลาง โดยให้ผู้เรียนเริ่มฝึกการสังเกตตัวโน้ตในเพลง และพาผู้เรียนฝึกอ่านโน้ต โดยใช้ปากเปล่าทีละคน เพื่อให้ผู้เรียนมีการสังเกตตัวโน้ต ฝึกอ่านโน้ต และไม่เกิดความเบื่อหน่ายหรือท้อก่อนเริ่มเล่น โดยใช้กีตาร์ในการฝึกตามบทเพลง

3. เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวผู้เรียน ผู้สอนควรอธิบายและเปรียบเทียบบทเพลงอื่นที่ผู้เรียนเคยได้ยินหรือเคยเล่นมา ก่อนที่จะเริ่มเรียนเรื่องทฤษฎีและการอ่านโน้ตว่า มีความสำคัญอย่างไร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาชุดการสอนการบรรเลงพิณอีสาน โดยประยุกต์ใช้จากกลวิธีการบรรเลงกีตาร์ไฟฟ้า สำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาดนตรีพื้นเมือง ประกอบกับเรื่องอื่นในระดับชั้นปีอื่น หรือสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบเรียนการสอน ควบคู่กับการเรียนในรายวิชาอื่น

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. (2561). *ประชุมบทความวิชาการดนตรี 60 ปี รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี*. ขอนแก่น : โรงพิมพ์แอนนาออฟเซต.
- ณัชชา พันธุ์เจริญ. (2551). *ทฤษฎีดนตรี*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เกศกะรัต.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้นฉบับปรับปรุงใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 7 (แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2543). *การวัดด้านจิตพิสัย*. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

ปัญหาความไม่เสมอภาคทางกฎหมายในการปล่อยชั่วคราวจำเลยในคดีอาญา*

THE PROBLEM OF LEGAL INEQUALITY IN THE TEMPORARY RELEASE IN CRIMINAL CASES

ธนพร จุลศรี

Thanaphorn Jullasri

สุนทรี บุชิตชน

Suntaree Buchitchon

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon Kaen University Nong Khai Campus, Thailand.

E-mail: thanaphorn_ju@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาการประเมินความเสี่ยง และการกำกับดูแลจำเลยในชั้นปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศไทย วิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสาร ระเบียบกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และศึกษาเทียบเคียงกับกฎหมายการปล่อยตัวชั่วคราว โดยการกำหนดเงื่อนไขของรัฐออสเตรีย ประเทศสหรัฐอเมริกา

ผลจากการศึกษาพบว่า การปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศไทย ยังมีข้อบกพร่องที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียม และความไม่เสมอภาคของจำเลย เหตุเพราะบทบัญญัติของกฎหมาย ได้จำกัดอัตราโทษแห่งคดีที่จำเลยสามารถเข้าร่วมโครงการประเมินความเสี่ยง และการกำกับดูแลจำเลยในชั้นปล่อยตัวชั่วคราว และต้องมีบุคคลรับรองความปลอดภัย นอกจากนี้ การปล่อยตัวชั่วคราวโดยการประเมินความเสี่ยง จะเป็นวิธีการที่สามารถทำนายความเสี่ยงจากการปล่อยตัวชั่วคราวได้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือที่เข้ามาช่วยประกอบการตัดสินใจอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวของศาล และหลีกเลี่ยงการใช้ดุลพินิจของศาลเพียงอย่างเดียว ซึ่งการประเมินความเสี่ยงนี้ จะสามารถแก้ไขปัญหาค่าความเหลื่อมล้ำในสังคม และปัญหาการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ เพราะไม่ได้ยึดโยงอยู่กับหลักประกันที่เป็นเงินหรือทรัพย์สิน

จึงมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขกฎหมายการปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศไทย โดยควรบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมเรื่องการประเมินความเสี่ยงไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 และนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) มาใช้ในการควบคุมจำเลยที่มีอัตราโทษสูงกว่า 10 ปีขึ้นไป โดยให้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาล เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

คำสำคัญ : การปล่อยตัวชั่วคราว, การประเมินความเสี่ยง

*Received: 1 October 2020; Revised: 19 November 2020; Accepted: 3 December 2020

Abstract

The purpose of this research is to study and analyze the possibility to use risk assessment for temporary release in Thailand. The method used in this research was the qualitative method by studying from the existing documents and various regulations. Furthermore, a selected model law relating to the temporary release by determining the conditions of Washington, States of America is studied and analyzed.

The result shows that Thailand's temporary release system still have limits which cause inequality to the defendant due to the restriction of usage to a certain penalty rate of cases as well as imposing duties to the defendant to find a person to certify his/her behavior. This tool is designed to help support decision-making in the provisional release of the court, instead of relying only on the court's discretion. This system will also eliminate inequality in accessing justice process.

There are suggestions to amend the provisional release law of Thailand. An additional law on risk assessment should be made in the Criminal Procedure Code, Section 108, and electronic devices (EM) can be used to control defendants with a penalty rate of more than 10 years, at the discretion of the court. To reduce inequality in society

Keywords: Temporary release, Risk assessment

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 28 วรรคหนึ่งบัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย” และตามมาตรา 29 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า “ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่า บุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” บทบัญญัติดังกล่าว เป็นเสมือนหลักประกันความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล หากทว่าปัจจุบันประเทศไทย ต้องเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำไม่เท่าเทียมกันในการปล่อยตัวชั่วคราว ทำให้มีจำนวนผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี ที่ศาลยังไม่ได้ตัดสินมีจำนวนค่อนข้างมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิที่จะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของจำเลยที่มีฐานะยากจนโดยตรง ทั้งนี้ การที่ศาลยังไม่ได้ตัดสินว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จำเลยควรมีสิทธิได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างพิจารณาคดี เพื่อให้จำเลยสามารถไปแสวงหาพยานหลักฐานมาต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และเพื่อให้รัฐประหยัดงบประมาณในการดูแลจำเลยในระหว่างที่ถูกคุมขังอยู่เรือนจำ อีกทั้งยังช่วยแก้ไขปัญหานักโทษล้นคุกได้อีกด้วย ซึ่งในช่วงหลายปีที่ผ่านมา กรมราชทัณฑ์

ต้องประสบกับปัญหาคนล้นคุก โดยความจุของเรือนจำทั่วประเทศสามารถรองรับนักโทษได้เพียงประมาณ 180,000 คน แต่ปัจจุบันพบว่า มีผู้ต้องขังรวมจำนวนทั้งสิ้น 250,339 คน แบ่งออกเป็นนักโทษเด็ดขาด จำนวน 197,508 คน คิดเป็นร้อยละ 79.17 และเป็นผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีจำนวน 51,654 คน คิดเป็นร้อยละ 20.39 และเป็นผู้ถูกกักกันและผู้ถูกกักขัง จำนวน 1,179 คน คิดเป็นร้อยละ 0.44 (วารัณญา โชติพงศ์, 2559)

สิทธิมนุษยชน ถือได้ว่าเป็นสิทธิที่ติดตัวเราทุกคนมาตั้งแต่เกิด โดยสิทธิเสรีภาพในชีวิต ร่างกายเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ที่ไม่อาจแยกออกจากความเป็นมนุษย์ได้ บุคคลจะต้องไม่ถูกทรมานลงโทษด้วยวิธีการทารุณโหดร้าย หรือถูกลิดรอนสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ด้วยการจับ การค้นและการคุมขัง เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายศาล โดยจะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นเท่านั้น (ปาลีดา มณีโชติ, 2559) ซึ่งในการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำผิด ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และนำตัวจำเลยมาลงโทษ ทำให้จำเลยต้องควบคุมและกักขังจำเลยไว้ (พรพล เลากุล, 2558)

การที่รัฐจะเข้ามาควบคุมดูแล โดยการดำเนินคดีอาญากับจำเลย ย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของจำเลย เพราะต้องมีมาตรการบังคับในเรื่องการจับ การควบคุม และการขังจำเลยไว้ ซึ่งการที่จะออกหมายจับได้นั้น จะต้องปรากฏแน่ชัดว่าจำเลยมีพฤติการณ์ที่จะหลบหนี หรือไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง โดยการพิจารณาจากอัตราโทษที่ถูกกล่าวหาเป็นหลัก เพื่อให้เกิดความสะดวกในการดำเนินคดีในระหว่างพิจารณาพิพากษาของศาล ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด มักจะถูกคุมขังไว้ในระหว่างพิจารณาพิพากษา เพื่อเป็นหลักประกันว่า จะมีตัวจำเลยมาปรากฏตัวต่อศาลในวันพิจารณาคดี และเพื่อให้สามารถลงโทษจำเลยได้ ซึ่งการคุมขังจำเลยไว้ในระหว่างพิจารณาคดีนั้น เป็นการส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของจำเลย ฉะนั้น การปล่อยตัวชั่วคราวจำเลย จึงมีขึ้นมาเพื่อบรรเทาผลกระทบดังกล่าวที่จะเกิดขึ้นกับจำเลย ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคหนึ่ง วางหลักให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวจำเลยได้อย่างกว้างขวาง แต่ในการปฏิบัติแล้วศาลจะอาศัยอัตราโทษของจำเลย และหลักประกันเป็นองค์ประกอบสำคัญเท่านั้น เหตุเพราะศาลไม่มีข้อมูลของจำเลยและไม่มีเครื่องมือที่เหมาะสมในการหาข้อมูลที่เชื่อถือได้ อันจะทำให้ศาลเชื่อว่าจำเลยจะไม่หลบหนี จึงทำให้จำเลยที่มีอัตราโทษสูงกว่า 10 ปีขึ้นไป ได้รับโอกาสในการปล่อยชั่วคราวน้อย โดยเฉพาะจำเลยที่ไม่สามารถนำเงินสดหรือทรัพย์สิน หรือหลักประกันที่มีมูลค่าเพียงพอมาเสนอต่อศาลได้ ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่จำเลยผู้ที่มีฐานะยากไร้ ซึ่งการที่ศาลใช้เกณฑ์การปล่อยตัวชั่วคราวจำเลยจากอัตราโทษกับหลักประกัน อาจจะไม่สอดคล้องกับพฤติการณ์การหลบหนี หรือการผิดสัญญาประกันของจำเลยในความเป็นจริง ซึ่งส่งผลกระทบต่อศาลในการบังคับคดีกับผู้ประกันที่ผิดสัญญา

จากงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรที่ มีการสำรวจความคิดเห็นของผู้พิพากษาเกี่ยวกับข้อเท็จจริง ที่เป็นปัจจัยในการประเมินความเสี่ยง และระดับความเสี่ยงของปัจจัยในการปล่อยตัวชั่วคราวจำเลย เพื่อพัฒนาระบบการประเมินความเสี่ยงและการกำกับดูแล

ในชั้นปล่อยชั่วคราว ได้ดำเนินการสำรวจด้วยแบบสอบถาม (ดุซฎึ โยเหลาและคณะ, 2561) มีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้พิพากษา จำนวน 521 ราย คิดเป็นร้อยละ 75.18 ผลการสำรวจแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวจำเลย ผู้พิพากษาส่วนใหญ่ เห็นว่า ถ้าการกำหนดเงื่อนไขการปล่อยตัวชั่วคราว เป็นเพียงการเข้ารับการอบรม หรือใช้อุปกรณ์ (EM) หรือส่งเข้ารับการรักษา ผู้พิพากษามีโอกาสที่จะปล่อยตัวชั่วคราวจำเลย ระดับ 61 - 80% ร้อยละ 25.54, ระดับมากกว่า 80% ร้อยละ 23.77, ระดับ 41-60% ร้อยละ 22.79, อยู่ในระดับ 21-40% ร้อยละ 17.09 และอยู่ในระดับต่ำกว่า 20% ร้อยละ 10.81

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความเสี่ยงในการหลบหนีประกัน หรือการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐาน หรือการก่อกวนตราบายของจำเลยระหว่างปล่อยตัวชั่วคราว ผู้พิพากษาส่วนใหญ่ เห็นว่า ข้อเท็จจริงที่แสดงถึงระดับความเสี่ยงมากกว่าร้อยละ 80 เป็นข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับอัตราโทษข้อหา หรือฐานความผิด ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการมีหมายจับอื่น ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการหลบหนีประกัน และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการถูกจับกุม ตามลำดับ

ทั้งนี้ เพื่อให้จำเลยได้รับสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม โดยมีสิทธิเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะมิฐานะทางสังคมอย่างไร และให้เป็นไปตามหลักการมาตรฐานสากล ที่ให้ปล่อยเป็นหลักไม่ให้ปล่อยเป็นข้อยกเว้น (ดุซฎึ โยเหลาและคณะ, 2561) ควรนำระบบประเมินความเสี่ยงโดยกำหนดเงื่อนไขการปล่อยตัวชั่วคราว ด้วยการอาศัยข้อมูลทางพฤติกรรมศาสตร์ ที่จะทำให้ศาลสามารถคาดหมายได้ว่า มีแนวโน้มที่จะหลบหนีอย่างน้อยเพียงใด ซึ่งปัจจุบันศาสตร์ในเรื่องการจัดการความเสี่ยงได้พัฒนาขึ้นมาก ทำให้สามารถที่จะนำข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์ แสดงแนวโน้มถึงข้อเท็จจริงที่จะเกิดขึ้นได้ เพื่อที่ศาลจะใช้สนับสนุนการตัดสินใจด้วย เนื่องจากในอดีตปัญหาของการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวของไทย ศาลจะพิจารณาอนุญาตปล่อยชั่วคราว โดยอาจมีประกันและหลักประกันร่วมด้วย (พรพล เลากุล, 2558) แม้จะมีกองทุนยุติธรรมให้ความช่วยเหลือประชาชนในการปล่อยตัวชั่วคราว แต่มีข้อจำกัดอยู่มาก โดยกองทุนยุติธรรมจะพิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่ผู้มีฐานะยากไร้ ไม่มีพฤติการณ์ว่าจะหลบหนี หรือเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐาน หรือก่อกวนตราบายต่อผู้เสียหายหรือพยาน (กองทุนยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2563) ซึ่งส่วนใหญ่แล้วปัญหาการปล่อยตัวชั่วคราวจำเลย ศาลจะเป็นผู้มีอำนาจสั่งปล่อยตัวชั่วคราวและยึดโยงกับหลักประกันเป็นหลัก (พรพล เลากุล, 2558) แต่หากพิจารณาคำนี้ถึงสิทธิและเสรีภาพของจำเลยในคดีอาญาแล้ว การได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวก่อนการพิจารณาและก่อนศาลพิพากษาคดี จำเลยควรมีโอกาสในการแสวงหาพยานหลักฐาน เพื่อใช้ในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจากสถิติการหลบหนีของจำเลยในประเทศไทย ที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวจากศาลอาญาในระหว่างปี พ.ศ. 2555-2558 พบว่า มีจำนวนไม่มาก คิดเป็นร้อยละ 4-6 ของจำเลยทั้งหมดที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว (ดุซฎึ โยเหลาและคณะ, 2561)

ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 สำนักงานศาลยุติธรรม จึงได้เริ่มนำโครงการประเมินความเสี่ยงในชั้นปล่อยตัวชั่วคราวจำเลย มาใช้ในชั้นตอนก่อนพิจารณาคดีแทนการเรียกหลักประกัน แต่จำกัดใช้เฉพาะประเมินความเสี่ยงจำเลยที่อัตราโทษคดี ไม่เกิน 5 ปี เนื่องจากอยู่ในช่วงทดลองของโครงการ และต้องมีผู้นำชุมชนหรือนายจ้างรับรองความปลอดภัย โดยการประเมินนี้ จะประเมินจากการตรวจสอบประวัติการก่อเหตุอาชญากรรม พฤติการณ์ในคดี ความเสี่ยงการหลบหนี ความเสี่ยงการก่อเหตุซ้ำ ความเสี่ยงการก่อให้เกิดอันตรายต่อสังคม ความเสี่ยงที่จะไปยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐานและฐานข้อมูลส่วนตัวของบุคคล (วรัญญา โชติพงศ์, 2559) โดยมีเจ้าหน้าที่ศาลทำการสัมภาษณ์จำเลยแต่ละรายตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏ เมื่อสอบถามข้อเท็จจริงและข้อมูลครบถ้วนถูกต้องแล้ว เจ้าหน้าที่จะทำการประเมินออกมาเป็นตัวเลขความเสี่ยงการหลบหนีของจำเลย และคำนวณคะแนนเสนอผู้พิพากษาว่า มีระดับความเสี่ยงว่าอยู่ในระดับใด ซึ่งคะแนนประเมินความเสี่ยงและมาตรการดูแลจำเลย แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ (วรัญญา โชติพงศ์, 2559)

1. ระดับความเสี่ยงสูงมาก ศาลจะไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างการพิจารณาคดี
2. ระดับความเสี่ยงสูง ศาลจะใช้วิธีการดูแลแบบเข้มงวด โดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) ติดตามตัวจำเลย
3. ระดับความเสี่ยงปานกลาง ศาลจะใช้วิธีการกำกับดูแลจำเลยและให้มารายงานตัวต่อศาล
4. ระดับความเสี่ยงน้อย ศาลจะให้จำเลยสาบานตน
5. ระดับความเสี่ยงน้อยที่สุด ศาลจะให้จำเลยสาบานตน

โดยเริ่มนำไปใช้กับศาลยุติธรรม รวมทั้งหมด 7 แห่ง ได้แก่ ศาลจังหวัดเชียงใหม่ ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลจังหวัดนครศรีธรรมราช ศาลจังหวัดจันทบุรี ศาลจังหวัดขอนแก่น ศาลจังหวัดกาฬสินธุ์ และศาลอาญารธนบุรี พบว่า สถิติการหลบหนีของจำเลยไม่เพิ่มขึ้น คือ ประมาณร้อยละ 4-6 ของจำเลยทั้งหมดที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งศาลสามารถปล่อยตัวชั่วคราวจำเลยได้โดยไม่ต้องใช้หลักประกัน และบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 58 คน ได้แก่ ผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ศาล ทนายความ ตำรวจ และนักวิชาการมีความเห็นว่า การปล่อยตัวชั่วคราวจำเลยโดยการประเมินความเสี่ยง สามารถลดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างกลุ่มจำเลยที่ด้อยโอกาส และกลุ่มจำเลยที่มีโอกาสดีกว่า ให้สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งการนำโครงการประเมินความเสี่ยงในชั้นปล่อยตัวชั่วคราวจำเลย มาใช้แทนการเรียกหลักประกันเป็นเงินหรือทรัพย์สิน ถือว่าได้ผลค่อนข้างดีมาก เพราะสถิติการหลบหนีของจำเลยไม่เพิ่มขึ้นจากเดิม ซึ่งข้อดีของโครงการประเมินความเสี่ยงนี้ คือ ทำให้ศาลสามารถทำนายความเสี่ยงจากการปล่อยตัวชั่วคราวจำเลยได้อย่างแม่นยำมากยิ่งขึ้น และเป็นเครื่องมือช่วยประกอบการตัดสินใจในการอนุญาตปล่อยตัวชั่วคราว และเป็นแนวทางในการเลือกวิธีการที่จะปล่อยตัวชั่วคราวจำเลย แทนที่จากเดิมอาศัยดุลพินิจของศาลในการปล่อยตัวชั่วคราวเพียงอย่างเดียว แต่มีข้อเสีย คือ ได้จำกัดหลักเกณฑ์

ของผู้เข้าร่วมโครงการไว้เฉพาะจำเลยที่มีอัตราโทษไม่เกิน 5 ปี และต้องมีบุคคลรับรองความประพฤติ จึงจะสามารถเข้าร่วมโครงการประเมินความเสี่ยงได้

จะเห็นได้ว่า ปัญหาของการปล่อยตัวชั่วคราว เกิดจากความแตกต่างด้านฐานะของจำเลยแต่ละราย และโครงการดังกล่าว ยังคงมีข้อจำกัดกำหนดหลักเกณฑ์ของผู้เข้าร่วมโครงการไว้เฉพาะจำเลย ที่มีอัตราโทษแห่งคดีไม่เกิน 5 ปี และต้องมีบุคคลรับรองความประพฤติ จึงเกิดเป็นประเด็นปัญหาที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษา กล่าวคือ ปัญหาการจำกัดอัตราโทษไว้ไม่เกิน 5 ปี และการมีบุคคลรับรองความประพฤติ เห็นว่า ควรแก้ไขอัตราโทษจากไม่เกิน 5 ปี เป็นอัตราโทษไม่เกิน 10 ปี เพื่อให้บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ให้สามารถเข้าร่วมโครงการได้ ทั้งนี้ เพื่อให้จำเลยสามารถแสวงหาพยานหลักฐานพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน และปัญหาบุคคลรับรองความประพฤติ เนื่องจากการพิจารณาปล่อยชั่วคราว ศาลจะคำนึงว่าจำเลยมีพฤติการณ์เสี่ยงต่อการหลบหนี หรือเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐานหรือไม่ จึงต้องอาศัยข้อมูลจากผู้นำชุมชนหรือนายจ้างว่ามีความประพฤติดี ไม่มีพฤติกรรมจะหลบหนี เกิดเป็นปัญหาต่อจำเลยที่ไม่มีบุคคลรับรองความประพฤติ จึงเห็นว่าการแก้ไขการประเมินความเสี่ยง ที่ต้องมีบุคคลรับรองความประพฤติ เป็นการประเมินความเสี่ยงโดยอาศัยข้อมูลจากประวัติส่วนตัว

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาปัญหาการปล่อยตัวชั่วคราว ตามมาตรการทางกฎหมายประเทศไทย โดยศึกษาจากตัวบทและตีความกฎหมายจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 28 วรรคหนึ่ง และมาตรา 29 วรรคสอง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ปฎิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ข้อ 11 (1) รวมถึงวิทยานิพนธ์ บทความ วารสาร และความคิดเห็นของนักกฎหมาย ประกอบกับการศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดการปล่อยตัวชั่วคราวตามหลักกฎหมายรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อให้ทราบถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกฎหมายการปล่อยตัวชั่วคราวจำเลย โดยการกำหนดเงื่อนไข และนำเสนอแนวทางในการพัฒนาแนวคิดการประเมินความเสี่ยงของกฎหมายรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา มาปรับใช้กับกฎหมายการปล่อยตัวชั่วคราวจำเลยของประเทศไทย เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกฎหมายการปล่อยตัวชั่วคราว ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล โดยการประเมินความเสี่ยง
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาโครงการประเมินความเสี่ยง และกำกับดูแลจำเลยในชั้นปล่อยตัวชั่วคราว
3. เพื่อศึกษาแนวคิดการประเมินความเสี่ยงของรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา มาใช้สำหรับการปล่อยตัวชั่วคราวในประเทศไทย

4. เพื่อแก้ไขหรือปรับปรุงกฎหมายการปล่อยตัวชั่วคราว โดยการประเมินความเสี่ยง เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสังคมไทยในปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาใช้วิธีวิจัยเอกสาร โดยการวิจัยจากกฎหมายระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงหนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัยจากเว็บไซต์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหาวิจัยให้ได้มาซึ่งข้อสรุปและข้อเสนอแนะต่อไป โดยวิธีการเขียนจะใช้วิธีพรรณนา และวิเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงการปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศไทย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย มีดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบหลักเกณฑ์การปล่อยตัวชั่วคราว ตามหลักกฎหมายรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา กับมาตรการทางกฎหมายประเทศไทย

จากผลการเปรียบเทียบหลักเกณฑ์การปล่อยตัวชั่วคราว ตามหลักกฎหมายรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา กับมาตรการทางกฎหมายประเทศไทย พบว่า หลักเกณฑ์การพิจารณาการปล่อยตัวชั่วคราว ตามกฎหมายรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายได้ให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิของจำเลยทุกคน ในการที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว โดยกฎหมายคำนึงถึงความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันของตัวจำเลย แต่ตามหลักกฎหมายประเทศไทย ได้วางหลักเกณฑ์การปล่อยตัวชั่วคราวไว้ โดยการกำหนดให้ศาลต้องพิจารณาไปถึงลักษณะความหนักเบาของข้อหา และรวมถึงพฤติการณ์ในคดีด้วย ซึ่งไม่ได้ให้การคุ้มครองสิทธิของจำเลยทุกคนที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า หลักเกณฑ์การปล่อยตัวชั่วคราวตามหลักกฎหมายรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา มีความเหมาะสมมากกว่าหลักเกณฑ์ตามกฎหมายประเทศไทย เนื่องจากหลักกฎหมายรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้คำนึงถึงสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว อันเป็นไปตามหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเมื่อพิจารณาถึงหลักเกณฑ์การปล่อยตัวชั่วคราวของรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายได้ให้อำนาจศาลที่จะสามารถพิจารณาอนุญาตให้จำเลยทุกคน มีสิทธิได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวอย่างเท่าเทียมกัน เว้นแต่ศาลจะเห็นว่าหากปล่อยตัวชั่วคราวแล้ว จำเลยอาจจะเป็นอันตรายต่อสังคม ศาลจึงจะกำหนดวงเงินประกันให้เพิ่มสูงขึ้น เพื่อไม่ให้จำเลยสามารถนำเงินหรือทรัพย์สินมาวางเป็นประกันต่อศาลได้ ซึ่งในการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวจำเลยนั้น ศาลจะใช้ข้อมูลของจำเลยที่ได้จากการประเมินความเสี่ยง โดยจะมีสำนักงานปล่อยตัวชั่วคราว เป็นหน่วยงานที่คอยช่วยเหลือและสนับสนุนงานศาลในด้านข้อมูลส่วนตัวของจำเลย เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจปล่อยตัวชั่วคราวจำเลย และในระหว่างที่ปล่อยตัวชั่วคราว ศาลจะกำหนดเงื่อนไขให้จำเลยปฏิบัติ ถือว่าหลักกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของจำเลย ตามมาตรฐานสากลมากกว่ากฎหมายประเทศไทย

โดยคำนึงถึงความเสมอภาคเท่าเทียมกันของจำเลยในการต่อสู้คดี ซึ่งแต่เดิมจำเลยที่มีฐานะยากจน ไม่มีหลักประกันไปวางต่อศาล มักจะไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ถึงแม้ว่าจะมีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง หรือมีอาชีพที่มั่นคงก็ตาม อันทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำไม่เท่าเทียมกัน กฎหมายรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา จึงให้โอกาสจำเลยได้ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ เพื่อสร้างความเท่าเทียมกันของจำเลย จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการปล่อยตัวชั่วคราว โดยไม่ต้องใช้หลักประกันเป็นเงินหรือทรัพย์สิน อันเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของจำเลยอย่างแท้จริง แต่ตามหลักกฎหมายประเทศไทย กฎหมายได้บัญญัติหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวของศาลไว้รวมทั้งหมด 7 ประการ คือ ศาลจะพิจารณาถึงความหนักเบาของข้อหา พิจารณาจากพยานหลักฐาน พิจารณาพฤติการณ์แห่งคดี พิจารณาความน่าเชื่อถือผู้ประกันหรือหลักทรัพย์ที่ใช้ในการประกัน จำเลยจะหลบหนีหรือไม่ หากปล่อยตัวชั่วคราวไปจะเกิดความเสียหายและภัยอันตราย และกรณีจำเลยต้องขังตามหมายศาลนั้น แม้ว่ากฎหมายประเทศไทยจะมีหลักการปล่อยตัวชั่วคราวไว้ 3 กรณี อันได้แก่ การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน และการปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน คล้ายคลึงกับหลักกฎหมายของรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกาก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติของศาลนั้น ศาลยังคงเรียกประกันจากจำเลยโดยต้องมีหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว เช่นเดิม เนื่องจากศาลจะพิจารณาจากอัตราโทษประกอบกับความเสี่ยงที่จำเลยอาจจะหลบหนี ส่งผลให้จำเลยไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว เพราะมีฐานะยากจน แต่กฎหมายประเทศไทยได้เปิดโอกาสให้จำเลยที่มีอัตราโทษแห่งคดีไม่เกิน 5 ปี และมีบุคคลรับรองให้สามารถเข้าร่วมโครงการประเมินความเสี่ยง และกำกับดูแลจำเลยในชั้นปล่อยตัวชั่วคราวได้ โดยจะมีเจ้าหน้าที่ของศาลเป็นผู้รวบรวมข้อมูลของจำเลย เสนอต่อศาลเพื่อพิจารณาประเมินความเสี่ยงของจำเลย โดยไม่ใช้หลักประกันเป็นเงินหรือทรัพย์สิน แต่ไม่ได้มีสำนักงานปล่อยตัวชั่วคราว ที่คอยช่วยเหลือและสนับสนุนงานศาล ในด้านข้อมูลส่วนตัวของจำเลยโดยเฉพาะ เมื่อเทียบกับหลักกฎหมายรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว จะเห็นว่า กฎหมายของประเทศไทย วางหลักเกณฑ์การปล่อยตัวชั่วคราวไว้แตกต่างจากหลักกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ กฎหมายของประเทศไทย ยังคงยึดโยงอยู่กับหลักประกันเป็นเงินหรือทรัพย์สิน และอัตราโทษแห่งคดีที่จำเลยได้รับ โดยได้ให้ความสำคัญเรื่องการคุ้มครองสิทธิของจำเลยน้อยกว่าประเทศสหรัฐอเมริกา

2. ผลการเปรียบเทียบการกำหนดเงื่อนไขในการปล่อยตัวชั่วคราว ตามหลักกฎหมายรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา กับมาตรการทางกฎหมายประเทศไทย

จากผลการเปรียบเทียบการกำหนดเงื่อนไขในการปล่อยตัวชั่วคราว ตามหลักกฎหมายรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา กับมาตรการทางกฎหมายประเทศไทย พบว่า ตามกฎหมายรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายได้กำหนดเงื่อนไขให้จำเลยมารายงานตัวต่อศาลตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด โดยกำหนดที่อยู่อาศัยของจำเลย และจำกัดการเดินทางของจำเลย แต่ตามหลักกฎหมายประเทศไทย การกำหนดเงื่อนไขในการปล่อยตัวชั่วคราว ได้ระบุไว้อย่าง

กว้าง ๆ โดยขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลในการกำหนดเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่ง เกี่ยวกับที่อยู่ของจำเลย หรือการกำหนดเงื่อนไขอื่นใดให้จำเลยปฏิบัติ หรือการกำหนดให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) เพื่อไม่ให้จำเลยหลบหนี หรือไปก่อความเสียหาย หรือก่ออันตรายต่อสังคม หลังจากได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว แต่ในการปฏิบัติ ศาลได้กำหนดเงื่อนไขในการปล่อยตัวชั่วคราวจำเลยน้อย เนื่องจากกฎหมายไม่ได้ระบุการกำหนดเงื่อนไขไว้ให้แน่นอนชัดเจน ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ควรแก้ไขปรับปรุงเรื่องการกำหนดเงื่อนไขในการปล่อยตัวชั่วคราวให้ชัดเจนและครอบคลุม เพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการเลือกเงื่อนไขได้อย่างเหมาะสม

3. ผลการเปรียบเทียบรูปแบบการประเมินความเสี่ยงในการปล่อยตัวชั่วคราว ตามหลักกฎหมายรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา กับมาตรการทางกฎหมายประเทศไทย

จากผลการเปรียบเทียบรูปแบบการประเมินความเสี่ยงในการปล่อยตัวชั่วคราว ตามหลักกฎหมายรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา กับมาตรการทางกฎหมายประเทศไทย พบว่า ตามกฎหมายรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายได้กำหนดรูปแบบการประเมินความเสี่ยงในการปล่อยตัวชั่วคราวจำเลยขึ้นมา เพื่อเป็นเครื่องมือให้ศาลสามารถพิจารณาพฤติกรรมของจำเลยว่า จะหลบหนีไปก่ออันตรายต่อสังคมไปกระทำผิดขึ้นอีก หรือจะไปยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐานหรือไม่ โดยมีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานปล่อยชั่วคราว ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลของจำเลยไว้ โดยเฉพาะ ในการเสนอความเห็นต่อศาลว่า ควรปล่อยตัวจำเลยไปหรือไม่ แต่ตามหลักกฎหมายประเทศไทย ได้จำกัดเฉพาะจำเลยที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ในการเข้าร่วมการประเมินความเสี่ยง ทำให้จำเลยที่มีอัตราโทษจำคุกสูงกว่า 5 ปี ไม่สามารถเข้าร่วมการประเมินความเสี่ยงได้อีกทั้งในการประเมินความเสี่ยง ไม่ได้มีหน่วยงานดูแลเฉพาะเจาะจง มีแต่เพียงเจ้าหน้าที่ของศาลเท่านั้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ควรนำระบบการปล่อยตัวชั่วคราวโดยการประเมินความเสี่ยงของรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา มาปรับใช้ในการปล่อยตัวชั่วคราวจำเลยของประเทศไทย เนื่องจากการประเมินดังกล่าว สามารถทำนายความเสี่ยงของการหลบหนี และเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ศาลสามารถตัดสินใจได้ แทนที่จากเดิมใช้แค่ดุลพินิจของศาลเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ จะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาคความเหลื่อมล้ำในสังคมได้อีกด้วย เพราะจำเลยทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ปัญหาการประเมินความเสี่ยง และการกำกับดูแลจำเลยในชั้นปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศไทย โดยการศึกษาเทียบกับกฎหมายการปล่อยตัวชั่วคราวจำเลย โดยการกำหนดเงื่อนไขของรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลจากการศึกษาพบว่า ระบบการปล่อยตัวชั่วคราว ตามกฎหมายประเทศไทย ยังคงมีข้อบกพร่องที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ไม่เท่าเทียมกันของจำเลย เหตุเพราะกฎหมายได้บัญญัติ

จำกัดอัตราโทษแห่งคดีของจำเลย และการมีบุคคลรับรองความประพฤติ วิธีแก้ปัญหที่ผู้วิจัยเสนอในการวิจัยนี้ คือ การปล่อยตัวชั่วคราวโดยการประเมินความเสี่ยง สามารถช่วยทำนายความเสี่ยงจากการปล่อยตัวชั่วคราวจำเลยได้ เพราะเป็นเครื่องมือที่เข้ามาช่วยประกอบการตัดสินใจ ในการอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวของศาล และเป็นวิธีการที่จะปล่อยตัวชั่วคราว แทนที่จากอาศัยดุลพินิจของศาลผู้มอำนาจ ในการปล่อยตัวชั่วคราวเพียงอย่างเดียว ซึ่งการประเมินความเสี่ยงจำเลยจะสามารถแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม และปัญหาการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ เพราะการปล่อยตัวชั่วคราว โดยการประเมินความเสี่ยงนี้ ไม่ได้ยึดโยงอยู่กับหลักประกันที่เป็นเงินหรือทรัพย์สิน แต่เพียงแค้ให้จำเลยที่ผ่านเกณฑ์ประเมินความเสี่ยง และสัญญาว่าจะมาปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดเท่านั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายการปล่อยตัวชั่วคราวของประเทศไทย โดยบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมเรื่องการประเมินความเสี่ยงไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 และให้มีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) มาใช้ในการควบคุมตัวจำเลยที่มีอัตราโทษสูงกว่า 10 ปีขึ้นไป โดยให้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาล เพื่อเป็นการสร้างความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ให้แก่จำเลยทุกคน

อย่างไรก็ตาม การปล่อยตัวชั่วคราวจำเลย โดยการประเมินความเสี่ยงนี้ ยังคงถือว่าเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยเพิ่งเริ่มต้นใช้วิธีการประเมินความเสี่ยงดังกล่าว ฉะนั้น จึงต้องถือปฏิบัติตามแบบอย่างของต่างประเทศ แต่หากประเทศไทยสามารถคิดค้นวิธีการปล่อยตัวชั่วคราวจำเลยเองได้ ตามแบบและบริบทของประเทศไทย จะส่งผลทำให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบันได้มากยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวจำ ตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา เปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายประเทศไทย พบว่า ตามหลักกฎหมายประเทศไทย ได้วางหลักเกณฑ์การปล่อยตัวชั่วคราวไว้ โดยการกำหนดให้ศาลต้องพิจารณาไปถึงลักษณะความหนักเบาของข้อหา และรวมถึงพฤติการณ์ในคดี ซึ่งไม่ได้ให้การคุ้มครองสิทธิของจำเลยทุกคน ที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว และการกำหนดเงื่อนไขในการปล่อยตัวชั่วคราว ได้ระบุไว้อย่างกว้าง ๆ โดยให้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลในการที่จะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับที่อยู่ของจำเลย หรือการกำหนดเงื่อนไขอื่นใดให้จำเลยปฏิบัติ หรือการกำหนดให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) เพื่อป้องกันไม่ให้จำเลยหลบหนี หรือไปก่อความเสียหาย หรือก่ออันตรายต่อสังคม ภายหลังจากได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว แต่ในการปฏิบัติของศาล ได้กำหนดเงื่อนไขในการปล่อยตัวชั่วคราวค่อนข้างน้อย เนื่องจากกฎหมายไม่ได้ระบุการกำหนดเงื่อนไขไว้ให้แน่นอนชัดเจน และได้มีข้อจำกัดให้เฉพาะจำเลยที่มีข้อหาแห่งคดีจำคุกไม่เกิน 5 ปี ในการเข้าร่วมโครงการประเมินความเสี่ยงของศาล ทำให้จำเลยที่มีข้อหาแห่งคดีจำคุกเกินกว่า 5 ปี ไม่สามารถเข้าร่วมการประเมินความเสี่ยงได้ และไม่มีหน่วยงานดูแลรับผิดชอบโดยตรง มีเพียงเจ้าหน้าที่ของศาลเท่านั้น และใน

การอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวจำเลย ศาลยังคงยึดโยงและคำนึงถึงหลักประกันเป็นเงินหรือทรัพย์สินอื่น ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ได้ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำไม่เท่าเทียมกันของจำเลยแต่ละราย และไม่ได้ให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของจำเลย ที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างการพิจารณาคดีของศาล

ในปัจจุบันตามหลักกฎหมายประเทศไทย ศาลยุติธรรมได้นำโครงการประเมินความเสี่ยงและกำกับดูแลจำเลยในชั้นปล่อยตัวชั่วคราวมาใช้ สำหรับประเมินความเสี่ยงของจำเลยที่ไม่เคยกระทำความผิดมาก่อน ซึ่งมีอัตราโทษแห่งคดีไม่เกิน 5 ปี และต้องมีบุคคลรับรองความประพฤติ โดยไม่ต้องใช้หลักประกัน ยังถือไม่ได้ว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของจำเลยอย่างแท้จริง เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องการเคยกระทำความผิดมาก่อน ผู้วิจัยเห็นว่า ไม่ควรใช้วิธีประเมินความเสี่ยงที่ต้องคำนึงถึงประวัติการกระทำความผิดมาก่อน เพราะตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 วรรคสอง ได้บัญญัติรับรองสิทธิของจำเลยที่ถูกฟ้องในคดีอาญา โดยกฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยไม่มีความผิด และก่อนศาลมีคำพิพากษาคดีถึงที่สุดว่าจำเลยได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อจำเลยเสมือนว่าเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้ จึงเห็นควรให้มีการแก้ไขอัตราโทษแห่งคดีจากไม่เกิน 5 ปี เป็นอัตราโทษไม่เกิน 10 ปี เพื่อให้โอกาสแก่จำเลยสามารถเข้าร่วมโครงการประเมินความเสี่ยงได้ อันไม่เป็นการลิดรอนสิทธิของจำเลยในคดีมากเกินไป ทั้งนี้ เพื่อให้จำเลยสามารถไปแสวงหาพยานหลักฐานนำมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน ก่อนศาลมีคำพิพากษาคดีตัดสิน

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยตัวชั่วคราวจำเลย ดังนี้

1. ควรบัญญัติเพิ่มเติมกฎหมายในเรื่องการปล่อยตัวชั่วคราว โดยการประเมินความเสี่ยงไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 และควรนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) มาใช้กับจำเลยที่มีอัตราโทษสูงกว่า 10 ปีขึ้นไป โดยให้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของศาล เพื่อเป็นการสร้างความเสมอภาคเท่าเทียมกันให้แก่จำเลยทุกคน

2. ควรยกเลิกกฎหมายเกี่ยวกับการเรียกหลักประกันเป็นเงินหรือทรัพย์สิน ในการพิจารณาอนุญาตปล่อยตัวชั่วคราวจำเลย ที่มีอัตราโทษไม่เกิน 10 ปี เพื่อให้โอกาสจำเลยได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว และสามารถแสวงหาพยานหลักฐานมาต่อสู้อัยการได้อย่างเต็มที่

3. ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานดูแลเรื่องการปล่อยตัวชั่วคราวไว้โดยเฉพาะ เพื่อทำหน้าที่ช่วยสนับสนุนศาลในด้านข้อมูล ที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาหรือจำเลย เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราว กำกับดูแลและควบคุมติดตามจำเลยในระหว่างปล่อยตัวชั่วคราว ให้เป็นไปตามเงื่อนไขของศาล

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม. (2561). *ไม่มีเงินประกันตัว กองทุนยุติธรรมช่วยได้*. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2563 จาก <https://www.moj.go.th/view/14909>.
- ดุขฎิ โยเหลาและคณะ. (2561). การนำวิทยาการบริหารความเสี่ยงในเชิงพฤติกรรมศาสตร์มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปล่อยชั่วคราว. ใน *รายงานการวิจัย*. สถาบันวิจัยและพัฒนารพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม.
- ปาไลดา มณีโชติ. (2559). ปัญหาการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราวจำเลยในชั้นพิจารณาคดีของศาล. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร*, 11(2), 65-83.
- พรพล เลากุล. (2558). การปล่อยชั่วคราวและการบังคับคดีผู้ประกัน กรณีศึกษาเฉพาะศาลจังหวัดอุตรดิตถ์. ใน *รายงานการวิจัย*. สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.
- วรัญญา โชติพงศ์. (2559). แนวทางในการสร้างแบบประเมินความเสี่ยงในการปล่อยชั่วคราวก่อนพิจารณาคดีในกลุ่มผู้ต้องหาหรือจำเลยคดีอาชญากรรม. ใน *สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสังคม*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1*

ADMINISTRATIVE FACTORS AFFECTING SMALL SCHOOLS
EFFECTIVENESS UNDER THE NONGKHAH PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 1

ธัญญลักษณ์ มหาศิริพันธ์

Thanyalak Mahasiriphan

สิทธิชัย สอนสุภี

Sittichai Sonsupee

บุญฤทธิ์ เพ็ชรวิศิษฐ์

Bunyarit Petwisit

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon Kaen University, Nong khai Campus, Thailand.

Email: thanyalak.ma@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 2) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 และ 3) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงสาเหตุ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 219 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามซึ่งมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.969 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยการบริหารของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน 3) ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ ด้านโครงสร้างองค์กร (X5) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน (X6) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (X2) และด้านวัฒนธรรมองค์กร (X4) สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ได้ร้อยละ 65.8 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยแสดงสมการถดถอยในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

*Received: 8 July 2020; Revised: 6 November 2020; Accepted: 3 December 2020

$$Zy' = 0.262(ZX5) + 0.248(ZX6) + 0.248(ZX2) + 0.151(ZX4)$$

คำสำคัญ: ปัจจัยการบริหาร, ประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก, จังหวัดหนองคาย

Abstract

The objectives of this research were 1) to study of the administrative factors in the Nongkhai Primary Educational Service Area Office 1 2) to study of the small schools effectiveness in the Nongkhai Primary Educational Service Area Office 1 and 3) to study administrative factors affecting small schools effectiveness in The Nongkhai Primary Educational Service Area Office 1. This was the casual research. The samples consisted of administrators and teachers total of 219 samples by stratified random sampling. Study tool was a questionnaire and the reliability of the questionnaire was 0.969. Using stepwise multiple regression analysis method.for calculating.

Research finding were as follows; 1) Overview of administrative indicated a high level of performance. The highest performance was community participation. 2) Overview of small schools indicated a high level of performance. The relationship with the community and school environments had the highest mean score. 3) The administrative factors affect and predict 65.8% of the small Schools effectiveness with statistical significance at the .05 level. These could be formed as the regression equations of standardized score as follows;

$$Zy' = 0.262(ZX5) + 0.248(ZX6) + 0.248(ZX2) + 0.151(ZX4)$$

Keywords: Administrative Factors, Small Schools Effectiveness, Nong Khai Province

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข การศึกษาในยุคดิจิทัล โรงเรียนเป็นสถานที่สำคัญ โดยเป็นแหล่งบ่มเพาะความรู้ สร้างทักษะความชำนาญและทัศนคติให้แก่คนในสังคม การจัดการศึกษาเป็นการพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์ สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ให้เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ จากการสำรวจแนวทางการจัดการศึกษาในประเทศไทย พบว่า ปีการศึกษา 2562 มีโรงเรียนทั้งหมดที่มีอยู่ 29,871 แห่ง ถ้าแบ่งขนาดโรงเรียนโดยยึดจำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์แล้วนั้น พบว่า ส่วนมากเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก คือโรงเรียนที่มีนักเรียนน้อยกว่า 120 คน กว่า 15,158 แห่งทั่วประเทศ หรือคิดเป็นร้อยละ 50.74 ของโรงเรียนทั้งหมด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) ซึ่งแต่ละโรงเรียนจะได้รับการจัดสรรครูตามจำนวนนักเรียนในสัดส่วนนักเรียน 20 คน ต่อครู 1 คน ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กมีครูจำนวนน้อย และจำนวนครูที่ไม่ครบ

ชั้นเรียน แต่ครูก็ยังมีภาระงานไม่ต่างจากโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งมีจำนวนบุคลากรมากกว่า ทำให้การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก (รุ่งเรือง ศักดิ์รัตนมาศ, 2556) โดยครูส่วนใหญ่ขาดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสภาพที่ครูไม่ครบชั้นเรียน ครูสอนไม่เต็มเวลาตามความสามารถ เพราะนอกจากการจัดการเรียนการสอนแล้ว ครูจำเป็นต้องปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมายด้วย (สรคุปต์ บุญเกษมและคณะ, 2560)

การพัฒนาประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็กนั้น จำเป็นต้องใช้ปัจจัยทางการบริหาร เช่น ความรู้ความสามารถของบุคลากร รูปแบบการบริหาร ทรัพยากรและปัจจัยสนับสนุน และความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ มีการกำหนดรูปแบบและวิธีดำเนินการที่เหมาะสม ซึ่งการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาโรงเรียนที่มีประสิทธิผล (Wayne K.Hoy & Cecil G.Miskel, 2013) ปัจจัยการบริหารและทรัพยากรสนับสนุนที่เหมาะสม จะส่งผลต่อคุณภาพของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณลักษณะของผู้เรียนและผลสัมฤทธิ์การศึกษา (กมลวรรณ รอดจ่าย, 2552) ซึ่งสอดคล้องกับทิววรรณ สำเภาแก้ว (ทิววรรณ สำเภาแก้ว, 2560) ที่ได้ศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา พบว่า ปัจจัยการบริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สระบุรี เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยด้านบริหารด้านนโยบายและการปฏิบัติ ด้านลักษณะสภาพแวดล้อม ด้านลักษณะบุคคล และด้านลักษณะองค์การ สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สระบุรี เขต 2 ได้ โดยมีค่าอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 76.70 และโรงเรียนขนาดเล็ก จำเป็นต้องมีทรัพยากรในการบริหารโรงเรียนเช่นเดียวกับกับโรงเรียนอื่น ๆ แต่เนื่องจากโรงเรียนได้จัดสรรงบประมาณตามจำนวนนักเรียน ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กขาดแคลนงบประมาณในการบริหารโรงเรียน นอกจากปัจจัยในด้านงบประมาณแล้ว ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ในการบริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน เช่น ด้านอาคารสถานที่ สนามเด็กเล่น ห้องปฏิบัติการ ระบบสาธารณูปโภค ความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นต้น (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2563)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ปีการศึกษา 2562 มีโรงเรียนขนาดเล็กทั้งสิ้น 98 โรงเรียน จากโรงเรียนทั้งหมด 159 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 61.6 เกินครึ่งหนึ่งของโรงเรียนในเขตพื้นที่ ส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดสื่อ นวัตกรรมทางการเรียนรู้ ครูไม่ครบชั้น ขาดครูผู้สอนตรงตามวิชาเอก ขาดครูกลุ่มสาระหลัก เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และปฐมวัย ครูมีจำนวนน้อย ทำให้ครูมีภาระงานในโรงเรียนมากเกินไป ทำให้ครูสอนได้ไม่เต็มที่เช่นเดียวกัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1, 2563) ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษา ต้องดำเนินการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิผล โดยอาศัยข้อมูลสารสนเทศจากแหล่งต่าง ๆ มากำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดของตนให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 โดยศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการ

บริหาร 6 ด้าน ได้แก่ (1) การบริหารทรัพยากรบุคคล (2) เทคโนโลยีสารสนเทศ (3) ภาวะผู้นำ (4) วัฒนธรรมองค์กร (5) โครงสร้างองค์กร และ (6) การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการวิจัย ไปใช้ในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กให้เกิดประสิทธิภาพ และนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารและการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

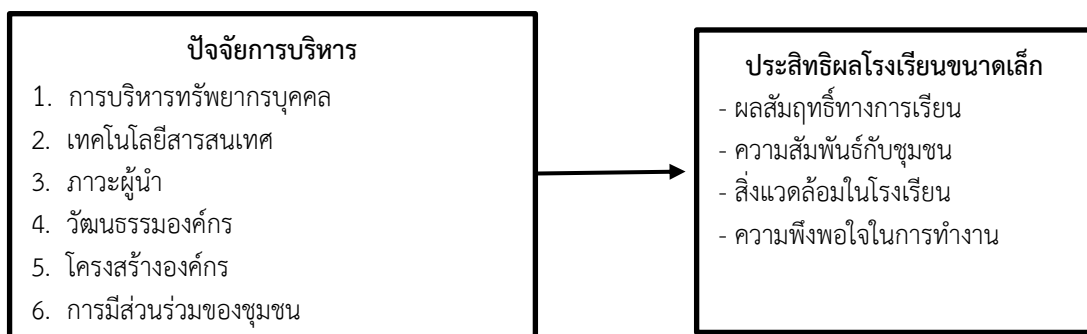
1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสาเหตุ (Causal Research) มีวิธีการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 98 โรงเรียน จาก 6 อำเภอ จำนวน 477 คน ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น 2 ขั้นตอน (Two Stages Stratified Random Sampling) ขั้นแรกสุ่มโรงเรียนตามชั้นอำเภอ ขั้นที่สองสุ่มผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจากโรงเรียนที่ได้ ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยการเทียบสัดส่วน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 45 โรงเรียน จาก 6 อำเภอ จำนวน 219 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ตัวแปรต้น คือ ปัจจัยการบริหาร ได้แก่ (1) การบริหารทรัพยากรบุคคล (2) เทคโนโลยีสารสนเทศ (3) ภาวะผู้นำ (4) วัฒนธรรมองค์กร (5) โครงสร้างองค์กร และ (6) การมีส่วนร่วมของชุมชน และ 2) ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก แสดงเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีค่าระหว่าง 0.6 – 1.0 และตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient: α) ของครอนบาค (Cronbach) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.969 โดยแบบสอบถามจำแนกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยการบริหารเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ และตอนที่ 3 แบบสอบถามประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็กเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้สถิติที่เหมาะสม ดังนี้ 1) การศึกษา ระดับปัจจัยการบริหารของโรงเรียนขนาดเล็ก และ 2) การศึกษาระดับประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 3) การศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก ใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.20 โดยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.33 รองลงมาคือด้านวัฒนธรรมองค์กร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 4.04 ดังแสดงตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก

ปัจจัยการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
1. การบริหารทรัพยากรบุคคล	4.17	0.62	มาก
2. เทคโนโลยีสารสนเทศ	4.04	0.70	มาก
3. ภาวะผู้นำ	4.20	0.65	มาก
4. วัฒนธรรมองค์กร	4.23	0.68	มาก
5. โครงสร้างองค์กร	4.17	0.66	มาก
6. การมีส่วนร่วมของชุมชน	4.33	0.63	มาก
รวม	4.20	0.58	มาก

2. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.20 โดยด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ

4.31 รองลงมาคือด้านความพึงพอใจในการทำงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 4.00 ดังแสดงตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก

ประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	4.00	0.60	มาก
ความสัมพันธ์กับชุมชน	4.31	0.64	มาก
สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	4.31	0.61	มาก
ความพึงพอใจในการทำงาน	4.20	0.70	มาก
รวม	4.20	0.54	มาก

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Coefficient) ระหว่างปัจจัยการบริหารกับประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพหุคูณด้วยกัน มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.695 - 0.798 ซึ่งไม่เกิน 0.800 จึงทำให้ไม่เกิดปัญหาภาวะความสัมพันธ์เชิงพหุคูณ (multicollinearity) และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.704 - 0.740 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (r) ระหว่างปัจจัยการบริหาร (X) กับประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก (Y)

ตัวแปรพหุคูณ	(X ₁)	(X ₂)	(X ₃)	(X ₄)	(X ₅)	(X ₆)	ประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก (Y)
การบริหารทรัพยากรบุคคล (X ₁)	1.000						
เทคโนโลยีสารสนเทศ (X ₂)	0.794**	1.000					
ภาวะผู้นำ (X ₃)	0.798**	0.718**	1.000				
วัฒนธรรมองค์กร (X ₄)	0.762**	0.695**	0.766**	1.000			
โครงสร้างองค์กร (X ₅)	0.758**	0.718**	0.785	0.758**	1.000		
การมีส่วนร่วมของชุมชน (X ₆)	0.734**	0.700**	0.784**	0.731**	0.746**	1.000	
ประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก (Y)	0.715**	0.715**	0.711**	0.704**	0.740**	0.728**	1.000

**p < .01

4. ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่า ปัจจัยการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างองค์กร (X_5) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน (X_6) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ(X_2) และด้านวัฒนธรรมองค์กร (X_4) สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็กได้ร้อยละ 65.8 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์หรืออำนาจพยากรณ์ $R^2=0.658$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงตามตารางที่ 4

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของปัจจัยบริหาร ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่า ปัจจัยบริหารด้านโครงสร้างองค์กร (X_5) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน (X_6) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (X_2) และด้านวัฒนธรรมองค์กร (X_4) ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p=0.000-0.027$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ (b) เท่ากับ 0.215, 0.215, 0.192, 0.121 ตามลำดับ แสดงสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ ดังนี้

$$Y' = 1.090 + 0.215(X_5) + 0.215(X_6) + 0.192(X_2) + 0.121(X_4)$$

เมื่อเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน โดยพิจารณาจากค่าเบต้า (Beta) พบว่า ปัจจัยบริหารที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ด้านโครงสร้างองค์กร (X_5) มีค่าเบต้าเท่ากับ 0.262 รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน (X_6) และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (X_2) มีค่าเบต้าเท่ากับ 0.248 ตามลำดับ แสดงสมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$Zy' = 0.262(ZX_5) + 0.248(ZX_6) + 0.248(ZX_2) + 0.151(ZX_4)$$

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก

ปัจจัยการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน	t	p
	b	S.E.	Beta		
ค่าคงที่	1.090	0.157	-	6.921	0.000
ด้านโครงสร้างองค์กร (X_5)	0.215	0.058	0.262	3.698	0.000
ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน (X_6)	0.215	0.058	0.248	3.690	0.000
ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ(X_2)	0.192	0.049	0.248	3.935	0.000
ด้านวัฒนธรรมองค์กร (X_4)	0.121	0.054	0.151	2.223	0.027
R = 0.811, $R^2 = 0.658$, Adjusted $R^2 = 0.652$, S.E.est = 0.320, F = 103.082					

* $p < 0.05$

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาปัจจัยการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่า ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้ เพราะโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 โรงเรียนส่วนมากตั้งอยู่กลางชุมชน นักเรียนเป็นคนในพื้นที่ ผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้าศึกษาที่โรงเรียนขนาดเล็กใกล้บ้าน เพราะมีความเชื่อมั่นในการดูแลบุตรหลานของครู มีความเชื่อมั่นในการจัดการเรียนการสอน บางครอบครัวเข้าเรียนที่โรงเรียนตั้งแต่รุ่นปู่ย่า พ่อแม่ จนถึงรุ่นลูกหลาน โรงเรียนจึงมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน ผู้บริหาร คณะครู บุคลากรและนักเรียนในโรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนทุกกิจกรรม และชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนทุกกิจกรรมเป็นประจำ ทำให้การมีส่วนร่วมของชุมชนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด สอดคล้องกับชูชาติ พวงสมจิตร (ชูชาติ พวงสมจิตร, 2560) ที่กล่าวว่า โรงเรียนกับชุมชนเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ด้วยทั้งสองส่วนต่างสนับสนุนเกื้อกูลและพึ่งพากัน โดยทั้งโรงเรียนและชุมชน ต่างก็มีบทบาทและอิทธิพลต่อการพัฒนาผู้เรียน ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ในส่วนชุมชนเองก็มีอิทธิพลที่เป็นแรงกดดันต่อการดำเนินงานของโรงเรียน และโรงเรียนเองก็มีอิทธิพลต่อชุมชนและผู้ปกครองไปพร้อมกัน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ผลของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้นักเรียนได้รับการศึกษาทั่วถึงเสมอภาค และได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพทุกด้าน ทำให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความประพฤติดี มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม นักเรียนเกิดการเรียนรู้และภาคภูมิใจในชุมชน นักเรียนได้รับการเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด ทั้งในและนอกสถานศึกษา และที่สำคัญคือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้น ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนนั้น ย่อมแสดงถึงประสิทธิผลของโรงเรียนด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ปารณทัตต์ แสนวิเศษ (ปารณทัตต์ แสนวิเศษ, 2555) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน นับว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการบริหารจัดการศึกษาร่วมกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีที่สุดแก่ผู้เรียน พร้อมทั้งได้รับรู้ข้อดีและข้อบกพร่องร่วมกัน เพื่อใช้ในการปรับปรุงแก้ไขและการพัฒนาส่งเสริมในระดับที่สูงขึ้นไป จึงกล่าวได้ว่า ปัจจัยการบริหารด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กต้องสร้างความร่วมมือกับชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประสิทธิผลโรงเรียน (กาญจนา เกษร, 2555) และปัจจัยการบริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เนื่องจากงบประมาณมีจำกัด ทำให้ขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่ออุปกรณ์การสอนและเทคโนโลยี โรงเรียนขนาดเล็กส่วนมากไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ นักเรียนจึงไม่สามารถเรียนรู้หาความรู้จากอินเทอร์เน็ตได้สะดวกนัก อีกทั้งครูยังมิอุปกรณ์เหล่านี้ไม่เพียงพอในการจัดการเรียนการสอน (ดำรงค์ ชลสุข, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับสรคุปต์ บุญเกษม และคณะ (สรคุปต์ บุญเกษมและคณะ, 2560) ได้กล่าวไว้ว่า โรงเรียนขาดวัสดุครุภัณฑ์ที่จำเป็น เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต สื่อเทคโนโลยีและการสื่อสาร มีใช้อย่างจำกัด และที่โรงเรียนมีอยู่ก็ไม่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาน้อย ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทาง

การศึกษาต่ำไปด้วย ดังนั้น ปัจจัยการบริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงเป็นปัจจัยอีกด้านหนึ่ง ที่ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ต้องให้ความสำคัญเพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

2. ประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่า ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสัมพันธ์กับชุมชน และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ทั้งนี้ เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ตั้งอยู่กลางชุมชน ผู้ปกครองจึงส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนใกล้บ้าน ครูบางท่านสอนที่โรงเรียนเป็นเวลานาน บางครอบครัวพ่อแม่เป็นศิษย์เก่า รวมไปถึงรุ่นปู่ย่าตายายที่ได้เรียนที่โรงเรียนที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ทำให้ครูคุ้นเคยกับผู้ปกครองนักเรียน ผู้ปกครองมีความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนและชุมชนทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารและครูดูแลผู้เรียนเสมือนบุตรหลานในครอบครัว บรรยากาศในโรงเรียนอบอุ่นเหมือนบ้าน จึงทำให้ประสิทธิภาพโรงเรียนด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สอดคล้องกับรุ่งทิพย์ เข้มทิศ (รุ่งทิพย์ เข้มทิศ, 2559) กล่าวว่า โรงเรียนเป็นสถาบันพัฒนาคนเพื่อดำรงชีวิตที่ดีในชุมชน และโรงเรียนนั้นเกิดขึ้นตามความต้องการและความจำเป็นของชุมชน จึงต้องคล้อยตามชุมชน เมื่อชุมชนเปลี่ยนแปลงไป โรงเรียนก็ควรเปลี่ยนแปลงไปด้วย โรงเรียนกับชุมชนจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด สอดคล้องกับชูชาติ พวงสมจิตร (ชูชาติ พวงสมจิตร, 2560) ที่ได้กล่าวไว้ว่า โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ติดต่อกัน โรงเรียนกับชุมชนเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ด้วยทั้งสองส่วนต่างสนับสนุน เกื้อกูลและพึ่งพากัน อีกทั้งการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนทางอ้อม คือการพัฒนาให้บุคลากรมีมนุษยสัมพันธ์อันดี สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนให้สะอาด ปลอดภัย ร่มรื่น สวยงาม เป็นที่ประทับใจแก่ผู้มาเยี่ยมเยียน นอกจากนี้ประสิทธิภาพของโรงเรียนขนาดเล็กด้านความสัมพันธ์กับชุมชนแล้ว ยังรวมถึงประสิทธิภาพด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนอีกด้วย ดังนั้น ประสิทธิภาพของโรงเรียนขนาดเล็กด้านความสัมพันธ์กับชุมชนและด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน จึงอยู่ในระดับมาก

ส่วนประสิทธิภาพโรงเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ได้รับงบประมาณจัดสรรตามจำนวนนักเรียน และเมื่อนักเรียนมีจำนวนน้อย ส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดสื่อวัสดุกรรมทางการเรียนรู้ และครูไม่ครบชั้น ซึ่งทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น ขาดครูผู้สอนตรงตามวิชาเอก ขาดครูกลุ่มสาระหลัก เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และปฐมวัย ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนทั้งสิ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1, 2563) สอดคล้องกับพัทธนันท์ หารัชชาภิรมย์โชค และจิราภรณ์ กาแก้ว (พัทธนันท์ หารัชชาภิรมย์โชค และจิราภรณ์ กาแก้ว, 2557) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กในชุมชน พบว่า ตัวบ่งชี้ในการประเมินคุณภาพทางการศึกษาที่มีปัญหา คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีปัญหาการคิดวิเคราะห์และการคิดคำนวณ ขาดความกระตือรือร้นในการเรียน และสอบไม่ผ่านเกณฑ์

ของการทดสอบระดับชาติ สอดคล้องกับทวิ วาจาस्थ्य (ทวิ วาจาस्थ्य, 2561) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็กบางโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ และที่ผ่านมาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปตามสภาพ ศักยภาพ ความสามารถ บุคลิกภาพ แนวความคิดและความถนัดส่วนตัวของผู้อำนวยการโรงเรียน และครูซึ่งยังไม่มีแนวทางปฏิบัติเป็นระบบอย่างชัดเจน จากสาเหตุดังกล่าว จึงส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของประสิทธิผลของโรงเรียน (Wayne K.Hoy & Cecil G.Miskel, 2013) ดังนั้น การพัฒนาประสิทธิผลของสถานศึกษา จะต้องแสดงให้เห็นถึงคะแนนการทดสอบความสำเร็จสูง ซึ่งหมายถึงการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั่นเอง

3. ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่า ปัจจัยการบริหารด้านโครงสร้างองค์กร ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและด้านวัฒนธรรมองค์กร สามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ว่า ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมหนองคาย เขต 1 ได้ร้อยละ 65.8 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยการบริหารด้านโครงสร้างองค์กร เป็นกระบวนการของการกำหนดความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการระหว่างบุคคลและทรัพยากร การแบ่งงานอย่างเป็นทางการ เป็นกลุ่มความร่วมมือ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียน (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2550) ดังนั้น ปัจจัยการบริหารด้านโครงสร้างองค์กร จึงส่งต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็กเช่นเดียวกันกับปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การเผยแพร่ข่าวสารแก่ผู้ปกครองและชุมชนการให้บริการแก่ชุมชน โรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองและชุมชน และการได้รับสนับสนุนและความร่วมมือจากชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็กเช่นกัน (Wayne K.Hoy & Cecil G.Miskel, 2013; รุ่งนริรัฐ พุทธิเสน, 2557)

นอกจากนี้ โรงเรียนได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารและการจัดการศึกษา โดยเร่งรัดและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้มีระบบข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย มีการใช้ข้อมูลสารสนเทศประกอบในการวางแผน การทำงานของโรงเรียนแนวใหม่ ต้องมีการเกี่ยวข้องกับเครื่องมือและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีหลายหน่วยงานได้นำเสนอความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศกับการปฏิรูปการศึกษา (มนัสนันท์ สงวนแสง, 2559) ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น ย่อมส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็กเช่นเดียวกัน และท้ายสุดปัจจัยการบริหารด้านวัฒนธรรมองค์กร ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็กเช่นเดียวกัน เพราะวัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลต่อการประพฤติปฏิบัติของครูและบุคลากรที่อยู่ในโรงเรียน สะท้อนให้เห็นกระบวนการคิด การตัดสินใจ การวางแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียน และที่สำคัญวัฒนธรรมองค์กรมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียน วัฒนธรรมองค์กรลักษณะสร้างสรรค์ เป็นองค์กรที่เปิดโอกาสให้บุคลากรมีความคิดอิสระ มีส่วนร่วมในการทำงานและการบริหาร ส่งเสริมให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจในการทำงาน มีความสุขที่ได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ขององค์กร

ดังนั้น ผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ทำตนให้เป็นທີ່เลื่อมใสศรัทธาของผู้ร่วมงาน จึงจะนำหน่วยงานไปสู่ความมีประสิทธิผล (กาญจนา เกษร, 2555) สอดคล้องกับอภิขยา บุญเจริญ (อภิขยา บุญเจริญ, 2556) ที่กล่าวว่า วัฒนธรรมแต่ละองค์กร เป็นคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งขององค์กร ต่อความเป็นรูปลักษณะที่เป็นเอกเทศขององค์กรแต่ละแห่ง และวัฒนธรรมองค์กรจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลโรงเรียนด้วยเช่นกัน

นอกจากนั้น ยังมีประเด็นที่น่าสนใจคือ ปัจจัยการบริหารด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล และด้านภาวะผู้นำ จากการทดสอบความสัมพันธ์แล้วไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่สามารถพยากรณ์ได้ว่า ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนต้องการให้มีการจัดสรรบุคลากรเพื่อการจัดการเรียนการสอน ต้องการให้ครูครบชั้น เพื่อช่วยแบ่งภาระงาน นอกจากนี้ ควรมีการเสริมสร้างมีขวัญและกำลังใจในการทำงาน ผู้บริหารควรมีการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลที่มีอย่างจำกัด ให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุดในการดำเนินงาน สอดคล้องกับพรภวิชัย นันทชัชวาลย์กุล (พรภวิชัย นันทชัชวาลย์กุล, 2560) ที่ได้กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงของโลกทำให้บุคลากรภายในองค์กรต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทใหม่ ในฐานะเป็นทรัพยากรขององค์กร หรือทุนมนุษย์ ที่มีส่วนร่วมส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาระงานต่าง ๆ ขององค์การดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สร้างความสำเร็จ ความเจริญเติบโตก้าวหน้าขององค์การ ดังนั้น ในทุกองค์การจึงต้องมีการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งถือว่าเป็นภารกิจที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์การ และเมื่อองค์กรใดมีปัญหาในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล ปัจจัยนั้นก็ย่อมไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์กร นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ข้อสรุปจากข้อเสนอแนะปลายเปิดในแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำได้ว่า ภาวะผู้นำองค์กรเป็นสิ่งสำคัญ ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองให้มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการองค์กร เพื่อให้โรงเรียนมีประสิทธิผล สอดคล้องกับณภักซ์ อำพวลิน (ณภักซ์ อำพวลิน, 2557) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาคือหลักในการบริหารจัดการในการพัฒนาการศึกษาให้เกิดผลดี และมีประสิทธิภาพสูง ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง นอกจากนี้ ยังขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบในการทำงานของครูหรือบุคลากร แต่สิ่งดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยความสามารถของผู้นำ ซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุด ผู้นำที่มีความสามารถจะมีอิทธิพลในการจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ผู้นำจึงมีความสำคัญต่อกลุ่ม และการบริหารงานความสำเร็จของกลุ่ม มีส่วนสัมพันธ์กับความสามารถของผู้นำ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่า ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้ เพราะเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ตั้งอยู่กลางชุมชน นักเรียนส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ ผู้ปกครองจึงส่งบุตรหลานเข้าศึกษา เพราะเป็นโรงเรียนใกล้บ้าน บางครอบครัวเข้าเรียนที่โรงเรียนตั้งแต่รุ่นปูย่า พ่อแม่จนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน โรงเรียนจึงมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน จึงทำให้ประสิทธิผลโรงเรียนด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อ

ประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ได้แก่ ปัจจัยการบริหารด้านโครงสร้างองค์กร ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและด้านวัฒนธรรมองค์กร โดยการเผยแพร่ข่าวสารแก่ผู้ปกครองและชุมชน การให้บริการแก่ชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองและชุมชน และการได้รับสนับสนุนและความร่วมมือจากชุมชน จึงส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. ปัจจัยการบริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีนโยบายในช่วยเหลือสถานศึกษาในด้านสื่อหรืออุปกรณ์ที่จำเป็น ในการดำเนินงานด้านสารสนเทศ นอกจากนี้ ผู้บริหารยังต้องมีแผนการใช้สื่อหรืออุปกรณ์ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ใช้เทคโนโลยีในการจัดการสารสนเทศให้เป็นระบบ ส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการหรือการจัดการเรียนการสอน เช่น โปรแกรมออนไลน์ต่าง ๆ เนื่องจากสารสนเทศที่ทันสมัยและเป็นระบบ จะช่วยลดระยะเวลาในการทำงานได้

2. ประสิทธิภาพโรงเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีนโยบายหรือพันธกิจเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนำลงสู่โรงเรียน เพื่อให้นักเรียนใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับบริบท ผู้บริหารควรมีการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครูเสมอ เพราะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนนั้น เป็นผลโดยตรงจากการจัดการเรียนการสอนของครู

3. ปัจจัยการบริหารด้านโครงสร้างองค์กร ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านวัฒนธรรมองค์กร ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารทั้ง 4 ด้านนี้ให้แก่ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้ผู้บริหารนั้นได้ไปบริหารจัดการปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังสามารถขยายผลให้กับครู เพื่อร่วมกันส่งเสริมหรือพัฒนาระดับปัจจัยบางปัจจัยให้มีระดับการปฏิบัติสูงขึ้นได้ เช่น ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน หรือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ รอดจ่าย. (2552). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา เกษร. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเทคโนโลยีบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- ชูชาติ พ่วงสมจิตร์. (2560). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. *Veridian EJournal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทยสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 10(2), 1342-1354.
- ณปักษ์ อำพอลิน. (2557). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ดำรงค์ ชลสุข. (2560). *ปัญหาการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก*. เรียกใช้เมื่อ 4 มิถุนายน 2563 จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_478550
- ทวี วาจาสัตย์. (2561). การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม์*, 5(2), 394 – 410.
- ทิพวรรณ สำเภาแก้ว. (2560). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สระบุรีแก้ว เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- ปารณทัตต์ แสนวิเศษ. (2555). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษา : การสร้างทฤษฎีจากฐานราก. *วารสารบริหารการศึกษา มศว*, 9(16), 69-82.
- พรภวิชัย นันทชัชวาลย์กุล. (2560). ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผล ของกลุ่มโรงเรียนสาธิตในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ*, 4(2), 65 - 72.
- พัทธนันท์ ธรรมาภิรมย์โชค และ จิราภรณ์ กาแก้ว. (2557). แนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กในชุมชน. *วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 6(12), 95 – 108.
- มนัสนันท์ สงวนแสง. (2559). ปัจจัยเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รุ่งทิพย์ เข้มทิศ. (2559). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 3 อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รุ่งนริญ พุทธิเสน. (2557). องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รุ่งเรือง ศักดิ์รัตนมาศ. (2556). การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านนางเม้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชัยภูมิ เขต 1.

ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2550). *การจัดการและพฤติกรรมองค์การ Management and Organization Behavior*. กรุงเทพมหานคร : วีระพิมพ์และไซเท็กซ์.

สรคุปต์ บุญเกษม และคณะ. (2560). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(1), 217-230.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1. (2561). *รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ 2561*. เรียกใช้เมื่อ 28 มิถุนายน 2563 จาก http://www.nkedu1.go.th/nk/?id=files_s

สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *นโยบายการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก*. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2563 จาก <https://is.gd/1APMhY>

อภิชญา บุญเจริญ. (2556). อิทธิพลของวัฒนธรรมองค์การต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้. ใน *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2562). *ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก*. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/44030>.

Wayne K.Hoy & Cecil G.Miskel. (2013). *Educational Administration theory, Research and Practice*. Ninth Edition : Published by McGraw-Hill.

**แนวทางการสร้างจิตสำนึกสาธารณะในการพัฒนาชุมชน
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย***
**A WAY FOR THE CREATING PUBLIC AWARENESS IN THE COMMUNITY
OF LOCAL GOVERNMENTS IN NONG KHAI PROVINCE**

อภิวัฒน์ชัย พุทธจร

Aphiwatchai Putthakhachorn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nongkhai Campus, Thailand.

E-mail: jomjon2003@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และสัมภาษณ์เชิงลึก มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการมีจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย (2) เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม ของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย และ (3) เพื่อพัฒนากลยุทธ์ในการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$) พิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลางทั้งหมด ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ต่อการสร้างจิตสำนึกสาธารณะอยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) 2) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า จุดแข็งของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ มีจำนวน 35 ประเด็น จุดอ่อนของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ มีจำนวน 21 ประเด็น โอกาสของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ มีจำนวน 12 ประเด็น และภาวะคุกคามของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ มีจำนวน 21 ประเด็น 3) กลยุทธ์การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นให้แก่ประชาชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีกลยุทธ์ 2 กลยุทธ์หลัก 4 กลยุทธ์รอง และ 33 มาตรการ

คำสำคัญ: จิตสำนึกสาธารณะ, การพัฒนาชุมชน

* Received: 23 November 2020; Revised: 7 December 2020; Accepted: 8 December 2020

ABSTRACT

The title of the research, was aimed at its three objectives: 1) to study of existing conditions and advantages of possession of public awareness in community development of local government organizations in Mueang district, Nongkhai; 2) to analyse strength, weakness and opportunity as well as threat against/ of creating public service mind for the community development of local government organizations in Mueang district, Nongkhai; 3) to develop the strategic plan to create public awareness for community development of local government organizations in Mueang district, Nongkhai.

Findings of the research: 1) The present conditions of public awareness, overall, was in average level ($\bar{X} = 3.09$); as far as individual aspects are concerned, all aspects were found in the moderate level. It, however, the desirability of creating public mind was at the highest level ($\bar{X} = 4.57$). 2) In terms of the strength, weakness, opportunities and threat of creating public awareness in community development of local government organizations in Mueang district, Nongkhai, it was found that there was 36 indicators in cultivation of public mind, there were 21 weak points; the opportunity of creating public awareness has 12 indicators. There was 21 indicators seems to be found as a threat of building public awareness. 3) The strategy of creating public awareness in community development of local government organizations in Mueang district, Nongkhai consisted of two main strategies and four secondary strategies as well as 33 measures.

Keywords: The Creating Public, Awareness in the Community.

บทนำ

ในยุคของความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้ภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมไทย เช่น ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ต้องเร่งพัฒนาให้ทันกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง กระแสการเร่งพัฒนาด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจยิ่งส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย จากที่สังคมไทยเป็นสังคมแห่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แต่สังคมไทยในปัจจุบันให้ความสำคัญกับเรื่องความร่ำรวยและเงินทอง เพราะมีความเชื่อที่ว่าเงินทองสามารถบันดาลความสุขตอบสนองความต้องการของคนได้ ค่านิยมชอบแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น เป็นลักษณะของการกลัวเสียเปรียบ เพื่อการอยู่รอดจึงต้องทำการแย่งชิงแสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเอง ค่านิยมบริโภคของแพง เลียนแบบอย่างตะวันตก รักความสะดวกสบาย ใช้จ่ายเกินตัว เป็นการนำไปสู่การมีหนี้สินมากขึ้น ตัวอย่างดังกล่าวมานี้ ทำให้คนไทยส่วนใหญ่หันไปสนใจในเรื่องของตนเองมากจนเกินพอดี สัมผัสวิถีการดำเนินชีวิตแบบไทย (บรรทม มณีโชติ, 2530)

นอกจากนี้ สังคมไทยในปัจจุบันนี้กำลังประสบปัญหาวิกฤต ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเป็นผลกระทบมาจากการเคลื่อนไหลทางวัฒนธรรมจากต่างชาติเข้ามาสู่ประเทศไทยผ่านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนยังขาดทักษะในด้านการคิด วิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมที่ดี ปัจจุบันเว็บไซต์ลามกในประเทศไทยขยายตัวสูงขึ้น นอกจากนี้สื่อสารมวลชนอื่น ๆ ทั้งสื่อโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์จำนวนมาก ขาดความเข้มงวดทางจรรยาบรรณในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเชิงลบ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนค่านิยมและพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยมและบริโภคนิยมมากขึ้น ขาดจิตสำนึกสาธารณะ ให้ความสำคัญกับส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ทำให้คุณธรรมและจริยธรรมของคนไทยลดลง นำไปสู่ปัญหาทางสังคมต่าง ๆ เช่น ปัญหาเด็กและเยาวชน ปัญหาการขาดสัมพันธภาพภายในครอบครัว รวมทั้งปัญหายาเสพติดและอาชญากรรมต่าง ๆ สถาบันหลักทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการปลูกฝังศีลธรรมให้สำนึกในคุณธรรม จริยธรรม และอบรมหล่อหลอมให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนมีความเข้มแข็งลดลง สถาบันครอบครัวที่เคยมีระบบเครือญาติในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และมีความเข้มแข็งในการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังศีลธรรมและค่านิยมที่ดีงามให้แก่ลูกหลานเริ่มเปราะบางลง ส่งผลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวอ่อนแอลง ปัญหาการหย่าร้างเพิ่มมากขึ้น วิถีชีวิตสมัยใหม่มีผลให้ความเชื่อศรัทธาในหลักศาสนาเสื่อมถอย (อุไรวรรณ เดชาสิทธิ์, 2558) การประกอบกิจการศานนน้อยลงอยู่ในวงแคบและในกลุ่มผู้สูงอายุเป็นหลัก ส่วนระบบการศึกษา ก็มุ่งเน้นหลักวิชาให้ความสำคัญกับใบรับรองการศึกษามากกว่าความรู้ที่นำมาปฏิบัติจริง การเรียนการสอนเน้นการท่องจำมากกว่าความเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ ไม่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนในสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) การที่ผู้คนในสังคมสนใจแต่การดำรงชีวิตของตนเอง ด้วยการดิ้นรนแสวงหาความสุข ความสะดวกสบายเพื่อสนองความต้องการพื้นฐาน ทำให้เกิดการแข่งขัน เอารัดเอาเปรียบ เห็นแก่ตัว ไม่มีความเสียสละ ขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ขาดจิตสำนึกสาธารณะ (หฤทัย อาจปฐ, 2544)

วิกฤตการณ์ขาดจิตสำนึกสาธารณะของประชาชนในชาติ เกิดจากความยากจนและด้อยการศึกษา บุคคลแกนนำในสังคมถูกครอบงำทางความคิด การดำเนินนโยบายตามเสรีตะวันตกอย่างไรชอบเขต ทำให้เกิดความเห็นแก่ตัวของแต่ละคน เกิดปัญหาสังคมอื่น ๆ ตามมา การย่อหย่อนในศีลธรรม การขาดระเบียบวินัย มีการเบียดเบียนทำลายสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและสาธารณสุขสมบัติของส่วนรวมต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น

ปัญหาการขาดจิตสำนึกสาธารณะต่อสังคมส่วนรวมยิ่งทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น การขาดจิตสาธารณะของคนไทยส่วนหนึ่ง เพราะเหตุที่คนไทยยังคงฝังแน่นอยู่กับแนวคิดที่ว่า คนเป็นของรัฐ รัฐต่างหากที่เป็นเจ้าของประเทศ เป็นเจ้าของสถานที่ราชการ เป็นเจ้าของสมบัติสาธารณะ ประชาชนเป็นผู้พึ่งพา หรือกล่าวได้ว่าคนไทยไม่มีจิตสำนึกสาธารณะ ดังนั้น สมบัติสาธารณะเกือบทุกอย่าง รวมถึงธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ป่าที่เป็นสาธารณะทั้งหลายจึงมักเสียหาย ไม่มีใครรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของที่จะดูแลรักษา เราจึงพบสมบัติที่เป็นสาธารณะต่าง ๆ อยู่ในสภาพที่ชำรุดเสียหาย ปัญหาสาธารณสุขสมบัติถูกทำลายกันมากขึ้น ส่วนหนึ่งเกิดจากความเคยชินในการใช้ทรัพยากรในอดีตของคนไทยที่มีทรัพยากรมาก ทำให้คนไทยประมาท ใช้ของฟุ่มเฟือย เมื่อทรัพยากรเปลี่ยนไปแต่นิสัยเดิมยังคงอยู่ จึงเกิดการแก่งแย่งทรัพยากร ทำให้คนเห็นแก่ตัว

เห็นแก่พรรค เห็นแก่พวก มีการหลบหลีก การเอาตัวรอดของแต่ละคนในสังคม ขาดจิตใจสาธารณะ (Public Mind) ขาดความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม (ประเวศ วะสี และคณะ, 2542) ปัญหาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า คนไทยส่วนใหญ่ยังขาดจิตสาธารณะอยู่มาก ดังนั้น ควรปลูกฝัง ส่งเสริมและพัฒนาจิตสาธารณะให้มีมากขึ้นในสังคมไทย เพราะจิตสาธารณะเป็นเรื่องของจิตใจ เป็นความรู้สึกนึกคิดภายในบุคคลที่เกิดขึ้นโดยการเรียนรู้ จิตสำนึกเมื่อเกิดขึ้นแล้วยากที่จะหยุดหรือหมดหายไป คนที่มีจิตสำนึกที่ดีด้านใดจะประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมกับจิตสำนึกของตนและใช้จิตสำนึกด้านนั้น ๆ ของตนเพื่อประโยชน์ต่อสิ่งต่าง ๆ ตามมา (สมพงษ์ สิงหะพล, 2536)

ในการพัฒนาคนให้มีจิตสำนึกสาธารณะ มีความรับผิดชอบต่อสังคม ต้องได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เด็ก จากบุคคลต่าง ๆ เช่น พ่อ แม่ ผู้ปกครองส่วนท้องถิ่น ในหน่วยงานหรือองค์กรและสถาบันศึกษา ซึ่งเด็กและเยาวชนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม จะเป็นการช่วยเหลือและไม่สร้างความเดือดร้อน ความเสียหายให้กับผู้อื่นในลักษณะต่าง ๆ ด้วยจิตสำนึกสาธารณะ

นอกจากพ่อแม่และผู้ปกครองแล้ว ผู้ที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคนในชุมชนให้มีจิตสำนึกสาธารณะนั้นคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้แก่คนในชุมชน เพราะจะเข้าถึงคนในชุมชนหรือทราบปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนมากที่สุด ถ้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องการที่จะดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้ว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้เกิดขึ้นแก่คนในชุมชนก่อน แต่เท่าที่ผ่านมา การสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้เกิดขึ้นในชุมชนยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะประชาชนยังไม่ได้รับการตอบสนองถึงความต้องการ นโยบาย การวางแผน ตลอดถึงการติดตามประเมินผลการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนอย่างจริงจังและไม่ชัดเจน ตลอดถึงยังไม่ครอบคลุมถึงปัญหาภายในชุมชน ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นการยากที่การพัฒนาชุมชนให้บรรลุวัตถุประสงค์และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการมีจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
- 2) เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม ของทางการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
- 3) เพื่อพัฒนากลยุทธ์ในการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ชั้นการศึกษาเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ศึกษาและสังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ โดยการศึกษาจะครอบคลุมสาระในเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะและการสร้างจิตสำนึกสาธารณะในการพัฒนาชุมชน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของทางการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม การพัฒนากลยุทธ์ทางการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยมีกรอบในด้านเนื้อหาที่จะศึกษาตามประเด็นวัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จำนวน 145,472 คน เมื่อทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงกำหนดขนาดตัวอย่าง โดยการคำนวณ โดยใช้สูตรกรณีทราบจำนวนประชากรของ Taro Yamane (บุญชม ศรีสะอาด, 2543) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จะได้ตัวอย่าง จำนวน 400 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในขั้นตอนนี้ มีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อสอบถามประชาชนเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการในการสร้างจิตสำนึกสาธารณะในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยแบบสอบถามมีลักษณะ ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพและข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และอาชีพ

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการ ในการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งมีการแสดงความเห็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยเป็นคำถามเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ 5 หลักการ ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ การบริหารงานบุคคลเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ การบริหารงานงบประมาณเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ การบริหารงานทั่วไปเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับประชาชน และสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับประชาชน โดยยึดแนวคิด การกระจายอำนาจและกระบวนการบริหารงาน 3 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ การประเมินผล

2. การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานประกอบการสร้างกลยุทธ์

เป็นขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการในการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

3. ขั้นสร้างกลยุทธ์

การสร้างกลยุทธ์การสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

4. ขั้นตรวจสอบกลยุทธ์

เป็นการประเมินตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้วยวิธีสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิและจัดสัมมนากลุ่ม (Focus Group) โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้วิจัยขอความเห็นชอบจากที่ปรึกษา ปรับปรุง แก้ไข และใช้เกณฑ์ดังกล่าวคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ประเภทสามัญศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบประเมินกลยุทธ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เกี่ยวกับกลยุทธ์และความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์

5. ขั้นปรับปรุงและนำเสนอกลยุทธ์

การวิจัยในขั้นนี้ เป็นการนำข้อมูลความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาทำการปรับปรุงกลยุทธ์การสร้างจิตสำนึกสาธารณะ แล้วเสนอเป็นกลยุทธ์การสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคายฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของทางการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวม พบว่า

1.1 สภาพปัจจุบันของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$) พิจารณารายด้าน พบว่า อันดับแรก คือ การบริหารงานทั่วไปเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะสำหรับประชาชน อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ($\bar{X} = 3.15$) รองลงมาคือ การบริหารงานบุคคลเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ($\bar{X} = 3.13$) และทุกด้านอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลางทั้งหมด

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ต่อการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) พิจารณารายด้าน พบว่า การบริหารงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก

ที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) รองลงมาคือ การบริหารงานบุคคลเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ และการบริหารงานงบประมาณเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ อยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$)

1.3 ผลการจัดอันดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ในภาพรวม พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเฉลี่ยของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เท่ากับ 0.48 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ การบริหารงานงบประมาณเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ (PNI = 0.53) รองลงมาคือ การบริหารงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ (PNI = 0.50) ส่วนด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ การบริหารงานบุคคลเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการบริหาร เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะสำหรับประชาชน (PNI = 0.47)

2. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นต่อการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยภาพรวม พบว่า

2.1 สภาพปัจจุบันของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$) พิจารณารายด้าน พบว่า การบริหารงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของสภาพปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

2.2 สภาพที่พึงประสงค์ต่อการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะโดยภาพรวม อยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) พิจารณารายด้าน พบว่า การบริหารงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

2.3 ผลการจัดอันดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ในภาพรวม พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การวางแผน (PNI = 0.50) ส่วนข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ การนำแผนไปปฏิบัติ (PNI = 0.48)

3. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นต่อการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารงานบุคคลเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยภาพรวม พบว่า

3.1 สภาพปัจจุบันของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารงานบุคคลเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ($\bar{X} = 3.13$) พิจารณารายด้าน พบว่า การบริหารงานบุคคลเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของสภาพปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

3.2 สภาพที่พึงประสงค์ต่อการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารงานบุคคลเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$) พิจารณารายด้าน พบว่า การบริหารงานบุคคลเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

3.3 ผลการจัดอันดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของการบริหารงานบุคคล เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ในภาพรวม พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเฉลี่ยสูงสุด คือ การวางแผนและการนำแผนไปปฏิบัติ (PNI = 0.47) ส่วนข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ การประเมินผล (PNI = 0.45)

4. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นต่อการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารงานงบประมาณเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยภาพรวม พบว่า

4.1 สภาพปัจจุบันของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารงานงบประมาณเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$) พิจารณารายด้าน พบว่า การบริหารงานบุคคลเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของสภาพปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

4.2 สภาพที่พึงประสงค์ต่อการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารงานงบประมาณเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$) พิจารณารายด้าน พบว่า การบริหารงานงบประมาณเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

4.3 ผลการจัดอันดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของการบริหารงานงบประมาณ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ในภาพรวม พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเฉลี่ยสูงสุด คือ การวางแผน (PNI = 0.54) ส่วนข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ การนำแผนไปปฏิบัติและการประเมินผล (PNI = 0.53)

5. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นต่อการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารงานทั่วไปเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยภาพรวม พบว่า

5.1 สภาพปัจจุบันของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารงานทั่วไปเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ($\bar{X} = 3.15$) พิจารณารายด้าน พบว่า การบริหารงานบุคคลเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของสภาพปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

5.2 สภาพที่พึงประสงค์ต่อการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารงานทั่วไปเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ

โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) พิจารณารายด้าน พบว่า การการบริหารงานทั่วไปเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

5.3 ผลการจัดอันดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของการบริหารงานทั่วไป เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ในภาพรวม พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเฉลี่ยสูงสุด คือ การนำแผนไปปฏิบัติและการประเมินผล (PNI = 0.46) ส่วนข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ การวางแผน (PNI = 0.45)

6. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นต่อการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยภาพรวม พบว่า

6.1 สภาพปัจจุบันของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$) พิจารณารายด้าน พบว่า สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของสภาพปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

6.2 สภาพที่พึงประสงค์ต่อการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$) พิจารณารายด้าน พบว่า สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

6.3 ผลการจัดอันดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของสภาพแวดล้อมภายนอก ที่มีผลต่อการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ในภาพรวม พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเฉลี่ยสูงสุด คือ สภาพเศรษฐกิจ (PNI = 0.49) ส่วนข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ สภาพสังคม (PNI = 0.43)

7. จุดแข็งจุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

7.1 จุดแข็งของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีจำนวน 35 ประเด็น

7.2 จุดอ่อนของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีจำนวน 21 ประเด็น

7.3 โอกาสของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีจำนวน 12 ประเด็น

7.4 ภาวะคุกคามของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีจำนวน 2 ประเด็น

8. กลยุทธ์การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นให้แก่ประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย กลยุทธ์ 2 กลยุทธ์หลัก 4 กลยุทธ์รอง และ 33 มาตรการ ประกอบด้วย

8.1 กลยุทธ์หลัก 2 กลยุทธ์ คือ

1. บริหารความเข้มแข็งเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะแก่ประชาชนให้เพิ่มพูน
2. การสร้างเครือข่ายจิตสำนึกสาธารณะให้กระจายรอบตัว

8.2 กลยุทธ์รอง 4 กลยุทธ์ คือ

1. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ
2. พัฒนาคุณภาพบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. ขยายโอกาสการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะสำหรับประชาชน
4. สร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการมีจิตสำนึกสาธารณะ

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมพบว่า

1.1 สภาพปัจจุบันของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$) พิจารณารายด้าน พบว่า อันดับแรก คือ การบริหารงานทั่วไปเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะสำหรับประชาชน อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ($\bar{X} = 3.15$) รองลงมาคือ การบริหารงานบุคคลเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ($\bar{X} = 3.13$) และทุกด้านอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลางทั้งหมด

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ต่อการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) พิจารณารายด้าน พบว่า อันดับแรก คือ การบริหารงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ อยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) รองลงมาคือ การบริหารงานบุคคลเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะและการบริหารงานงบประมาณ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ อยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$)

1.3 ผลการจัดอันดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ในภาพรวม พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเฉลี่ยของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เท่ากับ 0.48 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การบริหารงานงบประมาณเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ($PNI = 0.53$) รองลงมาคือ การบริหารงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ($PNI = 0.50$) ส่วนด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ การบริหารงานบุคคลเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ และการวิเคราะห์

สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการบริหาร เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะสำหรับประชาชน (PNI = 0.47)

2. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นต่อการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านสภาพแวดล้อม ภายนอกที่มีผลต่อการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยภาพรวม พบว่า

2.1 สภาพปัจจุบันของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการเสริมสร้างจิตสำนึก สาธารณะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$) พิจารณารายด้าน พบว่า สภาพแวดล้อม ภายนอกที่มีผลต่อการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของสภาพปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

2.2 สภาพที่พึงประสงค์ต่อการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการเสริมสร้าง จิตสำนึกสาธารณะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$) พิจารณารายด้าน พบว่า สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมากที่สุดทุกข้อ

2.3 ผลการจัดอันดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของสภาพแวดล้อมภายนอก ที่มีผลต่อ การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ในภาพรวม พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเฉลี่ยสูงที่สุด คือ สภาพเศรษฐกิจ (PNI = 0.49) ส่วนข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ สภาพสังคม (PNI = 0.43)

3. จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า จุดแข็งของการสร้างจิตสำนึก สาธารณะ มีจำนวน 35 ประเด็น จุดอ่อนของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ มีจำนวน 21 ประเด็น โอกาสของ การสร้างจิตสำนึกสาธารณะ มีจำนวน 12 ประเด็น และภาวะคุกคามของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ มีจำนวน 21 ประเด็น

4. กลยุทธ์การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นให้แก่ประชาชน ในเขตอำเภอ เมือง จังหวัดหนองคาย กลยุทธ์ 2 กลยุทธ์หลัก 4 กลยุทธ์รอง และ 33 มาตรการ ประกอบด้วยกลยุทธ์หลัก 2 กลยุทธ์ คือ 1) บริหารความเข้มแข็งเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะแก่ประชาชนให้เพิ่มพูน 2) การสร้าง เครือข่ายจิตสำนึกสาธารณะให้กระจายรอบตัว และกลยุทธ์รอง 4 กลยุทธ์ คือ (1) เพิ่มประสิทธิภาพการ บริหารเพื่อการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ (2) พัฒนาคุณภาพบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (3) ขยายโอกาสการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะสำหรับประชาชน (4) สร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการมี จิตสำนึกสาธารณะ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่สำคัญทั้งจากการศึกษาเอกสาร และการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ สรุปได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวม พบว่า

1.1 สภาพปัจจุบันของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$) พิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลางทั้งหมด

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ต่อการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) พิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุดทั้งหมด

2. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นต่อการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยภาพรวม พบว่า

2.1 สภาพปัจจุบันของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$) พิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

2.2 สภาพที่พึงประสงค์ต่อการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$) พิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

3. จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า จุดแข็งของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ มีจำนวน 35 ประเด็น จุดอ่อนของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ มีจำนวน 21 ประเด็น โอกาสของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ มีจำนวน 12 ประเด็น และภาวะคุกคามของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ มีจำนวน 21 ประเด็น

4. กลยุทธ์การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นให้แก่ประชาชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย กลยุทธ์ 2 กลยุทธ์หลัก 4 กลยุทธ์รอง และ 33 มาตรการ ประกอบด้วย กลยุทธ์หลัก 2 กลยุทธ์

ผลจากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะ ในการนำผลการวิจัยไปใช้และ

1.1 จากการพัฒนากลยุทธ์การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้กับประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญและพิจารณา กลยุทธ์และมาตรการจากข้อค้นพบต่าง ๆ ที่กล่าวมา เป็นแนวทางในการบริหารงาน โดยการกำหนดนโยบาย กลยุทธ์การพัฒนา เพื่อเป็นทิศทางการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะสำหรับประชาชน โดยประยุกต์ใช้ให้ เหมาะสมกับบริบทและสภาพแวดล้อมของชุมชนอื่นได้

1.2 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชน ควรเห็นคุณค่าของการเสริมสร้าง จิตสำนึกสาธารณะให้กับประชาชน ส่งเสริมให้บุคลากรได้ใช้ความรู้ ความสามารถในการเสริมสร้างจิตสำนึก สาธารณะให้กับนักเรียนอย่างเหมาะสม สนับสนุนให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เชื่อมโยงกับกิจกรรม จิตสำนึกสาธารณะ ให้โอกาสบุคลากรได้พัฒนาเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์การจัดทำ งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน จัดกรอบงบประมาณล่วงหน้า และให้ความรู้ในการประเมินผลติดตามผล ให้กำลังใจในการพัฒนางาน สนับสนุนการทำงาน ยกย่องเชิดชูบุคคลที่ทำดีมีจิตสำนึกสาธารณะเป็นตัวอย่าง แก่ประชาชนทั่วไป เมื่อบุคลากรมีเจตคติที่ดีต่อการมีจิตสำนึกสาธารณะ ก็จะส่งผลถึงการพัฒนาจิตสำนึก สาธารณะของประชาชนด้วย ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรของประเทศ ให้เป็นผู้มีคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ เห็นแก่ประโยชน์ของสังคมส่วนรวม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนากลยุทธ์ในการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะสำหรับประชาชนใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยนำเสนอกลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง แนว ทิศทางการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ และแนวทางประเมินความสำเร็จเท่านั้น ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปควร ศึกษาขั้นตอนของการนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติว่า ผลเป็นอย่างไร กลยุทธ์ใดที่ต้องการมีการปรับปรุงและควร ปรับปรุงอย่างไร รวมทั้งแนวทางควบคุมหรือประเมินกลยุทธ์ในแต่ละกลยุทธ์คืออะไรบ้าง เพื่อจะทำให้กล ยุทธ์มีความสมบูรณ์มากขึ้น

2.2 การศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขต อำเภอเมือง จังหวัดหนองคายเท่านั้น กลยุทธ์ที่ได้มีความเหมาะสมกับประชาชนในองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เท่านั้น ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่ เป็นประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- บรรทม มณีโชติ. (2530). การศึกษารูปแบบของข้อความวลักษณ์นิสัยด้านความเสียสละ ชนิดข้อความ และชนิดสถานการณ์ที่มีผลต่อคุณภาพของแบบทดสอบ. ใน *ปริญาการศึกษามหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาสน์.
- ประเวศ วะสี และคณะ. (2542). *ยุทธศาสตร์แก้ววิถีชีวิต*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

- สมพงษ์ สิงหะพล. (2536). *รูปแบบการสอน*. นครราชสีมา : คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูนครราชสีมา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- หฤทัย อัจจุ. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิตและความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง กับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาลเขตกรุงเทพมหานคร. ใน *วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุไรวรรณ เดชาสิทธิ์. (2558). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2. *สารอาศรมวัฒนธรรม วลัยลักษณ์*, 14(2), 99-109.

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมือง
และโครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลย*
CHANGE OF POLITICAL CULTURE AND POWER STRUCTURE
OF LEADERSHIP IN LOEI PROVINCE

ศตวรรษ สงกาพันธ์

Satawat Songkaphan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Loei College, Thailand.

E-mail: Rak2125252499@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลย” มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาหลักการบริหารและโครงสร้างอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดเลย 2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองภายใต้โครงสร้างอำนาจผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดเลย 3. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบสัมภาษณ์เจาะลึก เก็บข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์เจาะลึกและแจกแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งใช้วิธีกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการคำนวณขนาดตัวอย่างด้วยวิธี ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การตรวจสอบความแตกต่างของผู้ให้ข้อมูลหลัก ความแตกต่างของเวลาที่ได้ข้อมูล และความแตกต่างของสถานที่ที่ได้ข้อมูล

ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัญหาและอุปสรรคการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย คือตัวของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีผลประโยชน์ทับซ้อนระหว่างผู้นำและพวกพ้อง และการขาดความตระหนักในการให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรม ความสัมพันธ์จากประชาชนในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม ขาดความรับผิดชอบในการบริหารจัดการ 2. การพัฒนารูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย ควรสร้างสถาบันเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมสำหรับนักการเมือง เพื่อทำหน้าที่ในการกำหนดเรื่องระเบียบ การควบคุมความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของนักการเมือง 3. คุณค่าการพัฒนาวัฒนธรรมของผู้นำได้ให้ความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายให้เห็นเป็นรูปธรรม เพื่อการแสดงให้เห็นว่าผู้นำได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพและคุณสมบัติที่เหมาะสมกับตำแหน่งทางการบริหารสูงสุดในองค์กร

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลง, วัฒนธรรม, การเมือง, ผู้นำ, โครงสร้าง

* Received: 30 July 2020; Revised: 6 November 2020; Accepted: 3 December 2020

Abstract

Abstract the story of research. Changing political culture and power structures in Loei Province. Aims to: 1. The Administration and structure of political power of local leaders in Loei Province. 2. Development is format for the cultural change of politics under the power structure of local leaders in Loei Province. 3. Value and lysis of changes in political culture and the leader power of the structure. Local government organisation in Loei Province This is time for the research is the Qualitative of research in depth interviews entrepren approfondi data collection. Independent in depth to give out questionnaires in terciles from test groups. The methods for use representative sample. Use be calculation for example and use for example by Confirm that the experienced got 400 people. The analysed data by using inspection. The differences in data providers of master.

The time difference that provides information and location is differences received information of research result 1) The Problem of barriers changing the culture of local government organisation in Loei Province. The organisation leader of local government. They have benefited issues or overlay systems between leader and friends. And in the awareness to give Important to culture Degradation of faith in the people in what is right. And lack of responsibility for organisation management 2) Development section for change corporate culture the local government in Loei Province. And should develop institute become for organiser in a system of statute for control behaviour im appropriate politician 3) To Achieve development value the culture of leaders. This is important thing. Is to set policies to be statue of Buddha. In order to demonstrate. The leader attaches importance to a quality and suitable qualifications with the highest management positions in the organization

Keywords: change, culture, politics, leaders, structure

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองของจังหวัดเลย เพิ่งจะมีปรากฏแน่ชัดในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ครั้นโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งเมืองเลยขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2396 ส่วนประวัติความเป็นมาของจังหวัดก่อนหน้านี้นี้ เป็นเพียงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในระดับหมู่บ้าน และการสร้างบ้านแปลงเมืองซึ่งเป็นเมืองโบราณในท้องถิ่นจังหวัดเลย ซึ่งปัจจุบันหลักฐานที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านและเมืองเหล่านี้ ก็เป็นหลักฐานที่ได้จากคำบอกเล่าสืบต่อกันมา โดยอาจได้รับการบันทึกไว้ในรูปของสมุดข่อย คัมภีร์ใบลาน รวมทั้ง

พงศาวดารซึ่งย่อมจะมีสาระรายละเอียดที่ไม่ตรงกันนัก เพราะเป็นการบันทึกจากคำบอกเล่าสืบต่อกันมาหลายชั่วคน ตลอดทั้งหลักฐานประเภทจารึก เช่น ศิลาจารึก เป็นต้น (อุทัย หิรัญโต, ม.ป.ป.)

สังคมไทยเป็นสังคมที่ได้มีการรับวัฒนธรรมใหม่ ๆ เข้ามาปรับปรุงและนำมาผสมผสานอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสาย และจังหวัดเลยก็เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ที่ได้รับวัฒนธรรมเข้ามาปรับเปลี่ยนทุกยุคทุกสมัยอย่างต่อเนื่อง เช่นกับจังหวัดอื่น ๆ ในภูมิภาค แต่จังหวัดเลยจะมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ชัดเจน อันเกิดจากการมีประวัติศาสตร์ความเป็นมา และความเป็นเชื้อชาติลาว ที่ส่งผลทำให้มีการสร้างวัฒนธรรม ทั้งในเชิงศิลปวัตถุและสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น ความเชื่อ ทศนคติ อุบิสัย ความศรัทธาร่วมกัน ส่วนวัฒนธรรมประเพณีที่มีความสำคัญและเป็นที่ยึดมั่นในระดับประเทศ คือ ประเพณีผีตาโชน ประเพณีผีขนน้ำ และประเพณีแห่ดอกไม้ รวมไปถึงประเพณีแห่ดอกไม้เมืองเลย ประเพณีเหล่านี้ถือว่าเป็นความเชื่อความศรัทธา และเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองการปกครองที่โดดเด่นของชาวจังหวัดเลย ที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ดังที่ลูเซียน พาย (Lucian Pye) (อุทัย หิรัญโต, ม.ป.ป.) ได้ชี้ให้เห็นลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นทศนคติ เป็นความเชื่อถือ และเป็นความรู้สึกของคน ทศนคติหรือความเชื่อดังกล่าว จะเป็นตัวกำหนดว่าเขาควรจะมีบทบาทอย่างไร และแค่ไหน ในระบบการเมืองและการปกครองของชุมชน พฤติการณ์ทางการเมืองของบุคคลจะเป็นไปในลักษณะใด หรือมีเรื่องอะไรมาเกี่ยวข้องแค่ไหน ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมทางการเมืองที่เขาถืออยู่ ซึ่งการกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นเชิงนโยบายที่หลากหลายต่าง ๆ นานา เกิดเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นและมีผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงและความสงบสุขของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง (วุฒิชัย สุกนธวิท, 2545)

ดังนั้น วัฒนธรรมการจัดโครงสร้างอำนาจทางการเมืองและการปกครองของจังหวัดเลย จะมีความเชื่อ ทศนคติ อุบิสัยและความศรัทธาเข้ามาเกี่ยวข้องโดยตลอด เช่น วัฒนธรรมทางการเมืองในด้านการรับฟังข่าวสาร เหตุบ้านการเมืองของคนในจังหวัดเลย การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายได้กำหนดไว้ การสนทนากันในเรื่องของการเมือง มีการชักชวนให้ผู้อื่นออกเสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครคนใดคนหนึ่ง หรือพรรคการเมืองที่ตนนิยมชมชอบ มีการหาเสียงให้พรรคการเมืองหรือพรรคพวกที่สมัครรับเลือกตั้ง มีการสนับสนุนพรรคการเมืองโดยการออกเงินช่วยเหลือ ซึ่งจะพบเห็นในกลุ่มกตตันกลุ่มผู้มีผลประโยชน์ และกลุ่มผู้มีอิทธิพลทางการเมือง โดยมีการติดตามความเคลื่อนไหวของพรรคการเมืองต่าง ๆ และมีการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง หรือสมัครเป็นเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง ตลอดจนการจัดตั้งพรรคการเมือง รวมไปถึงการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายของพรรคการเมืองหรือรัฐบาล ที่กล่าวมาทั้งหมด ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ได้รับการปลูกฝังให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติ จนกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของคนจังหวัดเลย และมีวิวัฒนาการพัฒนาจากอดีตจากกลุ่มคนยุคหนึ่งไปยังอีกกลุ่มสังคมรุ่นหนึ่ง อย่างนี้เรื่อยมาจนมาถึงทุกวันนี้

โครงสร้างอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นเหล่านี้ ถูกปลุกฝังมาจากผู้นำที่มีอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นเรื่อยมา และปัญหาที่พบบ่อย ๆ มากที่สุดในวัฒนธรรมทางการเมืองท้องถิ่น ที่มีการสั่งสมมายาวนาน ยกที่จะหาทางแก้ไขได้ คือ การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคอร์รัปชันเชิงนโยบาย ผลประโยชน์ร่วมของผู้นำท้องถิ่น รวมไปถึงการสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง โดยการซื้อสิทธิ์ขายเสียงของผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นต้นมา ผู้นำซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่ง มีอำนาจอิทธิพล แสดงบทบาทหน้าที่ จูงใจให้คนอื่นปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ (พระมหาไกรวรรณ ปุณฺณพันธ์, 2552) ผู้นำอาจเป็นบุคคล ซึ่งถูกแต่งตั้งขึ้นมาหรือได้รับการยกย่องขึ้นมาเป็นหัวหน้า มีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชาและอาจชักพาผู้ใต้บังคับบัญชา หรือหมู่ชนไปในทางดีหรือชั่วได้ (ธรรมรส โชติคุณุชร, 2519)

เหตุผลที่ทำการวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลย” เพื่อทราบหลักการบริหารและโครงสร้างอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดเลย โดยการพัฒนารูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมือง ภายใต้โครงสร้างอำนาจผู้นำท้องถิ่น ให้เกิดเป็นแนวทางการวิจัยสำหรับการสังเคราะห์และการสร้างคุณค่าให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมือง และโครงสร้างอำนาจของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย ให้เกิดความยั่งยืนในวัฒนธรรมอันดีงาม คาดว่าสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาคือ ประโยชน์กับวงวิชาการ คือ มีการจัดรูปแบบการบริหารจัดการวัฒนธรรมที่เหมาะสม เพราะการพัฒนาการบริหารโครงสร้างอำนาจของผู้นำที่เหมาะสม จะทำให้เกิดการปลุกฝังการสร้างจิตสำนึกของการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นกับชุมชน นอกจากนั้น การเลือกใช้เทคโนโลยีในการจัดการบริหารภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับชุมชนด้วย ตลอดจนจะเกิดประโยชน์กับชุมชนและสังคม เพราะจะทำให้เกิดการลดความขัดแย้งในการดำเนินโครงการ ซึ่งจะทำให้ลดค่าใช้จ่ายและลดการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจใด ๆ ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย เพิ่มความรอบคอบในการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ในการตัดสินใจ ทำให้การตัดสินใจมีความรอบคอบมากขึ้น ทำให้ผู้รับผิดชอบโครงการสามารถดำเนินโครงการที่จะเกิดขึ้นได้ง่ายหรือสะดวกมากขึ้น เนื่องจากไม่มีความขัดแย้งกับประชาชน และเกิดฉันทามติ ลดความขัดแย้งทางความคิด การเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจใด ๆ ด้วยการลดความหวงกัวลของประชาชนที่มีต่อโครงการได้

โครงการวิจัยนี้ จะสามารถลดปัญหาและความเหลื่อมล้ำ สร้างความเข้มแข็ง พร้อมปรับตัวเข้าสู่สังคมอุดมสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้น หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญกับการเพิ่มศักยภาพการสร้างการพัฒนาแบบการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจของผู้นำในท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกสำหรับประชาชนและผู้ด้อยโอกาสในสังคม การพัฒนาผู้คนทุกกลุ่มที่ทำงาน เพื่อจะได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตั้งแต่ระดับชุมชนไปถึงระดับประเทศให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการบริหารและโครงสร้างอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาารูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองภายใต้โครงสร้างอำนาจผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดเลย
3. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมือง และโครงสร้างอำนาจของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นแบบการวิจัยผสมวิธี (Mix Methodology Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology) โดยผู้วิจัยได้กำหนดไว้ 2 รูปแบบ ได้แก่

1.1 รูปแบบการวิจัยแบบการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) จากผู้เชี่ยวชาญในจังหวัดเลย ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 2 คน นายกเทศมนตรี จำนวน 5 คน นายกองค้การบริหารส่วนตำบล 14 คน สถาปนทางการเมืองระดับท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 คน และผู้มีความรู้ทางด้านรัฐศาสตร์ 5 คน ประกอบด้วย รศ.ดร.ธงชัย สิงอุตม พระมหาประพันธ์ สิริปัญญา, ผศ.ดร. พระสิริรัตนเมธี, ดร. ผศ.ดร.สาคร พรหมโคตร ผศ.ดร.ประสงค์ หัสรินทร์ รวมทั้งหมด 30 คน

1.2 รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามประชากรที่กำหนด ได้แก่ ประชากรในจังหวัดเลย จำนวน 17 แห่ง จำนวน 119,968 คน แบ่งเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัดเลย เทศบาลเมืองเลย ที่ว่าการอำเภอเมืองเลย ตำบลกุดป่อง ตำบลในเมือง ตำบลนาอ้อ ตำบลกกคู้ ตำบลน้ำหมาน ตำบลเสี้ยว ตำบลนาอาน ตำบลนาโป่ง ตำบลนาดินดำ ตำบลน้ำสวย ตำบลชัยพฤกษ์ ตำบลศรีสองรัก ตำบลกกทอง (สำนักบริหารทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2562) โดยใช้วิธีการคำนวณขนาดตัวอย่างด้วยวิธี Yaro Yamane (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2552) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดการแจกแบบสอบถามจากประชาชนที่มาใช้บริการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 17 อปท.ๆ ละ 2 อำเภอ ๆ ละ 17 อปท. อปท. ละ 10 ชุด

2. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับเครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดตามระเบียบวิธีวิจัย ได้แก่

2.1 เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด ให้นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 2 คน นายกเทศมนตรี จำนวน 5 คน นาย

องค์การบริหารส่วนตำบล 14 คน สถาบันทางการเมืองระดับท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 คน และผู้มีความชำนาญทางด้านรัฐศาสตร์จำนวน 5 คน รวมทั้งหมด 30 คน ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากข้อมูลที่ได้จากข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการลงพื้นที่ จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับผู้นำและตัวแทนประชากรกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมือง และโครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลย โดยผู้นำและประชาชนกลุ่มตัวอย่าง ได้ให้คำสัมภาษณ์อย่างอิสระทางความคิดและแนวคิดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนให้มากที่สุด

2.2 เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ (Survey Research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดการแจกแบบสอบถาม ประกอบ 3 ส่วนใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม 2) แบบสอบถามที่ประกอบด้วยตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา เพื่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการในการศึกษาแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลย” ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประเด็นที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 รูป/คน เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องสภาพปัญหา “การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลย” และร่างแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม “การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลย”

ขั้นที่ 3 นำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์เจาะลึกมาสังเคราะห์ เพื่อสร้างเป็นแบบสอบถามการวิจัยที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลย

ขั้นที่ 4 การตรวจสอบข้อมูลและ “การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลย” ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์พร้อมกับการแจกแบบสอบถามว่า สามารถนำไปเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลยได้อย่างไร

ขั้นที่ 5 สรุปและอภิปรายผลการวิจัยและการนำเสนอการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลย

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูล 3 ด้าน (Triangulation Method) คือ ตรวจสอบความแตกต่างของผู้ให้ข้อมูลหลัก ความแตกต่างของเวลาที่ได้ข้อมูล และความแตกต่างของสถานที่ที่ได้ข้อมูลเกี่ยวกับ “การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลย” เมื่อตรวจสอบแล้ว ปรากฏว่าข้อมูลเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือสอดคล้องกัน จึงนำมาวิเคราะห์เชิง

เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ เรียกว่า “การตรวจสอบข้อมูล 3 ด้าน (Triangulation)” (สุภางค์ จันทวานิช, 2553) โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) การตรวจสอบด้านข้อมูล (data triangulation) 2) การตรวจสอบด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) และ 3) การตรวจสอบด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) ดังนี้

1) การตรวจสอบด้านข้อมูล (Data Triangulation) จะเน้นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ นั้น มีความเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูลพบว่า ได้ข้อค้นพบมาเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มา มีความถูกต้อง

2) การตรวจสอบด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) จะเน้นการตรวจสอบจากผู้วิจัย หรือผู้เก็บข้อมูลต่างกันว่า ได้ค้นพบที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งถ้าผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลทุกคนพบว่า ข้อค้นพบที่ได้มา มีความเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มา มีความถูกต้อง

3) การตรวจสอบด้านทฤษฎี (theory triangulation) จะเน้นการตรวจสอบว่า ถ้ามีการใช้ทฤษฎีที่หลากหลายแล้ว ข้อมูลที่ได้มา เป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ ถ้าผู้วิจัยพบว่า ไม่ว่าจะนำทฤษฎีใดมาใช้ ได้ข้อค้นพบที่เหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มา มีความถูกต้อง

4) การตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถาม พร้อมกันนั้น ก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน และประชาชนผู้มาใช้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดเลย โดยใช้การวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามเกณฑ์การตัดสินระดับความคิดเห็นสำหรับการตอบที่เป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ (สุวิมล ว่องวานิช, 2562) เพื่อนำข้อมูลดังกล่าว

สำหรับเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยแบบมาตรฐานส่วนประมาณค่าใช้แนวทางนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า เห็นด้วยน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า เห็นด้วยน้อย

คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า เห็นด้วยปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า เห็นด้วยมาก

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า เห็นด้วยมากที่สุด

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเชิงปริมาณ

การดำเนินการสร้างแบบสอบถามเชิงปริมาณ เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลย” ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎี รวมทั้งเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลย” เพื่อรวบรวมเนื้อหาสาระจากการศึกษาค้นคว้าที่ได้มาดังกล่าว มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถาม แล้วร่างแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

2. ผู้ศึกษาได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ “การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลย” โดยแบบสอบถามเป็นคำถามประเภทคำถามปิด (Close-ended Question) และประเภทคำถามเปิด (Open - ended Question) ประกอบกัน ซึ่งผู้วิจัยได้ดัดแปลงเครื่องมือจากแบบสอบถาม ที่ได้เคยผ่านการตรวจสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในส่วนของแบบสอบถามดำเนินการ ดังนี้

1) นำแบบสอบถามเกี่ยวกับ “การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลย” ที่ได้ดังกล่าว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาตรวจสอบ แนะนำเพิ่มเติมปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษา และตัดข้อความที่สื่อความหมายที่ไม่ชัดเจนออกไป เพื่อให้ได้ข้อความที่สื่อความหมายชัดเจน เข้าใจง่ายตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยยิ่งขึ้น

2) การหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสอบถามเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลย” ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบเนื้อหา ความชัดเจนของแบบสอบถาม และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อทำการแก้ไขให้ดีขึ้น การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item – Objective Congruence : IOC) มีสูตร (สงศรี ชมภูวงศ์, 2548) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC = ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์

$$\sum R = \text{ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ}$$

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยกำหนดคะแนนสำหรับการพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อ ดังนี้

ให้ + 1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

ให้ 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

ให้ - 1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

โดยออกแบบสำรวจให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อในเครื่องมือวัดการคำนวณค่า IOC ได้เท่ากับ 0.5

3) หลังจากนั้นดำเนินการ ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดเลย” ตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4) การหาความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับ “การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลย” ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alfa Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (ยูทธ igoยววรรณ, 2535) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.05

5) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามการศึกษาเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลย” ที่ได้ทดลองใช้และปรึกษาร่วมกับคณะกรรมการผู้วิจัย เพื่อให้ได้แบบสอบถาม ที่สมบูรณ์พร้อมนำไปใช้กับประชากรศึกษา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาหลักการบริหารและโครงสร้างอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดเลย พบว่า ผู้นำทางการเมืองปกครองจะมีลักษณะของกระบวนการที่ก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนและสังคมของตนแบบอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ผู้นำหรือผู้บริหารองค์กรของรัฐได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการบริหารงาน ซึ่งสภาพปัญหาและอุปสรรคการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและจริยธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องแก้ไขโดยนำหลักสุจริต ประกอบด้วยกายสุจริต วาสุจริต และมโนสุจริต

2. ผลการศึกษาการพัฒนาารูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมือง ภายใต้โครงสร้างอำนาจผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดเลย พบว่า การพัฒนาการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของผู้นำในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย การใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นจุดแข็งในการส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรและประชาชนในเขตเทศบาล มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และศึกษาคุณธรรมทางพระพุทธศาสนาในการปฏิบัติหน้าที่ และแนวทางการเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมของผู้นำในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จะนำไปสร้างเป็นกรอบการส่งเสริมคุณธรรมแก่บุคลากรและประชาชนในพื้นที่ จะต้องมองไปที่สถาบันทางสังคมเป็นหลัก โดยการบูรณาการนำองค์ความรู้ทางขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น อันเป็นจุดแข็งของสังคมในจังหวัดเลย และการกระตุ้นเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดเลย

3. ผลการศึกษาการวิเคราะห์คุณค่าของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมือง และโครงสร้างอำนาจของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย พบว่า การแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมตามหลักคุณธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดคุณค่าและการพัฒนา ด้วยการสร้างสถาบันทางการเมืองเพื่อการสร้างมาตรฐานการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญไปที่ระบบการกลั่นกรองบุคลากรที่จะเข้ามาทำหน้าที่ทางการเมืองบริหาร อาจจะต้องมีใบประกอบวิชาชีพ เพื่อการปฏิบัติงานจะได้มีความคล่องตัวเป็นการต่อไป

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาหลักการบริหารและโครงสร้างอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดเลย พบว่า การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม จะมาในรูปของจรรยาบรรณของความเป็นนักการเมืองหรือข้าราชการที่ทำงานให้กับเทศบาลทุกระดับ พร้อมทั้งการกำหนดบทบาทของผู้นำที่จะต้องเป็นต้นแบบการประพฤติปฏิบัติคุณธรรมกับงานตามกรอบแห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 และตามระเบียบพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 และฉบับแก้ไขฉบับที่ 13 พ.ศ.2552 ให้มีการกำกับดูแลการบริหารงานของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลผู้ปฏิบัติงาน ที่จะต้องมีการสนับสนุนการปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของกิ่งดาว จินดาเทวิน เรื่อง “การศึกษาและพัฒนารูปแบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในจังหวัดอุดรดิษฐ์” พบว่า สามารถบริหารจัดการด้านหลักความคุ้มค่าได้ในระดับค่อนข้างดี เพราะการบริหารจัดการตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีอยู่ในระดับปานกลาง (กิ่งดาว จินดาเทวิน, 2552)

2. ผลการศึกษาการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมือง ภายใต้โครงสร้างอำนาจผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดเลย พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคทางการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม จะมีจุดกึ่งกลางหรือหัวใจที่สำคัญอยู่สมรรถนะ หรือศักยภาพของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เพราะอำนาจการบริหารทั้งหมดจะมีลักษณะการรวมศูนย์ทางการบริหาร ยิ่งหากผู้นำขาดวิสัยทัศน์ ขาดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณธรรม จะทำให้ประเด็นวัฒนธรรมจะไม่ให้ความตระหนักสำหรับฝ่ายบุคลากร และประชาชนก็ขาดต้นแบบและพลอยคล้อยตามไปกับผู้นำองค์กร เพราะหากเกิดการปฏิบัติที่สวนทางกับความต้องการของผู้นำ จะทำให้เกิดความขัดแย้งได้ง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของสีบวงค์ กาพวงค์ เรื่อง “ตัวแบบสมรรถนะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล” พบว่า สมรรถนะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ประกอบด้วยสมรรถนะ 5 ด้าน ได้แก่ 1) สมรรถนะการคิดเชิงยุทธศาสตร์ 2) สมรรถนะการบริหารการเปลี่ยนแปลง 3) สมรรถนะการสร้างความร่วมมือ 4) สมรรถนะการสื่อสาร และ 5) สมรรถนะการพัฒนาบุคลากร (สีบวงค์ กาพวงค์, 2554)

3. ผลการศึกษาการวิเคราะห์คุณค่าของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย พบว่า แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมด้านคุณธรรมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะนำไปเป็นหลักการ เพื่อการสนับสนุนเพื่อ

การพัฒนาองค์กร การช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาองค์กร และการกระตุ้นเพื่อการพัฒนาองค์กร ผู้วิจัยมองว่า การกำหนดนโยบายและประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาตามหลักคุณธรรม ซึ่งประกอบด้วย การประพฤติปฏิบัติตัวที่มีความเหมาะสม ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนการพูดจาที่ไพเราะ เสนาะหู ซึ่งบุคคลที่ได้ยินได้ฟังและได้สัมผัส จะมองไปที่ระบบการบริหารจัดการของภาวะผู้นำอย่างแท้จริง เพราะสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ จะเป็นสภาพปัญหาทางด้านพฤติกรรมของคนแทบทั้งสิ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดุจเดือน พันธุนาวิณ เรื่อง “การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ” พบว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ประมวลผลการวิจัยปัจจัยเป็นพื้นฐานทางจิตใจ คือ สติปัญญา การหยิ่งถือทางสังคม และสุขภาพจิต ตลอดจนสาเหตุทางด้านบ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน และสื่อที่เกี่ยวข้องกับเหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งเป็นการซึมซับโดยกระบวนการทางสังคมในการดำเนินชีวิต และการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาล (ดุจเดือน พันธุนาวิณ, 2551)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลย” มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบหลักการบริหารและโครงสร้างอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดเลย อันจะนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมือง โดยการบูรณาการนำองค์ความรู้ทางขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนคุณค่าของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลยนั้น จะต้องให้ความสำคัญไปที่ระบบการกลั่นกรองบุคลากรที่จะเข้ามาทำหน้าที่ทางการเมืองบริหาร อาจจะต้องมีใบประกอบวิชาชีพ อันจะทำให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เรื่องการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลย

1. ควรที่จะสร้างสถาบันทางการเมือง เพื่อการทำหน้าที่ในการคัดกรอง การตรวจสอบ ประเมินผล การออกใบรับรองอาชีพของนักการเมือง และข้าราชการประจำระดับผู้บริหาร รวมทั้งการฝึกฝนอบรมให้กับนักการเมือง ที่จะเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองสูงสุดอย่างน้อย 4 สัปดาห์ เพื่อให้เกิดภาวะผู้นำทางวัฒนธรรมที่ดีงาม

2. ควรกำหนดนโยบายการพัฒนา รูปแบบวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จะนำองค์ความรู้ทางประเพณีวัฒนธรรม และองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา มาเชื่อมโยงกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเอกลักษณ์ของประชาชนในความเป็นท้องถิ่น รวมทั้งพฤติกรรมทางกายทางวาจา และทางใจให้มีความสุขจิต

3. ควรกำหนดหลักสูตรทางการศึกษาในระดับท้องถิ่น โดยวิชาความเป็นพลเมืองที่ดี และวิชาศีลธรรมที่มุ่งเน้นไปที่ศูนย์เด็กเล็ก และโรงเรียนในเขตเทศบาล เพื่อการปลูกฝังค่านิยม ทศนคติ และการประพฤติตนที่ดีต่อท้องถิ่นนั้น ๆ

4. ควรสร้างวัฒนธรรมในองค์กร เพื่อให้บุคลากรเกิดความรักสามัคคี เกิดความรัก ความผูกพัน ต่อองค์กร ลดความขัดแย้งระหว่างบุคลากร ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางจิตใจซึ่งกันและกัน โดยมุ่งไปที่การเป็นต้นแบบที่ดีของผู้นำองค์กรเป็นจุดเริ่มต้น และขยายไปสู่ประชาชนและบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

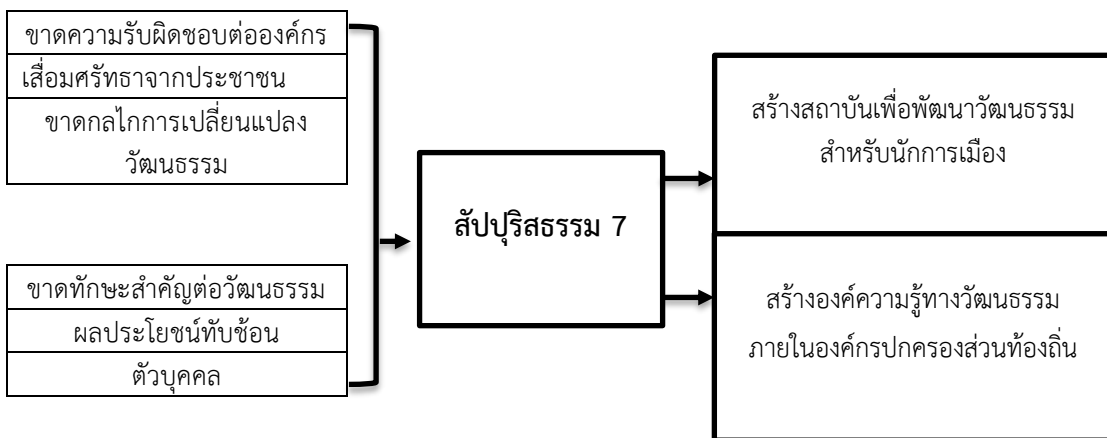
ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรนำแนวทางการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างวัฒนธรรม ไปปรับใช้ให้มีความเหมาะสมกับตนเอง เพื่อให้บุคลากรในท้องถิ่นได้ยึดถือเป็นแบบอย่างที่ดีได้ และเพื่อให้เกิดภาวะผู้นำทางโครงสร้างวัฒนธรรม ตามคุณสมบัติที่สถาบันทางการเมืองกำหนด

2. ควรเร่งสร้างความเชื่อมั่น ความมั่นใจ ศักยภาพ และภาพลักษณ์ที่ดี ในการเป็นผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่สามารถใช้ลักษณะวัฒนธรรมมาบูรณาการกับความประพฤติปฏิบัติ ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ให้ผนวกกับกิจกรรมทางเมือง โดยให้องค์กรสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการอบรมอย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรม

3. ควรนำแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมด้านการศึกษาเรียนรู้ของประชาชน ที่สามารถนำไปใช้เพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นกับบุคลากร และประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งมุ่งเน้นไปสู่กระบวนการขัดเกลาทางสังคม ตามแนวคิดของ บวร คือ บ้าน วัด และโรงเรียน

4. ควรนำแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรม ด้านการสนับสนุน การช่วยเหลือ และการกระตุ้นเพื่อกำหนดมาตรฐานทางการปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ ด้านการประพฤติปฏิบัติทางกายที่ดี ด้านวาจาที่ไพเราะ และด้านทางจิตใจที่ดีงามให้เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กร

แผนภาพที่ 1. องค์ความรู้จากการวิจัย

บุคคลซึ่งเป็นผู้บริหารงานภายใต้ผลประโยชน์ของกลุ่มพวกพ้อง จึงอยากที่จะมีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม เพราะยังขาดทักษะในการบริหารองค์กร เนื่องจากผู้นำท้องถิ่นยังขาดการพัฒนาตนเองอยู่อย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและองค์กร ส่งผลให้ขาดความเชื่อมั่นและความศรัทธาต่อประชาชน ควรพัฒนาด้วยการใช้หลัก สปฺบุริสธรรม 7 คือ เป็นผู้จักเหตุ เป็นผู้รู้จักผล เป็นผู้รู้จักตน เป็นผู้รู้จักประมาณ เป็นผู้รู้จักกาล เป็นผู้รู้จักชุมชน และเป็นผู้รู้จักบุคคลหรือสังคม เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสร้างสถาบันเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมสำหรับนักการเมือง โดยใช้หลักธรรมที่ได้กล่าวเบื้องต้นนี้เป็นหลักการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและพัฒนาตัวผู้นำให้มีคุณธรรมจริยธรรมสืบไป

เอกสารอ้างอิง

- กิ่งดาว จินดาเทวิน. (2552). การศึกษาและพัฒนารูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในจังหวัดอุดรธานี. ใน *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น*. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- ธรรมรส โชติกุญชร. (2519). *มนุษย์สัมพันธ์*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิฆเนศ.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2552). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. กรุงเทพมหานคร : บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- ดุจเดือน พันธมนาวิน. (2551). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).
- พระมหาไกรวรรณ ปุณฺณขันธ. (2552). ผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม. ใน *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2535). *พื้นฐานการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์นการพิมพ์.
- วุฒิชัย สุขนครวิท. (2545). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม : ศึกษาเฉพาะกรณี กองบังคับการตำรวจนครบาล 9. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์)*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สงศรี ชมภูวงศ์. (2548). *การออกแบบการวิจัย*. นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สำนักบริหารทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2553). *จำนวนประชากรและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง*. เรียกใช้เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2562 จาก <https://1url.ws/GHHU8>.
- สุภาพค์ จันทวานิช. (2553). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวานิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมดาเพรส.

สีบวงส์ กาหวงศ์. (2554). *ตัวแบบสมรรถนะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล*. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อุทัย หิรัญโต. (ม.ป.ป.). *สารานุกรมศัพท์ทางรัฐศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน
เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี*

THE DEVELOPMENT OF LEARNING INNOVATION AS BOARD GAME
FOR ENHANCING THE ACTIVE CITIZEN OF THE UNDERGRADUATE STUDENTS

ชนันภรณ์ อารีกุล

Chanaporn Areekul

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand.

E-mail: chanaporn@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและศึกษาผลการทดลองใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และศึกษาความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรี ที่มีต่อนวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย คือ นิสิตระดับปริญญาตรี จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เกมกระดานเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง แบบสอบถามระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และแบบสอบถามความพึงพอใจ

ผลการวิจัยพบว่า ระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในภาพรวมของนิสิตระดับปริญญาตรี ก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t=2.028$, $p=0.047$) และในภาพรวมนิสิตระดับปริญญาตรีมีความพึงพอใจต่อนวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และพึงพอใจต่อความเหมาะสมของจำนวนเวลาที่ใช้ในการเล่นเกมกระดานในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, $S.D. = 0.47$) และนิสิตมีความพึงพอใจในด้านความน่าสนใจและการดึงดูดใจให้เล่นเกมกระดานในครั้งต่อไป ในลำดับรองลงมา ($\bar{X} = 4.60$, $S.D. = 0.50$)

คำสำคัญ: เกมกระดาน, ความเป็นพลเมือง, นวัตกรรมการเรียนรู้

Abstract

The purposes of this study were to develop and study the experimental result of learning innovation, and to study satisfaction of the undergraduate students for learning innovation as board game for enhancing the active citizen. The research

*Received: 4 June 2020; Revised: 21 October 2020; Accepted: 3 December 2020

methodology for studying the experimental result of learning innovation was the quasi experimental research. The sample was 30 undergraduate students that were chosen by the purposive sampling. The instruments were board game for enhancing the active citizen, and the questionnaire for measuring the active citizen levels and satisfaction for learning innovation as board game for enhancing the active citizen.

The results were as follow: the result of the mean difference test was found that there were statistically significant differences at the .05 level ($t = 2.028$, $p = 0.047$) between before and after using the learning innovation as board game for enhancing the active citizen of undergraduate students, and the satisfaction results towards learning innovation as board game for enhancing the active citizen were found that the overview of satisfaction and the appropriateness of time playing were in highest level ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.47), and the interesting and attractiveness for playing next time were in highest level also ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.50).

Keywords: citizenship, board game, learning innovation

บทนำ

หลักการสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดยยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคอนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคอนทุกช่วงวัย และเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม และจากหลักการ/แนวคิดของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่มุ่งให้บรรลุเป้าหมายด้านคุณภาพการศึกษาในประเด็นสำคัญประการหนึ่ง คือ คนทุกช่วงวัยมีความรักสถาบันหลักของชาติและยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และทุกคนทุกช่วงวัยมีจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

เพื่อเป็นการสนองต่อนโยบายการพัฒนาคนของรัฐบาลตั้งข้างต้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ศึกษาผลการจัดการศึกษาในมิติความเป็นพลเมือง ของผู้เรียนในภาพรวมของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง สำนัคนโยบายและยุทธศาสตร์จึงมีการศึกษาความเป็นพลเมืองของผู้เรียน ในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 โดยผลการศึกษาจากนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหรือระดับปริญญาตรี พบว่า (1) ผู้เรียนมีความเป็นพลเมืองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้เรียนมีความเป็นพลเมืองทุก

ด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม และด้านความเคารพผู้อื่น อยู่ในระดับมาก และ (2) เมื่อจำแนกเป็นรายภูมิภาคพบว่า ในภาพรวม: ผู้เรียนทุกภูมิภาค มีความเป็นพลเมืองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยภูมิภาคที่มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก คือ ภาคเหนือ รองลงมาคือ ภาคตะวันตก และภาคกลาง ตามลำดับ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม: ผู้เรียนทุกภูมิภาค มีความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมอยู่ในระดับมาก โดยภูมิภาคที่มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก คือ ภาคตะวันตก รองลงมาคือ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามลำดับ และด้านความเคารพผู้อื่น: ผู้เรียนใน 5 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ มีความเป็นพลเมืองด้านความเคารพผู้อื่นอยู่ในระดับมาก และผู้เรียนในภาคตะวันออก มีความเป็นพลเมืองด้านความเคารพผู้อื่นอยู่ในระดับปานกลาง โดยภูมิภาคที่มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก คือ ภาคเหนือ รองลงมา คือ ภาคกลาง และภาคตะวันตก ตามลำดับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยดังกล่าว ได้เสนอแนะให้การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ควรเปิดโอกาสและกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่ดี โดยเน้นการได้ลงมือปฏิบัติจริงในสังคม ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เน้นการสร้าง ความตระหนักและภูมิใจว่า ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม พร้อมทั้งจะรับผิดชอบและร่วมแก้ไขปัญหาสังคม

เกมเป็นสื่อการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่ผู้เรียนให้ความสนใจ เป็นวิธีการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างสูง ผู้เรียนได้รับความสนุกสนานและเกิดการเรียนรู้จากการเล่นเกม ข้อดีของเกมคือ ความท้าทาย เปิดโอกาสให้ผู้เล่นลองผิดลองถูก และมีอำนาจตัดสินใจในการเล่น เนื้อหาของเกมเข้าถึงความต้องการสามัญของมนุษย์ มีลักษณะที่ตอบสนอง ทำทนายให้ผู้เล่นอยากเอาชนะให้สนุกสนาน ขวนติดตา โดยผู้เรียนต้องเข้าไปเล่นอยู่ในสิ่งจำลอง แล้วปล่อยให้ผู้เล่นมีโอกาสแสดงออกมา ซึ่งจะต้องเล่นตามเงื่อนไขที่กำหนด มิฉะนั้นผู้เล่นก็ไม่สามารถเล่นเกม นั้น ๆ ได้ (ทิกนา แชมมณี, 2551) การใช้เกมกระดานเพื่อการเรียนรู้ เป็นการดึงศักยภาพสำคัญของเกมออกมา เพื่อตอบโจทย์การเรียนรู้คือ ความสนุก การได้ลงมือทำหรือตัดสินใจบางอย่าง และการได้รู้สึกร่วมในเงื่อนไข ข้อจำกัด และผลลัพธ์ของการตัดสินใจนั้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนักที่จะได้รับจากการบรรยายธรรมดา แต่การเล่นเกมนเพื่อการเรียนรู้ ไม่ได้เป็นไปเพื่อความสนุกเท่านั้น แต่ยังต้องมุ่งเน้นที่จะตอบโจทย์สำคัญของการเรียนรู้ในเรื่องหรือประเด็นที่ตั้งไว้ใน 3 มิติด้วยกัน ได้แก่ 1) ความรู้ (knowledge) ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามที่คาดหวังไว้ เช่น เข้าใจทฤษฎีการร่วมมือกันทางเศรษฐศาสตร์ 2) เจตคติ (attitude) ผู้เรียนมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติในเรื่องที่เรียนรู้ผ่านเกมนั้น เช่น เข้าใจข้อจำกัดของผู้เล่นบางกลุ่มในสังคม และ 3) ความสามารถ (practices) ผู้เรียนสามารถมีทักษะ ความเข้าใจ ความชำนาญในการปฏิบัติการในประเด็นที่กำลังเรียนรู้ เช่น สามารถทำให้ผู้เล่นคนอื่นหันมาร่วมมือกันได้หรือไม่ อย่างไรก็ตาม แม้เกมเพื่อการเรียนรู้จะมีประโยชน์ดังกล่าวข้างต้น แต่จากการศึกษาค้นคว้าปรากฏมีเกมกระดานเพื่อการเรียนรู้ในจำนวนที่ค่อนข้างน้อย เกมกระดานเพื่อการเรียนรู้ที่มีนักวิชาการคนไทยคิดค้นขึ้นมาและเป็นที่รู้จักกัน ได้แก่ เกม chord heroes ซึ่งออกแบบโดย จักรกฤษณ์ เจริญสุข อาจารย์สาขาวิชาเครื่องสาย

สากลและดนตรีแซมเบอร์ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล และเกม Fruits Vegetables Colour Card Games ซึ่งออกแบบโดยอรุณเศรษฐ์ ปรีดาภรณ์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของปริญญาานิพนธ์ เรื่อง “การออกแบบบอร์ดเกมการศึกษา เรื่อง วงศ์ธรรมชาติ” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แต่ยังไม่ปรากฏมีเกมกระดานที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เพื่อให้การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีส่วนในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งให้แก่ประเทศชาติ จึงเห็นสมควรเปิดโอกาสและกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง โดยได้เล่นเกมกระดานเพื่อเรียนรู้สถานการณ์จำลองของสังคม ก่อนการลงมือปฏิบัติจริงในสังคม ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา (อรุณเศรษฐ์ ปรีดาภรณ์, 2557)

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบกึ่งทดลอง โดยใช้การพัฒนา นวัตกรรมการเรียนรู้ การทดลองใช้และศึกษาผลการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ และศึกษาความพึงพอใจ ของนิสิตระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นผู้ทดลองใช้นวัตกรรม กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ คือ นิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้ การวิจัยครั้งนี้ เน้นการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ทั้งนี้ เพื่อสร้างความตระหนักและภูมิใจให้แก่นิสิตว่า ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และพร้อมที่จะรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ตลอดจนมีเคารพต่อผู้อื่นและเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สามารถมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมไทยและสังคมโลกได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี
2. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อนวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย คือ นิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปีการศึกษา 2562 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงจากเกณฑ์ต่อไปนี้ 1) นิสิตสามารถเข้าร่วมกิจกรรมนอกเวลาเรียนได้ทั้ง 3 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง รวมเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม 6 ชั่วโมง 2) นิสิตมีความสนใจเรียนรู้เกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในสังคม และ 3) นิสิตมีประสบการณ์หรือมีความสนใจในการเล่นเกมกระดาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี 2) แบบสอบถามระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อนวัตกรรม

การเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี มีวิธีการสร้างเกมกระดาน ดังนี้

- ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเกมกระดาน หลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการออกแบบเกมกระดานเพื่อการศึกษา และสร้างเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรับผิดชอบตนเองและสังคม และ 2) เกมกระดานด้านความเคารพผู้อื่น โดยใช้แนวคิดการออกแบบเกมกระดานของ เดซรัต สุขกำเนิด ซึ่งกำหนดขั้นตอนการสร้างเกมกระดานไว้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ Discover (ค้นหาเป้าหมายการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน) Ideate (คิดไอเดียอะไรก็ได้ โดยจดไว้ก่อนและไม่ตัดทิ้ง) Prototype (ทำตัวเกมจริงขึ้น) และ Test (ให้คนลองเล่นและเก็บผลสะท้อนกลับ) (เดซรัต สุขกำเนิด, 2561)

- นำเกมกระดานไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านความเป็นพลเมืองและผู้เชี่ยวชาญด้านเกมตรวจสอบคุณภาพของเกมกระดาน และปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

- นำเกมกระดานไปทดลองใช้กับนิสิตระดับปริญญาตรี จำนวน 5 คน ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนิสิตระดับปริญญาตรีเกี่ยวกับกติกาของเกม และเพื่อวิเคราะห์หาข้อบกพร่องเพื่อนำมาแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาเกมกระดานให้ถูกต้องและเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง

- นำเกมกระดานที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนิสิตกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 30 คน

2. แบบสอบถามระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี ปรับจากแบบสอบถามความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหรือระดับปริญญาตรี) ที่พัฒนาขึ้นโดยสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ จากงานวิจัยเรื่อง การศึกษาความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) และนำแบบสอบถามระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านวิธีวิทยาการวิจัยตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม และปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นจึงนำแบบสอบถามระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี ไปใช้ทดสอบนิสิตระดับปริญญาตรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรี ที่มีต่อนวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating

Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's Scale) ซึ่งเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหา 2) ด้านกิจกรรม การเรียนการสอน 3) ด้านผู้เรียน และ 4) ด้านคุณภาพของเกมกระดาน เกณฑ์การให้คะแนน แบบสอบถาม ได้แก่ ระดับ 5 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด ระดับ 4 หมายถึง พึงพอใจมากระดับ 3 หมายถึง พึงพอใจปานกลาง ระดับ 2 หมายถึง พึงพอใจน้อย และระดับ 1 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียว วัดก่อนและหลังการทดลอง และการประเมินความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรี ที่มีต่อนวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียว วัดก่อนและหลังการทดลอง โดยมีรายละเอียด ได้แก่ ครั้งที่ 1 ปฏิมนิเทศ และทำแบบสอบถามระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี ก่อนทดลองใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง รวมจำนวนเวลา 2 ชั่วโมง ครั้งที่ 2 ทดลองใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน รวมจำนวนเวลา 2 ชั่วโมง และครั้งที่ 3 ทดลองใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน และทำแบบสอบถามระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี หลังทดลองใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง รวมจำนวนเวลา 2 ชั่วโมง

2. การประเมินความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรี ที่มีต่อนวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างประเมินความพึงพอใจที่มีต่อนวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน หลังจากทำแบบสอบถามระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี หลังทดลองใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อสรุปผลการวิจัยต่อไป

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากการทดลองใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน และประเมินความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรี ที่มีต่อนวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1. การศึกษาผลการทดลองใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี โดยเปรียบเทียบก่อนและหลังการทดลองใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ใช้สูตร t-test แบบ dependent

2. การศึกษาผลความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรี ที่มีต่อนวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ใช้การวิเคราะห์ค่าสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี พบว่า เกมกระดานเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรีที่พัฒนาขึ้นคือ เกม Unitopia ซึ่งมีอุปกรณ์ กติกาและขั้นตอนการเล่นเกม ดังนี้

1.1 อุปกรณ์ของเกม Unitopia ได้แก่ กระดานสำหรับวางแผ่นป้ายพฤติกรรมความเป็นพลเมือง (University) กระดานสำหรับเดินเก็บคะแนน (Unitopia) แผ่นป้ายพฤติกรรมความเป็นพลเมือง (Tile) หมากสำหรับเดินเก็บคะแนน (Student) หมากอาจารย์ (Lecturer) และลูกเต๋า

1.2 กติกาของเกม Unitopia เริ่มจากเนื้อหาเกม Unitopia ที่ผู้เล่นเป็นนิสิตระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัย Unitopia ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยในอุดมคติ ที่นิสิตในมหาวิทยาลัยเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งต้องการใช้ชีวิตอย่างมีแบบแผนอันสวยงาม และอยู่ในสังคมมหาวิทยาลัยอย่างสงบสุข เป้าหมายเกม Unitopia ผู้เล่นต้องสะสมคะแนนในกระดานสำหรับเดินเก็บคะแนน (Unitopia) ให้เร็วที่สุด และใครถึงเส้นชัยของ Unitopia ก่อน ผู้นั้นเป็นผู้ชนะในเกม และการเตรียมอุปกรณ์เกม Unitopia ทำตามขั้นตอนต่อไปนี้

- ผู้เล่นวางกระดานสำหรับวางแผ่นป้ายพฤติกรรมความเป็นพลเมือง (University) และแผ่นป้ายพฤติกรรมความเป็นพลเมือง (Tile) ไว้ตรงกลางผู้เล่น

- ผู้เล่นสุ่มวางแผ่นป้ายพฤติกรรมความเป็นพลเมือง (Tile) จำนวน 16 แผ่น ในกระดานสำหรับวางแผ่นป้ายพฤติกรรมความเป็นพลเมือง (University)

- ผู้เล่นวางแผ่นป้ายพฤติกรรมความเป็นพลเมือง (Tile) ที่เหลือรอบกระดานสำหรับวางแผ่นป้ายพฤติกรรมความเป็นพลเมือง (University) และสุ่มวางหมากอาจารย์ (Lecturer) หน้าแผ่นป้ายพฤติกรรมความเป็นพลเมือง (Tile) แผ่นใดแผ่นหนึ่ง

- ผู้เล่นเลือกหมากสำหรับเดินเก็บคะแนน (Student) คนละ 1 สี ซึ่งมีสีละ 2 ตัว ตัวที่หนึ่งวางไว้บนกระดานสำหรับวางแผ่นป้ายพฤติกรรมความเป็นพลเมือง (University) ที่จุดเริ่มต้น และอีกหนึ่งตัววางไว้บนกระดานสำหรับเดินเก็บคะแนน (Unitopia)

1.3 ขั้นตอนการเล่นเกม Unitopia

- ผู้เล่นทอยลูกเต๋า และเดินหมากสำหรับเดินเก็บคะแนน (Student) ในกระดานสำหรับวางแผ่นป้ายพฤติกรรมความเป็นพลเมือง (University)

- ผู้เล่นเลือกแผ่นป้ายพฤติกรรมความเป็นพลเมือง (Tile) จำนวน 1 แผ่น แผ่นแรกสุดที่ติดกับหมากสำหรับเดินเก็บคะแนน (Student) ในแถวที่เดินไปตกอยู่

- ผู้เล่นอ่านพฤติกรรมความเป็นพลเมืองบนแผ่นป้ายพฤติกรรมความเป็นพลเมือง (Tile) และให้ผู้เล่นตอบว่าข้อความที่ปรากฏเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรีด้านใด (ด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมหรือด้านความเคารพผู้อื่น)

- เมื่อผู้เล่นตอบเสร็จแล้ว ให้เปิดดูเฉลยใต้แผ่นป้าย ถ้าผู้เล่นตอบถูกต้องจะอธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมดังกล่าวว่า ตนเองปฏิบัติพฤติกรรมดังกล่าวหรือไม่ เพราะอะไร หากผู้เล่นคนอื่น ยอมรับใน

คำตอบและคำอธิบาย ผู้เล่นก็จะได้แผ่นป้ายพฤติกรรมความเป็นพลเมือง (Tile) ไปเก็บสะสมไว้บนกระดานสำหรับเดินเก็บคะแนน (Unitopia)

- เมื่อผู้เล่นสามารถวางแผ่นป้ายพฤติกรรมความเป็นพลเมือง (Tile) บนกระดานสำหรับเดินเก็บคะแนน (Unitopia) ครบและเร็วที่สุดจะเป็นผู้ชนะในเกม

- เมื่อหยิบแผ่นป้ายพฤติกรรมความเป็นพลเมือง (Tile) ออกจากกระดานแล้ว ผู้เล่นจะต้องเลื่อนแผ่นป้ายพฤติกรรมความเป็นพลเมือง (Tile) เข้าไปชิดขอบกระดานด้านที่มากสำหรับเดินเก็บคะแนน (Student) ตั้งอยู่ และหยิบแผ่นป้ายพฤติกรรมความเป็นพลเมือง (Tile) ที่ตั้งอยู่ด้านหน้ามากอาจารย์ (Lecturer) มาตั้งแทนที่ช่องว่าง

2. ผลการทดลองใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี

ผลการทดลองใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

2.1 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี ก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน พบว่า ระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในภาพรวมของนิสิตระดับปริญญาตรี ก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t=2.028$, $p=0.047$) ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี ก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน

การใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน	ระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี		t	p
	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)		
ก่อนใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน	3.93	0.31	2.028	0.047*
หลังใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน	4.12	0.40		

2.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี ก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน

2.2.1 ผลการวิเคราะห์ระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี ด้านความรับผิดชอบตนเองและสังคม พบว่า ทั้งก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน นิสิตมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.99$, $S.D = 0.39$) และ ($\bar{x} = 4.18$, $S.D = 0.45$) ตามลำดับ เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ย พบว่า ระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิต

ทั้งก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ($t=1.793$, $p=0.078$) หากพิจารณารายข้อคำถาม พบว่า มีข้อที่มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ 1) เมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติไทย ฉันจะยืนตรงเคารพธงชาติ 2) หากฉันเก็บของมีค่าได้ ฉันจะพยายามหาทางส่งคืนเจ้าของ และ 3) ฉันปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ($t=3.240$, $p=0.002$), ($t=2.536$, $p=0.014$), และ ($t=2.443$, $p=0.018$) ตามลำดับ

2.2.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี ด้านความเคารพผู้อื่น พบว่า ทั้งก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน นิสิตมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}= 3.86$, $S.D = 0.35$) และ ($\bar{x}= 4.04$, $S.D = 0.47$) ตามลำดับ เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ย พบว่า ระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตทั้งก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ($t=1.674$, $p=0.099$) หากพิจารณารายข้อคำถาม พบว่า มีข้อที่มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ฉันไม่ชอบให้ใครมาวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของฉัน ($t=2.285$, $p=0.026$)

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อนวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ตาราง 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อนวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ข้อ	ประเด็นความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อนวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน		
		\bar{X}	S.D.	การแปลความหมาย
1	เนื้อหา มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของเกม	4.30	0.65	ความพึงพอใจมากที่สุด
2	เนื้อหา มีความสอดคล้องกับระดับของผู้เล่น	4.50	0.68	ความพึงพอใจมากที่สุด
3	กติกา มีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของเกม	4.20	0.76	ความพึงพอใจมาก
4	กติกา มีความเหมาะสมกับระดับอายุของผู้เล่น	4.30	0.79	ความพึงพอใจมากที่สุด
5	ความสวยงาม/ความสอดคล้องในการใช้ภาพและสีของเกมกระดาน	4.40	0.67	ความพึงพอใจมากที่สุด
6	ความแข็งแรง/ความคงทนของอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างเกมกระดาน	4.50	0.51	ความพึงพอใจมากที่สุด
7	ความน่าสนใจและการดึงดูดใจให้เล่นเกมกระดานในครั้งต่อไป	4.60	0.50	ความพึงพอใจมากที่สุด

ข้อ	ประเด็นความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อ นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน		
		\bar{X}	S.D.	การแปล ความหมาย
8	ความสนุกสนานและความเพลิดเพลินในขณะที่เล่นเกมกระดาน	4.50	0.51	ความพึงพอใจมากที่สุด
9	ความเหมาะสมของจำนวนเวลาที่ใช้ในการเล่นเกมกระดาน	4.70	0.47	ความพึงพอใจมากที่สุด
10	ภาพรวมของความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อเกมกระดาน	4.70	0.47	ความพึงพอใจมากที่สุด

ความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อนวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ในด้านภาพรวมของความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อเกมกระดาน และความเหมาะสมของจำนวนเวลาที่ใช้ในการเล่นเกมกระดาน มีระดับความพึงพอใจระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.70$, $S.D = 0.47$) และความพึงพอใจในด้านความน่าสนใจและการดึงดูดใจให้เล่นเกมกระดานในครั้งต่อไป มีระดับความพึงพอใจมากที่สุดในลำดับรองลงมา ($\bar{x} = 4.60$, $S.D = 0.50$)

อภิปรายผล

ประเด็นแรกคือ ผลการทดลองใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี ก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน พบว่า ระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในภาพรวมของนิสิตระดับปริญญาตรี ก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t=2.028$, $p=0.047$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า ระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี หลังการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน สูงกว่าก่อนใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดที่ว่า การใช้เกมกระดานเพื่อการเรียนรู้ เป็นการดึงศักยภาพสำคัญของเกมออกมา เพื่อตอบโจทย์การเรียนรู้คือ ความสนุก การได้ลงมือทำหรือตัดสินใจบางอย่าง และการได้รู้สึกภูมิใจในเงื่อนไข ข้อจำกัด และผลลัพธ์ของการตัดสินใจนั้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ถ่วงน้ำหนักที่จะได้รับจากการบรรยายธรรมดา แต่การเล่นเพื่อการเรียนรู้ ไม่ได้เป็นไปเพื่อความสนุกเท่านั้น แต่ยังคงมุ่งเน้นที่จะตอบโจทย์สำคัญของการเรียนรู้ทั้งสามมิติ ครอบคลุมความรู้ เจตคติและความสามารถด้วย (Silverman, D., 2019) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของอรรถเศรษฐ์ ปริดากรณ์ ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การออกแบบบอร์ดเกมการศึกษาเรื่องวงสี่ธรรมชาติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (อรรถเศรษฐ์ ปริดากรณ์, 2557) และพบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องสี่ เข้าใจกระบวนการทางความคิดเรื่องวงสี่ธรรมชาติมากยิ่งขึ้น และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องวงสี่ธรรมชาติ หลังเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมการศึกษาสูงกว่าก่อนเรียน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของการออกแบบเกมกระดานเพื่อการศึกษาคือ เป้าหมายการ

เรียนรู้ของเกม และสื่อออกมาให้ชัดเจนว่าเกมต้องการสื่อให้เกิดการเรียนรู้อะไร หรืออาจเรียกว่า มุ่งที่จะเสริม K-A-P (knowledge, attitude, practice) ในเรื่องใด เช่น เกมกระดาน Unitopia นี้ ต้องการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี เป็นต้น ดังนั้น การเล่นเกมกระดานเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรีที่พัฒนาขึ้น จึงส่งผลต่อค่าเฉลี่ยระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิต (เดชรัต สุขกำเนิด, 2561)

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาเป็นรายด้าน ระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี ด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ทั้งก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน นิสิตมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, $S.D = 0.39$) และ ($\bar{X} = 4.18$, $S.D = 0.45$) ตามลำดับ เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ย พบว่า ระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตทั้งก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t=1.793$, $p=0.078$) และด้านความเคารพผู้อื่น พบว่า ทั้งก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน นิสิตมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, $S.D = 0.35$) และ ($\bar{X} = 4.04$, $S.D = 0.47$) ตามลำดับ เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ย พบว่า ระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิต ทั้งก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t=1.674$, $p=0.099$) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อีรภาพ แซ่เซี้ย ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้บอร์ดเกมประเภทวางแผนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 3 และพบว่า หลังจากการเล่นเกมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไม่ได้แตกต่างกันจากก่อนเล่นเกม และกระบวนการถอดบทเรียนมีส่วนช่วยพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ ดังนั้น การใช้เกมเพื่อพัฒนาทักษะที่มีความใกล้เคียงกันมาก และต้องการทดสอบความแตกต่าง จึงจำเป็นต้องใช้ร่วมกับกระบวนการอื่นร่วมด้วย ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการเตรียมการสร้างพลเมืองที่เข้มแข็งนั้น ควรเริ่มตั้งแต่ในวัยเด็กอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถใช้ชีวิตอยู่ภายใต้ระบบกลไกสถาบันสังคมและการเมืองอย่างราบรื่น มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมและความเคารพผู้อื่น ผ่านการปลูกฝังให้ความรู้ ค่านิยม ทักษะคิด ผ่านการฝึกฝนกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้กรอบกำหนดของระบบการปกครองของสังคม (อีรภาพ แซ่เซี้ย, 2560) ดังนั้น การใช้เกมกระดานเป็นสื่อทางการศึกษาเพียงไม่กี่ครั้ง จึงยังไม่สามารถเห็นความแตกต่างระหว่างแต่ละด้านได้อย่างชัดเจน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2556)

ประเด็นที่สองคือ ผลการศึกษาความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อนวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง พบว่า ความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อนวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในด้านภาพรวมของความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อเกมกระดาน และความเหมาะสมของจำนวนเวลาที่ใช้ในการเล่นเกมกระดาน มีระดับความพึงพอใจระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.70$, $S.D = 0.47$) และความพึงพอใจในด้านความน่าสนใจ และการดึงดูดใจให้เล่นเกมกระดานในครั้งต่อไป มีระดับความพึงพอใจมากที่สุดในระดับรองลงมา ($\bar{X} = 4.60$, $S.D = 0.50$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า ความพึง

พอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดที่ว่า การตอบโจทยการเรียนรู้ของเกมกระดานคือ ความสนุก การได้ลงมือทำหรือตัดสินใจบางอย่าง และการได้รู้สึกภูมิใจในเงื่อนไข ข้อจำกัด และผลลัพธ์ของการตัดสินใจนั้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนักที่จะได้รับจากการบรรยายเนื้อหา ความสนุก และพึงพอใจในการเล่นเกมนั้น จึงเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้โดยการใช้เกมกระดาน ทั้งนี้ ความสนุกมีหลายแบบหลายแนว บางคนสนุกเวลาได้แก๊งเพื่อน บางคนสนุกกับการลุ้นว่าโชคชะตาจะเข้าข้างหรือไม่ และบางคนก็สนุกกับการได้ลุ้นว่า กลยุทธ์ที่วางไว้ตอนต้นเกมจะผลิตดอกออกผลหรือเปล่า (สฤณี อาชวานันทกุล, 2559) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วราภรณ์ ลิ้มเปรมวัฒนา และกันตภณ ธรรมวัฒนา ซึ่งศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเล่นเกมกระดานและองค์ประกอบของปัจจัยทางด้านผลกระทบจากการเล่นเกมของวัยรุ่น ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การเล่นเกมกระดานมีเหตุผลหลักคือ เล่นเพื่อความบันเทิง ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และผ่อนคลายความตึงเครียด นอกจากนี้ เกมกระดานยังส่งผลด้านบวกต่อการศึกษาและสติปัญญา ช่วยฝึกสมอง ทำให้มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น ช่วยให้คิดตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้ดีขึ้น และช่วยให้มีสมาธิในการเรียนมากขึ้นด้วย ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการสอบถามความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรี ที่มีต่อวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ในด้านภาพรวม นิสิตน่าจะแปลความหมายของข้อความโดยมุ่งไปที่ความสนุกสนานของเกมกระดาน และความพึงพอใจเมื่อได้เล่นเกมกระดาน มากกว่าความพึงพอใจที่ได้รับความรู้จากการเล่นเกมกระดาน (วราภรณ์ ลิ้มเปรมวัฒนา และ กันตภณ ธรรมวัฒนา, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี พบว่า เกมกระดานเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรีที่พัฒนาขึ้นคือ เกม Unitopia และจากการทดลองใช้ในวัตกรรมการเรียนรู้แบบพลเมืองที่เข้มแข็งในภาพรวมของนิสิตระดับปริญญาตรี ก่อนและหลังการใช้วัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t=2.028$, $p=0.047$) และในภาพรวมนิสิตระดับปริญญาตรี มีความพึงพอใจต่อวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และพึงพอใจต่อความเหมาะสมของจำนวนเวลาที่ใช้ในการเล่นเกมกระดานในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, $S.D. = 0.47$) และนิสิตมีความพึงพอใจในด้านความน่าสนใจและการดึงดูดใจให้เล่นเกมกระดานในครั้งต่อไปในลำดับรองลงมา ($\bar{X} = 4.60$, $S.D. = 0.50$)

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี สามารถนำมาใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ได้ เช่น เด็กและเยาวชน ตลอดจนกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่วัยทำงานในบริบทของการทำงานที่แตกต่างกัน

2. การวิจัยและพัฒนาเกมกระดานเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ ที่คิดค้นและพัฒนาโดยนักวิชาการ ครูอาจารย์ของไทย ยังมีค่อนข้างน้อย ในการทำวิจัยครั้งต่อไป นักวิชาการ ครูอาจารย์หรือผู้ที่สนใจ สามารถศึกษา คิดค้นและพัฒนาเกมกระดานเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ในเนื้อหาอื่นที่น่าสนใจ เพื่อจะได้ มีเกมกระดานเพื่อเป็นสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถเลือกใช้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและบริบทได้ หลากหลายมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิต ระดับปริญญาตรี ที่เป็นผลจากการวิจัย บุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรที่มีพันธกิจในการเสริมสร้างความ เข้มแข็งของพลเมือง เช่น สถาบันพระปกเกล้า สถาบันการศึกษาทุกระดับ สามารถนำไปใช้ในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัยต่อยอดองค์ความรู้หรือวิจัยและพัฒนานวัตกรรม เพื่อเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของพลเมือง ได้

2. บุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรที่มีพันธกิจเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ พลเมืองในระดับนโยบาย สามารถนำไปใช้ในการเป็นพื้นฐานของการวิเคราะห์และพัฒนานโยบาย เกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพลเมือง และพัฒนาความเป็นพลเมืองในยุค Thailand 4.0 และยุค Digital Disruption ได้

3. บุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู และบุคคลทั่วไปที่สนใจ สามารถ นำเกมกระดานไปใช้ในการจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของพลเมือง สำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ให้เป็นคนที่มีความสมบูรณ์ มีทักษะชีวิต และพร้อมจะเป็นพลเมืองที่สร้างชุมชนและสังคมให้เกิดความเข้มแข็ง บนพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). การศึกษาความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ. ใน *รายงานการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวง ศึกษาธิการ.
- เดชรัด สุขกำเนิด. (2561). *เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง “พัฒนาคนด้วยกลเกม”*. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. (2551). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดระบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธราการพิมพ์.
- ธีรภาพ แซ่เซี่ยง. (2560). การใช้บอร์ดเกมประเภทวางแผนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ในโรงเรียนขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาชั้น พื้นฐาน จังหวัดปทุมธานี. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*. สาขาวิชาวิทยาการการเรียนรู้ และนวัตกรรมการศึกษา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- วราภรณ์ ลิ้มเปรมวัฒนา และ กันตภณ ธรรมวัฒนา. (2560). พฤติกรรมการเล่นเกมกระดานและองค์ประกอบของปัจจัยทางด้านผลกระทบจากการเล่นเกมของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยสังคม*, 40(2), 107-132.
- สฤณี อาชวานันทกุล. (2559). *จักรวาลกระดานเดียว*. กรุงเทพมหานคร : แชลมอน.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2556). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง: บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย.
- อรรถเศรษฐ์ ปรีดากรณ์. (2557). การออกแบบบอร์ดเกมการศึกษาเรื่องวงสี่ธรรมชาตินักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Silverman, D. (2019). *How to learn board game design and development*. Retrieved 12 April 2019 from <http://gamedevelopment.tutsplus.com/articles/how-to-learn-board-gamedesign-and-development--gamedev-11607>.

ปัญหากฎหมายการเปิดเสรีกัญชาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับ ญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา*

LAW PROBLEMS OF CANNABIS LIBERALIZATION OF THAILAND COMPARE WITH JAPAN UNITED KINGDOM AND THE UNITED STATES

ศิวัช นุกุลกิจ

Siwat Nukulkiij

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University, Thailand.

E-mail: siwat@ptu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหากฎหมายการเปิดเสรีกัญชาของประเทศไทย โดยพิจารณาจากปัญหา (1) การเปิดเสรีกัญชาในการนันทนาการ (2) ผลกระทบจากการเปิดเสรีกัญชา (3) มาตรการทางกฎหมายในการเปิดเสรีกัญชา โดยจะทำการศึกษาเปรียบเทียบกับของญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาจากเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า (1) การเปิดเสรีกัญชาในการนันทนาการเกิดจากผู้เสพมีปัญหส่วนตัว ครอบครัว เศรษฐกิจ การว่างงาน หนี้สินมาก เมื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ได้ ก็ไปเสพกัญชาผ่อนคลาย ลดความวิตกกังวล รู้สึกสนุกสนาน เคลิบเคลิ้มมีความสุข จึงทำให้ประชาชนบางส่วนต้องการให้มีการเปิดเสรีกัญชาในการนันทนาการ (2) ผลกระทบจากการเปิดเสรีกัญชา จะมีผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง ผู้เสพจะก่อให้เกิดความผิดปกติทางร่างกายและจิตใจ ในญี่ปุ่นและสหราชอาณาจักร ไม่อนุญาตให้เปิดเสรีกัญชาในการนันทนาการ (3) มาตรการทางกฎหมายในการเปิดเสรีกัญชาในประเทศไทย ญี่ปุ่น และสหราชอาณาจักร ไม่อนุญาตให้มีการเปิดเสรีกัญชาในด้านนันทนาการ เนื่องจากเกรงว่าจะมีผลกระทบในสังคม แต่อนุญาตให้เปิดเสรีกัญชาทางการแพทย์ หรืองานวิจัย เป็นต้น ส่วนในสหรัฐอเมริกา รัฐบาลกลางจะอนุญาตให้เปิดเสรีกัญชา เพื่อใช้ในทางการแพทย์ การศึกษา วิจัย เพื่อประโยชน์ของทางราชการ ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด แต่มีบางรัฐฝ่าฝืนกฎหมายของรัฐบาลกลาง โดยเปิดเสรีกัญชาในการนันทนาการได้

คำสำคัญ: กฎหมาย, เสรีกัญชา, เปรียบเทียบ

Abstract

This objective of this research was to study law problems of Cannabis liberalization of Thailand that considered from problems as follows: (1) Cannabis liberalization in recreation (2)

*Received: 22 October 2020; Revised: 13 November 2020; Accepted: 3 December 2020

affecting Cannabis liberalization (3) legal measures on Cannabis liberalization which the study will be compared with that of Japan, United Kingdom and the United States. This qualitative research was studied all documents.

The research result revealed that (1) problems of Cannabis liberalization in recreation caused by the substance abuse, personal problems, family, economy, unemployment, debt, when many of these problems could not be solved, they turned to using Cannabis to relax, reduce anxiety, feel fun , enchanting with pleasure, therefore causing some people want to liberalize cannabis for recreation.(2) affecting Cannabis liberalization, this will result in a growing number of cannabis addicts with a broad impact on society. The drug user causes heart disorders, brain, psychotic symptoms followed, more drug abuse, the more severe symptoms in Japan and the UK, cannabis liberalization will be not allowed to be freed in recreation. (3) legal measures on Cannabis liberalization in Thailand, Japan and the United Kingdom, all three countries did not allow the Cannabis liberalization for recreation. Due to that it will have an impact on society, but allowed the medical cannabis liberalization or research, etc. In America, the federal government was allowed Cannabis liberalization for medical, education, research for the benefit of the government in the prevention and suppression of offenses. However, some states violate federal laws by Cannabis liberalizing for recreation as well.

Keywords: law, cannabis liberalization, compare

บทนำ

ยาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญของหลายประเทศ การแก้ไขปัญหายาเสพติดในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาส่วนใหญ่มีแนวคิดจัดการกับปัญหายาเสพติดโดยมุ่งเน้นการปราบปรามเป็นหลัก เนื่องจากเห็นว่า ยาเสพติดเป็นภัยต่อสังคมอย่างร้ายแรง จึงควรมีมาตรการปราบปรามและลงโทษที่เด็ดขาดและรุนแรง โดยหวังว่า มาตรการเช่นนั้นจะช่วยยับยั้งการแพร่ระบาดของยาเสพติดได้ ประเทศไทยในฐานะประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ และภาคีสมาชิกอนุสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด จึงรับเอาแนวคิดในการปราบปรามยาเสพติดนี้เช่นกัน ดังจะเห็นได้จากนโยบายของรัฐบาลในการจัดการปัญหายาเสพติดในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ที่มุ่งเน้นการปราบปรามเป็นหลัก ซึ่งสะท้อนผ่านกลไกทางกฎหมาย โดยการกำหนดให้การกระทำที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นความผิดอาญา และมีบทลงโทษรุนแรง แม้กระทั่งความผิดฐานเสพยาเสพติดกฎหมาย ได้กำหนดความผิดและกำหนดโทษอาญาไว้ รวมไปถึงมาตรการตรวจยึดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (รุ่งศักดิ์ วงศ์กระสัน, 2560)

จากปัญหายาเสพติดซึ่งแพร่ระบาดอยู่ในปัจจุบัน องค์การสหประชาชาติจึงได้มีอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961 และพิธีสารแก้ไข ค.ศ. 1972 อนุสัญญาว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1971 และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออก

ฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 มุ่งเน้นที่จะให้ประเทศภาคีบัญญัติกฎหมายภายในประเทศ ซึ่งจากอนุสัญญาดังกล่าว ประเทศไทยซึ่งเป็นภาคีสมาชิกได้ออกพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มีบทบัญญัติป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ เอาไว้ในมาตรา 7 แบ่งยาเสพติดให้โทษออกเป็น 5 ประเภท คือ ประเภท 1 ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีน (Heroin) ประเภท 2 ยาเสพติดให้โทษทั่วไป เช่น มอร์ฟีน (Morphine) โคคาอีน (Cocaine) โคเดอีน (Codeine) ผื่นยา (Medicinal Opium) ประเภท 3 ยาเสพติดให้โทษที่มีลักษณะเป็นตำรับยา และมียาเสพติดให้โทษในประเภท 2 ผสมอยู่ด้วย ประเภท 4 สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท 1 หรือประเภท 2 เช่น อาเซติกแอนไฮไดรด์ (Acetic Anhydride) อาเซทิลคลอไรด์ (Acetyl Chloride) และ ประเภท 5 ยาเสพติดให้โทษที่มีได้เข้าอยู่ในประเภท 1 ถึง 4 เช่น กัญชา พืชกระท่อม และมีบทกำหนดโทษไว้ทุกประเภท (ฉัตรสุมน พุทธิภิญโญ, 2559)

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ได้ศึกษาวิเคราะห์ผลดี ผลเสีย และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการนำกัญชาไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ ซึ่งศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ (ศอ.ปส.) ได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับพืชเสพติด โดยเห็นว่า ควรกำหนดให้กัญชาเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 5 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ต่อไป โดยไม่อนุญาตให้มีการใช้ในเชิงนันทนาการ แต่อนุญาตให้ทำการศึกษาวิจัยเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ได้อย่างสะดวกยิ่งขึ้น ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขได้ออกกฎกระทรวง เรื่องการขออนุญาตและการอนุญาตผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 4 หรือ ในประเภท 5 พ.ศ. 2559 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 6 ม.ค. 2560 กำหนดให้ผู้ที่มีความประสงค์ปลูก จำหน่าย นำเข้าส่งออก หรือมีกัญชาไว้ในครอบครอง เพื่อการศึกษาวิจัย หรือเพื่อประโยชน์ในทางการแพทย์ ต้องยื่นคำขอพร้อมด้วยเหตุผลความจำเป็น จำนวนหรือปริมาณ และหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) เพื่อเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขพิจารณา (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.), 2563)

ต่อมามีพรรคการเมืองร่วมรัฐบาล มีนโยบายเสรีกัญชา ภายใต้คอนเซปต์ “พืชแก้จน พืชเศรษฐกิจชนิดใหม่ กัญชาเสรี” ซึ่งจากนโยบายดังกล่าว ทำให้ประชาชนเกิดความสนใจที่จะทำการปลูกกัญชา เพื่อเป็นการแนวทางในการเพิ่มรายได้ แต่มีนักวิชาการมองว่าสิ่งที่ป็นนโยบายของพรรคการเมืองดังกล่าว เป็นปลายทางของระบบประเทศที่อนุญาตให้ปลูกกัญชาได้ เพราะหากไปดูอย่างประเทศแคนาดา ที่อนุญาตให้เสพกัญชาเพื่อการสันทนาการได้นั้น รัฐบาลของแคนาดามองแล้วว่าประเทศแคนาดาไม่มีปัญหาเรื่องการติดยาแต่อย่างใด จึงอนุญาตทั้งในส่วนของการวิจัยและในส่วนของการสันทนาการ ในสหรัฐอเมริกา การบังคับใช้ในเรื่องกัญชาเองก็มีความแตกต่างกันไปในแต่ละรัฐ โดยบางรัฐไม่อนุญาตให้ใช้นันทนาการ แต่อนุญาตในการแพทย์ ต่อมาประเทศไทยได้ออกพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2562 กำหนดให้เปิดเสรีกัญชา จึงเกิดกระแสขึ้นอย่างมากในการที่คนไทยจะปลูกกัญชา โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรที่มุ่งจะให้ป็นพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ ซึ่งการเปิดเสรีกัญชาดังกล่าว เป็นการอนุญาตให้นำกัญชามาใช้ทางการแพทย์เท่านั้น ยังไม่อนุญาตให้ใช้เพื่อการสันทนาการหรือการอื่น ๆ (วิชา มหาคุณ, 2563)

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การเปิดเสรีกัญชาซึ่งมีพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลได้เสนอให้กัญชาเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมาย เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ แต่ก็มีเสียงคัดค้านว่าการเปิดเสรีกัญชา จะสร้างผลกระทบในด้านสังคม เพราะสังคมไทยขาดภูมิคุ้มกันในด้านการคิด หากเปิดเสรีกัญชาก็จะทำให้ปัญหาเยาวชนไทย จากที่มีการเสพกัญชากันอย่างแพร่หลายยิ่งมากขึ้นไปอีก และกัญชาเป็นพืชที่มีสารออกฤทธิ์ที่มีผลต่อร่างกายและสมอง ถ้าเสพเข้าไปจะทำให้ผู้เสพมีอาการคล้ายกับติดยาเสพติดประเภทอื่น ๆ สำหรับประเทศไทยจัดให้กัญชาเป็นยาเสพติดประเภทที่ 5 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ห้ามบุคคลทั่วไปที่ไม่ได้รับอนุญาตจะผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง ถือว่าเป็นความผิด แต่อีกนัยหนึ่ง ก็สร้างความสูญเสียโอกาสทางการพัฒนาด้านการแพทย์ ยารักษาโรค ทำให้ไทยยังขาดดุลการค้า และพึ่งพาการนำเข้ายาจากต่างประเทศ แต่ในชนบทบางพื้นที่ หมอชาวบ้านยังคงมีการใช้กัญชาในการรักษาคนไข้ตามภูมิปัญญาดั้งเดิม จึงควรทำการศึกษาร่วมเทียบการเปิดเสรีกัญชาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลของแต่ละภูมิภาคแล้วนำผลดีมาใช้กับประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการเปิดเสรีกัญชาในการนันทนาการ ของประเทศไทย เปรียบเทียบกับญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา
2. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเปิดเสรีกัญชาของประเทศไทย เปรียบเทียบกับญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา เกี่ยวกับการเปิดเสรีกัญชาของประเทศไทย
3. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายในการเปิดเสรีกัญชาของประเทศไทย เปรียบเทียบกับของญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา

สมมุติฐานของการวิจัย

การเปิดเสรีกัญชาของประเทศไทย เป็นปัญหาสำคัญ ซึ่งมีทั้งผู้สนับสนุนและผู้คัดค้าน ผู้สนับสนุนให้ความเห็นว่า การเปิดเสรีทำให้รัฐสามารถควบคุมได้มากขึ้น ลดการซื้อขายกัญชาในตลาดมืด ประหยัดงบประมาณของรัฐในการลงโทษหรือจับกุมผู้ใช้กัญชา การลงโทษที่รุนแรงก็ไม่ได้เป็นการป้องกันไม่ให้ผู้เสพหน้าใหม่เข้าถึงกัญชาได้ เปิดโอกาสมีการกระตุ้นเศรษฐกิจ รัฐสามารถเก็บภาษีได้มากขึ้น ขณะที่ผู้ไม่สนับสนุนให้เหตุผลว่า การเปิดเสรีแม้กระทั่งการอนุญาตให้ผู้ป่วยปลูกกัญชาไว้ที่บ้านในปริมาณที่กำหนด ยิ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎหมาย เพิ่มความเสี่ยงในทางสาธารณสุขและสังคมวงกว้าง ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ควรทำการศึกษาวเคราะห์เปรียบเทียบกับญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา แล้วนำผลดีมาใช้กับประเทศไทย

วิธีวิจัยดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) แนวคิด ทฤษฎี ตัวยกกฎหมาย พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ แนวคำพิพากษาของศาลฎีกา ผลงานวิจัย หนังสือ วารสาร บทความทางวิชาการ ผลงานทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีกัญชาของประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

เป็นการวิจัยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีกัญชาของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วย พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 โดยศึกษาเปรียบเทียบกับของญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา

ผลการวิจัย

จากการที่ได้ทำการวิเคราะห์ปัญหากฎหมายการเปิดเสรีกัญชาของประเทศไทย เปรียบเทียบญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา ซึ่งบางประเทศจะมีกฎหมายควบคุมการเปิดเสรีกัญชา เพื่อประโยชน์ในทางการแพทย์ หรืองานวิจัย ไม่นอญูตให้ใช้ในการนันทนาการ ในขณะเดียวกัน บางประเทศมีการอนุญาตให้การเปิดเสรีกัญชาได้ทุกประเภท สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

(1) ปัญหาการเปิดเสรีกัญชาในการนันทนาการ

ปัจจุบันในประเทศต่าง ๆ มีการเปิดเสรีกัญชาในการนันทนาการ และในทางการแพทย์หรือการวิจัย ในส่วนปัญหามูลการเปิดเสรีกัญชาในการนันทนาการ เกิดจากตัวบุคคลผู้เสพยาอยากลอง ชอบลอง หรือเพื่อนที่ขอใช้กัญชาด้วยกัน บางรายมีความคึกคะนองอวดเก่ง แสดงความกล้าของตนในกลุ่มเพื่อน โดยการแสดงการใช้สิ่งเสพติดด้วยความสนุกสนาน ตื่นเต้นและให้เพื่อนผู้ยอมรับว่า ตนเองเก่ง โดยมีได้คำนึงถึงผลเสีย หายหรืออันตรายที่จะเกิดขึ้นในภายหลัง ผู้เสพกัญชาบางรายอยู่ในสภาพที่มีปัญหาการว่างงาน หนี้สินมาก เมื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ได้ ก็หันไปใช้สิ่งเสพกัญชาผ่อนคลายความรู้สึกในความทุกข์ยากต่าง ๆ เหล่านี้ หรืออาจจะกลุ้มใจที่เป็นหนี้คนอื่น ก็ไปเสพกัญชาให้เกิดการผ่อนคลาย ลดความวิตกกังวล รู้สึกสนุกสนาน เคลิบเคลิ้มมีความสุข จะได้ลืมเรื่องทุกข์ยากทั้งหลาย เนื่องจากฤทธิ์ของกัญชาที่ทำให้ผู้เสพได้รับความเพลิดเพลิน แต่หลังจากการเสพกัญชาแล้วจะเกิดผลกระทบตามมา ในประเทศไทยยังไม่อนุญาตให้ใช้กัญชาในการนันทนาการ แต่ในสหรัฐอเมริกาบางรัฐ สามารถใช้กัญชาในการนันทนาการได้ไม่ผิดกฎหมายของรัฐนั้น ๆ (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 9, 2563)

(2) ปัญหาผลกระทบจากการเปิดเสรีกัญชา

การเปิดเสรีกัญชาโดยทั่วไปจะทำให้มีจำนวนผู้เสพกัญชามากขึ้น และถ้าหากมีผู้เสพกัญชามากขึ้น จะมีผลกระทบต่อสังคมในวงกว้างทั้งผู้เสพและผู้อื่น รวมทั้งประเทศชาติ เนื่องจากในกัญชาจะมีฤทธิ์กระตุ้นประสาท โทษของการเสพกัญชาเป็นระยะเวลานาน จะก่อให้เกิดความผิดปกติของหัวใจ ทำให้เกิดภาวะหัวใจล้มเหลว มีความผิดปกติทางสมอง ก่อให้เกิดอาการทางจิตประสาทตามมา ยิ่งเสพมากอาการก็จะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้เกิดโรคต่างมากมาย ครอบครัวใดมีผู้เสพกัญชา มักจะสร้างความเดือดร้อนในทุกด้าน เกิดความแตกแยก สมาชิกภายในครอบครัวได้รับความเดือดร้อนในการดำรงชีวิต ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ฐานะทางสังคมของผู้ติดกัญชาข่มเป็นที่ยังเกียจของสังคม ทำให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ เนื่องจากถ้าหากประชากรของประเทศมีผู้เสพติดกัญชาจำนวนมากขึ้น ประเทศชาติจะขาดความก้าวหน้า ขาดความมั่นคง คุณภาพของประชากรลดน้อยลงไป ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ กระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังนั้น ผลกระทบจากการเปิดเสรีกัญชาในด้านนี้หนักหนา การจะทำให้เกิดปัญหาหลายประการซึ่งอาจเกิดผลกระทบต่อสังคมโดยทั่วไป ซึ่งในญี่ปุ่นและสหราชอาณาจักร จะไม่อนุญาตให้เปิดเสรีกัญชาในการหนักหนา การ (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 9, 2563)

(3) ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการเปิดเสรีกัญชา

ในญี่ปุ่นมีกฎหมายควบคุมยาเสพติดวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ซึ่งสารเสพติดภายใต้กฎหมายนี้ได้แก่ สารเสพติด ผีน เฮโรอีน มอร์ฟิน สารวัตถุออกฤทธิ์ วัตถุติดที่มีสารเสพติด พิษเสพติด จุดประสงค์หลักของกฎหมายยาเสพติดในญี่ปุ่น คือ การควบคุมการนำเข้า ส่งออก การผลิต ยาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ครอบงำ นำเข้า หรือส่งออกกัญชาเป็นสิ่งผิดกฎหมาย (ฉัตรสุมน พดุมิภิญโญ, 2559)

ในสหราชอาณาจักร ห้ามนำเข้า และส่งออกยาเสพติดโดยไม่ได้รับอนุญาต ห้ามการผลิตหรือการจัดส่งที่ขัดต่อกฎหมายยาเสพติด กฎหมายบัญญัติให้กัญชาเป็นยาเสพติดในบัญชี ข ห้ามมิให้ใช้ด้านหนักหนา การห้ามการปลูก การผลิต การมีไว้ในครอบครอง หรือจัดส่งกัญชาไปให้ผู้อื่น ผู้โดยยอมให้ใช้สถานที่เพื่อการปลูก การปรุง การจัดส่งหรือสูบ มีความผิด เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจใช้ดุลยพินิจตักเตือนผู้เสพ การปลูกกัญชาเพื่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนายาที่ใช้กัญชาเป็นฐาน การวิจัยทางคลินิกขออนุญาตทำได้ แต่การใช้กัญชาเป็นยารักษาโรค กฎหมายยังไม่อนุญาต (ฉัตรสุมน พดุมิภิญโญ, 2559)

ในสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายควบคุมยาเสพติดของรัฐบาลกลางควบคุมการผลิต นำเข้า ครอบครอง การใช้ และการกระจายตัวของสารบางชนิด ในสหรัฐอเมริกาหลายรัฐไม่ยึดหลักกฎหมายของรัฐบาลกลาง โดยกำหนดให้กัญชาใช้เพื่อความบันเทิงได้ด้วย จึงไม่มีการลงโทษผู้เสพกัญชา บางรัฐ กฎหมายอนุญาตให้มีการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ การวิจัยเพื่อการรักษาทางการแพทย์ ถึงแม้จะมีข้อห้ามของรัฐบาลกลางก็ตาม มีการอนุญาตให้ทำการรักษาด้วยกัญชา แต่ไม่ได้ให้ความคุ้มครองจากการถูกจับกุมใด ๆ และยอมรับว่า กัญชาคือสิ่งที่ใช้เพื่อความบันเทิง ได้แก่ รัฐอลาสก้า แคลิฟอร์เนีย รัฐโคโลราโด รัฐฮาวาย รัฐเนบราสก้า รัฐเนวาดา รัฐโอเรกอน และเมืองวอชิงตัน (ฉัตรสุมน พดุมิภิญโญ, 2559)

อภิปรายผล

จากมูลเหตุในการเปิดเสรีกัญชา จะมีสิ่งจูงใจสองประการด้วยกันคือ เปิดเสรีในการสันตนาการ และ เปิดเสรีในทางการแพทย์ และการวิจัย ฯลฯ ซึ่งสังคมไทยส่วนมากแล้ว จะมุ่งไปที่การเปิดเสรีในด้านสันตนาการ เพื่อความสุข สนุกสนาน แต่อาจส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างกว้าง ทั้งนี้ องค์การสหประชาชาติได้ คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่สังคมส่วนรวม จึงยังคงกำหนดให้กัญชาเป็นยาเสพติด และขอความร่วมมือ ให้ประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกต่อต้านยาเสพติด กำหนดกฎหมายป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในประเทศ ตนเอง

(1) การเปิดเสรีกัญชาในการนันทนาการ

เนื่องจากกัญชาเป็นยาเสพติดให้โทษที่ออกฤทธิ์หลายอย่างต่อระบบประสาทส่วนกลางคือ ทั้ง กระตุ้นกดและหลอนประสาท สารออกฤทธิ์ที่อยู่ในกัญชามีหลายชนิด แต่สารที่ออกฤทธิ์ต่อสมองและทำให้ ร่างกาย อารมณ์และจิตใจเปลี่ยนแปลงไปคือ เตตราไฮโดรแคนนาบินอล จะออกฤทธิ์กระตุ้นประสาท ผู้ที่ใช้ กัญชาในการนันทนาการ จะมีความรู้สึกว่าได้เสพกัญชาเข้าสู่ร่างกายแล้ว ส่งผลให้รู้สึกโล่ง คลายกังวล ลด ความเศร้าโศกเสียใจลงได้ รู้สึกเคลิ้ม ล่องลอย หายเครียด จึงมีการเริ่มใช้กัญชากันติดต่อกันมา ซึ่งการใช้ กัญชาในการนันทนาการ มีสาเหตุหลายประการด้วยกัน เช่น ตัวบุคคลผู้เสพอยากลอง ชอบลองเพื่อเข้าไป ในสังคม หรือหมู่เพื่อนฝูงที่ชอบใช้ยาด้วยกัน ในการทดลองใช้บ่อยเข้าจนในที่สุดก็ติดสิ่งเสพติด หรืออาจเกิด จากสภาพแวดล้อม ได้รับยาจากเพื่อน ใช้ยาที่บ้านเพื่อน เพื่อนจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการชักนำผู้หนึ่งผู้ใดไป ใช้ยาเสพติด บางรายมีความคึกคะนองอดทนแสดงความกล้าของตนในกลุ่มเพื่อน โดยการแสดงการใช้สิ่ง เสพติดด้วยความสนุกสนาน ตื่นเต้นและให้เพื่อนฝูงยอมรับว่า ตนเองเก่ง โดยมีได้คำนึงถึงผลเสียหรือ อันตรายที่จะเกิดขึ้นในภายหลัง (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 9, 2563)

มูลเหตุของการใช้กัญชาในการนันทนาการนั้น จะมีจุดเริ่มต้นมาจากสาเหตุจากการเสพกัญชา ซึ่ง อาจเกิดจากตัวบุคคลผู้เสพเอง สภาพแวดล้อมของผู้เสพยาเสพติด สภาพสังคมที่เป็นสื่อชักนำให้ใช้ยาเสพติด ผู้เสพยาสามารถหายได้ง่าย สภาพแวดล้อมที่มีความกดดันต่อจิตใจ การขาดการชักจูงไปในทางที่ดี และอยู่ใน สภาพสังคมที่พัวพันยาเสพติด ผู้เสพยาตั้งกล่าวจึงแสวงหาแนวทางในการเปิดเสรีในด้านนันทนาการ เนื่องจากฤทธิ์ของกัญชาที่ทำให้เกิดการผ่อนคลาย ลดความวิตกกังวล รู้สึกสนุกสนาน เคลิบเคลิ้มมีความสุข จึงทำให้มีผู้รู้เท่าไม่ถึงการณ์และเสพติดกัญชาเป็นจำนวนมากอย่างไม่น่าเชื่อ โดยจะมีจำนวนเป็นรองก็แต่ กลุ่มคนที่ติดสุรา กาแฟและบุหรี่เท่านั้น ถ้าหากเปิดเสรีกัญชาจะได้เข้าถึงได้ง่ายและไม่ผิดกฎหมาย แต่ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2562 มีบทบัญญัติให้กัญชา กระทั่งม เป็นยาเสพติด ประเภทที่ 5 (มาตรา 7 (5)) ห้ามผลิต นำเข้า หรือส่งออก (มาตรา 26/2) ห้ามจำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครอง (มาตรา 26/3) ห้ามเสพยาเสพติดประเภทที่ 5 (มาตรา 93 วรรคสอง) ถ้าฝ่าฝืนก็จะถูกลงโทษ ซึ่งหมายความว่า กฎหมายยังไม่เปิดเสรีกัญชาในด้านนันทนาการ (พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7), 2562)

(2) การเปิดเสรีกัญชาในทางการแพทย์

กระทรวงสาธารณสุขได้ออกกฎกระทรวง เรื่องการขออนุญาต และการอนุญาตผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 4 หรือ ในประเภท 5 พ.ศ. 2559 กำหนดให้มี

การขออนุญาตผลิต นำเข้า หรือส่งออก ซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 เฉพาะกัญชา เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ดังต่อไปนี้ (1) เพื่อการบริหารยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 เฉพาะกัญชาที่ใช้ในทางการแพทย์ในประเทศ (2) เพื่อการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ทางด้านการแพทย์ หรือวิทยาศาสตร์หรือเภสัชกรรม (3) เพื่อประโยชน์ของทางราชการ ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด และความร่วมมือระหว่างประเทศ (4) เพื่อการผลิตเพื่อส่งออก และส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 เฉพาะกัญชา (5) เพื่อการผลิตซึ่งกระทำโดยการปรุงยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 เฉพาะกัญชาสำหรับคนไข้เฉพาะรายของผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ หรือหอผู้ป่วยตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ หรือหอผู้ป่วยตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการแพทย์แผนไทย (6) เพื่อรักษาโรคกรณีจำเป็นสำหรับผู้ป่วยเฉพาะราย (7) กรณีผู้ป่วยเดินทางระหว่างประเทศนำยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 เฉพาะกัญชาติดตัวเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักรสำหรับใช้รักษาเฉพาะตัวภายในเก้าสิบวัน (พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7), 2562)

ต่อมารัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 เพื่อเปิดโอกาสให้สามารถนำกัญชาและพืชกระท่อม ไปทำการศึกษาวิจัยและพัฒนา เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ และสามารถนำไปใช้ในการรักษาโรคภายใต้การดูแลและควบคุมของแพทย์ได้ เพื่อเป็นการรับรอง และคุ้มครองสิทธิของผู้ป่วยที่จะได้รับและใช้กัญชา เพื่อประโยชน์ในการรักษาและพัฒนาทางการแพทย์ ภายใต้คำแนะนำของแพทย์ผู้ได้รับอนุญาต เพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ให้ทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย และเพื่อสร้างเชื่อมั่นคงทางด้านยาของประเทศ และป้องกันไม่ให้เกิดการผูกขาดทางด้านยา การประกาศใช้กฎหมายดังกล่าวทำให้ประเทศไทยเป็นชาติแรกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่อนุญาตให้ใช้กัญชาเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์และการวิจัย ซึ่งเป็นการนำเอากฎกระทรวง เรื่อง การขออนุญาต และการอนุญาตผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 4 หรือ ในประเภท 5 พ.ศ. 2559 มาเสนอเป็นกฎหมาย (พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7), 2562)

(3) ผลกระทบจากการเปิดเสรีกัญชา

ผลกระทบจากการเปิดเสรีกัญชาในด้านนันทนาการ จะทำให้เกิดปัญหาหลายประการ ซึ่งอาจเกิดผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสพเอง ทำให้สมองและความจำเสื่อม เกิดความสับสน วิดกกังวล ผลกระทบต่อครอบครัว ทำให้สมาชิกในครอบครัวเกิดความวิตกกังวล ผลกระทบทางสังคม ทำให้บุคคลทั่วไปหวาดระแวงขาดความเชื่อถือ ผลกระทบต่อประเทศชาติ ทำให้รัฐบาลต้องสูญเสียเวลา เสียงบประมาณในการกำกับดูแลผู้ติดกัญชา มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ก่อให้เกิดความเสื่อมเสียชื่อเสียงและเกียรติภูมิของประเทศ ไม่เป็นที่ไว้วางใจของนานาชาติ ในด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ทำให้ไม่กล้าเข้ามาท่องเที่ยวหรือลงทุนทางการค้า และธุรกิจต่าง ๆ ถ้าให้มีการเปิดเสรีกัญชาในด้านนันทนาการ จะเกิดความเสียหายทั้งภายใน และในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 9, 2563)

(4) กฎหมายการเปิดเสรีกัญชาระหว่างประเทศ

กฎหมายการเปิดเสรีกัญชาระหว่างประเทศ จะมีอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961 และพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1972 มีเนื้อหาในการควบคุมและจำกัดการใช้ยาเสพติดให้โทษ เพื่อประโยชน์ในทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์เท่านั้น (ฉัตรสุมน พงศ์ภูมิปัญญา

, 2559) อนุสัญญาว่าด้วยวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1971 มุ่งเน้นการควบคุมและจำกัดการใช้วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทสำหรับทางการแพทย์ และทางวิทยาศาสตร์ กำหนดข้อสารที่จะต้องควบคุม อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 มีหลักการที่สำคัญในการครอบคลุมกิจกรรมยาเสพติดทุกประเภท และมีบทกำหนดโทษอย่างรุนแรงเหมาะสมกับฐานความผิด (ฉัตรสมุน พดุมิภิญโญ, 2559)

(5) กฎหมายการเปิดเสรีกัญชาของต่างประเทศ

กฎหมายการเปิดเสรีกัญชาของญี่ปุ่น มี The Narcotics and Psychotropics Control Law ค.ศ. 1953 บัญญัติขึ้นเพื่อควบคุมยาเสพติดวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท จุดประสงค์หลักของกฎหมายยาเสพติดในญี่ปุ่น คือ การควบคุมการนำเข้า ส่งออก การผลิต ยาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท (ฉัตรสมุน พดุมิภิญโญ, 2559) กฎหมายของสหราชอาณาจักร มี The Misuse of Drugs Act 1971 : MDA ว่าด้วยการใช้ยาในทางที่ผิด เป็นกฎหมายควบคุมสารเสพติด มีบทบัญญัติควบคุมการใช้ยาตามบัญชีรายชื่อ รวมถึงยาที่มีคุณสมบัติเป็นยารักษาโรคด้วย ห้ามนำเข้า และส่งออกยาควบคุมโดยไม่ได้รับอนุญาต ห้ามการผลิตหรือการจัดส่งที่ขัดต่อกฎหมายการค้ายาเสพติดเป็นความผิด กัญชาเป็นยาเสพติดในบัญชี ข ซึ่งยังคงห้ามมิให้ใช้ด้านนันทนาการ ห้ามการปลูก การผลิต การมีไว้ในครอบครองหรือ จัดส่งกัญชาไปให้ผู้อื่น (ฉัตรสมุน พดุมิภิญโญ, 2559) กฎหมายในการเปิดเสรีกัญชาของสหรัฐอเมริกา มี The Controlled Substances Act : CSA เป็นกฎหมายควบคุมยาเสพติดของรัฐบาลกลาง ภายใต้การควบคุมการผลิต นำเข้า ครอบครอง การใช้ และการกระจายตัวของสารบางชนิด แต่ในสหรัฐอเมริกา ถึงแม้จะยึดนโยบายปราบปรามยาเสพติดโดยบังคับใช้กฎหมายที่รุนแรง แต่มีหลายรัฐไม่ยึดหลักกฎหมายของรัฐบาลกลาง โดยยอมรับว่า กัญชาคือสิ่งที่ใช้เพื่อความบันเทิง จึงไม่มีการพิพากษาลงโทษจำคุกกับผู้เสพกัญชาแต่ประการใด (ฉัตรสมุน พดุมิภิญโญ, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาหากกฎหมายการเปิดเสรีกัญชาของประเทศไทย ญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา ทำให้ทราบมูลเหตุการณเปิดเสรีกัญชาในการนันทนาการ การเปิดเสรีกัญชาในทางการแพทย์ ทราบถึงผลกระทบจากการเปิดเสรีกัญชาในประเทศไทยซึ่งทำให้เกิดผลเสียต่อสังคมอย่างกว้าง ทราบนโยบายในการป้องกันปัญหายาเสพติดตามกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายการเปิดเสรีกัญชาของต่างประเทศ จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

(1) การเปิดเสรีกัญชาในการนันทนาการ

กฎหมายต้องไม่อนุญาตให้เปิดเสรีกัญชาในการนันทนาการ เนื่องจากผู้เสพกัญชาจะใช้กัญชาเป็นสื่อผ่อนคลายความวิตกกังวล รู้สึกสนุกสนาน เคลิบเคลิ้มมีความสุข จะมีผลกระทบต่อผู้เสพเอง ต่อครอบครัว และสังคม เกิดความเสียหายระดับประเทศ ในประเทศไทยยังไม่อนุญาตให้ใช้กัญชาในการนันทนาการ แต่ในสหรัฐอเมริกาบางรัฐ สามารถใช้กัญชาในการนันทนาการได้ไม่ผิดกฎหมายของรัฐนั้น ๆ ในประเทศไทยจึงไม่สมควรที่จะเปิดเสรีกัญชาในการนันทนาการ

(2) ผลกระทบจากการเปิดเสรีกัญชา

กฎหมายต้องอนุญาตให้เปิดเสรีกัญชาในทางการแพทย์ เพื่อการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ทางด้านการแพทย์ หรือวิทยาศาสตร์หรือเภสัชกรรม หรือเพื่อประโยชน์ของทางราชการเท่านั้น เนื่องจากการเปิดเสรีกัญชาจะทำให้ผู้เสพสามารถเข้าถึงกัญชาได้ง่ายขึ้น และจะมีผลกระทบต่อตัวผู้เสพเอง สร้างความเดือดร้อนแก่ครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ และสังคม เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ประเทศชาติจะขาดความก้าวหน้า คุณภาพของประชากรลดน้อยลงไป ในญี่ปุ่นและสหราชอาณาจักร จะไม่อนุญาตให้เปิดเสรีกัญชาในการนันทนาการ ในประเทศไทยจึงไม่ควรเปิดเสรีกัญชาในการนันทนาการ

(3) กฎหมายในการเปิดเสรีกัญชา

ในญี่ปุ่น มีกฎหมายควบคุมการนำเข้า ส่งออก การผลิต กัญชาเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ในสหราชอาณาจักร กฎหมายบัญญัติให้กัญชาเป็นยาเสพติดในบัญชี ข ห้ามมิให้ใช้ด้านนันทนาการ ห้ามการปลูก การผลิต การมีไว้ในครอบครอง หรือการปลูกกัญชาเพื่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนาที่ใช้กัญชาเป็นฐาน การวิจัยทางคลินิกขออนุญาตทำได้ ในสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายควบคุมยาเสพติดของรัฐบาลกลางควบคุมการผลิต นำเข้า ครอบครอง การใช้ และการกระจายตัวของสารบางชนิด แต่มีหลายรัฐไม่ยึดหลักกฎหมายของรัฐบาลกลาง โดยกำหนดให้กัญชา ใช้เพื่อความบันเทิงได้ด้วย ซึ่งก็เป็นส่วนน้อย ในประเทศไทยจึงไม่ควรเปิดเสรีกัญชาในการนันทนาการ

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.). (2561). *กัญชาเป็นยาเสพติด ห้ามเสพเพื่อสันทนาการ*. เรียกใช้เมื่อ 15 เมษายน 2563 จาก <https://1url.ws/M9cob>.
- ฉัตรสุมน พงศ์นิญโญ. (2559). การทบทวนและสังเคราะห์องค์ความรู้กฎหมายยาเสพติดเปรียบเทียบ : รูปแบบกฎหมายและแนวทางการควบคุมยาเสพติด. ใน *รายงานการวิจัย*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7). (2562). *กระทรวงสาธารณสุขได้ออกกฎกระทรวง เรื่อง การขออนุญาต และการอนุญาตผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 4 หรือ ในประเภท 5 พ.ศ. 2559*. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 1 ก 6 มกราคม 2560.
- รุ่งศักดิ์ วงศ์กระสัน. (2560). *มาตรการลดทอนความเป็นอาชญากรรมในคดียาเสพติด : แนวทางในการจัดตั้งศาลเพื่อบำบัดฟื้นฟูผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทย*. หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60 ประจำปีการศึกษาพุทธศักราช 2560 – 2561.
- วิชา มหาคุณ. (2562). *วินัยคนไทยไม่พร้อม*. เรียกใช้เมื่อ 15 เมษายน 2563 จาก <https://1url.ws/4miX7>.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 9. (2563). *ยาเสพติดให้โทษและวัตถุประสงค์ต่อจิตประสาท*. เรียกใช้เมื่อ 15 เมษายน 2563 จาก <https://1url.ws/41r0T>.

ปัญหาทางกฎหมายและแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการคุ้มครองผู้บริโภค ศึกษากรณีผู้ใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง*

LEGAL PROBLEM AND APPROPRIATE GUIDELINES FOR CUSTOMER PROTECTION: CASE STUDY OF COSMETICS USERS

ประถมาภรณ์ นรสิงห์

Prathamaporn Norasingha

สุนทรี บุชิตชน

Suntaree Buchitchon

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon Kaen University Nong Khai Campus, Thailand.

E-mail: prathamaporn.n@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคที่ใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง ปัญหาค่าสินไหมทดแทน ปัญหาในการโฆษณาเครื่องสำอาง และปัญหาการฟ้องร้องค่าสินไหมทดแทนจากหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบในการอนุญาตผลิตเครื่องสำอาง การวิจัยเรื่องนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรากฎหมาย บทความทางกฎหมาย บทความทางวิชาการ บทความอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง และศึกษาเทียบกับกฎหมายการคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายเครื่องสำอางของประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ

จากการศึกษาการควบคุมเครื่องสำอางตามพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 พบปัญหาเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภค ที่ได้รับความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง การโฆษณาเครื่องสำอางที่ไม่เป็นธรรมกับผู้บริโภค ที่อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสรรพคุณของเครื่องสำอาง ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง ให้สิทธิแก่โจทก์ในการร้องขอให้ศาลกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ หรือควรบัญญัติเพิ่มเติมให้ประชาชนในประเทศมีหน้าที่ในการพิจารณา ร่วมกับศาล และมีการออกประกาศกระทรวงสาธารณสุขเพิ่มเติม ในเรื่องของการกำหนดให้จัดแจ้งข้อความที่จะใช้ในการโฆษณาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางเพื่อขาย หรือนำเข้าเพื่อขาย พร้อม ๆ กับจัดแจ้งขออนุญาตผลิตเครื่องสำอาง และกฎหมายควรเพิ่มเติมให้มีการจัดตั้งกองทุนทดแทน เพื่อช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่ผิดกฎหมาย หรือการผลิตเครื่องสำอางที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ เพื่อเป็นการเยียวยาผู้เสียหายในเบื้องต้น อย่างเช่นเดียวกับการ

*Received: 1 October 2020; Revised: .30 November 2020; Accepted: 3 December 2020

เยียวยาความเสียหายให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ผู้รับบริการตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545

คำสำคัญ: เครื่องสำอาง, คຸ້ມครองผู้บริโภค

Abstract

This independent study report was to research and analyse the legal issues for consumer protection of cosmetic products. Compensation problem in cosmetic advertising and problem of compensation lawsuit from the government agency responsible for the production of cosmetics. The research was based on legal documentaries with comparative studied by comparing consumer protection laws of the United State and the United Kingdoms.

It should be noted that the cosmetic products were controlled specifically by the Cosmetic Act 2015. The study found problems with the compensation for consumers who have been damaged by using the cosmetic products, and also the problems about the advertising of cosmetic which may lead to an unfair advantage for consumers. Therefore, the researcher has suggested to be a guideline to amend the laws relating to the protection of consumers who use cosmetic products. Giving the right to the plaintiff to request the court to determine the punitive damages, or the law should be added to the people in the country have the duty to consider together with the court, and the Ministry of Public Health has issued a notification regarding the provision of the text to be used in Advertisement of cosmetic products for sale or imported for sale while registering for a cosmetic production approval and additional laws should be enacted to establish a compensation fund to assist those who have suffered damage from the use of illegal cosmetic products. Or the production of cosmetics that do not meet the standards set in order to be the primary victim Likewise, the damage remedies provide basic assistance to service recipients under the National Health Security Act, 2002.

Keywords: Cosmetics, Consumer protection

บทนำ

เมื่อโลกในยุคปัจจุบันมีการเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี การเลือกซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์ และการใช้บริการต่าง ๆ การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง สามารถทำได้โดยการเลือกซื้อหรือเลือกบริการได้ โดยการเลือกผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นการง่ายและสะดวกสบายแก่ผู้บริโภคเป็นอย่างมาก

ทำให้ช่องทางอินเทอร์เน็ตในปัจจุบันได้ถูกนำมาใช้ในการซื้อขายสินค้า หรือการให้บริการต่าง ๆ ได้โดยตรงและเป็นที่ยอมรับอย่างมาก (ทวิยศ ศรีเกตุ, 2562) ซึ่งมีการโฆษณาบอกสรรพคุณทางเว็บไซต์ที่เราสามารถเปิดรับชมและเลือกซื้อจากที่ใดก็ได้ ช่องทางอินเทอร์เน็ตจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการซื้อสินค้าหรือเลือกรับบริการต่าง ๆ ในระบบ แต่ในขณะเดียวกัน การเลือกซื้อสินค้าหรือเลือกรับบริการผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต อาจทำให้เกิดช่องว่างที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคได้ ในยุคสมัยปัจจุบันไม่ว่าจะเพศใดก็ตาม ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยชรา ทุกคนต่างให้ความสำคัญกับรูปลักษณ์ภายนอกมาเป็นอันดับแรก การให้ความสำคัญกับความสวยความงาม ความขาวใสไร้ริ้วรอยบนใบหน้าเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ เนื่องจากสภาพธรรมชาติของคนเรานั้น จะต้องใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่น ๆ มีการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในแต่ละวัน ดังคำกล่าวของอริสโตเติลที่ว่า “มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Human being is social animal)” (ปาเพ็ญ เขียวหวาน, ม.ป.ป.) เพราะมนุษย์อาศัยอยู่รวมกันเป็นหมวดหมู่ มีการทำกิจกรรมอยู่ด้วยกันตลอดเวลา ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสาร หรือการออกงานสังคมต่าง ๆ จึงทำให้เราต้องรู้จักหมั่นดูแลสภาพลักษณ์ให้ดูดีและเป็นที่น่าประทับใจด้วยเสื้อผ้า เครื่องสำอาง ดังคำสุภาษิตไทยที่ว่า “ไถ่งามเพราะขน คนงามเพราะแต่ง” (ปรมาภรณ์ ลิ้มเลิศเสถียร, 2557) ในทุกวันนี้เราจึงปฏิเสธไม่ได้เลยว่าทุกคนนั้นต่างก็ต้องใช้เครื่องสำอางเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในกิจวัตรประจำวัน อาทิ เช่น ยาสีฟัน ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าหรือผิวกาย น้ำหอม ฯลฯ ซึ่งในปัจจุบันผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้หาซื้อได้ง่ายมากยิ่งขึ้น ทั้งในอินเทอร์เน็ต ห้างสรรพสินค้า หรือตามท้องตลาดทั่วไป

ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่ทำให้ผิวขาว มีการนำออกวางจำหน่ายอย่างมากมาย เรามักจะรู้จักกันในนามของ ครีมหน้าขาว (Whitening Products) ซึ่งครีมหน้าขาวเหล่านี้จัดเป็นผลิตภัณฑ์ยอดนิยมในทุกเพศ (MedThai, 2563) เนื่องจากเห็นผลเร็ว ผิวขาวใสได้ภายในระยะเวลาอันสั้น แต่ความขาวใสนี้เมื่อนานไปอาจถูกแทนที่ด้วยผลข้างเคียงของการใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่มีสารเคมี หรือสารต้องห้าม เช่น สารปรอทที่เจือปนอยู่ในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางในอัตราส่วนที่เกินกว่ากฎหมายกำหนด มีรอยหมักดำ รอยแดง ผื่นแพ้ ผิวหน้าบาง ซึ่งอาการเหล่านี้ใช้เวลาในการรักษานาน หรือผู้บริโภคบางรายอาจได้รับผลข้างเคียงอย่างหนัก รักษาไม่หายขาด (คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล, 2562) หรือมีการแอบอ้างการจดแจ้งเลข อย. ของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางเพื่อหลอกลวงผู้บริโภคให้หลงเชื่อว่าสินค้าของผู้ประกอบการนั้น มีความน่าเชื่อถือ มีความปลอดภัย และได้มาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด หากผู้บริโภคหลงเชื่อและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางนั้น อาจได้รับอันตรายจากการใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง เมื่อผู้ซื้อสินค้าในฐานะผู้บริโภคถูกเอาเปรียบ และได้รับผลกระทบจากการกล่าวอ้างถึงสรรพคุณที่เกินจริง หรือผู้ประกอบการได้ผลิตสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน ทำให้สินค้าไม่มีคุณภาพตามที่กฎหมายกำหนด อาทิ เครื่องสำอางที่ไม่ได้เครื่องหมายรับรองจากคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) อาจจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ซึ่งความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการละเมิดซึ่งผู้ผลิต คือ ผู้กระทำละเมิด และผู้บริโภคได้รับ

ความเสียหาย คือ ผู้ที่ถูกทำละเมิด (กลุ่มกำกับดูแลเครื่องสำอางหลังออกสู่ตลาด สำนักงานควบคุมเครื่องสำอางและวัตถุอันตราย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2562)

จากสภาพปัญหาข้างต้น ผู้ทำการศึกษาวิจัยพบว่า มีปัญหาที่น่าสนใจและจะต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุง ดังต่อไปนี้

1. ผู้ผลิตสินค้ามีการฝ่าฝืนการผลิตเครื่องสำอาง โดยใช้สารต้องห้ามเป็นส่วนประกอบในการผลิตเครื่องสำอาง หรือใช้สารเคมีเกินกว่าอัตราตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 อันเนื่องจากมาตรการทางกฎหมาย มีการลงโทษค่อนข้างเบา และมาตรการกำกับดูแลผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางตามพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535 เป็นมาตรการที่มีการกำกับดูแลที่ยังไม่มีความเข้มงวดมากนัก ทั้งเมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ 5 หมวด 1 ความรับผิดเพื่อละเมิดตามมาตรา 420 และมาตรา 480 ซึ่งสามารถกำหนดค่าเสียหายเป็นเงินได้โดยอาจกำหนดจากความเสียหายจากด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และค่ารักษาพยาบาลของผู้ได้รับความเสียหาย ซึ่งตามกฎหมายของประเทศไทยจะกำหนดค่าสินไหมหรือค่าเสียหายที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง โดยถือหลักการเยียวยาให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนถูกทำละเมิด ซึ่งมีความแตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามหลัก Punitive Damages หรือที่เราเรียกว่าการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเชิงลงโทษ ซึ่งเป็นการกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้แก่โจทก์สูงกว่าความเป็นจริง เพื่อเป็นการลงโทษจำเลย (ธรรมนิตย์ สุมันตกุล, 2563)

ค่าเสียหายเชิงลงโทษของคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 42 มีการจำกัดอัตราการลงโทษผู้กระทำละเมิดต่อผู้บริโภค โดยกฎหมายกำหนดอัตราสูงสุดของค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยค่าเสียหายเชิงลงโทษนี้ ศาลเป็นผู้มีดุลยพินิจในการกำหนดแก่ผู้กระทำ ความผิดแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งแตกต่างจากการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ ที่สามารถให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นผู้พิจารณาค่าเสียหายเชิงลงโทษร่วมกับศาล

2. การควบคุมข้อความที่ผู้ประกอบการใช้ในการโฆษณาเครื่องสำอาง เนื่องในพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 ไม่ได้มีการบังคับให้ผู้ประกอบการ จะต้องทำการจัดแจ้งและขออนุญาตข้อความที่จะใช้โฆษณาเครื่องสำอาง ก่อนที่จะมีการนำออกใช้ เนื่องจากเครื่องสำอางเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ภายนอกร่างกาย พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 จึงกำหนดเพียงวิธีการโฆษณาที่ห้ามใช้ในการโฆษณา ทำให้การควบคุมการโฆษณาจึงมีเพียงการควบคุมหลังการโฆษณาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางแล้ว กล่าวคือ หากคณะกรรมการอาหารและยาตรวจพบ หรือได้รับแจ้งว่าผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางมีการใช้ข้อความที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค หรือเป็นข้อความที่เกินความเป็นจริง ข้อความที่ใช้ในการโฆษณาจะถูกสั่งระงับ

3. การให้รัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบในค่าสินไหมทดแทน ร่วมกับผู้ประกอบการ แต่ในประเทศไทย หากผู้เสียหายจะฟ้องให้หน่วยงานรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ รับผิดชอบในค่าสินไหมทดแทน จะต้องดำเนินการฟ้องต่อศาลปกครอง (สมฤดี ธัญญสิริ, 2563) ส่วนถ้าจะฟ้องให้ผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายจะต้องฟ้องต่อศาลยุติธรรม แต่การฟ้องทั้งสองเรื่องนั้นเป็น

การฟ้องในมูลละเมิดเช่นเดียวกัน จึงทำให้ในปัจจุบันยังคงเป็นข้อโต้แย้งที่ยังไม่ยุติว่า ผู้เสียหายสามารถฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนกับรัฐ ให้ร่วมรับผิดชอบกับผู้ประกอบการในคดีเดียวกันได้หรือไม่ ผู้เสียหายสามารถเรียกให้หน่วยงานรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เข้ามาเป็นจำเลยร่วมกับผู้ประกอบการได้หรือไม่ เนื่องจากว่าก่อนที่ผู้ประกอบการจะทำการผลิตสินค้า จะต้องทำการจดแจ้งและขออนุญาตทำการผลิตจากคณะกรรมการอาหารและยาเสียก่อน หากผู้ผลิตได้ทำการผลิตสินค้าที่ได้รับอนุญาตให้ผลิตถูกต้องตามกฎหมายแล้ว แต่สินค้านั้นทำให้เกิดความเสียหาย อันเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานก่อนการผลิตทำงานบกพร่อง หรือได้ละเลยการตรวจสอบในบางจุด

ดังนั้น จึงได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง บทลงโทษของผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตเครื่องสำอางที่ไม่ได้มาตรฐาน การผลิตเครื่องสำอางเพื่อให้ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตได้ตระหนักถึงบทลงโทษที่ตนจะได้รับ หากมีการกระทำที่ฝ่าฝืนข้อกำหนด และยกระดับมาตรฐานการผลิตเครื่องสำอางให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด และมาตรการในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหาย ที่ผู้ซื้อสินค้าในฐานะผู้บริโภคได้รับความเสียหาย ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สินว่า ควรมีการปรับปรุงมาตรการในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภค ที่ได้รับความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง
2. เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการโฆษณาเครื่องสำอาง
3. เพื่อศึกษาปัญหาในการฟ้องร้องค่าสินไหมทดแทนจากหน่วยงานของรัฐ ที่รับผิดชอบในการอนุญาตผลิตเครื่องสำอาง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้าเชิงเอกสาร ตำรากฎหมาย หนังสือ บทความทางกฎหมาย บทความทางวิชาการ บทความอื่น ๆ คำพิพากษาศาลฎีกา รวมถึงรายงานการวิจัย ตลอดจนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำมาสู่แนวทางการแก้ไขปรับปรุง

ผลการวิจัย

พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 ได้กำหนดมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อไม่ให้ได้รับอันตรายจากการใช้เครื่องสำอาง โดยจะต้องมีการขึ้นทะเบียนการจดแจ้งรายละเอียดก่อนการนำออกจำหน่าย การกำหนดสารต้องห้ามที่ห้ามใช้เป็นส่วนประกอบในเครื่องสำอาง ตลอดจนประเภทของ

เครื่องสำอางที่ห้ามผลิตหรือนำเข้า เนื่องจากความไม่ปลอดภัยในการใช้ หรือเครื่องสำอางที่ผิดกฎหมาย ซึ่งหากมีการฝ่าฝืนจะได้รับโทษทางอาญา แม้จะมีพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 ที่คุ้มครองผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง แต่การคุ้มครองนั้นก็ยังไม่ได้มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ฉะนั้น การศึกษาในบทนี้จึงจะเป็นการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม ในการคุ้มครองผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง ดังนี้

1. ปัญหาค่าสินไหมทดแทน

ในประเทศไทยมีการกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจ ต้องรับผิดชอบในค่าสินไหมทดแทนและค่าเสียหายเชิงลงโทษแก่ผู้เสียหาย เพื่อเป็นการเยียวยาผู้บริโภคและเป็นการลงโทษผู้ประกอบการธุรกิจ ที่มีการประกอบกิจการเอาเปรียบผู้บริโภคให้เข็ดหลาบ และมีความเกรงกลัวต่อกฎหมาย (สุมันตกุล, 2558) ค่าเสียหายเชิงลงโทษที่เกี่ยวข้องกับคดีผู้บริโภคในประเทศไทย ได้ถูกบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 42 โดยให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้น จากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดผู้เสียหายได้ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง แต่ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงมีจำนวนเงินไม่เกิน 50,000 บาท ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง และค่าเสียหายเชิงลงโทษที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค ยังมีกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหาย ที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 11 ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายโดยมีหลักเกณฑ์ คือ ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ อันเป็นผลเนื่องจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ

ข้อจำกัดของค่าเสียหายเชิงลงโทษเกี่ยวข้องกับคดีผู้บริโภค คือ กฎหมายกำหนดอัตราสูงสุดของค่าเสียหายเชิงลงโทษอย่างจำกัด โดยค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ศาลจะกำหนดให้ นั้น ขึ้นอยู่กับจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ผู้เสียหายได้รับ ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงมีจำนวนไม่เกิน 50,000 บาท ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ไม่เกิน 5 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง หมายความว่า ได้ว่าศาลกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้สูงสุดคือ 250,000 บาท แต่ถ้าในกรณีที่ค่าเสียหายที่แท้จริงมีจำนวนมากกว่า 50,000 บาท ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ไม่เกิน 2 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง การมีข้อจำกัดในอัตราของค่าเสียหายเชิงลงโทษ อาจทำให้แยกไม่ออกว่าการกระทำใดบ้างที่จะต้องได้รับผิดในค่าเสียหายเชิงลงโทษ ถ้ากฎหมายสามารถกำหนดได้อย่างชัดเจนว่า การกระทำใดของผู้ประกอบธุรกิจแบบใดจะต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษ การใช้กำหนดอัตราสูงสุดของค่าเสียหายเชิงลงโทษมีความเหมาะสมน้อยกว่าการใช้ฐานะทางการเงินของจำเลย เป็นตัวกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ เนื่องจากว่าหากค่าเสียหายเชิงลงโทษมีจำนวนที่ไม่มากพอ ค่าเสียหายเชิงลงโทษที่มีวัตถุประสงค์ในการป้องปรามการกระทำผิด และลงโทษผู้กระทำความผิดได้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีผู้บริโภค จึงไม่ควรถูกจำกัดในจำนวนเงินของค่าเสียหายเชิงลงโทษ การกำหนดอัตราสูงสุดของค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ ทำให้กฎหมายขาดความยืดหยุ่นของค่าเสียหายเชิงลงโทษ ศาล

ควรมีอำนาจในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้อย่างเหมาะสมกับข้อเท็จจริง และความเสียหายที่เกิดขึ้นในแต่ละคดี

2. ปัญหาเกี่ยวกับการโฆษณาเครื่องสำอาง

ปัญหาของการโฆษณาเครื่องสำอางในประเทศไทยส่วนใหญ่ คือ มีการจัดแจ้งว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเป็นเครื่องสำอาง แต่มีการใช้ข้อความที่โฆษณาสื่อไปทางว่า ผลิตภัณฑ์นั้นมีสรรพคุณทางยา เช่น รักษาฝ้า ขจัดสิว ริวรอยแห่งวัย สลายไขมัน ลดความอ้วน หรือมีการแอบอ้างสรรพคุณของเครื่องสำอางที่ทำให้ผิวขาว หน้าใสเต่ง ได้ผลทันใจภายใน 7 วัน เป็นต้น โดยใช้ข้อความในการโฆษณาเครื่องสำอางที่สื่อสรรพคุณของเครื่องสำอางให้เข้าใจว่า เครื่องสำอางชนิดนั้นมีสรรพคุณทางยา หรือแสดงข้อความมุ่งหมายไปในทางการบำบัดรักษาหรือบรรเทาโรค หรือมีข้อความโฆษณาที่เกินความเป็นจริง (กลุ่มกำกับดูแลเครื่องสำอางหลังออกสู่ตลาด สำนักควบคุมเครื่องสำอางและวัตถุอันตราย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2562) อีกหนึ่งปัญหาที่สำคัญของการโฆษณาเครื่องสำอาง คือ การโฆษณาเครื่องสำอางผ่านทางสื่อออนไลน์ เช่น Instagram, Facebook, Twitter รวมทั้งการรีวิวผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของผู้แนะนำผลิตภัณฑ์ หรือที่เราเรียกกันว่า บิวตี้บล็อกเกอร์ (Beauty Blogger) (ฤติมา ดิลกตระกูลชัย, 2559) ตามเว็บไซต์ต่าง ๆ หรือตามช่องทางสื่อออนไลน์ข้างต้น ซึ่งผู้รีวิวสินค้าบางคนนั้นใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจริง แนะนำตามความเป็นจริง ทั้งส่วนประกอบและผลของการใช้งานที่ผู้แนะนำสินค้าได้ทดลองใช้ในระยะเวลาหนึ่ง และในขณะเดียวกัน ก็มีผู้แนะนำผลิตภัณฑ์ที่ถูกจ้างจากเจ้าของผลิตภัณฑ์ให้แนะนำสินค้าผ่านทางโซเชียลมีเดีย ตามที่เจ้าของผลิตภัณฑ์เสนอ โดยที่ไม่ได้มีการทดลองใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางนั้นจริง ซึ่งในบางครั้งข้อความที่เจ้าของผลิตภัณฑ์ให้ผู้รีวิวสินค้าโฆษณาผ่านทางสื่อออนไลน์ อาจจะไม่ตรงกับสรรพคุณและส่วนผสมที่แท้ที่ใช้ในการผลิต จะเห็นได้ว่าการโฆษณาเครื่องสำอาง ก็ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้บริโภคนั้น ตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง ฉะนั้น หากไม่มีการควบคุมข้อความที่ใช้ในการโฆษณาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางอย่างเคร่งครัด จะส่งผลเสียต่อตัวผู้บริโภค และไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการโฆษณาที่หลอกลวง

3. ปัญหาการฟ้องร้องค่าสินไหมทดแทนจากหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบ ในการอนุญาตผลิตเครื่องสำอาง

คณะกรรมการอาหารและยา มีอำนาจในการออกใบอนุญาตผลิตเครื่องสำอาง ก่อนที่ผู้ประกอบการธุรกิจจะดำเนินการผลิต และในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ผู้บริโภคจะต้องแจ้งไปยังคณะกรรมการอาหารและยา ให้ทำการเข้าตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจะต้องนำหลักฐาน ที่ได้จากคณะกรรมการอาหารและยามาร้องทุกข์กับสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค, 2562) จะเห็นได้ว่าคณะกรรมการอาหารและยา มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการผลิตเครื่องสำอาง ทั้งก่อนและหลังการวางจำหน่าย การที่จะฟ้องให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐรับผิดชอบในค่าสินไหมทดแทนนั้น สามารถฟ้องต่อศาลยุติธรรมได้ จึงทำให้การจะฟ้องให้คณะกรรมการอาหารและยา ร่วมรับผิดชอบกับผู้ประกอบการธุรกิจเครื่องสำอาง ในความเสียหายที่เกิดแก่ผู้บริโภคที่ใช้

ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง เนื่องจากว่า ก่อนที่ผู้ผลิตจะทำการผลิตเครื่องสำอางออกวางจำหน่ายได้นั้น จะต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐาน ส่วนประกอบที่ใช้ในการผลิต สถานที่ แหล่งกำเนิดตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบนั้น คือ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา หรือกรณีฟ้องร้องเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ ในการตรวจสอบคุณสมบัติและคุณภาพของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการอาหารและยานั้น ผู้เสียหายไม่สามารถที่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ได้โดยตรง แต่จะต้องนำคดีมาฟ้องหน่วยงานต้นสังกัดของเจ้าหน้าที่ ก็คือ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ โดยเป็นไปตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิด พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นกฎหมายมหาชนที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาคดีของศาลปกครอง ส่วนความรับผิดของผู้ประกอบธุรกิจผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง จะเป็นไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ประกอบกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด

แม้พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 จะกำหนดให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องให้หน่วยงานของรัฐชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้กระทำการในหน้าที่ จนทำให้เกิดความเสียหาย แต่หนี้ที่เกิดจากมูลละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ เป็นไปตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายในประเทศไทยไม่ได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า การฟ้องคดีความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ต่อศาลยุติธรรมพิจารณาคดีนั้น สามารถกระทำได้และไม่ได้เป็นก้าวล่วงเขตอำนาจศาล เนื่องจากว่า หากศาลยุติธรรมเป็นผู้วินิจฉัยเรื่องความรับผิดของเจ้าหน้าที่ เพื่อให้ชดใช้ค่าเสียหายในทางละเมิดที่เจ้าหน้าที่ได้ก่อขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ ศาลจะวินิจฉัยความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองที่เป็นประเด็นรอง เพื่อนำไปสู่การพิจารณาเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ แต่เนื่องจากว่าในประเทศไทยยังคงไม่มีการบัญญัติในกฎหมายแพ่งไว้อย่างชัดเจนจึงยังทำให้เป็นที่โต้แย้งกันของศาลและนักวิชาการ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2563)

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องสำอางของประเทศไทย โดยการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายเครื่องสำอางของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ พบว่า การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีผู้บริโภคของประเทศไทย ไม่มีคณะลูกขุนในการพิจารณา และกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ จึงเป็นดุลพินิจของศาลในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษทั้งหมด โดยผู้เสียหายไม่สามารถร้องขอให้ศาลกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ ฉะนั้น การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษของศาลในคดีผู้บริโภค จึงไม่มีผู้โต้แย้งในอัตราโทษที่ศาลกำหนดดังเช่นคณะลูกขุนในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ (อนงค์รัตน์ คงลาภ, 2562) และปัญหาในการควบคุมการโฆษณาเครื่องสำอางที่เกินความเป็นจริง กล่าวคือ ในประเทศไทย การโฆษณาเครื่องสำอางไม่ได้มีกฎหมายบัญญัติให้ต้องมีการขออนุญาตก่อนทำการโฆษณา เหมือนกับการโฆษณาอาหาร เนื่องจากว่าเครื่องสำอางเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ภายนอกร่างกาย ทำให้การโฆษณาเครื่องสำอางมีการใช้ข้อความที่กล่าวอ้างถึงสรรพคุณเครื่องสำอางที่เกินจริง และกล่าวอ้างถึงสรรพคุณของเครื่องสำอางไปในทางที่สามารถ

รักษาโรคได้ เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค ที่อาจไม่ได้รับความเป็นธรรมจากโฆษณาในการเลือกซื้อเครื่องสำอาง ควรบัญญัติเพิ่มเติมในเรื่องของการกำหนดให้ชัดเจนข้อความ ที่จะใช้ในการโฆษณาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางเพื่อขาย หรือนำเข้าเพื่อขาย พร้อม ๆ กับการจัดแจ้งขออนุญาตผลิตเครื่องสำอาง หากมีการตรวจสอบในภายหลังว่า มีการใช้ข้อความโฆษณาที่ไม่ตรงกับที่จัดแจ้งไว้ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการระงับการประกอบธุรกิจ ทั้งการผลิตและการวางจำหน่ายของผู้ประกอบธุรกิจเครื่องสำอาง และทำการระงับใบอนุญาตในการรับผลิตเครื่องสำอางของบริษัทผู้รับผลิตชั่วคราว พร้อมโทษปรับ เพื่อเป็นการลงโทษผู้เป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์หรือนำเข้าเครื่องสำอาง กรณีที่มีการระงับการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการและบริษัทผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. ประกาศรายชื่อของผู้ประกอบธุรกิจให้แก่ประชาชน ผู้ประกอบธุรกิจเครื่องสำอางรายอื่น ๆ และบริษัทผู้ได้รับอนุญาตให้ผลิตเครื่องสำอาง ได้รับทราบถึงการถูกระงับชั่วคราวและระยะเวลาในการถูกระงับของผู้ประกอบธุรกิจ

2. ประกาศรายชื่อของบริษัทผู้ได้รับอนุญาตให้ผลิตเครื่องสำอาง ให้แก่ประชาชนผู้ประกอบธุรกิจเครื่องสำอางรายอื่น ๆ และบริษัทผู้ได้รับอนุญาตให้ผลิตเครื่องสำอาง ได้รับทราบถึงการถูกระงับชั่วคราว และระยะเวลาในการถูกระงับของบริษัทผู้ได้รับอนุญาตให้ผลิตเครื่องสำอาง

เพื่อเป็นการป้องกันการลักลอบประกอบธุรกิจเครื่องสำอาง หรือลักลอบผลิตเครื่องสำอางในระหว่างที่ถูกระงับการประกอบกิจการและการผลิตชั่วคราว และปัญหาในการที่รัฐเข้าร่วมรับผิดชอบกับผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตในค่าเสียหายแก่ผู้บริโภค เนื่องจากว่าการกำกับดูแลมาตรฐานการผลิตและคุณภาพของเครื่องสำอาง เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการอาหารและยา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง ทั้งก่อนมีการผลิตและหลังจากผลิตภัณฑ์ ได้มีการออกวางจำหน่ายในท้องตลาด โดยมีอำนาจในการออกใบอนุญาตผลิตเครื่องสำอางก่อนที่ผู้ประกอบธุรกิจจะดำเนินการผลิต การที่จะฟ้องให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐรับผิดชอบกับผู้ประกอบการนั้น แยกออกจากกัน โดยหากผู้บริโภคที่ได้รับเสียหายต้องการให้รัฐรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่ตน จะต้องทำการฟ้องต่อศาลปกครองผู้มีอำนาจหน้าที่ ในการวินิจฉัยการกระทำของหน่วยงานรัฐและเจ้าหน้าที่รัฐ และการจะเรียกร้องให้ผู้ประกอบธุรกิจ รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ ผู้บริโภคที่ได้รับ ความเสียหาย จะต้องฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรม หากหน่วยงานของรัฐจะต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่เอกชน เงินที่จะต้องนำมาชำระให้แก่เอกชน จะมาจากเงินงบประมาณที่ภาครัฐจัดสรรให้หน่วยงานรัฐไว้ใช้ในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ในหน่วยงาน ฉะนั้น เพื่อไม่เป็นการกระทบต่อเงินงบประมาณของภาครัฐที่ได้มีการจัดสรรปันส่วนไว้ใช้ในการดำเนินกิจการของหน่วยงาน กฎหมายควรบัญญัติเพิ่มเติมให้มีการจัดตั้งกองทุนทดแทนเพื่อช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหาย จากการใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่ผิดกฎหมาย หรือการผลิตเครื่องสำอางที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ เพื่อเป็นการเยียวยาผู้เสียหายในเบื้องต้น เช่นเดียวกันกับการเยียวยาความเสียหาย ให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ผู้รับบริการ ตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 โดยให้คณะกรรมการอาหารและยา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่

ในการตรวจสอบและกำกับดูแลคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง กันเงินจากค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย ที่จัดเก็บจากผู้ยื่นคำขอในกระบวนการพิจารณาอนุญาตผลิตเครื่องสำอาง ในอัตราร้อยละสิบของค่าธรรมเนียมที่ผู้ประกอบการธุรกิจเครื่องสำอาง ได้จ่ายให้กับคณะกรรมการอาหารและยา อาทิเช่น ค่าธรรมเนียมตามกฎกระทรวง กำหนดค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับเครื่องสำอาง พ.ศ. 2560 หรือค่าใช้จ่ายตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ค่าใช้จ่ายที่จะจัดเก็บจากผู้ยื่นคำขอในกระบวนการพิจารณาอนุญาตผลิตเครื่องสำอาง พ.ศ. 2560

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการคุ้มครองผู้บริโภคและสิทธิของผู้บริโภคนั้นพบว่า การคุ้มครองผู้บริโภคและสิทธิของผู้บริโภค ได้ถูกบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นแนวทางในการป้องกันมิให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย จากการบริโภคสินค้าหรือบริการ อีกทั้งการคุ้มครองผู้บริโภคยังได้มีกฎหมายเฉพาะในการคุ้มครองผู้บริโภคอีกด้วย เช่น พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคดีด้านเครื่องสำอาง ซึ่งในปัจจุบันจะเห็นได้ว่ากฎหมายไม่ได้มีการเข้มงวดในการกำหนดให้มีการขออนุญาตก่อนการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค จากการที่ผู้ประกอบการเอาใจเอาเปรียบ เช่น ผลิตเครื่องสำอางที่ไม่ได้มาตรฐาน มีการนำสารต้องห้ามตามประกาศของกระทรวงมาใช้เป็นส่วนประกอบในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง

ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นศึกษาหาแนวทางแก้ปัญหาความเสียหาย ที่ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางควรได้รับการเยียวยาความเสียหาย จากการที่ได้รับความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง อีกทั้งกฎหมายควรมีบทลงโทษที่หนักขึ้น สำหรับผู้ประกอบการที่ฝ่าฝืนข้อกำหนดในการผลิตเครื่องสำอาง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง ดังนี้

1. ประเทศไทยใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร จึงทำให้ไม่มีคณะลูกขุนในการพิจารณาและกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีผู้บริโภคของประเทศไทย จึงเป็นดุลพินิจของศาลในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษทั้งหมด กฎหมายควรบัญญัติเพิ่มเติมเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ดังนี้

1) ให้สิทธิแก่โจทก์ในการร้องขอให้ศาลกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ พร้อมทั้งให้สิทธิแก่โจทก์ในการระบุจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ และเหตุผลของโจทก์อันเป็นที่น่าพอใจให้แก่ศาลทราบ

2) จัดตั้งกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มสมาชิกเพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ หรือเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็น เพื่อประกอบการพิจารณาค่าเสียหายเชิงลงโทษของศาล โดยให้ศาลส่งจดหมายเรียกแบบสุ่มจากกลุ่มสมาชิกที่จัดตั้งไว้ เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ

2. ควรเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดให้จัดแจ้งข้อความที่จะใช้ในการโฆษณาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางเพื่อขาย หรือนำเข้าเพื่อขาย พร้อม ๆ กับการจัดแจ้งขออนุญาตผลิตเครื่องสำอาง หรือจัด

แจ้งก่อนมีการนำเข้าผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางมาจำหน่ายในราชอาณาจักร หากมีการตรวจสอบในภายหลังว่า มีการใช้ข้อความโฆษณาที่ไม่ตรงกับที่จัดแจ้งไว้ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการระงับการประกอบธุรกิจ ทั้งการผลิตและการวางจำหน่ายของผู้ประกอบธุรกิจเครื่องสำอาง เป็นเวลาตามความเหมาะสมกับความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่ไม่ควรน้อยกว่า 1 ปี และทำการระงับใบอนุญาตในการรับผลิตเครื่องสำอางของบริษัทผู้รับผลิตชั่วคราวพร้อมโทษปรับ เพื่อเป็นการลงโทษผู้เป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์หรือผู้นำเข้าเครื่องสำอางเพื่อขาย และเพื่อเป็นการลงโทษบริษัทผู้ที่ได้รับอนุญาตถูกต้องตามกฎหมาย ในการรับจ้างผลิตเครื่องสำอาง กรณีที่มีการระงับการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการและบริษัทผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอางแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1) ประกาศรายชื่อของผู้ประกอบธุรกิจให้แก่ประชาชน ผู้ประกอบธุรกิจเครื่องสำอางรายอื่น ๆ และบริษัทผู้ได้รับอนุญาตให้ผลิตเครื่องสำอางได้รับทราบถึงการถูกระงับชั่วคราวและระยะเวลาในการถูกระงับของผู้ประกอบธุรกิจ

2) ประกาศรายชื่อของบริษัทผู้ได้รับอนุญาตให้ผลิตเครื่องสำอาง ให้แก่ประชาชนผู้ประกอบธุรกิจเครื่องสำอางรายอื่น ๆ และบริษัทผู้ได้รับอนุญาตให้ผลิตเครื่องสำอาง ได้รับทราบถึงการถูกระงับชั่วคราว และระยะเวลาในการถูกระงับของบริษัทผู้ได้รับอนุญาตให้ผลิตเครื่องสำอาง

เพื่อเป็นการป้องกันการลักลอบประกอบธุรกิจเครื่องสำอาง หรือลักลอบผลิตเครื่องสำอางในระหว่างที่ถูกระงับการประกอบกิจการและการผลิตชั่วคราว

3. กฎหมายควรบัญญัติเพิ่มเติมให้มีการจัดตั้งกองทุนทดแทนเพื่อช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่ผิดกฎหมาย หรือการผลิตเครื่องสำอางที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อเป็นการเยียวยาผู้เสียหายในเบื้องต้น เช่นเดียวกันกับการเยียวยาความเสียหายให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ผู้รับบริการ ตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 โดยให้คณะกรรมการอาหารและยา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบและกำกับดูแลคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง กั้นเงินจากค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย ที่จัดเก็บจากผู้ยื่นคำขอในกระบวนการพิจารณาอนุญาตผลิตเครื่องสำอาง ในอัตราร้อยละสิบของค่าธรรมเนียมที่ผู้ประกอบธุรกิจเครื่องสำอาง ได้จ่ายให้กับคณะกรรมการอาหารและยา อาทิเช่น ค่าธรรมเนียมตามกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับเครื่องสำอาง พ.ศ. 2560 หรือค่าใช้จ่ายตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ค่าใช้จ่ายที่จะจัดเก็บจากผู้ยื่นคำขอในกระบวนการพิจารณาอนุญาตผลิตเครื่องสำอาง พ.ศ. 2560 หากมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในส่วนนี้ จะเป็นการควบคุมมาตรฐานการตรวจสอบและกำกับดูแลคุณภาพเครื่องสำอาง ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่มีการทำงานที่รัดกุมและรอบคอบมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มกำกับดูแลเครื่องสำอางหลังออกสู่ตลาด สำนักควบคุมเครื่องสำอางและวัตถุอันตราย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2562). *คู่มือการโฆษณาเครื่องสำอาง*. กรุงเทพมหานคร : คิวคัมเบอร์ (ประเทศไทย) .
- คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล. (2562). *อันตรายจากสารต้องห้ามในเครื่องสำอาง*. เรียกใช้เมื่อ 7 พฤศจิกายน 2562 จาก <https://bit.ly/38K3Mc1>
- ทวิศ ศรีเกตุ. (2557). *ผู้บริโภคกับปัญหาการซื้อสินค้าผ่านเครือข่ายออนไลน์*. เรียกใช้เมื่อ 7 พฤศจิกายน 2562 จาก <https://bit.ly/32BGVeE>
- ธรรมนิศย์ สุมันตกุล. (2558). *ค่าเสียหายเชิงลงโทษ*. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2563 จาก <http://web.krisdika.go.th/pdfPage.jsp?type=act&actCode=253>
- บำเพ็ญ เขียวหวาน. (2562). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยและสังคมโลก*. เรียกใช้เมื่อ 7 พฤศจิกายน 2562 จาก <https://bit.ly/3pnWmko>
- ปรมาภรณ์ ลิ้มปิติเสถียร. (2557). *พลวัตของสำนวน สุภาษิตไทยในยุควัฒนธรรมสมัยนิยม. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 34(4) : 201-217.*
- ฤติมา ดิลกตระกูลชัย. (2559). *การนำเสนอเนื้อหาความงามและผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เว็บไซต์บล็อกเกอร์*. กรุงเทพมหานคร : สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมฤดี ธัญญสิริ. (ม.ป.ป.). *บุคคลภายนอกเสียหายจากการกระทำละเมิด: สิทธิของผู้เสียหายกับหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ*. เรียกใช้เมื่อ 28 พฤษภาคม 2563 จาก <https://bit.ly/36LX7eP>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2554). *สรุปผลโครงการสัมมนาฯรับฟังความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่*. เรียกใช้เมื่อ 28 พฤษภาคม 2563 จาก <http://web.krisdika.go.th/data/activity/act176.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2562). *ข้อแนะนำสำหรับผู้บริโภค*. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤศจิกายน 2562 จาก https://www.ocpb.go.th/news_view.php?nid=36
- อนงค์รัตน์ คงลาภ. (2562). *ค่าเสียหายเชิงลงโทษความท้าทายใหม่ในระบบกฎหมายของประเทศไทย*. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤศจิกายน 2562 จาก <https://bit.ly/3lrAy5b>
- MedThai. (2562). *สารในครีมหน้าขาวอดนินยอะไรบ้าง ตัวไหนเสี่ยง ตัวไหนเวิร์ค?*. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2563 จาก <https://medthai.com/whitening-agents/>

ปัญหาทางกฎหมายกรณีผู้ขับขี่ปฏิเสธการตรวจวัดแอลกอฮอล์*

LEGAL PROBLEMS IN CASE OF DENIAL OF ALCOHOL TEST

วัชรินทร์ เหริยญหล่อ

Watcharin Rianlor

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University, Thailand.

E-mail: rianlor_rin@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายกรณีผู้ขับขี่ปฏิเสธการตรวจวัดแอลกอฮอล์ ซึ่งพบปัญหาดังนี้ (1) ปัญหามูลเหตุในการดื่มแอลกอฮอล์ (2) ปัญหาผลกระทบจากการใช้แอลกอฮอล์ (3) ปัญหาทางกฎหมายในการตรวจวัดแอลกอฮอล์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารกฎหมาย

ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัญหามูลเหตุในการดื่มแอลกอฮอล์ เกิดจากการอยากทดลอง เพื่อเข้าสังคม ดื่มเพื่อสุขภาพ เพื่อความสนุกสนาน คลายเครียด มีทัศนคติว่า การดื่มแอลกอฮอล์กับกลุ่มเพื่อน หมายถึง การรักพวกพ้องเป็นหนึ่งเดียวกัน ควรให้คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตามพระราชบัญญัติ ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ออกกฎ ระเบียบในการควบคุมการห้ามจำหน่าย สถานที่ห้ามจำหน่าย วิธีการจำหน่าย สถานที่ห้ามดื่มแอลกอฮอล์ และกำหนดอายุขั้นต่ำและขั้นสูงของบุคคลที่สามารถดื่มแอลกอฮอล์ได้ (2) ปัญหาผลกระทบจากการใช้แอลกอฮอล์ ทำให้เกิดโรคตับแข็ง โรคมะเร็ง และยังมีผลต่อพฤติกรรมด้านอื่น ทำให้ประสิทธิภาพการทำงานลดลง ทำให้อารมณ์หงุดหงิด นิสัยและพฤติกรรมเปลี่ยนไปในทางก้าวร้าว ในส่วนที่เกี่ยวกับนักเรียนนักศึกษา จะทำให้ความสนใจในการเรียน ลดลง สมาธิลดลง สร้างความเดือดร้อนให้แก่ครอบครัว เกิดอุบัติเหตุ จึงควรมีการเพิ่มโทษผู้กระทำความผิด ที่มีสาเหตุเกิดจากเมาสุราหรือแอลกอฮอล์ ในกรณีผู้กระทำความผิดซ้ำให้ได้รับโทษสูงขึ้น เช่นเดียวกับ สหรัฐอเมริกา (3) ปัญหาทางกฎหมายในการที่ผู้ขับขี่ปฏิเสธการตรวจวัดแอลกอฮอล์ อ้างว่าอุปกรณ์การตรวจไม่ได้มาตรฐาน ไม่ถูกสุขอนามัย ซึ่งในการตรวจวัดแอลกอฮอล์ กฎหมายไม่ได้กำหนดให้ต้องมีผู้มีความรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์การตรวจวัด และไม่ได้กำหนดให้ต้องมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขร่วมทำการตรวจวัด ปริมาณแอลกอฮอล์ด้วย

คำสำคัญ: กฎหมาย, ตรวจวัดแอลกอฮอล์

*Received: 30 July 2020; Revised: 6 November 2020; Accepted: 3 December 2020

Abstract.

This objective of this research was to study legal problems in case of denial of alcohol test that problems were found as follows: (1) the cause of drinking alcohol problems (2) the effect of alcohol use (3) legal problems in alcohol measuring. This research was a qualitative research by studying the concepts, theories, legal documents both foreign and domestic.

The research result revealed that (1) the cause of drinking alcohol problems, it was due to the need for an experiment, to socialize, drink healthy for fun, relieve the stress. There was an attitude that alcohol consumption with groups*/friends; it means love of one group was one that causing enjoyment and fun. Drinking alcohol was a recreation when you've been drinking alcohol, it was a pleasure and satisfaction. (2) the effect of alcohol use, causes cirrhosis, cancer and also affects other aspects of behaviors. As a result, the performance decreases, frustrating mood, habits and behavior spurred aggressively, in relation to students, will cause decreased interest in studying, decreased concentration, causing trouble for the family and accident. Should increase the punishment of offenders caused by drunk or alcohol abuse, in the case of repeat offenders, the punishment will be increased as well as America. (3) legal problems in alcohol measuring, the driver denied the alcohol test and claimed that the equipment was unsanitary and should consist of experts in inspection equipment and public health officers also do examinations.

Keywords: Law, Alcohol test

บทนำ

สังคมและวัฒนธรรมไทย มองเรื่องการดื่มแอลกอฮอล์หรือสุรว่าเป็นเรื่องธรรมดา จะเห็นได้จากงานเลี้ยง งานสังสรรค์ งานฉลอง และงานประเพณีต่าง ๆ แทบทุกงานจะต้องมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบเสมอ นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อว่า การดื่มแอลกอฮอล์ไม่เป็นอันตรายต่อตนเอง และสามารถที่จะควบคุมสถานการณ์ได้ ทศนคติดังกล่าว มีมาช้านานแล้ว และบางคนมีความเชื่อว่า การดื่มแอลกอฮอล์เป็นการบำรุงร่างกาย เช่น ยาตองเหล้า ซึ่งเป็นการนำยาประเภทสมุนไพรมาต้องผสมหรือดองกับสุรา โดยเชื่อว่า ยาตองจะช่วยบำรุงร่างกาย บำรุงโลหิต รักษาอาการปวดเมื่อย ทำให้เจริญอาหาร แต่ความจริงแล้วแอลกอฮอล์มีผลต่อการทำงานของสมอง ทำให้เกิดอาการต่าง ๆ กันไปตามระดับของแอลกอฮอล์ในกระแสเลือด อาจมีอาการปวดศีรษะ มือสั่น ใจสั่น ตาสู้แสงสว่างไม่ได้ แอลกอฮอล์จึงมีผลกระทบต่อสมองส่วนหน้า ซึ่งเป็นส่วนที่ควบคุมสติปัญญาและการตัดสินใจ และยังควบคุมความฉับไวในการปฏิบัติการตัดสินใจ ในช่วงกะทันหันด้วย ผู้ซึ่งขับซึ่รถขณะมีแอลกอฮอล์ในร่างกายมาก ๆ จึงมีบทบาทต่อการก่อให้เกิดอุบัติเหตุ เพราะคนเมาสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วไปขับรถมักจะครองสติไม่ได้ (วรรณภา พัฒนาศิริ, 2555)

เมื่อวันที่ 3 มกราคม 2563 กรมคุมประพฤติ เผยการปิดยอดสถิติคดีที่เข้าสู่กระบวนการคุมความประพฤติทั่วประเทศของวันที่ 2 มกราคม 2563 ที่ผ่านมา ซึ่งเป็นวันสุดท้ายที่มีการควบคุมเข้มงวด ในช่วงเทศกาลปีใหม่ 2563 มีจำนวน 3,311 คดี จำแนกเป็นคดีชั่วคราวขณะเมาสุราจำนวน 3,103 คดี คิดเป็นร้อยละ 93.72 คดีซ้ำเสพ จำนวน 205 คดี คิดเป็นร้อยละ 6.19 และคดีชั่วคราวประมาทจำนวน 3 คดี คิดเป็นร้อยละ 0.09 สำหรับยอดสะสมสถิติคดีที่ศาลสั่งคุมประพฤติรวม 7 วันที่มีการควบคุมเข้มงวดระหว่าง วันที่ 27 ธันวาคม 2562 – 2 มกราคม 2563 มีจำนวนทั้งสิ้น 12,360 คดี จำแนกเป็นคดีชั่วคราวขณะเมาสุราจำนวน 11,997 คดี คิดเป็นร้อยละ 97.06 คดีซ้ำเสพ จำนวน 345 คดี คิดเป็นร้อยละ 2.79 คดี ซ้ำซึ่ง/แข่งรถ จำนวน 1 คดี คิดเป็นร้อยละ 0.01 คดีชั่วคราวประมาท จำนวน 17 คดี คิดเป็นร้อยละ 0.14 ส่วนจังหวัดที่มีสถิติคดีชั่วคราวขณะเมาสุราสะสมสูงสุด 3 อันดับ ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 707 คดี จังหวัดขอนแก่น จำนวน 643 คดี และจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 615 คดี เมื่อเปรียบเทียบสถิติคดีที่เข้าสู่กระบวนการคุมประพฤติ สะสมทั้ง 7 วัน ในช่วงเทศกาลปีใหม่ พ.ศ. 2562 และ พ.ศ. 2563 พบว่า คดีชั่วคราวขณะเมาสุรา ปี พ.ศ. 2562 มีจำนวน 8,706 คดี กับปี พ.ศ. 2563 มีจำนวน 11,997 คดี เพิ่มขึ้นถึง 3,291 คดี คิดเป็นร้อยละ 37.80 นอกจากนี้ กรมคุมประพฤดียังดำเนินการตรวจสอบประวัติการกระทำผิดในฐานความผิดชั่วคราวขณะเมาสุรา จำนวน 7,900 คดี พบมีผู้กระทำผิดซ้ำ จำนวน 277 คดี (กรมคุมประพฤติ, 2563)

จากการเกิดอุบัติเหตุเนื่องจากเมาแล้วขับ มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจเรียกคนขับรถตรวจวัดแอลกอฮอล์ได้ เพื่อมุ่งให้เกิดความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สินของประชาชนบนท้องถนน จึงได้ดำเนินการตั้งจุดตรวจ โดยมีอุปกรณ์ในการตรวจวัดปริมาณเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่ผู้ที่เมาแล้วขับ โดยกำหนดปริมาณการดื่มสูงสุดตามที่กฎหมายกำหนดอยู่ที่ 50 มิลลิกรัม และหากตรวจวัดแล้วพบว่า ผู้ขับขี่รายใดมีปริมาณการดื่มเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ถือว่าเมาแล้วขับจะต้องได้รับโทษ (กฎกระทรวงมหาดไทย, 2537)

วิธีการตรวจวัดปริมาณเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ (1) ตรวจวัดลมหายใจด้วยเครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการตรวจ หรือทดสอบให้ใช้เครื่องตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในเลือด โดยวิธีเป่าลมหายใจ และอ่านค่าของแอลกอฮอล์ในเลือดเป็นมิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ วิธีการตรวจ หรือทดสอบให้ปฏิบัติตามวิธีการตรวจสอบของเครื่องตรวจแต่ละชนิด และถ้ากรณีที่ไม่สามารถตรวจโดยวิธีวัดลมหายใจได้ ให้ทดสอบตามวิธีตรวจวัดจากปัสสาวะ และตรวจวัดจากเลือด กรณีที่ต้องทดสอบโดยวิธีตรวจวัดจากเลือด ให้ส่งผู้ขับขี่ไปยังโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุด และทำการเจาะเลือดภายใต้การกำกับดูแลของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพเวชกรรม ถ้ามีปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดเกิน 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ให้ถือว่าเมาสุรา (กฎกระทรวงมหาดไทย, 2537)

วิธีการตรวจวัดปริมาณเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เจ้าพนักงานตำรวจจะมีเครื่องมือในการเป่า วิธีการเป่าวิธีแรก จะเป็นทดสอบเบื้องต้น โดยการเป่าออกจากลมหายใจ ก่อนเป่าให้ผู้ถูกตรวจสอบหายใจเข้ามาก ๆ แล้วเป่าออกมาแรง ๆ อีกวิธีหนึ่งคือ เจ้าพนักงานตำรวจจะมีเครื่องเป่าชนิดต้องใช้ปากอมเข้าไปที่อุปกรณ์การเป่า โดยหายใจเข้ามาก ๆ แล้วเป่าลมออกมาแรง ๆ ซึ่งทั้งสองวิธีนี้ ผู้ที่ถูกทดสอบมีความเห็นว่า

การหายใจเข้ามาก ๆ แล้วเป่าลมออกมา หรือต้องใช้ปากอมแล้วเป่า ซึ่งปัญหาในการตรวจวัดแอลกอฮอล์ จะพบว่า คนขับมักจะหลีกเลี่ยง ไม่ให้ความร่วมมือในการตรวจวัดแอลกอฮอล์อ้างว่า เครื่องตรวจวัด แอลกอฮอล์ไม่สะอาด ไม่ได้มาตรฐาน หรือกล่าวหาว่าเจ้าพนักงานตำรวจเลือกปฏิบัติหรืออ้างว่าตนเอง ไม่ได้เมาสุรา หรือการตั้งจุดตรวจปฏิบัติไม่ถูกต้องตามระเบียบหลักการตั้งจุดตรวจ การคุมตรวจ ไม่มีป้าย สัญญาณไฟ ซึ่งส่วนมากมักจะอ้างว่าเครื่องตรวจวัดแอลกอฮอล์ไม่ได้มาตรฐาน ผู้ตรวจวัดไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญ ขาดความรู้ ความเข้าใจในการตรวจวัด เครื่องตรวจวัดขาดอายุการใช้งาน หรือเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจวัด ไม่ถูกสุขอนามัย ไม่สะอาดเพียงพอ จึงปฏิเสธการที่จะเป่า ทำให้เจ้าพนักงานตำรวจจับกุมตั้งข้อหาเมาขับ (ณรงค์ พรหมประสิทธิ์, 2546)

ดังนั้น จึงเห็นว่าการตรวจวัดปริมาณเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่ผู้ขับขี่ยานพาหนะ นอกจาก จะต้องประกอบด้วยเจ้าพนักงานจราจร ผู้ตรวจการ พนักงานสอบสวน พนักงานเจ้าหน้าที่ ควรจะต้อง ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในด้านอุปกรณ์การตรวจ เป็นผู้ทดสอบมาตรฐานของอุปกรณ์การตรวจ และ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นผู้ควบคุมดูแลด้านความสะอาดของอุปกรณ์และสุขภาพอนามัยของผู้ถูกตรวจวัด แอลกอฮอล์ด้วย และในปัจจุบันรัฐบาลได้มีพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 กำหนดให้มีคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ (มาตรา 8) จัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านต่าง ๆ แก่ไขเพิ่มเติม ร่างยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับผลการรับฟังความคิดเห็น (มาตรา 28) ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติต้องประกอบด้วย วิสัยทัศน์พัฒนาประเทศ เป้าหมายการพัฒนา ประเทศระยะยาว และประกาศเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) เกี่ยวกับการ (1) จัดให้มีกฎหมายที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ (2) มีกฎหมาย เท่าที่จำเป็น ออกแบบกฎหมายที่รอบคอบรัดกุมเพื่อแก้ปัญหาอย่างตรงจุด ให้มีความสอดคล้องกับ ข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศที่เป็นประโยชน์ ต่อประชาชนโดยรวม รวมทั้งจัดให้มีการสร้างความรับรู้และความเข้าใจ ในข้อกฎหมาย และประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายในรอบระยะเวลาที่กำหนด เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป (3) การบังคับใช้ กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เท่าเทียม มีการเสริมสร้าง ประสิทธิภาพการใช้กฎหมาย บังคับใช้กฎหมาย อย่างเคร่งครัด ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ไม่เลือกปฏิบัติ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาสาเหตุในการดื่มแอลกอฮอล์
2. เพื่อศึกษาปัญหาผลกระทบจากการใช้แอลกอฮอล์
3. เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการตรวจวัดแอลกอฮอล์

สมมุติฐานของการวิจัย

ผู้ขับขี่ปฏิเสธการตรวจวัดแอลกอฮอล์ อ้างว่าอุปกรณ์ที่ใช้ในการทดสอบไม่ได้มาตรฐาน หรือไม่ถูก สุขอนามัย เจ้าพนักงานตำรวจจึงตั้งข้อหาโดยใช้บทสันนิษฐานว่าเมาแล้วขับ ซึ่งถ้าหากว่าการตรวจวัด

ปริมาณแอลกอฮอล์มีผู้เชี่ยวชาญ ในด้านอุปกรณ์การตรวจวัด และมีเจ้าพนักงานสาธารณสุข ร่วมทำการตรวจสอบด้วย จะทำให้ผู้ขับขี่ยานพาหนะให้ความร่วมมือในการตรวจวัดมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยปัญหาทางกฎหมายกรณีผู้ขับขี่ปฎิเสธการตรวจวัดแอลกอฮอล์ เป็นการวิจัยโดยอาศัยข้อมูลกฎหมายจากพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2535 กฎกระทรวงฉบับที่ 16 ประกาศ หรือข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการจราจรทางบก คำพิพากษาศาลฎีกา และกฎหมายของต่างประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยปัญหาทางกฎหมายกรณีผู้ขับขี่ปฎิเสธการตรวจวัดแอลกอฮอล์ ของผู้ขับขี่ยานพาหนะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการอ้างอิงแหล่งข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยการค้นคว้าจากแนวคิดและทฤษฎี ตำรา หนังสือ บทความ วารสาร งานวิจัย ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ คำพิพากษาของศาลฎีกา กฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งของไทยและต่างประเทศ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย

ผลการวิจัย

การเกิดอุบัติเหตุเนื่องจากเมาแล้วขับมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2542 มีบทบัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจเรียกผู้ขับขี่ปฎิเสธการตรวจวัดแอลกอฮอล์ได้ เพื่อมุ่งให้เกิดความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สินของประชาชนบนท้องถนน วิธีการตรวจวัดปริมาณเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ดังกล่าว จะตรวจวัดจากลมหายใจ โดยวิธีการใช้ปากอมอุปกรณ์ แล้วเป่าลมหายใจออกมาแรง ๆ หากไม่ยอมให้ทดสอบโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าขับขี่ปฎิเสธในขณะเมาสุรา ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2542 มาตรา 142 วรรคสาม จึงเกิดปัญหาทางกฎหมายกรณีผู้ขับขี่ปฎิเสธการตรวจวัดแอลกอฮอล์ สรุปได้ดังนี้

(1) ปัญหามูลเหตุในการดื่มแอลกอฮอล์

มูลเหตุในการดื่มแอลกอฮอล์ เกิดจากการอยากทดลอง เพื่อเข้าสังคม ดื่มเพื่อสุขภาพ เพื่อความสนุกสนาน คลายเครียด บางคนมีทัศนคติว่า การดื่มแอลกอฮอล์กับกลุ่มเพื่อน หมายถึงการรักพวกพ้องเป็นหนึ่งเดียวกัน ทำให้เกิดความเพลิดเพลินและความสนุกสนาน การดื่มแอลกอฮอล์เป็นสิ่งที่นันทนาการ เมื่อได้ดื่มแอลกอฮอล์แล้ว ทำให้เกิดความสุข ความพึงพอใจ จะเป็นเหตุที่ทำให้เกิดความอยากและมีการบริโภคแอลกอฮอล์อย่างต่อเนื่อง หลังจากเริ่มบริโภคได้ไม่นาน ความเครียด คนที่เครียดง่าย ขาดทักษะในการปรับตัว หรือแก้ไขปัญห อาจพบว่า การบริโภคแอลกอฮอล์ช่วยทำให้ลืมความเครียดได้ (นงนุช ใจชื่น และคณะ, 2560)

(2) ปัญหาผลกระทบจากการใช้แอลกอฮอล์

ผลกระทบของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทำให้เกิดโรคตับแข็ง โรคมะเร็ง และยังมีผลกระทบต่อพฤติกรรมด้านอื่น ทำให้ประสิทธิภาพการทำงานลดลง ทำให้อารมณ์หงุดหงิด นิสัยและพฤติกรรมเปลี่ยนไปในทางก้าวร้าว ในส่วนที่เกี่ยวกับนักเรียนนักศึกษา จะทำให้ความสนใจในการเรียนลดลง สมาธิลดลง ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจเนื่องจากแอลกอฮอล์ เนื่องจากปัจจุบันเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีราคาสูงขึ้น เนื่องจากรัฐบาลเล็งเห็นว่าแอลกอฮอล์เป็นสิ่งไม่จำเป็น ในการที่นำเงินไปซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สร้างความเดือดร้อนให้แก่ครอบครัว ผลกระทบทางด้านสังคม ผู้เสพแอลกอฮอล์ อาจจะมีอาการเมาแล้วขาดสติ มีปัญหาการทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นได้ และจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ส่งผลต่อการเกิดอุบัติเหตุทางถนนของประเทศไทย (บัณฑิต ศรไพศาล, 2549)

(3) ปัญหาทางกฎหมายในการตรวจวัดแอลกอฮอล์

วิธีการตรวจวัดปริมาณเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เจ้าพนักงานตำรวจจะมีเครื่องมือในการเป่าวิธีการเป่าวิธีแรกจะเป็นทดสอบเบื้องต้น โดยการเป่าออกจากลมหายใจ ก่อนเป่าให้ผู้ถูกตรวจสอบหายใจเข้ามา ๑ แล้วเป่าออกมาแรง ๆ ซึ่งผู้ถูกตรวจสอบในขณะที่สูดลมหายใจเข้านั้น อาจสูดเอาเชื้อโรคที่ติดมากับเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจวัดได้ เนื่องจากเครื่องมือนั้นได้ใช้ในการตรวจสอบผู้ขับขี่รายอื่นมาก่อนหน้านั้น และทั้งยังไม่มั่นใจว่า เครื่องมือที่เจ้าพนักงานตำรวจนำมาทำการตรวจสอบนั้นได้มาตรฐานหรือไม่ จึงทำให้ผู้ถูกตรวจสอบไม่ยอมให้ความร่วมมือ เกรงว่าจะติดเชื้อโรคจากผู้ขับขี่ที่ถูกรายก่อน การเป่าแต่ละครั้งจึงควรประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในด้านอุปกรณ์การตรวจเป็นผู้ทดสอบมาตรฐานของอุปกรณ์การตรวจ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นผู้ควบคุมดูแลด้านความสะอาดของอุปกรณ์และสุขภาพอนามัยของผู้ถูกตรวจวัดแอลกอฮอล์ด้วย (ณรงค์ พรหมประสิทธิ์, 2546)

อภิปรายผล

การดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทยเป็นเรื่องธรรมดา โดยมักดื่มในเทศกาลและวาระต่าง ๆ และนักดื่มบางราย มีความเชื่อเรื่องการดื่มเพื่อสุขภาพ โดยการเอายา หรือสมุนไพรมาผสม หรือดองกับสุรา เชื่อว่าช่วยบำรุงร่างกาย บำรุงโลหิต รักษาอาการปวดเมื่อย ทำให้เจริญอาหาร ความจริงแล้วส่วนผสมของแอลกอฮอล์ในยาดองนั้น มีค่อนข้างสูง ดังนั้น การดื่มยาดองก็คือการดื่มสุรานั้นเอง นอกจากนี้ ในบางครั้งจะพบทัศนคติของคนไทย ที่มีต่อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในลักษณะที่ส่งเสริมการดื่มโดยไม่รู้ตัว ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า งานเลี้ยงสังสรรค์หรืองานฉลองตามประเพณีต่าง ๆ มักจะพบเห็นการดื่มสุรากันเป็นเรื่องปกติ

(1) ปัญหามูลเหตุในการดื่มแอลกอฮอล์

มูลเหตุในการดื่มแอลกอฮอล์ เกิดจากการอยากทดลอง เพื่อนชวน อยากทดลอง เพื่อเข้าสังคม และดื่มเพื่อสุขภาพ โดยเหล้าหรือสุราของไทยและเบียร์ เป็นเครื่องดื่มของคนในเขตเมือง ส่วนสุราขาวและยาดองเป็นเครื่องดื่มของคนในเขตชนบท เหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้ดื่มไม่คิดจะเลิกดื่มก็คือ เพราะต้องเข้าสังคม สังสรรค์ และดื่มเพื่อสุขภาพ ร่างกาย โดยคิดว่า ดื่มเพียงเล็กน้อยไม่เป็นไร ส่วนเหตุผลเกี่ยวกับสุขภาพจิตคือ เพื่อความสนุกสนาน คลายเครียด ปัจจัยที่ส่งเสริมให้มีการดื่มแอลกอฮอล์ เป็นธรรมชาติของ

มนุษย์ในการที่อยากจะลองหรือเผชิญกับสิ่งใหม่ ๆ โดยเฉพาะในวัยที่ความรู้สึกอยากลองเป็นเรื่องที่ทำทายเป็นต้นต้น สนุกสนาน เช่น ในวัยรุ่น กลุ่มเพื่อน หลายคนไม่กล้าที่จะปฏิเสธ เมื่อถูกเพื่อนชวนให้ดื่มแอลกอฮอล์หรือบางคนมีทัศนคติว่า การดื่มแอลกอฮอล์กับกลุ่มเพื่อน หมายถึงการรักพวกพ้องเป็นหนึ่งเดียวกัน ทำให้เกิดความเพลิดเพลินและความสนุกสนาน สภาพสังคมและวัฒนธรรม สังคมไทยมองเรื่องการดื่มแอลกอฮอล์ว่าเป็นเรื่องธรรมดา จะเห็นได้จากงานสังสรรค์ งานเลี้ยง งานฉลอง และงานประเพณีต่าง ๆ

การดื่มแอลกอฮอล์เป็นสิ่งนันทนาการ เมื่อได้ดื่มแอลกอฮอล์แล้ว ทำให้เกิดความ สุข ความพึงพอใจจะเป็นเหตุที่ทำให้เกิดความอยาก และมีการบริโภคแอลกอฮอล์อย่างต่อเนื่อง หลังจากเริ่มบริโภคได้ไม่นาน ความเครียด คนที่เครียดง่าย ขาดทักษะในการปรับตัว หรือแก้ไขปัญหา อาจพบว่าการบริโภคแอลกอฮอล์ช่วยทำให้ลืมความเครียดได้ชั่วคราว ในขณะที่ยังคงขาดทักษะในการแก้ไขปัญหาชีวิต คนเหล่านั้นจะหันมาพึ่งแอลกอฮอล์ จนเกิดการติดขึ้นได้ในที่สุด ภาวะติดต่อฤทธิ์แอลกอฮอล์ เมื่อบริโภคแอลกอฮอล์ไปได้ระยะหนึ่ง จะเกิดการติดต่อฤทธิ์แอลกอฮอล์ขึ้น อาจเป็นเพราะเกิดการเผาผลาญของแอลกอฮอล์ในร่างกายได้มากขึ้น ทำให้ฤทธิ์ต่าง ๆ ของแอลกอฮอล์หมดไปอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ต้องดื่มในปริมาณที่มากขึ้น หรืออาจเกิดจากการที่ร่างกาย โดยเฉพาะสมองของเรา มีการปรับตัวในลักษณะที่เคยชินต่อฤทธิ์ของแอลกอฮอล์ (นางนุช ใจชื่น และคณะ, 2560)

(2) ปัญหาผลกระทบจากการใช้แอลกอฮอล์

ในทางการแพทย์มีหลักฐานบ่งชี้ว่า ผลกระทบของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเครื่องดื่มทุกประเภท มีผลกระทบต่อร่างกายและต่อสุขภาพร่างกาย โดยเป็นสาเหตุของโรคต่าง ๆ ได้แก่ โรคตับแข็ง โรคมะเร็ง เป็นต้น และยังมีผลต่อพฤติกรรมด้านอื่น เช่น ทำให้ประสิทธิภาพการทำงานลดลง ทำให้อารมณ์หงุดหงิด นิสัยและพฤติกรรมเปลี่ยนไปในทางก้าวร้าว ในส่วนที่เกี่ยวกับนักเรียนนักศึกษา จะทำให้ความสนใจในการเรียนลดลง สมาธิลดลง นอกจากนี้พบว่า ผู้ที่ดื่มสุราตั้งแต่อายุน้อย ๆ จะเกิดปัญหาที่รุนแรงกว่า และแก้ไขได้ยากกว่า และบุคคลที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประจำ มักจะเป็นพวกสูบบุหรี่จืด และมีโอกาสที่จะเสพยาเสพติดอื่น ๆ มากกว่าคนทั่วไป สำหรับปัญหาอื่น ๆ อีก ได้แก่ ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยมีข้อมูลยืนยันชัดเจนว่า ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการบริโภคเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ครอบครัวที่ดื่มสุราจะมีความรุนแรงเกิดขึ้นเกือบสี่เท่าของครอบครัวที่ไม่ดื่มแอลกอฮอล์

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากปัจจุบันเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีราคาสูงขึ้น รัฐบาลเล็งเห็นว่าแอลกอฮอล์เป็นสิ่งไม่จำเป็น เป็นสิ่งทำลายสุขภาพร่างกาย เป็นสาเหตุแห่งการทะเลาะวิวาท เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุได้รับความเสียหายทั้งทางด้านร่างกาย ชีวิต การเกิดอุบัติเหตุทางจราจรบางรายมีผู้เสียชีวิต บาดเจ็บ พิการ ต้องเสียเงินรักษาตัวจำนวนมาก และสูญเสียทรัพย์สินเงินทองในการซ่อมแซมสิ่งที่เสียหาย มีผลกระทบในด้านค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ขาดแคลนค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะนักเรียน นักศึกษา อาจไม่มีเงินไปเรียนหนังสือ ผลกระทบทางด้านสังคม ผู้เสพแอลกอฮอล์อาจจะมีอาการเมาแล้วขาดสติ มีปัญหาการทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นได้ และจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ส่งผลต่อการเกิดอุบัติเหตุทางถนนของประเทศไทย

มีผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุจากรถมีระดับแอลกอฮอล์ในเลือดตั้งแต่ 0.05 กรัมต่อ 100 มิลลิลิตร แอลกอฮอล์จึงเป็นสาเหตุสำคัญของอุบัติเหตุจากรถ (บัณฑิต ศรีไพศาล, 2549)

(3) ปัญหาทางกฎหมายในการตรวจวัดแอลกอฮอล์

1) มาตรการทางกฎหมายในการตรวจวัดแอลกอฮอล์ของประเทศไทย

พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มีบทบัญญัติความผิดฐานผู้ขับขี่ขับรถในขณะที่เมาสุรา ไว้ในมาตรา 43 (2) ห้ามมิให้ผู้ขับขี่ขับรถในขณะที่เมาสุรา หากผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกลงโทษตามมาตรา 160 ตรี วรรคแรก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี ปรับตั้งแต่ 5,000-20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ไม่น้อยกว่า 6 เดือน หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ ตามบทบัญญัติของกฎหมายได้ห้ามมิให้ผู้ขับขี่ยานพาหนะขับขี่วดยาน ขณะที่มึนปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดเกิน 50 มิลลิกรัมต่อปริมาณโลหิต 100 มิลลิกรัม และกระทรวงมหาดไทยได้ออกกฎกระทรวง (ฉบับที่ 16) ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2537 ออกตามความในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 เพื่อกำหนดมาตรฐานของระดับแอลกอฮอล์ในเส้นเลือด โดยได้กำหนดไว้ว่า ผู้ที่มีปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดเกินร้อยละ 50 ให้ถือว่าเป็นผู้เมาสุรา โดยเป็นการให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจวัดปริมาณเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่ผู้ขับขี่ยานพาหนะ (พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522, 2542)

ในส่วนของการตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์ ในเมื่อกฎหมายกำหนดให้ผู้ขับขี่รถยนต์และรถจักรยานยนต์ ห้ามมีระดับแอลกอฮอล์ในเลือดเกิน 50 มิลลิกรัม ต่อเลือด 100 มิลลิลิตร (50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์) ซึ่งเราสามารถทราบได้จากการใช้เครื่องวัดระดับแอลกอฮอล์ในเลือด โดยวิธีเป่าลมหายใจ แบ่งตามลักษณะของเครื่องได้เป็นสองประเภท คือ แบบพกพา และแบบประจำที่ แบ่งตามวัตถุประสงค์ของการใช้ ได้แก่ เครื่องวัดระดับแอลกอฮอล์ในเลือด โดยวิธีเป่าลมหายใจแบบตรวจคัดกรอง เป็นเครื่องที่ใช้ในการทดสอบปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือด โดยวิธีเป่าลมหายใจเข้าเครื่องวัด ผลที่แสดงจะเป็นตัวหนังสือว่า เกินหรือไม่เกินค่ามาตรฐานที่ตั้งไว้ และเครื่องวัดระดับแอลกอฮอล์ในเลือด โดยวิธีเป่าลมหายใจแบบตรวจยืนยันผล เป็นเครื่องที่ใช้ในการตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือด โดยวิธีเป่าลมหายใจเข้าเครื่องวัด ผลที่ได้จะแสดงเป็นตัวเลข ว่ามีปริมาณในหน่วย mg/100ml (กฎกระทรวงมหาดไทย, 2537)

2) มาตรการทางกฎหมายในการตรวจวัดแอลกอฮอล์ของต่างประเทศ

กฎหมายของสหราชอาณาจักร มีการวัดระดับแอลกอฮอล์เบื้องต้น ในประเทศอังกฤษส่วนใหญ่เป็นการตรวจวัดริมถนน โดยจะทำการตรวจวัดเฉพาะผู้ขับขี่ยานพาหนะ ซึ่งไม่ใช่ยานพาหนะที่ลากจูงโดยเครื่องจักรกล การตรวจวัดเบื้องต้นดังกล่าว เป็นการตรวจสอบคร่าว ๆ ว่ามีความเป็นไปได้หรือไม่ที่ผู้ขับขี่จะเมาแล้วขับ ส่วนการทดสอบอย่างละเอียด จะเป็นการตรวจวัดเพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาตามกระบวนการของกฎหมาย การปฏิเสธการตรวจวัดแอลกอฮอล์ ตามกฎหมายของประเทศไทย การปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในเลือด เปรียบเสมือนผู้กระทำความผิดโดยทั่วไป ซึ่งโดยส่วนใหญ่ศาลจะพิจารณาอัตราโทษสูงกว่าการกระทำความผิดโดยปกติ ด้วยการพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ 12-36 เดือน ปรับ 150 ปอนด์ ถึง 150 เปอร์เซ็นต์ของรายได้ต่อสัปดาห์ ตัดคะแนน 3-11 คะแนน และต้องทำงานบริการสังคมอีกด้วย (ไวพจน์ กุลาชัย, 2555)

กฎหมายของสหรัฐอเมริกา รัฐเท็กซัส มีการกำหนดแนวทางในการตรวจวัดแอลกอฮอล์ไว้ 3 วิธี ได้แก่ (1) การตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ด้วยการตรวจเลือด (2) การตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ทางลมหายใจ (3) การตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์จากปัสสาวะ กำหนดระดับแอลกอฮอล์ในเลือดไว้ที่ไม่เกิน 0.08 กรัม/100 มิลลิกรัม หรือ 80 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ เช่นเดียวกับมลรัฐอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม แนวทางการตรวจวัดหลักมี 3 แนวทางคือการตรวจวัดจากลมหายใจ การตรวจวัดจากเลือด และการตรวจวัดจากปัสสาวะ ซึ่งมีรายละเอียดข้อกำหนดของกฎหมาย การตรวจวัดจากลมหายใจ 0.08 กรัม/100 มิลลิกรัม การตรวจวัดจากเลือด n/a การตรวจวัดจากปัสสาวะ n/a การปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ จะถูกพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ซึ่งเป็นระยะเวลา 180 วัน แต่ถ้าหากบุคคลนั้นเคยมีประวัติการกระทำผิดมาก่อนภายในระยะเวลา 10 ปี จะต้องถูกพักใช้ใบอนุญาตขับขี่เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 2 ปี นอกจากนี้โทษดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้กระทำผิดจะต้องถูกภาคทัณฑ์ เข้ารับการฝึกอบรม การทำงานบริการชุมชนและต้องจ่ายค่าดำเนินการต่าง ๆ ทางศาลด้วย (ไวพจน์ กุลชัย, 2555)

จึงเห็นว่ารัฐบาลควรมีพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 กำหนดให้มีคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ (มาตรา 8) เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ แก้ไขเพิ่มเติมร่างยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับผลการรับฟังความคิดเห็น (มาตรา 28) ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติต้องประกอบด้วยวิสัยทัศน์พัฒนาประเทศ เป้าหมายการพัฒนา ประเทศระยะยาว และประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) เกี่ยวกับการ (1) จัดให้มีกฎหมายที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ (2) มีกฎหมายเท่าที่จำเป็น ออกแบบกฎหมายที่รอบคอบรัดกุม เพื่อแก้ปัญหาอย่างตรงจุด ให้มีความสอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยรวม รวมทั้งจัดให้มีการสร้างความรับรู้และความเข้าใจในข้อกฎหมาย และประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทุกรอบระยะเวลาที่กำหนด เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เท่าเทียมกันไม่เลือกปฏิบัติ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมาย กรณีผู้ขับขี่ปฏิเสธการตรวจวัดแอลกอฮอล์ ทำให้ทราบปัญหามูลเหตุในการดื่มแอลกอฮอล์ ปัญหาผลกระทบจากการใช้แอลกอฮอล์ ปัญหาทางกฎหมายในการตรวจวัดแอลกอฮอล์ จึงควรต้องนำพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 และประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) มาเป็นแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ และเท่าที่จำเป็น ทันสมัย มีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังต่อไปนี้

(1) ปัญหามูลเหตุในการดื่มแอลกอฮอล์

คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ต้องออกกฎ ระเบียบในการควบคุมการจำหน่าย สถานที่จำหน่าย วิธีการจำหน่าย สถานที่ห้ามดื่มแอลกอฮอล์ และกำหนดอายุของบุคคลที่จะสามารถดื่มแอลกอฮอล์ได้

(2) ปัญหาผลกระทบจากการใช้แอลกอฮอล์

ต้องมีการเพิ่มโทษผู้กระทำความผิด ที่มีสาเหตุเกิดจากเมาสุราหรือแอลกอฮอล์ เพิ่มโทษในกรณีผู้กระทำความผิดซ้ำให้ได้รับโทษสูงขึ้น เช่นเดียวกับของต่างประเทศ กรณีของสหรัฐอเมริกามีการกำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิดครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3

(3) ปัญหาทางกฎหมายในการตรวจวัดแอลกอฮอล์

ต้องแก้ไขเพิ่มเติมจรรยาบรรณ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2542 ในส่วนวิธีการตรวจวัดปริมาณเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ด้วยวิธีการใช้อุปกรณ์โดยการเป่าลมหายใจ และให้ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในด้านอุปกรณ์การตรวจ เป็นผู้ทดสอบมาตรฐานของอุปกรณ์การตรวจ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวงมหาดไทย. (2537). กำหนดให้การทดสอบผู้ขับขี่ว่าเมาสุราหรือไม่ ข้อ 3(1). ฉบับที่ 16 ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2537 รก.2537/54ก/56/8 ธันวาคม 2537.
- กรมคุมประพฤติ. (2563). ปิดยอด 7 วัน คุมประพฤติมาแล้วขับ ทะลุ 12,000 คดี อุบลราชธานีครองแชมป์ประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <https://1url.ws/9jswM>.
- ณรงค์ พรหมประสิทธิ์. (2546). การนำนโยบายการป้องกันอุบัติเหตุจราจรไปปฏิบัติ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการเมาไม่ขับในเขตกรุงเทพมหานครของกองบังคับการตำรวจจราจร. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นงนุช ใจชื่น และคณะ. (2560). สถานการณ์ ช่องว่างและโอกาสในการควบคุมการตลาดและการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย. *วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข*. 11(1), 58-69.
- บัณฑิต ศรีไพศาล. (2549). การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย. *วารสารคลินิก*, 22(1), 7-13.
- พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522. (2542). *พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 6)*. พ.ศ. 2542 มาตรา 142 วรรคสาม. รก.2542/20ก/13/25 มีนาคม 2542.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). *ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580)*. 13 ตุลาคม 2561 เล่ม 135, ตอนที่ 82 ก.
- วรรณณา พัฒนาศิริ. (2555). *กระบวนการยุติธรรมกับการแก้ปัญหามาแล้วขับ*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.
- ไวพจน์ กุลาชัย. (2555). การบังคับใช้กฎหมายกรณีเมาแล้วขับในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา เกาหลีใต้ เวียดนาม สิงคโปร์และไทย. ใน *รายงานวิจัย*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ.

**การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล
ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี***
**COMMUNITY ECONOMIC DEVELOPMENT OF SUB-DISTRICT
ADMINISTRATION ORGANIZATION IN LAT LUM KAEO DISTRICT
PATHUM THANI PROVINCE**

วรรณิ เบนญวัฒน์นาผล
Wanee Benjawanapon
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University, Thailand.
E-mail: dr.Wanee1949@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี และ 2) เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเสริมด้วยวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี จำนวน 38,642 คน กลุ่มตัวอย่างใช้ตารางกำหนดขนาดของ เกรจซี และมอร์แกน ได้จำนวน 380 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าทีและค่าเอฟ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดทำผังเครือข่ายองค์กรชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการพัฒนาการบริหารและการจัดการ ด้านการพัฒนาการตลาด ด้านการพัฒนาการผลิต และด้านการพัฒนาเงินทุน ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี พบว่า ประชาชนที่เพศและรายได้ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีช่วงอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่แตกต่างกัน และมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การพัฒนา, เศรษฐกิจชุมชน, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

This purposes of this research were; 1) to study the level of community economic development of the sub-district administrative organization in Lat Lum Kaeo District Pathumthani Province and 2) to compare community economic development of the sub-district administrative organization in Lat Lum Kaeo District Pathumthani Province. It was a quantitative research and was supplemented with qualitative research. Population was the people living in Lat Lum Kaeo District. Pathum Thani, 38,642 people. The sample group was able to determine the size of Krejcie and Morgan of 380 people. Data were collected using questionnaires and interviews. The data were analyzed by using statistics of percentage, mean, standard deviation, T-test and F-test.

The research results were as follows; 1) the level of community economic development of the sub-district administrative organization in Lat Lum Kaeo District. Pathum Thani Province, overall was at a high level. When considering each side, it was found that the organization of community organization network was the highest average, then was followed by management development and management, market development, production development and capital development, respectively. 2) Results of the comparison of community economic development of the sub-district administrative organization in Lat Lum Kaeo District Pathumthani Province found that people with different genders, income, had no different opinions on community economic development. As for the people of the age range, level education and career were different opinions on community economic development, and affecting the community economic development of the sub-district administrative organization in Lat Lum Kaeo District, Pathumthani Province with statistical significance at the .05 level.

Keywords: Development, Community Economic, Sub-district Administration Organization

บทนำ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ประเทศไทยยังคงมีปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการประเทศที่ยังคงขาดสมดุลการพัฒนา จึงยังไม่สอดคล้องเป็นไปตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเท่าที่ควร เศรษฐกิจของประเทศยังพึ่งพาภายนอก และไม่เข้มแข็งพอที่จะเป็นภูมิคุ้มกันต่อภาวะความผันผวนจากกระแสโลกาภิวัตน์ และยังคงมีปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้และผลประโยชน์ดังกล่าว ประกอบกับรัฐบาลมีแนวนโยบายปรับปรุงรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความเป็นประชาธิปไตย มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน แต่ปัญหาที่หนักหนาสาหัสของชุมชนในเขตอำเภอลาดหลุมแก้วในวันนี้ คือ

ปัญหาหนี้สิน หลายครอบครัวในชุมชนเป็นหนี้ ธ.ก.ส. เป็นหนี้กู้ที่กู้พ่อค้า นายทุน คนมีเงินในหมู่บ้าน หรือผู้ที่ตลาดดอกเบี้ยสูง ๆ และเป็นหนี้เงินที่ไปกู้ไปยืมจากกลุ่มออมทรัพย์และกองทุนต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่กู้ได้เอาไปใช้จ่ายในครอบครัว ซื้อมือถือกิน หรือซื้อข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นและไม่จำเป็น ซึ่งแยกไม่ค่อยออก รวมทั้งซื้อเหล้า ซื้อหวย หรือนำไปเล่นการพนัน ส่วนหนึ่งนำไปจ่ายเงินกู้หรือเงินยืมจากคนอื่น และหนี้สินที่เพิ่มขึ้นมากจากการกระตุ้นการบริโภคของสังคมทุนนิยม สังคมบ้าบริโภคที่ต้องการให้ผู้คนบริโภคให้มากที่สุด อีกทั้งการซื้อข้าวของสำหรับหลายคนในชนบทง่ายขึ้น นี่คือ สภาพที่เอื้อต่อการเพิ่มพูนหนี้สินในชนบท วงจรชีวิต วงจรหนี้สิน คือ วงจรเดียวกัน มีลักษณะคล้ายวัฏพินหลักที่กินหญ้า เพลินเดินไปรอบ ๆ หลัก รอบแล้วรอบเล่า จนขยับไปไหนอีกไม่ได้ เชือกรัดคอหายใจไม่ออก ถ้าไม่ถอยก็ตาย ซึ่งปัญหาไม่ใช้อยู่ที่เงินกู้ เพราะเงินอย่างเดียวแก้ปัญหาวงจรหนี้สินไม่ได้ ถ้าแก้ได้คงแก้ไปนานแล้ว เพราะที่ผ่านมาเชื่อว่าขาดเงินหรือกู้ไม่ได้ ปัญหาอยู่ที่ว่ากู้ไปทำอะไร ถ้าเอาไปทำแบบเดิม ๆ จากที่กล่าวมาจะแก้ปัญหาไม่ได้ คงเกิดปัญหาซ้ำซาก ย่ำอยู่กับที่ ซึ่งมีทุนแล้วต้องคิดให้เป็นระบบใหม่ ดังที่เสรี พงศ์พิศ (เสรี พงศ์พิศ, 2546) กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจชุมชนฉันทลักษณ์ของชุมชน สามารถแก้ปัญหาวงจรหนี้สินได้ด้วยระบบเศรษฐกิจชุมชน เกิดจากความคิดและความตั้งใจที่จะ “จัดระเบียบ” การกิน การอยู่ การทำงานของชุมชนใหม่ จัดการโดยการทำกินเองใช้เองในส่วนที่ทำได้ เชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้สัมพันธ์กันแบบเกื้อกูลอย่างน้อยในสี่ห้าอย่าง คือ ข้าว อาหาร สมุนไพร ของใช้ และปุ๋ย ถ้าหากจัดการแบบเชื่อมโยงหรือเกื้อกูลจะเกิดกิจกรรมอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย ทำให้เกิดโรงสีข้าว ปลายข้าว ร้า แกลบ อ้อย มัน อาหารสัตว์ แก๊ส ชีวภาพ เชียงหมู พันธุ์ไม้ น้ำผลไม้ ไวน์ เหล้า ยาสมุนไพร แชมพู น้ำยาล้างจาน สบู่ น้ำยาซักผ้า น้ำ ปลา ปลาร้า ผงชูรส และอื่น ๆ ซึ่งแล้วแต่ว่าแต่ละชุมชน อยากจะทำเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ของเครือข่ายในท้องถิ่นเป็นหลัก ไม่ได้เอาตลาดใหญ่เป็นเป้าหมาย ซึ่งการเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมทางเศรษฐกิจเหล่านี้ ก่อให้เกิดผลทวีคูณ เพราะเป็นกิจกรรมที่เสริมกัน ไม่ใช่แยกจากกัน หลายกิจกรรมเกิดขึ้นใหม่เพื่อเสริมกิจกรรมเดิม เช่น ปลูกมันสำปะหลัง ปลูกข้าวโพด ปลูกถั่วเพื่อทำอาหารสัตว์ เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ ปลูกอ้อยไว้ทำน้ำอ้อย น้ำตาลทรายแดง เป็นอาหารสุขภาพ ในชุมชน และเอาไปทำปุ๋ยชีวภาพ โดยที่การวางแผนการผลิตและบริโภคไปพร้อมกันเช่นนี้ ทำให้ไม่มีอะไรเหลืออะไรขาด เป็นระบบเศรษฐกิจพอเพียง คือ พอดีไม่เหลือไม่ขาด

การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพึ่งตนเองให้ได้มากที่สุด นั่นคือ ระยะแรกจะมุ่งเน้นการลดรายจ่าย ด้วยกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการลดรายจ่ายจากการซื้อหาอาหารในชีวิตประจำวัน คือ ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ที่ครอบครัวตนเองกินและเคยซื้อเป็นประจำจากร้านค้า เพื่อหยุดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น จนก้าวหน้าไปสู่เหลือกินแล้วเอาไปขาย ซึ่งจะเป็นการทดลองใช้และประเมินผลรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ที่ผู้วิจัยและประชาชนในชุมชนพื้นที่อำเภอลาดหลุมแก้ว ร่วมกันสร้างขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญของชุมชนในพื้นที่นี้ มีการติดตามประเมินผลการพัฒนาาร่วมกันของสมาชิกในชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ และสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ฉะนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง จึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนในพื้นที่อำเภอ

ลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ให้มุ่งไปสู่ความสุขที่เกิดจากความสมดุล ความพอประมาณอย่างมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดี สามารถพึ่งตนเองได้ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน ด้วยทุนทางทรัพยากรและศักยภาพของชุมชน มีการผลิตเพื่อเลี้ยงตนเองอย่างเพียงพอ พึ่งพาตนเองได้ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทั้งภายในและภายนอกชุมชน บนพื้นฐานการเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม นำสู่การมีส่วนร่วม การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีความสามารถที่จะปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในโลกได้อย่างมีความสุข อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในภาพรวมทั้งทางตรงและอ้อม

จากปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

สมมติฐานในการวิจัย

1. ประชาชนมีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน
2. ประชาชนมีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน
3. ประชาชนมีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน
4. ประชาชนมีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน
5. ประชาชนมีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

การศึกษาในครั้งนี้มุ่งศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาเงินทุน 2) ด้านการพัฒนาการผลิต 3) ด้านพัฒนาการตลาด 4) ด้านพัฒนาการบริหารและการจัดการ 5) ด้านการจัดทำผังเครือข่ายองค์กรชุมชน

2. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี จำนวน 67,674 คน (การเคหะแห่งชาติ, 2562)

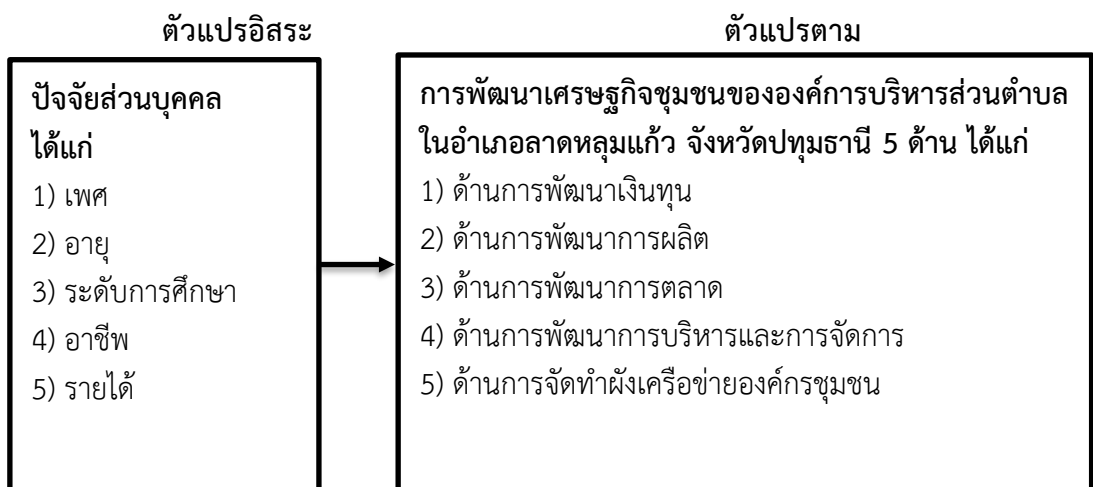
2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี จำนวน 380 คน

3. ด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ตั้งแต่เดือนมกราคม-มิถุนายน พ.ศ. 2562

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวคิดของกระทรวงมหาดไทย (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2549) มาเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และเสริมด้วยการ

วิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ประชากรได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี จำนวน 67,674 คน (การเคหะแห่งชาติ, 2562) กลุ่มตัวอย่างซึ่งผู้ศึกษาได้ใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 380 คน และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.95 มีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.68 การศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 47.11 อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 24.74 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 44.74

2. ผลการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน ด้านการจัดทำผังเครือข่ายขององค์กรชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านการพัฒนาการบริหาร และการจัดการ ด้านการพัฒนาการตลาด ด้านการพัฒนาการผลิต และด้านการพัฒนาเงินทุน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งรายละเอียดในแต่ละด้านสรุปได้ ดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาเงินทุน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 7 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ อบต. มีกองทุนเพื่อ กู้ยืมในการพัฒนาอาชีพเพียงพอต่อความต้องการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา อบต. สนับสนุนให้มีการ รวมกลุ่มเพื่อการลงทุนการผลิต และจำหน่าย เช่น ร้านค้าชุมชน หัตถกรรมพื้นบ้าน อบต. มีการ เพิ่มเงินกองทุนให้เพียงพอกับความต้องการของกลุ่มอาชีพ และ อบต. สนับสนุนมีการจัดตั้งศูนย์ สาธิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.2 ด้านการพัฒนาการผลิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 7 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ อบต. สนับสนุนด้านบุคลากรมาฝึกอบรมกลุ่มอาชีพ เพื่อเพิ่มผลผลิต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา อบต. สนับสนุนด้านบุคลากรมาอบรมกลุ่มอาชีพ เพื่อให้มีทักษะในการประกอบอาชีพ อบต. สามารถ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การแปรรูป เหมาะสมกับองค์ความรู้ของกลุ่มอาชีพ และในชุมชนของท่านได้รับสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์จาก อบต. ในการผลิต แปรรูปที่เพียงพอและเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุด

2.3 ด้านการพัฒนาการตลาด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 6 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ อบต. ได้ส่งเสริม ให้มีการรวมกลุ่มในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา อบต. ได้ติดต่อประสานงานกับ

เอกชน ร้านค้า เพื่อเพิ่มตลาด การจำหน่ายผลิตภัณฑ์กลุ่มอาชีพ อบต. ได้จัดให้มีตลาดนัดเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน และอบต. ได้จัดงานเพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.4 ด้านการพัฒนาการบริหารและการจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 6 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ อบต.ได้ส่งเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้แก่กลุ่มอาชีพในการบริหารจัดการ ในการผลิตและจำหน่ายสินค้าของกลุ่มอาชีพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา อบต. ได้จัดส่งเจ้าหน้าที่เพื่อให้ความรู้แก่กลุ่มอาชีพในการเพิ่มคุณภาพของสินค้า อบต. ได้สนับสนุนเครือข่ายชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ในการประกอบอาชีพ และกลุ่มอาชีพในชุมชนขอมีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่นต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.5 ด้านการจัดทำผังเครือข่ายองค์กรชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 6 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ อบต. สนับสนุนในหมู่บ้านของท่านมีศูนย์การติดต่อประสาน แหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มอาชีพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา อบต. ได้จัดให้มีศูนย์สาธิตเกษตรประจำตำบล เพื่อให้ความรู้แก่กลุ่มอาชีพในการประกอบอาชีพ อบต. สนับสนุนให้กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในชุมชนช่วยเหลือในการอบรม ถ่ายทอดความรู้แก่กลุ่มอาชีพที่ตั้งขึ้นใหม่ และ อบต. สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นประโยชน์ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่กลุ่มอาชีพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3. ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี พบว่า ประชาชนมีเพศ รายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนไม่แตกต่างกัน ส่วนอายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4. ผลการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี พบว่า

4.1 ด้านการพัฒนาเงินทุน ได้แก่ 1) องค์การบริหารส่วนตำบล ควรเพิ่มกองทุนการกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพให้เพียงพอับความต้องการของกลุ่มอาชีพ 2) องค์การบริหารส่วนตำบล ควรผ่อนผันระยะเวลาชำระเงินกู้ หากกลุ่มอาชีพยังไม่สามารถขายสินค้าได้ หรือขายได้กับลักษณะของกลุ่มอาชีพที่มีความต้องการจำนวนน้อย และ 3) องค์การบริหารส่วนตำบล ควรสนับสนุนงบประมาณให้เหมาะสมใช้เงินทุนที่แตกต่างกัน

4.2 ด้านการพัฒนาการผลิต ได้แก่ 1) องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดหาเจ้าหน้าที่จัดการอบรมเพิ่มทักษะ ในการเพิ่มคุณภาพผลผลิตของกลุ่มอาชีพ 2) องค์การบริหารส่วนตำบล ควรสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการแปรรูปสินค้าให้มากขึ้น และ 3) องค์การบริหารส่วนตำบล ควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ ที่ใช้เพิ่มผลผลิตแบบปลอดดอกเบีย้ ระยะเวลาใช้คืนมากกว่า 1 ปี

4.3 ด้านการพัฒนาการตลาด ได้แก่ 1) องค์การบริหารส่วนตำบล ควรจัดหาแหล่งจำหน่ายสินค้าของกลุ่มอาชีพเพิ่มมากขึ้น 2) องค์การบริหารส่วนตำบล ควรจัดตลาดนัดจำหน่ายสินค้าให้กับ

กลุ่มอาชีพ และ 3) องค์การบริหารส่วนตำบล ควรจัดทำให้พ่อค้าแม่ค้านอกพื้นที่มารับซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพจำนวน 3 คน

4.4 ด้านการพัฒนาการบริหารและการจัดการ ได้แก่ 1) กลุ่มอาชีพ ควรลดการพึ่งพิงจากภายนอก รวมกลุ่มกำหนดการพัฒนาอาชีพให้เหมาะสมกับชุมชนมากยิ่งขึ้น 2) องค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่สินค้าของกลุ่มอาชีพตามสื่อต่าง ๆ อย่างเหมาะสม 3) องค์การบริหารส่วนตำบล ควรจัดส่งเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ในการพัฒนาอาชีพทุก 3 เดือน

4.5 ด้านการจัดทำผังเครือข่ายองค์กรชุมชน ได้แก่ 1) ควรจัดตั้งตัวแทนกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เพื่อติดต่อประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง 2) ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์กับกลุ่มอาชีพให้มากขึ้น และ 3) ควรจัดให้มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มอาชีพ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ด้านการพัฒนาเงินทุน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก อบต. มีกองทุนเพื่อกู้ยืมในการพัฒนาอาชีพเพียงพอต่อความต้องการ และสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มเพื่อการลงทุนการผลิตและจำหน่าย เช่น ร้านค้าชุมชน หัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนภสร สิทธิจินดา (นภสร สิทธิจินดา, 2554) ที่ศึกษาเรื่องการดำเนินงานด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลทรงธรรม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ด้านการพัฒนาเงินทุน มีความถี่สูงสุดได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล ควรเพิ่มกองทุนการกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพให้เพียงพอกับความต้องการของกลุ่มอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จิฬากรณ์ พัยคฆาภรณ์ (จิฬากรณ์ พัยคฆาภรณ์, 2555) ได้ศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาชุมชนบ้านคลองฝรั่ง อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี พบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักความพอเพียงด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผลการมีภูมิคุ้มกัน เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ อยู่ในระดับมาก

2. ด้านการพัฒนาการผลิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก อบต. สนับสนุนด้านบุคลากรมาฝึกอบรมกลุ่มอาชีพเพื่อเพิ่มผลผลิต และสนับสนุนด้านบุคลากรมาอบรมกลุ่มอาชีพ เพื่อให้มีทักษะในการประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนภสร สิทธิจินดา (นภสร สิทธิจินดา, 2554) ที่ศึกษาเรื่องการดำเนินงานด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลทรงธรรม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลทรงธรรม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ด้านการพัฒนาการผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ข้อที่ 2 อบต.สนับสนุนด้านบุคลากรมาฝึกอบรมกลุ่มอาชีพ เพื่อเพิ่มผลผลิต

และข้อที่ 6 อบต. จัดให้มีการอบรมสัมมนาเพื่อให้กลุ่มอาชีพแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์กับกลุ่มอาชีพอื่น รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 1 อบต. สนับสนุนด้านบุคลากรมาอบรมกลุ่มอาชีพ เพื่อให้มีทักษะในการประกอบอาชีพ และค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ข้อที่ 7 ในชุมชนได้รับสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์จาก อบต. ในการผลิตแปรรูปที่เพียงพอและเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุจารีย์ แป้นพุ่ม (สุจารีย์ แป้นพุ่ม, 2554) ได้ศึกษาลักษณะการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจชุมชนตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ลักษณะของการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจชุมชน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

3. ด้านการพัฒนาการตลาด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก อบต. ได้ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และได้ติดต่อประสานงานกับเอกชน ร้านค้า เพื่อเพิ่มตลาดการจำหน่ายผลิตภัณฑ์กลุ่มอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของจิฬารมย์ พัยคณาภรณ์ (จิฬารมย์ พัยคณาภรณ์, 2555) ได้ศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาชุมชนบ้านคลองฝรั่ง อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี พบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักความพอเพียงด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนภสร สิทธิจินดา (นภสร สิทธิจินดา, 2554) ที่ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลทรงธรรม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลทรงธรรม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ด้านการพัฒนาการตลาด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ 6 อบต. ได้สนับสนุนประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนในชุมชนสนับสนุนผลิตภัณฑ์กลุ่มอาชีพ รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 1 อบต. จัดให้มีสถานที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์กลุ่มอาชีพ และค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อที่ 5 อบต. ได้จัดให้มีตลาดนัดเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน

4. ด้านการพัฒนาการบริหารและการจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก อบต. ได้ส่งเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้แก่กลุ่มอาชีพ ในการบริหารจัดการในการผลิตและจำหน่ายสินค้าของกลุ่มอาชีพ และได้จัดส่งเจ้าหน้าที่เพื่อให้ความรู้แก่กลุ่มอาชีพ ในการเพิ่มคุณภาพของสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยภาคฤดู เพียรความสุข (ภาคฤดู เพียรความสุข, 2549) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจากอาชีพเสริมของชาวบ้าน กรณีศึกษาตำบลนาแก อำเภอดำเนินแก้ว จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่พบในเรื่องของการจัดการเกี่ยวกับเศรษฐกิจจากภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยส่วนมากคือขาดการจัดการที่ดี ถ้ามีหน่วยงานทางภาครัฐให้การสนับสนุนในการหาตลาด หรือมาให้การอบรมเกี่ยวกับการทำสินค้าที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้าน มีการตั้งกลุ่มให้เป็นกลุ่มที่เข้มแข็งฝึกให้ชาวบ้านบริหารจัดการภายในกลุ่ม และอบรมเกี่ยวกับการจัดทำผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตำบลนาแก แน่นนอนว่า ชุมชนตำบลนาแกคงเป็นอีกตำบลหนึ่ง ที่มีความเข้มแข็งในเรื่องเศรษฐกิจ

5. ด้านการจัดทำผังเครือข่ายองค์กรชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก อบต. สนับสนุนในหมู่บ้านของท่านมีศูนย์การติดต่อประสาน แหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มอาชีพ และได้จัดให้มีศูนย์สาธิตเกษตรประจำตำบล เพื่อให้ความรู้แก่กลุ่มอาชีพในการประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนภสร สิทธิจันดา (นภสร สิทธิจันดา, 2554) ที่ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหาร ส่วนตำบลทรงธรรม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหาร ส่วนตำบลทรงธรรม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ด้านการจัดทำผังเครือข่ายองค์กรชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ข้อที่ 6 อบต. สนับสนุนให้กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในชุมชนช่วยเหลือในการอบรม ถ่ายทอดความรู้แก่กลุ่มอาชีพที่ตั้งขึ้นใหม่ รองลงมา ได้แก่ ข้อที่ 4 อบต. สนับสนุนในหมู่บ้านของท่านมีศูนย์การติดต่อประสาน แหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มอาชีพ และข้อที่ 5 อบต. สนับสนุนให้มีการขยายกลุ่มอาชีพเพิ่มมากขึ้นไปสู่ชุมชนอื่น ๆ และค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อที่ 3 อบต. สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นประโยชน์ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่กลุ่มอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พรเทพ รัตนเรืองศรี (พรเทพ รัตนเรืองศรี, 2550) ได้ศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในการแก้ปัญหาความยากจน หมู่บ้านหนองแวง ตำบลโนนสะอาด อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น โดยศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน พบว่า ไม่ใช่เรื่องการขาดแคลนตลาดรองรับ แต่จะเป็นเรื่องราคาสินค้าที่ตกต่ำ หรือขาดอำนาจการต่อรองด้านราคากับพ่อค้าคนกลาง สำหรับสินค้าที่มีข้อจำกัดทางการตลาด จะมีเฉพาะสินค้าประเภทหัตถกรรม เช่น ผ้าฝ้าย มีสาเหตุมาจากคุณภาพและรูปแบบสินค้าที่ยังไม่ได้คุณภาพและมาตรฐาน การขาดแคลนเงินทุนและสภาพคล่องของเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอในการผลิต พบว่า สมาชิกกลุ่มยังมีปัญหาหนี้ค้ำชำระและการชำระหนี้ล่าช้า ปัญหาเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอ เกิดจากความอ่อนแอในการบริหารจัดการของกรรมการกลุ่ม และการมีหนี้ซ้ำซ้อนของสมาชิก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหาร ส่วนตำบล ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาเงินทุน 2) ด้านการพัฒนาการผลิต 3) ด้านการพัฒนาการตลาด 4) ด้านการพัฒนาการบริหารและการจัดการ 5) ด้านการจัดทำผังเครือข่ายองค์กรชุมชน ผลการศึกษาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดทำผังเครือข่ายองค์กรชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านการพัฒนาการบริหารและการจัดการ ด้านการพัฒนาการตลาด ด้านการพัฒนาการผลิต และด้านการพัฒนาเงินทุน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

การวิจัยเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีบางข้อมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดสมควรได้รับการเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาเงินทุน พบว่า การเพิ่มเงินกองทุนให้เพียงพอกับความต้องการของกลุ่มอาชีพ และ อบต. สนับสนุนมีการจัดตั้งศูนย์สาธิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพ มีค่าน้อยสุด ดังนั้น ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ควรจะดำเนินการดังนี้ 1) ควรจะเพิ่มกองทุนการกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพให้เพียงพอกับความต้องการของกลุ่มอาชีพ 2) ควรจะผ่อนผันระยะเวลาชำระเงินกู้หากกลุ่มอาชีพยังไม่สามารถขายสินค้าได้ หรือขายได้จำนวนน้อย และ 3) ควรจะสนับสนุนงบประมาณให้เหมาะสมกับลักษณะของกลุ่มอาชีพที่มีความต้องการใช้เงินทุนที่แตกต่างกัน

2. ด้านการพัฒนาการผลิต พบว่า อบต. สามารถถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การแปรรูปเหมาะสมกับองค์ความรู้ของกลุ่มอาชีพ และในชุมชนของท่านได้รับสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์จาก อบต. ในการผลิต แปรรูปที่เพียงพอและเหมาะสมน้อย ดังนั้น ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ควรจะดำเนินการ ดังนี้ 1) ควรจะจัดหาเจ้าหน้าที่จัดการอบรมเพิ่มทักษะ ในการเพิ่มคุณภาพผลผลิตของกลุ่มอาชีพ 2) ควรจะสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการแปรรูปสินค้าให้มากขึ้น และ 3) ควรจะสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ที่ใช้เพิ่มผลผลิตแบบปลอดดอกเบี้ย ระยะเวลาใช้คืนมากกว่า 1 ปี

3. ด้านการพัฒนาการตลาด พบว่า อบต. ได้จัดให้มีตลาดนัดเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน และ อบต. ได้จัดงานเพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพน้อยควรดำเนินการ ดังนี้ 1) ควรจะจัดหาแหล่งจำหน่ายสินค้าของกลุ่มอาชีพเพิ่มมากขึ้น 2) ควรจะจัดตลาดนัดจำหน่ายสินค้าให้กับกลุ่มอาชีพ และ 3) ควรจะจัดทำให้พ่อค้าแม่ค้านอกพื้นที่มารับซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพจำนวน 3 คน

4. ด้านการพัฒนาการบริหารและการจัดการ พบว่า อบต. ได้สนับสนุนเครือข่ายชุมชนเพื่อและเปลี่ยนความรู้ในการประกอบอาชีพ และกลุ่มอาชีพในชุมชนขอมีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่นต่อเนื่องน้อย ดังนั้น ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ควรจะดำเนินการ ดังนี้ 1) ควรลดการพึ่งพิงจากภายนอกรวมกลุ่มกำหนดการพัฒนาอาชีพให้เหมาะสมกับชุมชนมากยิ่งขึ้น 2) ควรมีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่สินค้าของกลุ่มอาชีพตามสื่อต่าง ๆ อย่างเหมาะสม 3) ควรจัดส่งเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ในการพัฒนาอาชีพทุก 3 เดือน

5. ด้านการจัดทำผังเครือข่ายองค์กรชุมชน พบว่า อบต. สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นประโยชน์ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่กลุ่มอาชีพต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ควรจะดำเนินการ ดังนี้ 1) ควรจัดตั้งตัวแทนกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เพื่อติดต่อประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง 2) ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์กับกลุ่มอาชีพให้มากขึ้น 3) ควรจัดให้มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มอาชีพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2549). *คู่มือการดำเนินงานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตามแผนปฏิบัติการ กรมพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย.
- การเคหะแห่งชาติ. (2562). *ข้อมูลประชากร ปี 2562*. กองยุทธศาสตร์และสารสนเทศที่อยู่อาศัย ฝ่ายวิชาการพัฒนาที่อยู่อาศัย การเคหะแห่งชาติ.
- จิฬาภรณ์ พัยคุณภรณ์. (2555). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาชุมชนบ้านคลองฝรั่ง อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นภสร สิทธิจันดา. (2554). การดำเนินงานด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลทรงธรรม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร. ใน *การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- พรเทพ รัตนเรืองศรี. (2550). ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในการแก้ปัญหาความยากจนหมู่บ้านหนองแวง ตำบลโนนสะอาด อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ภาณุเดช เพ็ญความสุข. (2549). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจากอาชีพเสริมของชาวบ้าน : กรณีศึกษาตำบลนาแก อำเภอคำชะอี จังหวัดยโสธร. ใน *รายงานวิจัย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สุจรรย์ แป้นพุ่ม. (2554). การศึกษาลักษณะการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจชุมชนตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาคหกรรมศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เสรี พงศ์พิศ. (2546). *แผนชีวิตเศรษฐกิจชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ภูมิปัญญาไทย.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample sizes for research activities. *Educational and Psychological, Measurement*, 30(3), 607-610.

มาตรการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพ ต่อเติมส่วนควบ*

LEGAL LAW ENFORCEMENT MEASURES REGARDING MODIFIED MODIFICATION OF MOTORCYCLES

ศุภกร แสงระโท

Supakorn Saewkratoke

เพิ่ม หลวงแก้ว

Pherm Luangkaew

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon Kaen University Nong Khai Campus, Thailand.

E-mail: non.supakorn99@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง มาตรการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ ที่เกี่ยวกับรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ 2) เพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องในการใช้รถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางเพิ่มเติมกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับใหม่ที่เกี่ยวข้องกับรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ ซึ่งวิจัยเรื่องนี้ใช้การวิเคราะห์เอกสาร

ผลการศึกษาพบว่า ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้รถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพคือ ปัญหาการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องที่ไม่มีประสิทธิภาพ เช่น 1) ความเข้าใจของประชาชนกับมาตรการทางกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องแนวทางแก้ไขคือ มาตรการทางกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่ออกมา มีพื้นฐานจากความเห็นร่วมของประชาชนจนเกิดการยอมรับ ซึ่งการบังคับให้ปฏิบัติตามกฎหมายเปรียบเสมือนการบังคับให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ประชาชนต้องการนั่นเอง 2) ในระบบการตรวจสอบการรายงานผลของกรมการขนส่งทางบกไม่รัดกุมพอ แนวทางแก้ไขคือ กรมการขนส่งทางบกต้องมีความรัดกุมในการตรวจสอบการรายงาน 3) ประชาชนไม่เห็นความสำคัญของการตรวจสอบสภาพรถยนต์ของทางราชการ แนวทางแก้ไข คือการนำทฤษฎีลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูมาปรับ เพื่อให้ประชาชนปฏิบัติตามมาตรการกฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู คือ 1) หลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำความผิดขาดความเป็นส่วนตัว โดยให้ใช้วิธีการอื่นแทนการลงโทษจำคุกระยะสั้น 2) การลงโทษต้องเหมาะสมกับการกระทำผิดเป็นรายบุคคล และ 3) เมื่อผู้กระทำผิดแก้ไขแล้ว ให้หยุดการลงโทษ

*Received: 28 July 2020; Revised: 29 November 2020; Accepted: 8 December 2020

คำสำคัญ: มาตรการบังคับใช้กฎหมาย, กฎหมายที่เกี่ยวกับรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติม ส่วนควบ

Abstract

Research article on Law Enforcement Measures Regarding Modified Modification of Motorcycle has the objectives as 1) to study concepts, legal theories, rules and regulations regarding modified modification motorcycles, 2) to analyze legal measures, regulations and regulations regarding to the use of modified modification motorcycles, and 3) to study additional guidelines, new regulations, rules and regulations regarding to modified modification motorcycles. This was documentary research.

The study results showed that issues arising from the use of modified motorcycles were the problem of ineffective enforcement of relevant legal measures, rules and regulations, such as 1) public understanding of related legal measures, rules and regulations. There were solutions to the legal measures, rules and regulations that are based on the public opinion and acceptance. The enforcement of the law is like complying with the will that the people want. 2) There was a solution by the Department of Land Transport must be concise in reporting checks including the punishment for official who was not strict the inspection to solve the problem more effectively. 3) People did not approach the importance of the government vehicle inspection, there was a solution by bringing the theory of punishment to revise and adjust for people to comply with legal measures to be more effective. As the principle of punishment theory for correction and rehabilitation consists of 1) avoiding the offender's privacy by using other methods instead of short-term imprisonment, 2) the punishment must be suitable for the individual offense, and 3) once the offender has resolved, stop the punishment at all.

Keywords: Law Enforcement Measures, Laws Regarding Modified Modification Motorcycles.

บทนำ

ปัจจุบันรถจักรยานยนต์เป็นยานพาหนะที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างสูงกับประเทศไทย เป็นเวลายาวนาน ความนิยมในการใช้รถจักรยานยนต์มีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ อาทิเช่น ความสะดวกรวดเร็วและความคล่องตัว ความสามารถในการเข้าถึงจุดหมายของการเดินทาง เป็นต้น ปัจจัยดังกล่าวทำให้ประชาชนได้นำรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมขึ้นส่วนต่าง ๆ รวมถึงการ

ต่อเติมส่วนควบ เพื่อตอบสนองความต้องการในการใช้งานที่มากขึ้น อาทิเช่น ดัดแปลงสภาพเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการขนส่งสินค้า ขนส่งโดยสาร และการขายสินค้า เป็นต้น พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 4 ว่า “รถ” หมายความว่า รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถพ่วง รถบดถนน รถแทรกเตอร์ และรถอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ฯ “รถจักรยานยนต์” หมายความว่า รถที่เดินด้วยกำลังเครื่องยนต์หรือกำลังไฟฟ้า และมีล้อไม่เกินสองล้อ ถ้ามีพ่วงข้างมีล้อเพิ่มอีกไม่เกินหนึ่งล้อ และให้หมายความรวมถึงรถจักรยานที่ติดเครื่องยนต์ด้วย

การนำรถจักรยานยนต์มาดัดแปลงสภาพต่อเติมชิ้นส่วนต่าง ๆ รวมถึงการต่อเติมส่วนควบ กฎหมายของประเทศไทยได้กำหนดการดัดแปลงสภาพรถจักรยานยนต์ การจดทะเบียนในการเปลี่ยนแปลง และความผิดไว้ในพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 และกฎกระทรวงกำหนดส่วนควบและอุปกรณ์สำหรับรถ พ.ศ. 2551 โดยได้กำหนดรถจักรยานยนต์ที่ทำการดัดแปลงสภาพรถจักรยานยนต์ ในกรณีที่ต่อเติมส่วนควบ ต้องมีความกว้างไม่เกิน 1.10 เมตร ความยาวไม่เกิน 1.75 เมตร ความสูงไม่เกิน 2 เมตร และเมื่อนำรถจักรยานยนต์มาดัดแปลงสภาพรถจักรยานยนต์ต่อเติมส่วนควบแล้ว จะต้องมีความกว้างวัดจากขอบทางด้านนอกสุดของล้อหลังรถจักรยานยนต์ ถึงขอบทางด้านนอกสุดของล้อพ่วงไม่เกิน 1.50 เมตร ซึ่งรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบแล้วนั้น เมื่อนำมาขับขี่บนท้องถนนทำให้เกิดปัญหาจราจร เพราะด้วยขนาดของรถจักรยานยนต์ เกิดความไม่ปลอดภัย เป็นสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุเป็นอันตรายต่อชีวิตทรัพย์สินของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนความไม่เข้าใจระหว่างผู้บังคับใช้กฎหมายกับผู้ถูกกฎหมาย ไม่ว่าในเรื่องขนาดของรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ ความเร็วในการขับขี่ เป็นต้น (พงษ์ศักดิ์ ปัตถา, 2562)

ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้รถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพ คือ ปัญหาการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องที่ไม่มีประสิทธิภาพ เช่น 1) ความเข้าใจของประชาชนกับมาตรการทางกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง 2) ในระบบการตรวจสอบการรายงานผลของกรมการขนส่งทางบกไม่รัดกุมพอ 3) ประชาชนไม่เห็นความสำคัญของการตรวจสอบสภาพรถยนต์ของทางราชการ เป็นต้น (อุไรวรรณ นงนุช, 2560)

ดังนั้น เพื่อให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องในการใช้รถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ จึงจำเป็นต้องมีมาตรการในการควบคุม ป้องกันและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้รถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ ซึ่งมาตรการกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ สามารถนำไปแก้ไขได้จริง รวมถึงความชัดเจนของรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ ทั้งเรื่องของการจดทะเบียนกับทางขนส่ง ความเข้าใจของประชาชน มาตรการในการควบคุม ทั้งผู้ครอบครอง ผู้ใช้ และผู้ผลิตรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพ และการผลิตให้มีมาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้เกิดความปลอดภัยบนท้องถนน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ ที่เกี่ยวกับรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ
2. เพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องในการใช้รถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ
3. เพื่อศึกษาแนวทางเพิ่มเติม กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับใหม่ ที่เกี่ยวกับรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร โดยศึกษาแหล่งข้อมูลประกอบเอกสาร/แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ เช่น พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 กฎกระทรวงกำหนดส่วนควบและเครื่องอุปกรณ์สำหรับรถ พ.ศ. 2551 ประกาศกระทรวงคมนาคม เป็นต้น ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลก็เก็บรวบรวมโดยการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาและมาตรการบังคับใช้กฎหมาย ที่เกี่ยวกับรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง มาตรการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ ผลการวิจัยพบว่า การบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย ยังไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ เป็นเพราะการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย ยัง “ไม่มีประสิทธิภาพ” หรือ “ไม่น่าพึงพอใจ” อันแสดงให้เห็นว่า คนไทยรับรู้หรือคุ้นเคยกับการบังคับใช้กฎหมายที่ขาดประสิทธิภาพมาช้านาน จนเกือบจะมองว่าการอยู่ร่วมกันอย่างไม่ต้องคำนึงถึงกฎระเบียบมากนัก เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันไปแล้ว เช่น การไม่จดทะเบียนรถจักรยานยนต์ที่มีการดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ ไม่คำนึงถึงความปลอดภัย ความมั่นคงกับวัสดุที่นำมาดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบของรถจักรยานยนต์ แนวคิดของการดัดแปลงสภาพรถจักรยานยนต์ให้ผิดไปจากรายการที่จดทะเบียน มีความผิดตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ.2522 เช่น มาตรา 4, 14, 60 พระราชบัญญัติรถยนต์จราจรทางบก พ.ศ. 2522 เช่น มาตรา 6 และประมวลกฎหมายอาญา เช่น มาตรา 367, 368 ซึ่งการดัดแปลงสภาพรถให้ผิดไปจากรายการที่จดทะเบียนไว้ ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนสีรถ การเปลี่ยนเครื่องยนต์รถ ประเภทรถ ลักษณะรถ ชนิดเชื้อเพลิงรถ เป็นต้น หากมีการเปลี่ยนแปลงสภาพรถดังรายการข้างต้น เจ้าของรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ จะต้องนำรถไปให้นายทะเบียนตรวจสอบสภาพก่อนจึงจะนำรถไปใช้ได้ (พงษ์ศักดิ์ ปัตถา, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยที่ว่าด้วยเรื่องสาเหตุการปลอมผลการตรวจสภาพรถ ซึ่งสาเหตุที่มีการปลอมผลการตรวจสภาพรถยนต์เอกชน ที่มีอายุเกิน 7 ปี

เพราะ 1. ระบบการตรวจสอบการรายงานผลของกรมการขนส่งทางบกไม่รัดกุมพอ 2. รถยนต์ทำผิดกฎหมายถูกนำเข้าสู่ระบบได้โดยการปลอมผลการตรวจสภาพ 3. ประชาชนไม่เห็นความสำคัญของการตรวจสภาพรถยนต์ของทางราชการ 4. เจ้าหน้าที่และสถานประกอบการมีผลประโยชน์ร่วมกันในทางมิชอบ 5. การตรวจสภาพรถยนต์เป็นช่องทางในการขายผลไปสู่อาชีพหลัก เช่น การต่อทะเบียน และการขายประกัน และ 6. บทลงโทษที่ไม่ร้ายแรงและการบังคับใช้ที่ไม่ทั่วถึง (อุไรวรรณ นงนุช, 2560) รวมถึงเรื่องของพฤติกรรมการขับขี่ของผู้ขับขี่ พบว่า ระดับพฤติกรรมการขับขี่โดยรวม ผู้ขับขี่ที่มีการฝ่าฝืนกฎจราจรอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้ พฤติกรรมการขับขี่ที่มีการฝ่าฝืนกฎจราจรอยู่ในระดับมาก คือ การขับรถหลังจากการดื่มสุราหรือของมึนเมาอย่างอื่น และพฤติกรรมการขับขี่ที่ผู้ขับขี่ฝ่าฝืนกฎจราจรอยู่ในระดับปานกลาง คือ การจอดรถบริเวณปากทางเข้าอาคารหรือทางเดินรถ ขับรถในเขตเทศบาลด้วยความเร็วเกิน 80 กิโลเมตรต่อชั่วโมง การขับรถเลยล้ากึ่งกลางถนนไม่ชิดขอบทางด้านซ้าย และขับรถโดยไม่มีใบอนุญาตขับขี่ ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาการได้รับใบอนุญาตขับขี่ ประสบการณ์ในการขับรถ และความรู้เกี่ยวกับกฎจราจรของผู้ขับขี่ ปัจจัยที่ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เพศ ประสบการณ์ในการฝ่าฝืนกฎจราจร และประสบการณ์ในการเกิดอุบัติเหตุ (สนธยา จันทร์เยี่ยม, 2544)

การรับความผิดที่เกิดจากการใช้จักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ ที่ไม่ได้มาตรฐานตามกฎหมายกำหนด ซึ่งกฎหมายของประเทศไทยได้ระบุถึงการดัดแปลงสภาพรถจักรยานยนต์ ว่าเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 ปรากฏในความตามมาตรา 12 และ มาตรา 14 ประกอบด้วยกฎกระทรวงกำหนดส่วนควบและเครื่องอุปกรณ์สำหรับรถ พ.ศ. 2551 อันกล่าวถึงเรื่องของการกำหนดโทษสำหรับผู้ใช้รถ หรือผู้ครอบครองรถจักรยานยนต์ที่ได้รับการดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ โดยมีหลักเกณฑ์ที่กำหนดความผิด คือความแตกต่างของส่วนควบหรือเครื่องอุปกรณ์ที่มีความต่างจากรายการที่ได้จดทะเบียนไว้ หรือการเพิ่มเติมส่วนใดส่วนหนึ่ง ซึ่งอาจกระทบต่อร่างกายหรือจิตใจของผู้อื่น โดยระบุเป็นโทษปรับตามมาตรา 60 แห่งพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 ซึ่งได้รับการแก้ไขให้มีอัตราโทษปรับที่อัตราอย่างสูง และมีการระบุความผิดอันเกี่ยวกับการดัดแปลงสภาพรถเพิ่มเติมขึ้นอีกจากเดิม ตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาของการดัดแปลงสภาพรถจักรยานยนต์ได้ การแก้ปัญหาในการดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ จึงควรรหาแนวทางแก้ไขที่ต้นเหตุของการกระทำความผิด โดยปัญหาที่แท้จริงอยู่ที่การกำหนดแนวทางในการยับยั้งการกระทำความผิด ซึ่งปัจจุบันยังคงมีเพียงแค่การกำหนดความรับผิดไว้เพียงผู้ใช้รถ หรือผู้ครอบครองรถจักรยานยนต์ที่ได้รับการดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบแล้วเท่านั้น โดยในทางปฏิบัติไม่อาจปฏิเสธได้ว่า การดัดแปลงสภาพรถจักรยานยนต์ ตามที่ระบุไว้ในกฎกระทรวงกำหนดส่วนควบและเครื่องอุปกรณ์สำหรับรถ พ.ศ. 2551 ยังคงทำการดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบเพื่อทำการออกจำหน่าย ซึ่งสมควรได้รับการกำหนดความรับผิดในทางอาญาเช่นเดียวกับผู้ใช้รถ หรือผู้ครอบครองรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบด้วย และในปัจจุบันยังไม่

บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่กำหนดถึงความรับผิดชอบสำหรับผู้ผลิตในดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ และความรับผิดชอบสำหรับผู้บริโภค หรือผู้ประกอบการรถจักรยานยนต์ ยังไม่มีความเข้มงวด และโทษในความผิดยังอ่อนในการปฏิบัติตามกฎหมาย สอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง การนำเอาโทษกักขังมาใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 ผลการวิจัยพบว่า พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 มีวัตถุประสงค์ในการร่างขึ้นเนื่องจากการคมนาคม และการขนส่งทางบกได้เจริญก้าวหน้าขยายตัวไปทั่วประเทศ และเชื่อมโยงไปยังประเทศใกล้เคียง และจำนวนยานพาหนะในท้องถนนและทางหลวง ได้ทวีจำนวนขึ้นเป็นลำดับ ประกอบกับประเทศไทยได้เข้าภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยการจราจรทางถนน และพิธีสารว่าด้วยเครื่องหมายและสัญญาณตามถนน สมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการจราจรทางบกเพิ่มขึ้น และเพื่อความปลอดภัยแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน แต่อย่างไรก็ดี จากสถิติเกี่ยวกับการกระทำความผิด และสถิติความสูญเสียทั้งในด้านชีวิตและทรัพย์สิน ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 นั้น มีแนวโน้มสูงขึ้นทุก ๆ ปี แสดงให้เห็นถึงปัญหาความไม่เหมาะสมของโทษที่นำมาใช้ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นโทษจำคุกและปรับเป็นหลัก (พลพิพัฒน์ วรชินาคมนี , 2553) และยังสอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูมาปรับ เพื่อให้มีการปฏิบัติตามมาตรการกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ได้รับอิทธิพลมาจากวิธีการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์ (Science model) ที่ใช้วิธีการศึกษาแบบเชิงประจักษ์ (Empirical method) มาศึกษาวิเคราะห์ โดยมีการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์มาพิสูจน์ความเชื่อและสมมติฐาน โดยศึกษาสาเหตุการกระทำความผิดเป็นรายบุคคล ศึกษาหาวิธีการลงโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด หาวิธีการที่จะดัดแปลงแก้ไข เพื่อไม่ให้เกิดซ้ำ

แนวคิดของทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู แตกต่างจากทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน และทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกัน การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู มีหลักการสำคัญที่ควรปฏิบัติ 5 ประการ ดังนี้ 1) พยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำความผิดประสบกับสิ่งที่ทำลายคุณลักษณะประจำตัวของเขา 2) ให้ใช้วิธีการอื่นแทนการลงโทษจำคุกกระยะสั้น โดยหันมาใช้วิธีการอย่างอื่นแทนโทษจำคุก เพราะการลงโทษจำคุกกระยะสั้น ไม่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการฟื้นฟูผู้กระทำความผิด การลงโทษจำคุกกระยะสั้นยังจะทำให้ผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษกลายเป็นผู้ร้ายถาวร เพราะผ่านการจำคุกมาแล้ว กลายเป็นคนขี้คุก และยังอาจได้เรียนรู้พฤติกรรมโจรจากในคุกมาด้วย วิธีการอย่างอื่นที่สามารถนำมาใช้แทนการลงโทษจำคุกกระยะสั้น เช่น (1) การกักขังแทนค่าปรับ (2) การรอกการลงโทษ หรือรอกการกำหนดโทษ (3) การคุมประพฤติ 3) การลงโทษต้องเหมาะสมกับการทำความผิดเป็นรายบุคคล ตามแนวคิดของแพ็กเกอร์ที่ว่า ในการกำหนดโทษและการพิจารณาความหนักเบาของการลงโทษ ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่จำเป็น ต้องใช้ในการแก้ไขดัดแปลงผู้กระทำความผิด ไม่ใช่ความหนักเบาของการกระทำความผิด ดังนั้น จึงต้องลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลผู้กระทำความผิดว่าเขาควรได้รับการแก้ไขอย่างไร 4) เมื่อผู้กระทำได้แก้ไขตัวเดิมแล้ว ให้หยุดการลงโทษ หากเห็นว่าผู้กระทำความผิดสามารถแก้ไขตนเองได้ดีแล้ว ก็ไม่ควรไปลงโทษเขาต่อไปอีก ควรจะระงับการลงโทษ เพราะถึงลงโทษต่อไปก็ไม่ได้ประโยชน์ วิธีการที่อาจนำมาใช้คือ การพักการลงโทษ (Parole) 5) ให้มีการปรับปรุงการลงโทษระหว่างที่มีการคุมขัง เนื่องจากทฤษฎีการลงโทษ เพื่อแก้ไขฟื้นฟู

มีแนวคิดว่าจะคืนผู้กระทำผิดกลับไปสู่สังคม จึงต้องหาวิธีการช่วยเหลือให้ผู้กระทำผิด สามารถใช้ชีวิต ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ มีอาชีพ มีงานทำ มีรายได้ เลี้ยงตนเองได้ ไม่ตกเป็นภาระของผู้อื่นอันจะทำให้ เกิดการรังเกียจ ดังนั้น ในระหว่างที่มีการลงโทษ ควรมีการฝึกอาชีพ ให้ความรู้ในเรื่องที่จำเป็นต้อง นำไปใช้ในสังคม เมื่อพ้นโทษไปแล้วจะสามารถเลี้ยงตัวเองได้ ทำให้ไม่กลับมากระทำผิดซ้ำอีก

การศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายอันเกี่ยวกับรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ ที่ปรากฏในประเทศออสเตรเลีย เพื่อหาแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมกับประเทศไทย อันสามารถทำการ วิเคราะห์ได้ในประเด็นดังต่อไปนี้ 1) การดัดแปลงสภาพรถจักรยานยนต์ที่บังคับใช้ในประเทศไทยนั้น ได้ ปรากฏในกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน เช่น พระราชบัญญัติจราจรทางบก พระราชบัญญัติรถยนต์ กฎกระทรวง ข้อกำหนดและประกาศต่าง ๆ แต่ที่ใช้ในการพิจารณาเป็นหลักในการกำหนดความรับผิด อันเกี่ยวกับรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ และในการพิจารณาถึงการกระทำ ความผิด เกี่ยวกับรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบนั้น จำต้องพิจารณาตามการกำหนดความรับผิด อันปรากฏในพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 เป็นลำดับแรก กล่าวคือกรณีเครื่องอุปกรณ์สำหรับรถ หรือส่วนควบที่ไม่ถูกต้องตามกฎกระทรวง หรือมีการเพิ่มสิ่งใดสิ่งหนึ่งเข้าไป ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ ภายหรือจิตใจของผู้อื่น รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงตัวรถหรือส่วนใดส่วนหนึ่งให้ผิดไปจากที่ได้จดทะเบียน ไว้ เมื่อทำการพิจารณาจากหลักความเป็นจริงของการดัดแปลงสภาพรถจักรยานยนต์ดังกล่าวแล้วนั้น อาจกล่าวได้ว่า อุปกรณ์หรือชิ้นส่วนที่เป็นส่วนควบอันมีความผิดตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงกำหนด ส่วนควบและเครื่องอุปกรณ์สำหรับรถ พ.ศ.2551 โดยประเทศไทยมีกฎหมายที่ระบุถึงความรับผิดของ ผู้ผลิตในการดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ ใช้ในการต่อเติมส่วนควบที่ไม่ได้มาตรฐาน

นอกจากนี้ ยังได้มีการกำหนดความรับผิดของผู้ผลิต และผู้จำหน่ายอุปกรณ์แต่งรถให้มีความผิด ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 มาตรา 36 จากการพิจารณาโทษของ การกระทำผิดจากกฎหมาย เป็นการระบุเพียงแต่กรณีการดัดแปลงสภาพรถจักรยานยนต์ เพื่อใช้ ในการแข่งขันบนทางหลวงเท่านั้น ในความรับผิดให้แก่ผู้ผลิตในการดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบนั้น ไม่สามารถนำมาใช้บังคับกับการดัดแปลงสภาพรถจักรยานยนต์ได้อย่างครอบคลุมทุกกรณี และส่งผลให้ มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายมากที่สุด 2) การดัดแปลงสภาพรถจักรยานยนต์นั้น กฎหมายใน ประเทศออสเตรเลียมีรายละเอียดต่าง ๆ รวมกันอยู่ในกฎหมายฉบับเดียวที่มีการแยกย่อยลงไป ทำให้มี การพิจารณาได้ง่ายกว่ากฎหมายที่กำหนดความรับผิด อันเกี่ยวกับการดัดแปลงสภาพรถจักรยานยนต์ใน ประเทศไทย ซึ่งมีลักษณะกระจายปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายลำดับศักดิ์ ทำให้ยากแก่การพิจารณาและ การกำหนดการกระทำผิดตามกฎกระทรวงกำหนดส่วนควบและอุปกรณ์สำหรับรถ กฎหมายใน ประเทศออสเตรเลีย จะเน้นไปที่ผู้ผลิตและผู้ติดตั้ง ด้วยการให้ลงทะเบียนอุปกรณ์ทำการดัดแปลงสภาพ รถจักรยานยนต์

แต่สำหรับในประเทศไทยนั้น มีการดำเนินคดีกับผู้ใช้รถหรือผู้ครอบครองรถจักรยานยนต์ ที่ ได้รับการดัดแปลงสภาพเท่านั้น รวมถึงกฎหมายประเทศออสเตรเลียในการดัดแปลงสภาพ รถจักรยานยนต์ นอกจากนี้ที่ได้รับอนุญาตไว้จะต้องได้รับการยอมรับจากกรมการขนส่งทางบกและถนน

หากไม่ได้รับการอนุญาตให้ดัดแปลงสภาพรถนั้น จะถือได้ว่าผู้ใช้รถหรือผู้ครอบครองรถจักรยานยนต์ รวมไปถึงผู้ผลิตหรือบริษัทที่จัดให้มีอุปกรณ์ ที่ใช้ในการดัดแปลงสภาพ เป็นผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย (สุพรรณษา ภูแย้ม, 2559) กฎหมายในประเทศออสเตรเลียนั้น จะเน้นไปที่ผู้ผลิตและผู้ติดตั้งด้วย การให้ลงทะเบียนชิ้นส่วนหรืออุปกรณ์ที่จะทำการผลิต แต่สำหรับในประเทศไทยนั้น มีการดำเนินคดีกับผู้ครอบครอง หรือผู้ใช้รถจักรยานยนต์ที่ได้รับการดัดแปลงสภาพเท่านั้น ทั้งนี้ โดยมีการจับกุมผู้กระทำความผิดด้วยการตรวจตราจากเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ

ประเด็นปัญหาในเรื่องของการกำหนดความรับผิดชอบสำหรับผู้ผลิตชิ้นส่วนหรืออุปกรณ์ ที่ใช้ในการดัดแปลงสภาพรถจักรยานยนต์ เพื่อเป็นการทำให้ประชาชนผู้ใช้กฎหมายปฏิบัติตาม และทำให้กฎหมายมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ซึ่งจากการศึกษากฎหมายในประเทศออสเตรเลียแล้วนั้น พบว่า ได้มีการวางหลักกฎหมายที่ระบอบอุปกรณ์ที่ใช้ในการดัดแปลงสภาพรถจักรยานยนต์ว่า ต้องมีความรับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้ครอบครอง หรือผู้ใช้รถจักรยานยนต์ที่ได้รับการดัดแปลงสภาพ โดยมีภาระบ่งชี้หลักเกณฑ์ในการร้องขอหากต้องการเปลี่ยนแปลงสภาพรถ โดยมีอุปกรณ์นอกเหนือจากที่อนุญาต ข้อสังเกตประการสำคัญคือ กฎหมายของประเทศออสเตรเลีย ระบุถึงการปรับเปลี่ยนดัดแปลงนอกจากที่ได้รับอนุญาตไว้ จะต้องได้รับการยอมรับจากกรมการขนส่งทางบกและถนน หากไม่ได้รับการอนุญาตให้ดัดแปลงสภาพรถนั้น จะถือได้ว่า ทั้งผู้ครอบครอง หรือเจ้าของรถที่ได้รับการดัดแปลงสภาพ รวมไปถึงผู้ผลิตหรือบริษัทที่จัดให้มีอุปกรณ์ ที่ใช้ในการดัดแปลงสภาพ เป็นผู้กระทำความผิดตามกฎหมายส่วนที่ใช้ในการดัดแปลงสภาพรถจักรยานยนต์นั้น ต้องมีความรับผิดชอบด้วย ซึ่งต่างจากในประเทศไทยที่ยังไม่มีแนวความคิดดังกล่าวนี้ และเห็นสมควรที่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไข โดยนำแนวความคิดในการกำหนดความรับผิดชอบในทางอาญา ให้มีความครอบคลุมไปถึงผู้ผลิตชิ้นส่วนที่ใช้ในการดัดแปลงสภาพรถจักรยานยนต์ โดยเฉพาะอันปรากฏตามกฎกระทรวงกำหนดส่วนควบและอุปกรณ์สำหรับรถมาใช้ในประเทศไทยอีกด้วย หรือการนำโทษกักขังมาบังคับใช้ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 เนื่องจากโทษกักขังถือเป็นโทษทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการทดแทนความผิดขณะเดียวกัน เป็นการข่มขู่ยับยั้ง และสามารถนำมาตรการแก้ไขฟื้นฟูเข้ามาใช้กับผู้กระทำความผิดได้ตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษ

อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง มาตรการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ ผู้วิจัยขออภิปรายผล สรุปผลงานวิจัยและหาข้อเสนอแนะ เพื่อแก้ไขและปรับปรุงมาตรการบังคับใช้กฎหมาย ที่เกี่ยวกับรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ ดังนี้

1) การบังคับใช้กฎหมายหรือการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย

การบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย ยังไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ เป็นเพราะว่าการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องในประเทศไทยยัง “ไม่มีประสิทธิภาพ” หรือ “ไม่น่าพึงพอใจ” เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าประชาชนคนไทยรับรู้หรือคุ้นเคยกับการบังคับใช้กฎหมายที่ขาดประสิทธิภาพมานาน จนเกือบจะมองว่าการอยู่ร่วมกันอย่างไม่ต้องคำนึงถึง

กฎระเบียบมากนัก เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันไปแล้ว เช่น การไม่จดทะเบียนรถจักรยานยนต์ที่มีการดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ ไม่คำนึงถึงความปลอดภัย ความมั่นคงกับวัสดุที่นำมาดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบของรถจักรยานยนต์ แนวคิดของการดัดแปลงสภาพรถจักรยานยนต์ให้ผิดไปจากรายการที่จดทะเบียน มีความผิดตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติรถยนต์จราจรทางบก พ.ศ. 2522 และประมวลกฎหมายอาญา การดัดแปลงสภาพรถให้ผิดไปจากรายการที่จดทะเบียนไว้ ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนสีรถ การเปลี่ยนเครื่องยนต์รถ ประเภทรถ ลักษณะรถ ชนิดเชื้อเพลิงรถ เป็นต้น หากมีการเปลี่ยนแปลงสภาพรถดังรายการข้างต้น เจ้าของรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์จะต้องนำรถไปให้นายทะเบียนตรวจสอบสภาพก่อน จึงจะนำรถไปใช้ได้ (พงษ์ศักดิ์ ปัตถา, 2562)

เปรียบเทียบกับงานวิจัยที่ว่าด้วยเรื่องการปลอมผลการตรวจสภาพรถยนต์เอกชน ที่มีอายุเกิน 7 ปี เพราะ 1) ระบบการตรวจสอบการรายงานผลของกรมการขนส่งทางบกไม่รัดกุมพอ 2) รถยนต์กระทำผิดกฎหมาย ถูกนำเข้าสู่ระบบได้โดยการปลอมผลการตรวจสภาพ 3) ประชาชนไม่เห็นความสำคัญของการตรวจสภาพรถยนต์ของทางราชการ 4) เจ้าหน้าที่และสถานประกอบการมีผลประโยชน์ร่วมกันในทางมิชอบ 5) การตรวจสภาพรถยนต์เป็นช่องทางในการขยายผลไปสู่อาชีพอื่น เช่น การต่อทะเบียนและการขายประกัน และ 6) บทลงโทษที่ไม่ร้ายแรงและการบังคับใช้ที่ไม่ทั่วถึง (อุไรวรรณ นงนุช, 2560) รวมถึงเปรียบเทียบกับเรื่องของพฤติกรรมรถซิ่งของผู้ขับขี่ พบว่า ระดับพฤติกรรมรถซิ่งโดยรวมของผู้ขับขี่มีการฝ่าฝืนกฎจราจรอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้ พฤติกรรมรถซิ่งที่มีการฝ่าฝืนกฎจราจรอยู่ในระดับมาก คือ การซิ่งรถหลังจากการดื่มสุราหรือของมึนเมาอย่างอื่น และพฤติกรรมรถซิ่งที่ผู้ขับขี่ฝ่าฝืนกฎจราจรอยู่ในระดับปานกลาง คือ การจอดรถบริเวณปากทางเข้าอาคารหรือทางเดินรถ ซิ่งรถในเขตเทศบาลด้วยความเร็วเกิน 80 กิโลเมตรต่อชั่วโมง การซิ่งรถเลยล้ำกึ่งกลางถนนไม่ชิดขอบทางด้านซ้ายและซิ่งรถโดยไม่มีใบอนุญาตขับขี่ ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมรถซิ่งฝ่าฝืนกฎจราจรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาการได้รับใบอนุญาตขับขี่ ประสบการณ์ในการซิ่งรถ และความรู้เกี่ยวกับกฎจราจรของผู้ขับขี่ ปัจจัยที่ไม่มีผลต่อพฤติกรรมรถซิ่งฝ่าฝืนกฎจราจรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เพศ ประสบการณ์ในการฝ่าฝืนกฎจราจร และประสบการณ์ในการเกิดอุบัติเหตุ (สนธยา จันทร์เยี่ยม, 2544)

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาเปรียบเทียบตามที่ได้กล่าวข้างต้น เรื่องการบังคับใช้กฎหมายระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย เกือบร้อยละแปดสิบจะเห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายของไทยยังไม่มีประสิทธิภาพ เพราะประชาชนคนไทยยังขาดการรับรู้ในเรื่องของกฎหมายระเบียบ และข้อบังคับ คู่กันเคยกับการบังคับใช้กฎหมายแบบไม่ถูกต้องเป็นเวลานาน เช่น การไม่จดทะเบียนรถจักรยานยนต์ที่มีการดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ ไม่คำนึงถึงความปลอดภัย ความมั่นคงกับวัสดุที่นำมาดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบของรถจักรยานยนต์ ปลอมผลการตรวจสภาพรถยนต์และฝ่าฝืนกฎจราจร

2) การลงโทษทางกฎหมายที่เกี่ยวกับความผิดของรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ การนำทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูมาปรับเพื่อให้กฎหมาย ต้องมีการปฏิบัติตามมาตรการ

กฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ได้รับอิทธิพลมาจากวิธีการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์ (Science model) ที่ใช้วิธีการศึกษาแบบเชิงประจักษ์ (Empirical method) มาศึกษาวิเคราะห์ โดยมีการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์มาพิสูจน์ความเชื่อและสมมุติฐาน โดยศึกษาสาเหตุการกระทำผิดเป็นรายบุคคล ศึกษาหาวิธีการลงโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำผิด หาวิธีการที่จะดัดแปลงแก้ไขผู้กระทำผิดเพื่อไม่ให้กระทำผิดซ้ำ ซึ่งแนวคิดของทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู แตกต่างจากทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนและทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกัน ทั้งผู้ครอบครอง ผู้ใช้ และผู้ผลิตรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพ มาปรับใช้กับมาตรการทางกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและข้อปฏิบัติที่เกี่ยวกับการดัดแปลงสภาพรถจักรยานยนต์ ดังนี้

- 1) พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ.2522
- 2) ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522
- 3) กฎกระทรวง กำหนดส่วนควบและเครื่องอุปกรณ์สำหรับรถ พ.ศ. 2561
- 4) กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2522) ออกตามความในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522
- 5) กฎกระทรวง กำหนดลักษณะ ขนาด หรือกำลังของเครื่องยนต์ และของรถที่จะรับจดทะเบียนเป็นรถประเภทต่าง ๆ พ.ศ. 2548
- 6) ประกาศกระทรวงคมนาคม
- 7) ระเบียบกรมการขนส่งทางบก ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับทะเบียนและภาษีรถตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ พ.ศ. 2562
- 8) ระเบียบกรมการขนส่งทางบก ว่าด้วยหลักเกณฑ์การขออนุญาตและการอนุญาตให้ใช้รถที่ทำการแก้ไขเพิ่มเติมหรือดัดแปลง ตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ พ.ศ. 2562

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับมาตรการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ สามารถสรุปได้ว่า จากการที่ประชาชนคนไทยรับรู้หรือคุ้นเคยกับการบังคับใช้กฎหมายที่ขาดประสิทธิภาพมาช้านาน จนไม่ได้คำนึงถึงเรื่องของกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ ไม่คำนึงถึงความปลอดภัย ความมั่นคงกับวัสดุที่นำมาดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบของรถจักรยานยนต์ และผู้บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ควรจะพิจารณาอย่างเคร่งครัด เรื่องกฎหมายหรือการปฏิบัติการเกี่ยวกับจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพให้ถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถกำหนด และควบคุมเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องที่ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการไม่จดทะเบียนรถจักรยานยนต์ที่มีการดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบที่ผู้ครอบครอง ผู้ใช้ และผู้ผลิตรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพ ไม่คำนึงถึงความปลอดภัย ความมั่นคงกับวัสดุที่นำมาดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบของรถจักรยานยนต์ เพื่อที่ ทำให้ประชาชนผู้ใช้กฎหมายได้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 และกฎกระทรวงกำหนดส่วนควบและอุปกรณ์สำหรับรถ พ.ศ. 2551 นั้น ให้มีประสิทธิภาพ ผู้บังคับใช้กฎหมายต้องมีการปฏิบัติตาม

มาตรการกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับอย่างเคร่งครัด รวมถึงการทำความเข้าใจประชาชนผู้ใช้กฎหมาย ให้ปฏิบัติตามมาตรการกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือการนำเอาการลงโทษทางกฎหมายที่เกี่ยวกับ ความผิดของรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ การนำทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขพื้นที่พุ่มา ปรับ เพื่อให้มีการปฏิบัติตามมาตรการกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ประเด็นที่ต้องพิจารณาคือ ควรจะใช้วิธีการลงโทษเพื่อแก้ไขพื้นที่พุ่มาผู้กระทำผิดในความผิดลักษณะใด

1) กรณีที่ผู้กระทำผิดไม่มีความรับผิดชอบ

2) กรณีที่การลงโทษไม่สามารถรักษาและแก้ไขพื้นที่พุ่มาผู้กระทำผิดได้ แต่กลับทำให้แย่ลง ผู้กระทำผิดบางประเภท หรือบางคนที่กระทำผิดในเรื่องเล็กน้อย

แนวทางแก้ไขปัญหาการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องซึ่งไม่ มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงและแก้ไขเรื่องกฎหมายหรือการปฏิบัติการเกี่ยวกับจักรยานยนต์ดัดแปลง สภาพให้ถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถกำหนดและควบคุมเกี่ยวกับการไม่จดทะเบียน รถจักรยานยนต์ ที่มีการดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ ไม่คำนึงถึงความปลอดภัย ความมั่นคงกับวัสดุที่ นำมาดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบของรถจักรยานยนต์ ให้เหมาะสมกับประชาชนในปัจจุบันให้มาก ยิ่งขึ้น เพื่อให้ทำให้ผู้ใช้กฎหมายได้ปฏิบัติตามกฎหมายในการจดทะเบียนรถจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพ ต่อเติมส่วนควบ ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ รวมถึงลงโทษที่เกิดจากการใช้ จักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ ที่ไม่ได้มาตรฐานตามกฎหมายกำหนด เพื่อเป็นการแก้ไข ปัญหาการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่ไม่มีประสิทธิภาพ ควรนำทฤษฎี ลงโทษเพื่อแก้ไขพื้นที่พุ่มาปรับเพื่อให้มีการปฏิบัติตามมาตรการกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ได้รับอิทธิพลมาจากวิธีการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์ (Science model) ที่ใช้วิธีการศึกษา แบบเชิงประจักษ์ (Empirical method) มาศึกษาวิเคราะห์ โดยมีการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์มาพิสูจน์ ความเชื่อและสมมุติฐาน โดยศึกษาสาเหตุการกระทำผิดเป็นรายบุคคล ศึกษาหาวิธีการลงโทษที่ เหมาะสมกับผู้กระทำผิด หาวิธีการที่จะดัดแปลงแก้ไข ผู้กระทำผิด เพื่อไม่ให้กระทำผิดซ้ำ

แนวคิดของทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขพื้นที่พุ่มา แตกต่างจากทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน และทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันมาปรับ เช่น 1) การกักขังแทนค่าปรับ 2) การรอกการลงโทษ หรือรอ การกำหนดโทษ 3) การคุมประพฤติ ปรับใช้กับพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 252 พระราชบัญญัติ รถยนต์ พ.ศ. 2522 หรือกฎหมายที่เกี่ยวกับจักรยานยนต์ดัดแปลงสภาพต่อเติมส่วนควบ เช่นปัญหา ดังต่อไปนี้ 1) ปัญหาความเข้าใจของประชาชนกับมาตรการทางกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่ เกี่ยวข้อง มีแนวทางแก้ไขโดยมาตรการทางกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่ออกมามีพื้นฐานจาก ความเห็นร่วมของประชาชนจนเกิดการยอมรับ และตราเป็นกฎหมาย การบังคับให้เป็นตามกฎหมายจึง เปรียบเสมือนการบังคับให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ประชาชนต้องการนั่นเอง 2) ปัญหาในระบบการ ตรวจสอบการรายงานผลของกรรมการขนส่งทางบกไม่รัดกุมพอ มีแนวทางแก้ไขโดยทางกรรมการขนส่ง ทางบกต้องมีความรัดกุมในการตรวจสอบการรายงาน รวมถึงการนำทฤษฎีบทลงโทษสำหรับเจ้าหน้าที่ ที่ไม่มีความรัดกุมในการตรวจสอบเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น 3) ปัญหา

ประชาชนไม่เห็นความสำคัญของการตรวจสภาพรถยนต์ของทางราชการ มีแนวทางแก้ไขโดยการนำทฤษฎีลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูมาปรับ เพื่อให้มีการปฏิบัติตามมาตรการกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งวิธีการลงโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำผิด หาวิธีการที่จะดัดแปลงแก้ไข ผู้กระทำผิด เพื่อไม่ให้กระทำผิดซ้ำ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอแนะของผู้เขียนดังกล่าว เป็นการเสนอแนะแนวทางแก้ไขในตัวบทกฎหมายเท่านั้น นอกจากนี้ จะต้องมีการพัฒนาทั้งในด้านการจัดสรร พัฒนาปรับปรุงบุคลากรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ การบริหารจัดการ ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมยิ่งขึ้นไป

เอกสารอ้างอิง

- พงษ์ศักดิ์ ปัตถา. (2561). *การดัดแปลงสภาพส่วนบุคคลและเครื่องอุปกรณ์รถจักรยานยนต์*. เรียกใช้เมื่อ 6 ธันวาคม 2562 จาก <https://is.gd/QoZiMq>.
- พลพิพัฒน์ วรชินาคมนัน. (2553). การนำเอาโทษกักขังมาใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สนธยา จันทร์เยี่ยม. (2544). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- สุพรรณษา ภูรัมย์. (2559). ความรับผิดชอบทางอาญาสำหรับผู้ผลิตชิ้นส่วนที่ใช้ในการดัดแปลงสภาพรถจักรยานยนต์. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คณะนิติศาสตร์*. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- อุไรวรรณ นงนุช. (2560). สาเหตุการปลอมผลการตรวจสภาพรถ. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

การพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา
ในจังหวัดหนองคาย*

THE DEVELOPMENT MENTAL WELL-BEING OLDER WAY OF
BUDDHIST LIFE IN NONGKHAH PROVINCE

เจษฎา มุลยาพอ

Jesada Munyapho

บุญส่ง สิ้นธนูอก

Boonsong Sinthunok

พระมหาปริญญา วรญาโณ

Pramaha Parinya Varanano

สมเดช นามเกต

Somdet namket

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nongkhahi Campus, Thailand.

E-mail: Jesada.mun@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาปัญหาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในจังหวัดหนองคาย 2) เพื่อศึกษาการพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย 3) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 30 รูป/คน ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย

ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาสภาพปัญหาของผู้สูงอายุในจังหวัดหนองคาย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นวัยที่มีความเปลี่ยนแปลงมากทั้งร่างกายและจิตใจ สังคม และทางด้านปัญญา จากสภาพปัญหาทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแย่งลง และนอกจากนี้ ปัญหาที่เกี่ยวข้องโรครุมเร้าทำให้ชีวิตของผู้สูงอายุ เปลี่ยนแปลงไปไปมาก เมื่อมีสาเหตุที่เกิดขึ้นแต่ทางกาย ก็ย่อมส่งต่อทางด้านจิตใจ และความเป็นเปลี่ยนแปลงการอยู่ร่วมกับสังคมก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดภาวะซึมเศร้า เสียใจและหงุดหงิดง่าย รับประทานอาหารได้ไม่เหมือนกัน นอนไม่หลับ รู้สึกอ่อนเพลีย รู้สึกหมดหวัง เบื่อหน่ายกับชีวิต การพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุได้พัฒนาสุขภาพจิตโดยใช้วัดเป็นที่พัฒนาตนเอง เพราะมีความเป็นที่สัปปายะและเป็นธรรมเนียมสถานเหมาะแก่การพัฒนาสุขภาพจิต ส่วนรูปแบบการพัฒนาสุขภาพจิตของ

*Received: 16 October 2020; Revised: 26 November 2020; Accepted: 8 December 2020

ผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุสามารถนำหลักธรรมคือ ภาวนา 4 คือ 1. กายภาวนา คือ การเจริญกาย 2. สีลภาวนา คือการเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล 3. จิตภาวนา คือ การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ 4. ปัญญาภาวนา การเจริญปัญญา การฝึกอบรมปัญญา

คำสำคัญ: ปัญหาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ, รูปแบบการพัฒนาสุขภาพจิต, ผู้สูงอายุ

ABSTRACT

Research report There are three objectives: 1) to study the mental health problems of the elderly in Nong Khai Province; 2) to study the mental health development of the elderly according to Buddhism in Nong Khai Province; 3) to propose a model for the mental health development of the elderly. According to Buddhism in Nong Khai Province It was a documentary and quantitative research. By in-depth interviews Consists of 30 person in the Nong Khai area.

The research results were found that based on the study of the problems of the elderly in, Nong Khai, the majority of the elderly were the age with great physical and mental, social and intellectual changes. From problematic conditions, the quality of life of the elderly deteriorates. And in addition, problems with disease beset the lives of the elderly. Causing a lot of change in the health of the elderly When there is a physical cause Would inevitably pass on the mind and changes in coexistence with society began to change. Causing depression Sad and easily frustrated Can't eat the same thing, I can't sleep, I feel tired Feeling hopeless, tired of life the development of mental health of the elderly according to Buddhism in Nong Khai the study found that The elderly develop their mental health by using the temple as a self-developed measure because it is a good place for the development of mental health. As for the mental health development model of the elderly according to Buddhism in Nong Khai Province. The study found that the elderly can apply the 4 principles that are: 1. Body is the development of the body, 2. Sila is the cultivation of precepts 3. Mind is spiritual development, mental development, Training the mind. 4. Intellectual. Wisdom, training intelligence.

Keyword: Mental health problems in the elderly, Model mental Health Development.

บทนำ

ตามที่คณะกรรมการอำนวยการวันอนามัยโลกของกระทรวงสาธารณสุข ได้มีมติให้ใช้คำขวัญเป็นภาษาไทยว่า “ให้ความรัก พิทักษ์อนามัย ผู้สูงวัยอายุยืน” ในขณะที่องค์การอนามัยโลกกำหนดคำขวัญภาษาอังกฤษว่า Add life to years ในปี พ.ศ. 2525 ซึ่งถือว่าเป็นปีรณรงค์เพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ซึ่งทางองค์การสหประชาชาติได้จัดประชุมสมัชชาโลกเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย และได้ให้ความหมายของคำว่า “ผู้สูงอายุ” ว่า ผู้สูงอายุ หมายถึงบุคคลทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป และได้พิจารณาประเด็นสำคัญเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้ 3 ประการคือ ด้านมนุษยธรรม ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนา ส่วนในประเทศไทยในสมัย พล.เอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ เพราะเห็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และคิดว่าจะทำอย่างไร จึงจะให้ลูกหลานได้กลับมารวมตัวกันในวันสำคัญเช่นนี้ ทางคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อ วันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2525 อนุมัติให้วันที่ 13 เมษายนของทุกปี เป็นวันผู้สูงอายุ เพราะนอกจากเป็นวันสงกรานต์ หรือปีใหม่ไทยแล้ว ยังถือเป็นเสมือนวันรวมญาติ ซึ่งรัฐบาลเองก็มองเห็นความสำคัญ และความสอดคล้องกัน ทำให้กำหนดวันสงกรานต์นี้ เป็นวันผู้สูงอายุด้วยและได้เลือก “ดอกลำดวน” เป็นสัญลักษณ์ของผู้สูงอายุ (ธนพร สิงห์ นวล, 2563)

การเลือกดอกลำดวนนั้น เพราะเป็นต้นไม้ที่ให้ความร่มเย็น ลำต้นมีอายุยืน มีใบเขียวตลอดปี ให้ร่มเงาดีและดอกมีสีนวล กลิ่นหอม กลีบแข็งไม่ร่วงง่าย เปรียบเหมือนกับผู้ที่ทรงวิญญูที่คงคุณธรรมความดีงามไว้ให้เป็นแบบอย่างแก่ลูกหลานตลอดไป และต้นลำดวนเป็นพืชยืนต้นที่มีอยู่มากในสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชชนนี ประการสำคัญ สมเด็จพระศรีนครินทร์ราชชนนีทรงดำริให้จัดสวนนี้ขึ้น เพื่อให้เป็นตัวอย่างที่ดีของผู้สูงอายุอีกด้วย แม้จะเป็นวัยที่หลายคนนิยามว่าเป็น “ไม้ใกล้ฝั่ง” แต่ “ผู้สูงอายุ” ทั้งหลาย คือผู้สร้างประโยชน์ให้แก่ชาติบ้านเมืองมาแล้วนับไม่ถ้วน หรือน้อย ๆ ก็เป็นหนึ่งในผู้มีพระคุณของครอบครัวที่ไม่ควรจะละเลย ยิ่งนับเป็นประชากรที่มีสัดส่วนมากทั่วโลก จึงพากันรณรงค์ให้เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุ ด้วยการกำหนด “วันผู้สูงอายุ” ขึ้น เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้บรรดาลูกหลานทั้งหลายหันมอง และเอาใจใส่ผู้สูงอายุที่เป็นคนใกล้ตัว (เสนห์ นามจันทร์, 2563)

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดเป้าหมายที่จะต้องบรรลุใน 5 ปีแรก เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาระยะยาว ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยมีหลักการสำคัญของแผนพัฒนา คือ การพัฒนาคนเพื่อให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนา ซึ่งคนถือว่ามีส่วนสำคัญมาก เพราะการมุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีให้กับคนในประเทศไทย ในการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ด้วยการมีวินัย การพัฒนาเพื่อการใฝ่รู้ การมีทักษะ การมีความคิดสร้างสรรค์ และมีทัศนคติที่ดีตลอดมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม ในการพัฒนาคนทุกช่วงวัย เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีระบบและมีคุณภาพ ตลอดถึงการสร้างคนให้รู้จัก

ประโยชน์และการอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559)

ความหมายของวันผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุ หมายถึง วัยชรา บุคคลทั้งเพศชายและเพศหญิง หรือมนุษย์ที่มีอายุอยู่ในช่วงปลายของชีวิต ผู้สูงอายุคือวัยที่อยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ส่วนวันผู้สูงอายุ คือ วันที่รวมญาติ ลูก ๆ หลานๆ มาเยี่ยมพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย

วันผู้สูงอายุในประเทศไทย กรมประชาสงเคราะห์ ได้รับคำสั่งจากจอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งสมัยนั้นดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี ให้จัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค เป็นแห่งแรกในปี พ.ศ.2496 เพื่อให้การสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่เดือดร้อน มีความทุกข์ยาก ประสบปัญหาและไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง รวมถึงกำหนดนโยบายที่สำคัญ ที่จะส่งเสริมสนับสนุน ให้ประชาชนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี มีคุณภาพ และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

วันผู้สูงอายุสากล ส่วนองค์การสหประชาชาติกำหนดให้ทุกวันที่ 1 ตุลาคมของทุกปี เป็น “วันผู้สูงอายุสากล” เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 ทั้งนี้ ในปี พ.ศ.2525 องค์การสหประชาชาติได้จัดประชุมสมัชชาโลกเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ซึ่งในต่างประเทศก็ให้ความสำคัญของผู้สูงอายุเช่นกัน (Tambonjun, 2563)

สถานการณ์ประชากรผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมสูงวัยสามารถที่จะพิจารณาได้อย่างคร่าว ๆ จากการที่สังคมนั้นเป็นสังคมผู้สูงอายุ มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น (ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ในประชากรทุก ๆ 10 คน จะเป็นผู้สูงอายุ 1 คน (คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553)

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 127 ตอนที่ 56 ก 15 กันยายน 2553 หน้า 1 ได้ให้คำนิยามของผู้สูงอายุไว้ว่า หมายถึง บุคคลที่มีสัญชาติไทยและมีอายุตั้งแต่ 60 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป (พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 2), 2553)

พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2558 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 15 ก ราชกิจจานุเบกษา 5 มีนาคม 2558 หน้า 49 และในมาตรา 9 (พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 14), 2558) ให้โอนบรรดาอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับประกาศ คำสั่ง และมติคณะรัฐมนตรีของส่วนราชการในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และของข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้างของส่วนราชการ ในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดังต่อไปนี้ ไปเป็นอำนาจหน้าที่ของกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือของข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้างของกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

จากข้อมูลทะเบียนราษฎร พบว่า จังหวัดหนองคาย มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยข้อมูล ณ 31 ธันวาคม 2558 จากประชากรจังหวัดหนองคายทั้งหมด 519,580 คน เป็นชาย 259,506 และเป็นหญิง 260,074 ร้อยละ 12.9 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 12.5 ในปี 2556 อยู่ร้อยละ 0.4 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560)

ปัจจุบันสภาพสังคมของจังหวัดหนองคายเป็นสังคมผู้สูงอายุ กล่าวคือ มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10.0 ของประชากรทั้งจังหวัด โดยประเทศไทยใช้เกณฑ์การตัดสินการเป็นผู้สูงอายุ คือ 60 ปีขึ้นไป คือ หากแบ่งผู้สูงอายุเป็น 3 กลุ่มช่วงวัย พบว่า จากจำนวนประชากรสูงอายุในปี พ.ศ. 2557 ทั้งสิ้น 67,128 คน เป็นผู้สูงอายุวัยต้น (60-69 ปี) ร้อยละ 58.2 เป็นผู้สูงอายุวัยกลาง (70-79 ปี) ร้อยละ 28.6 และเป็นผู้สูงอายุวัยปลาย (80 ปีขึ้นไป) ร้อยละ 13.2 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาการกระจายตามรายอำเภอที่อาศัย พบว่า จากจำนวนผู้สูงอายุทั้งสิ้น 67,128 ในปี 2558 ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในอำเภอเมืองหนองคายมากที่สุด คือ ร้อยละ 30.0 ของผู้สูงอายุทั้งจังหวัด รองลงมาคือ อำเภอท่าบ่อ ร้อยละ 19.0 ของผู้สูงอายุทั้งจังหวัด อำเภอโพนพิสัย ร้อยละ 17.3 ของผู้สูงอายุทั้งจังหวัด ตามลำดับ ส่วนอำเภอโพธิ์ตากมีผู้สูงอายุน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 3.1 ของผู้สูงอายุทั้งจังหวัดจากดัชนีผู้สูงอายุ อัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุ และอัตราส่วนเกื้อหนุน

จังหวัดหนองคาย ปี 2558 มีดัชนีผู้สูงอายุ (อัตราส่วนของจำนวนประชากรสูงอายุต่อจำนวนประชากรวัยเด็ก 100 คน) ร้อยละ 73.9 โดยสูงกว่า ปี 2557 ร้อยละ 4.4 และเมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ พบว่า อำเภอท่าบ่อมีดัชนีผู้สูงอายุมากที่สุด คือ ร้อย 98.4 อำเภอศรีเชียงใหม่ ร้อยละ 87.1 อำเภอเมืองหนองคายร้อยละ 80.8 ตามลำดับ

สำหรับอัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุ (จำนวนผู้สูงอายุต่อผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน 100 คน) พบว่า โดยรวมจังหวัดมีอัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุ ร้อยละ 19.2 โดยสูงกว่า ปี 2558 และเมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ พบว่า อำเภอท่าบ่อ มีอัตราส่วนที่พึ่งพิงวัยสูงอายุมากที่สุด คือร้อยละ 21.8 อำเภอศรีเชียงใหม่ ร้อยละ 21.6 อำเภอเมืองหนองคาย ร้อยละ 19.2 ตามลำดับ ส่วนอัตราส่วนเกื้อหนุน (จำนวนคนในวัยทำงานเทียบกับจำนวนผู้สูงอายุ) ของจังหวัดหนองคาย พบว่า โดยรวมทั้งจังหวัดอยู่ที่ร้อยละ 5.4 และเมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ พบว่า อำเภอสระใครมีอัตราส่วนเกื้อหนุนมากที่สุด คือ ร้อยละ 8.0 อำเภอเฝ้าไร่ ร้อยละ 6.1 อำเภอโพนพิสัย และอำเภอสังคม ร้อยละ 6.0 ตามลำดับ (สำนักงานสถิติจังหวัดหนองคาย, 2563)

ผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีศักยภาพที่จำเป็นต้องพัฒนาขึ้นเพื่อสร้างคุณค่าให้กับสังคม สำหรับประเทศไทย โดยเฉพาะจังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดหนึ่งในแถบอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ ผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์และเทคโนโลยีมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้มีการพัฒนาศาสตร์แขนงต่าง ๆ ในอันที่จะเอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์ให้มากที่สุด

นอกจากนั้น ยังมีกองทุนสุขภาพชุมชน/กองทุนสุขภาพตำบล มีชื่อเป็นทางการว่า กองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ เพื่อสร้างหลักประกันสุขภาพให้กับประชาชนทุกคนในพื้นที่ ซึ่ง สปสช. ให้การสนับสนุนส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาลเป็นเจ้าภาพในการบริหารจัดการกองทุนเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพการป้องกันโรค การฟื้นฟูสมรรถภาพและการรักษาพยาบาลระดับปฐมภูมิเชิงรุกในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง และที่จำเป็นต่อสุขภาพและการดำรงชีวิต (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.), 2554)

ในการมีส่วนร่วม หรือแนวทางการมีส่วนร่วม ตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม ได้กำหนดให้มี “กระบวนการสมัชชาสุขภาพ” เพราะสมัชชาสุขภาพแห่งชาติเป็นกระบวนการเชื่อมประสานให้ภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.), 2554) หลักการและเหตุผลการจัดการสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ เป็นการดำเนินการเพื่ออนุรักษ์ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 โดยยึดหลักการและแนวทางที่บัญญัติไว้ว่า สมัชชาสุขภาพ หมายถึง กระบวนการที่ให้ประชาชนและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องได้ร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และเรียนรู้อย่างสมานฉันท์ เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ หรือความมีสุขภาพของประชาชน โดยจัดให้มีการประชุมอย่างเป็นระบบและอย่างมีส่วนร่วม (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2554) คำว่า สุขภาพในพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล โดยระบบสุขภาพ หมายถึง ระบบความสัมพันธ์ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2555)

ประชาชนในจังหวัดหนองคายมีวิถีชีวิต ความคิดและความเชื่อภายใต้อิทธิพลของวัฒนธรรมไทยและพระพุทธศาสนา และมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ด้วยเหตุดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในจังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา ในจังหวัดหนองคาย
3. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา ในจังหวัด

หนองคาย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุตามแนวทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดหนองคาย โดยมีวิธีการศึกษา ได้แก่

1. การศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อค้นหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับแนวคิดผู้สูงอายุ แนวคิดสุขภาพแบบองค์รวม แนวคิดสวัสดิการสังคม และแนวคิดพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2. การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก พระสงฆ์ผู้เป็นผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ ทั้งนี้ เพื่อทราบถึงสภาพปัญหาและหารูปแบบการพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา ในจังหวัดหนองคาย

3. การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเป็นการสนับสนุนให้ผู้บริหารที่เป็นพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ในจังหวัดหนองคาย เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุตามแนวทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดหนองคาย

4. พื้นที่ในการวิจัย ประกอบด้วย

4.1 วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน มีกิจกรรมที่แสดงถึงการส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ คณะผู้วิจัยกำหนดในลักษณะของพื้นที่ใน 3 วัด ดังนี้

- 1) วัดโพธิ์ชัยพระอารามหลวง ตำบลในเมือง จังหวัดหนองคาย
- 2) วัดศรีสุมังคล์ ตำบลในเมือง จังหวัดหนองคาย
- 3) วัดศรีชะเกษ ตำบลในเมือง จังหวัดหนองคาย

4.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการเจาะจง ตามความสำคัญของประเด็นที่ศึกษา ดังนี้

- 1) กลุ่มผู้บริหารพระสงฆ์ จำนวนทั้งสิ้น 10 รูป
- 2) กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้วิจัยได้เรียนเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อหารูปแบบการพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา ในจังหวัดหนองคาย รวมจำนวน 10 รูป/คน
- 3) กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อหารูปแบบการพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา ในจังหวัดหนองคาย รวมจำนวน 10 รูป/คน

ผลการวิจัย

การศึกษาการพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา ในจังหวัดหนองคาย ได้ผลวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาของผู้สูงอายุ ในจังหวัดหนองคาย พบว่า วัยสูงอายุ เป็นวัยที่มีความเปลี่ยนแปลงมากทั้งร่างกายและจิตใจ สังคมสิ่งแวดล้อม เป็นวัยของบั้นปลายของชีวิต ภาวะ

ซึมเศร้าจะทำให้คุณภาพของผู้สูงอายุลดลง และนอกจากนี้ยังจะทำให้โรคทางกาย เช่น โรคเบาหวาน โรคความดัน โรคหัวใจ โรคตับ โรคมะเร็ง โรคไต โรคปอดอักเสบ และอัมพาต บรรดาโรคภัยไข้เจ็บที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ หรือแม้สาเหตุทางกายและสาเหตุทางจิตใจ หรือการทำให้รู้สึกท้อแท้ การรู้สึกเชิงหรือเศร้า หรือการเสียใจ หรือการหงุดหงิด โดยไม่มีเหตุผล รู้สึกเบื่อหน่าย เบื่ออาหาร หรือกินมากนอนไม่หลับ รู้สึกอ่อนเพลีย รู้สึกหมดหวัง มองตนเองไม่เห็นคุณค่า สมาธิสั้น รู้สึกกระวนกระวาย เบื่อหน่ายชีวิตหรือเบื่อชีวิต ต้องการด้านสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดี ต้องการให้ครอบครัวดูแลผู้สูงอายุด้วยการออกไปเดิน หรือออกไปออกกำลังกาย เพราะครอบครัวก็เป็นส่วนหนึ่งเช่นเดียวกับการที่ผู้สูงอายุและเดินหรือออกกำลังกาย ไม่ว่าจะในตอนเช้า หรือตอนเย็น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างในร่างกาย เรียกว่าปฏิกิริยา และการปรับตัวขึ้นในทำให้สมรรถภาพทางร่างกายเพิ่มขึ้น

2. ผลการศึกษาการพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา ในจังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า ในการพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ในการฝึกทางกาย มีความสามารถของผู้สูงอายุในการดูแลสุขภาพร่างกาย ด้วยการออกกำลังกายด้วยท่าที่เหมาะสม ให้มีสมรรถภาพร่างกายแข็งแรง ไม่มีอันตราย ไม่มีติดสิ่งเสพติด การฝึกฝนขั้นศีลภาวนา การอยู่ในกฎระเบียบ วินัย มารยาทที่ดี มีความเชื่อมั่น การเป็นเพื่อนที่ดีและการช่วยเหลือผู้อื่น การพัฒนาจิตให้เข้มแข็ง และการมีปัญญาการรู้จักควบคุมอารมณ์ และสามารถจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา ในจังหวัดหนองคาย พบว่า ผู้สูงอายุสามารถนำหลักธรรมคือ ภาวนา 4 คือ 1. กายภาวนา คือ การเจริญทางกายด้วยการไม่ประกอบด้วยกุศลกรรมบถ 10 2. สีสภาวนา คือการเจริญศีล พัฒนาความประพฤติทั้งทางกายและทางวาจาให้เป็นปกติ 3. จิตภาวนา คือ การเจริญจิต พัฒนาจิตที่มีความเจริญงอกงาม เช่น มีความอดทน ความมีเมตตากรุณามีความสุข 4. ปัญญาภาวนา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง การเข้าใจและการรู้อยู่ในปัจจุบัน

อภิปรายผล

ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีชีวิตอยู่ในช่วงวัยสุดท้ายของวงจรชีวิตหรือความชรา ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงทั้งทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และทางปัญญา ผลการวิจัยในประเด็นนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ วรปรัชญ์ คำพงษ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนเขตเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน” ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน มีด้วยกันทั้งหมด 5 ด้าน ประกอบด้วยด้านสุขภาพ ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านเศรษฐกิจ และสภาพของงานที่ทำได้ ด้านบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ด้านสถานะและหลักประกันทางสังคม และด้านสถานะและหลักประกันทางสังคม มีปัญหาหนักที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย (4.02) ในระดับมาก รองลงมาพบว่า สภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจและสภาพของงานมี

ค่าเฉลี่ย (3.79) ในระดับมาก ด้านสถานที่พักผ่อนและเวลาในการพักผ่อน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ (3.61) อยู่ในระดับที่มาก ด้านสุขภาพร่างกาย มีค่าเฉลี่ย (3.40) ในระดับปานกลาง และด้านบ้านเรือนและที่อยู่อาศัย มีค่าเฉลี่ย (3.18) ในระดับปานกลาง (วรปรัชญ์ คำพงษ์, 2557) เพราะการที่ไม่สามารถยับยั้ง เพราะทุกอย่างอยู่ในวิญญูแห่งการเปลี่ยนแปลงในลักษณะเสื่อมถอย การที่ต้องการให้มีชีวิตที่สดใสเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ก็จำเป็นต้องป้องกัน หาแนวทางแก้ไขปัจจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุ ที่ทำให้ร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงไปหรือเสื่อมสภาพลงไป การดูแลสุขภาพกายจำเป็นจะต้องให้ร่างกายแข็งแรง มีสมรรถภาพที่ดี และเป็นที่ยิ่งของคนอื่นได้ โดยไม่ต้องเป็นภาระของคนอื่น โดยเฉพาะเรื่องอาหาร การออกกำลังกาย การมีอนามัยที่ดี ผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ดุษฎี สีดลวรรงค์ ที่ได้กล่าวไว้ว่า พระพุทธศาสนามีความเห็นว่างานชีวิตมนุษย์ประกอบด้วยชั้น 5 การทำงานประสานกันของชั้น 5 ทำให้มนุษย์รับรู้โลกได้ โดยมีช่องทางติดต่อกันอยู่ 2 ชุดคือ ชุดที่รับเข้า ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ และชุดที่แสดงออก ได้แก่ กาย วาจา และใจ โลกที่ศึกษาคือ โลกตามการรับรู้ของมนุษย์เอง ได้ผลการศึกษา คือ ปัญญารู้ตามความเป็นจริง คือ รู้ชัดในอริยสัจ 4 ซึ่งพระพุทธศาสนาอธิบายไว้หลายนัย จากมรรคมงคล 8 ปรับให้เป็นหลักการปฏิบัติเพื่อการศึกษาจากหยาบไปหาประณีตเป็น 3 ประการ เรียกว่า ไตรสิกขา อันจะนำผู้ศึกษาบรรลุภาวะชีวิตที่สมบูรณ์ภาวณา (ดุษฎี สีดลวรรงค์, 2532) ผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ สิริวิวัฒน์ ศรีเครือดง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากิจกรรมเพื่อเสริมสร้างชีวิตสุขตามแนวทางการพัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวม” ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาจิตและปัญญาในทางพระพุทธศาสนา มีเครื่องมือที่เรียกว่า ไตรสิกขา หลักการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา เป็นการฝึกปฏิบัติอบรมกาย ฝึกอบรมจิต และฝึกอบรมปัญญา วิธีการทางสายเอก ได้แก่ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 แปลว่า ที่ตั้งของจิต ซึ่งได้แก่ กาย เวทนา จิต และธรรม (สิริวิวัฒน์ ศรีเครือดง และคณะ, 2560) การมีปัญญาพันทุกข์สิ้นเชิง และเป็นเป้าหมายการศึกษาในระดับอุดมคติด้วยพระพุทธศาสนาพิจารณาเป้าหมายไว้หลายแนว แต่ละแนวให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการศึกษาในแง่มุมที่ต่างกัน กิจกรรมการศึกษาก็สืบเนื่องจากไตรสิกขา ผลการวิจัยในประเด็นนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของพระมหานิพนธ์ มหาธมมรฤชิต และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยหลักจิตภาวณาในพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดทฤษฎีการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในทางพระพุทธศาสนา จะเน้นกระบวนการพัฒนาจิตด้วยหลักสมถะและวิปัสสนา เพราะเมื่อจิตพัฒนาดีแล้ว กาย ปัญญาและสังคมก็พัฒนาตามไปด้วย 2) รูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยหลักจิตภาวณาในทางพระพุทธศาสนา คือการนำหลักจิตภาวณาที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น อานาปานสติ เมตตาภาวณา สมาธิแบบเคลื่อนไหว มรณสสติ เป็นต้น มาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ นำมาจัดเป็นกิจกรรมฝึกอบรมตามกรอบเวลาที่เหมาะสม จะเป็นการช่วยดูแลสุขภาพผู้สูงอายุให้เจริญใน 4 ด้าน คือ กาย จิต สังคม ปัญญา (พระมหานิพนธ์ มหาธมมรฤชิตและคณะ, 2557)

เมื่อทำกิจกรรมการศึกษาก็มีกระบวนการศึกษาเกิดขึ้นเป็นการเปลี่ยนแปลงทางศีล สมาธิ ปัญญา กัลยาณมิตร และโยนิโสมนสิการ เป็นปัจจัยเอื้อให้เกิดการพัฒนา ส่วนสังคัมพระพุทธศาสนา มี 2 ประเภทคือ สังคัมฆราวาส และสังคัมผู้บวช ซึ่งมีลักษณะเป็นสังคัมการศึกษา มีการเลือกสรร สมาชิก การจัดระเบียบสังคัมโดยอาศัยวินัยสงฆ์เป็นหลัก และเป็นสังคัมที่มีโอกาสในการศึกษา และบรรยากาศทางการศึกษาสูงกว่าสังคัมฆราวาส ตามทัศนะของสิริพร ทาชาติ ผลการศึกษาทำให้ทราบว่า วัดป่าหนองแขง เป็นสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ที่ใช้รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุด้วยอริยมรรคมีองค์ 8 โดยให้ผู้สูงอายุปฏิบัติตนตามแบบวิถีพุทธ มีสวัสดิการแบบวิถีพุทธ ให้นำวิถีพุทธไปใช้ในการทำงาน ตลอดถึงนำไปแก้ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินชีวิต ให้ฝึกบริหารจิต แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจตามหลักวิถีพุทธ สร้างเครดิตให้เป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ มีเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจน มีส่วนร่วมในกิจกรรมบุญพิธีในวัด เตรียมตัวก่อนตายตามแบบวิถีพุทธ ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้สูงอายุที่เข้าไปอาศัยมีสุขภาพกายและใจ แข็งแรง มีหลักการพึ่งตนเองขั้นพื้นฐานและมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาตนและสังคัมบางประการได้ มีสวัสดิการชีวิตที่ดี ประพฤติปฏิบัติตนตามแบบวิถีพุทธอย่างถูกต้อง สิ่งที่สำคัญที่ผู้สูงอายุจะต้องเผชิญ 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคัม และด้านปัญญา (สิริพร ทาชาติ, 2550) ทำให้ผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ จิรวุฒิ ศิริรัตน์ ที่ได้กล่าวไว้คือ การจัดสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์ ควรคำนึงถึงความต้องการและความคิดเห็นของผู้สูงอายุด้วย ซึ่งการปรับตัวของผู้สูงอายุในเขตเมือง และชนบทจะแตกต่างกัน (จิรวุฒิ ศิริรัตน์, 2546) ชุมชนและครอบครัวจึงควรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสภาพแล้วได้แก่

1. กายภาวนา คือ การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกันเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้อกุศลธรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ
2. สीलภาวนา คือการเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน
3. จิตภาวนา คือ การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทนมีสมาธิ และสดชื่น เบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น
4. ปัญญาภาวนา การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลอดพ้นจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา (พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, 2551)

สอดคล้องกับ ฐิติวรรณ แสงสิงห์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิถีชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักธรรม : กรณีศึกษาชุมชนบ้านลือคำหาญ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมสุขภาพตามหลักพุทธธรรมของผู้สูงอายุ พบว่า (1) ด้านร่างกาย หลักพุทธธรรม

ที่ส่งเสริมสุขภาพ ไตรลักษณ์ อริยสัจ 4 ความไม่เที่ยงของสังขาร ความไม่คงที่สภาวะเสื่อมของสังขาร ทำให้เป็นทุกข์ ร่างกายที่อาศัยอยู่ไม่ใช่ของเรา ไม่มีตัวตน เป็นอนัตตา (2) ด้านจิตใจและอารมณ์ หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ เบญจศีล เบญจธรรม ขรรวาสธรรม 4 เมื่อมีอะไรมากระทบจิตใจจะยึดหลักศีล 5 ใช้ชีวิตไม่เบียดเบียนสรรพสัตว์ทั้งหลาย เจริญสติ รักษาศีล ปฏิบัติตนไม่ให้เกิดปัญหา กับลูกหลาน และช่วยเหลือลูกหลานตามอัธยาศัย (3) ด้านสังคมและครอบครัวหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อปริหานิยธรรม 7 สาราณียธรรม 6 มีเมตตากรุณาแก่บุคคลในครอบครัวและสังคม มีความอดทนอดกลั้น เมื่อแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนบ้าน เคารพซึ่งกัน และกัน ให้กำลังใจ ให้ความร่วมมือในหมู่คณะ ปฏิบัติตามข้อกำหนดของสังคม ช่วยเหลือสังคมตามความสามารถ (4) ด้านเศรษฐกิจและรายได้หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ อปายมุข 6 รู้สิ่งใดเป็นโทษไม่เป็นโทษ ใช้วิถีชีวิตด้วยความไม่ประมาทและใช้หลักความพอเพียงในวิถีของชีวิต (ฐิติวรรณ แสงสิงห์, 2556)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในจังหวัดหนองคาย โดยส่วนใหญ่ผู้สูงอายุในจังหวัดหนองคาย มีปัญหาเรื่องสุขภาพไม่ว่าจะเป็นเรื่องของโรคภัยไข้เจ็บ เรื่องการอาหารการกิน ล้วนแต่เป็นปัญหา ส่วนการศึกษาเพื่อพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย การให้ความสำคัญเกี่ยวกับอาหาร การออกกำลังกาย และเรื่องของอนามัยที่ดีของผู้สูงอายุในจังหวัดหนองคาย ส่วนแนวทางในการเสนอรูปแบบการพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคายโดยเฉพาะหลักท้าวานา 4

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และข้อเสนอแนะเชิงวิชาการเพื่อพัฒนารายงานการวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีบทบาทส่งเสริมด้านการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เพื่อเพิ่มการรับรู้ความสามารถของผู้สูงอายุในการดำรงชีวิตเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี เช่น จัดกิจกรรมเสริมสร้างพลังอำนาจในการดูแลตนเอง และการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน การพัฒนาศักยภาพในการประกอบอาชีพ การส่งเสริมสุขภาพ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นต้น

2. คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้กับผู้สูงอายุ เพราะเรื่องสุขภาพจิตเป็นเรื่องใหญ่สำหรับผู้สูงอายุ เพราะผู้สูงอายุจะมีชีวิตที่มีคุณภาพ นอกปัญหาทางการเงินแล้ว ปัญหาสุขภาพกายและปัญหาสุขภาพจิตที่ดีควรจะทำอย่างไร

3. องค์กรเครือข่ายภาครัฐและเอกชนด้านผู้สูงอายุ เช่น สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ศูนย์บริการสังคมผู้สูงอายุ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย

รวมทั้งชมรมผู้สูงอายุ เป็นต้น ควรจัดกิจกรรมที่มีลักษณะการแนะแนวกลุ่มโดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

4. ครอบครัวควรให้การช่วยเหลือเกื้อหนุนผู้สูงอายุอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุขกาย รวมทั้งเกิดความสุขใจที่ได้เป็นทั้งผู้รับและผู้ให้ในการดำรงชีวิตอยู่กับผู้อื่นในสังคม

5. กลุ่มผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้แก่หน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐและเอกชน ควรพิจารณาการขยายอายุการทำงานของผู้ที่ใกล้เกษียณอายุ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความสามารถและต้องการทำงาน ยังคงทำงานต่อไป เช่น การดำรงตำแหน่งที่ปรึกษา เป็นต้น จะทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้ต่อไป ไม่ต้องพึ่งพาลูกหลาน และยังส่งผลต่อความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่ามีความภาคภูมิใจในตนเอง

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ผู้ที่สนใจศึกษาในประเด็นการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่สูงอายุ ควรทำวิจัยให้มีลักษณะที่เป็นนวัตกรรมเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้สูงอายุ รวมทั้งการสร้างนวัตกรรมผู้สูงอายุต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ หรือการพัฒนารูปแบบและกลไกของชุมชนเพื่อการดูแลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

2. ควรมีการสร้างนวัตกรรมในการดูแลผู้สูงอายุ การจัดการความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาอธิบายพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประกอบการจัดทำแผนงาน/โครงการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ผู้สูงอายุมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนให้มากขึ้น สนับสนุนให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุ เน้นการปฏิบัติการออกกกำลังกายที่ถูกต้อง และส่งเสริมเรื่องของการจัดการความเครียด

เอกสารอ้างอิง

จิรวุฒิ ศิริรัตน์. (2546). การจัดสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุในทัศนะของผู้ปฏิบัติงาน. ใน *วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ฐิติวรรณ แสงสิงห์. (2556). การศึกษาวิถีชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักธรรม : กรณีศึกษาชุมชนบ้านล้อมคำหาญ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2553). *แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เทพปัญญาวิสัย.

- ดุขฎิ สีสถวรงค์. (2532). การศึกษาในสังคัมพระพุทศศาสนตมที่ปรกฏในพระไตรปิฎก. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน*. จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- ธนพร สิงห์นวล. (2559). *ลำตวนบานส่งกลิ่นหอมเย็นในวันผู้สูงอายุ*. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2563 จาก http://www.culture.go.th/culture_th/ewt_news.php?nid=556&filename=index
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). *พจนานุกรมพุทศศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 17, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานิพนธ์ มหาธมมรกุขิตและคณะ. (2557). การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยหลักจิตภาวนาในพระพุทศศาสนา. ใน *รายงานวิจัย*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.
- พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 14). (2558). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 15 ก*. หน้า 49 (5 มีนาคม 2558).
- พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 2). (2553). *ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 127 ตอนที่ 56 ก*. หน้า 1 (15 กันยายน 2553).
- วรปรัชญ์ คำพงษ์. (2557). การประยุกต์หลักพุทศธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนเขตเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน. ใน *รายงานวิจัย*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.). (2554). *แนวทางการมีส่วนร่วมของกลุ่มเครือข่ายในกระบวนการสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2554). *หลักเกณฑ์และวิธีการจัดสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2555). *คาดการณ์ระบบสุขภาพในทศวรรษหน้า*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสามดีพรีนติ้งอีควิปเมนต์ จำกัด.
- สำนักงานสถิติจังหวัดหนองคาย. (2557). *สรุปสถานการณ์ผู้สูงอายุจังหวัดหนองคาย พ.ศ.2557*. เรียกใช้เมื่อ 28 เมษายน 2563 จาก <https://is.gd/0SSfcs>.
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.). (2554). *คู่มือหลักประกันสุขภาพสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุข*. กรุงเทพมหานคร : สำนักประชาสัมพันธ์และบริการประชาชน.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สิริพร ทาชาติ. (2550). การดูแลผู้สูงอายุวิถีพุทธ : กรณีศึกษาสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุ วัดป่าหนองแขง จังหวัดอุดรธานี. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สิริวัฒน์ ศรีเครือตง และคณะ. (2560). การพัฒนากิจกรรมเพื่อสร้างชีวิตสุขตามแนวทางการพัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวม. ใน *รายงานวิจัย*, คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เสน่ห์ นามจันทร์. (2561). “วันผู้สูงอายุ” 13 เม.ย. อย่าทิ้งท่านให้อยู่เดียวดาย เฝ้ารอคอยลูกหลานกลับมาเยี่ยมในวันปีใหม่เมือง. เรียกใช้เมื่อ 24 กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/694844/>.

Tambonjun, (2561). วันผู้สูงอายุสากล. เรียกใช้เมื่อ 3 พฤษภาคม 2563 จาก <http://chun.go.th/?p=1894>

ประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์
ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี*

EFFECTIVENESS FOR HUMAN RESOURCE MANAGEMENT
OF PATHUMTHANI PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

ดิเรก ธรรมารักษ์

Direk Thammarak

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University, Thailand.

E-mail: direkphd@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธีเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประชากร ได้แก่ บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี จำนวน 357 คน กลุ่มตัวอย่างใช้ตารางกำหนดขนาดของ เครื่องชี้ และมอร์แกน ได้จำนวน 186 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้บริหารจำนวน 5 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าทีและค่าเอฟ

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก (3.90) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.06) รองลงมา ด้านการธำรงรักษาทรัพยากรมนุษย์ (3.91) ด้านการสรรหาทรัพยากรมนุษย์ (3.82) และด้านการพัฒนาทรัพยากร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (3.80) และ 2) การศึกษาแนวทางพัฒนาประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี พบว่า ด้านการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ ควรจัดให้มีการวางแผนการประชุมบุคลากรในองค์กรเป็นประจำทุกเดือน เพื่อขอรับทราบปัญหาข้อเสนอแนะ และมอบนโยบายเกี่ยวกับแนวทางในการปฏิบัติงาน ด้านการสรรหาทรัพยากรมนุษย์ ควรจัดตั้งคณะกรรมการสรรหาและคัดเลือกจากบุคคลภายใน เพื่อให้กระบวนการสรรหาเป็นไปด้วยความโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรม ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ควรมีการจัดทำแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ ด้านการธำรงรักษาทรัพยากรมนุษย์ ควรจัดให้มีกิจกรรมเพื่อพบปะสังสรรค์และนันทนาการร่วมกัน จัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และส่งเสริมสวัสดิการให้กับบุคลากรในองค์กร

*Received: 24 August 2020; Revised: 30 November 2020; Accepted: 8 December 2020

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, องค์การบริหารส่วนจังหวัด

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the effectiveness of human resource management of the Pathumthani Provincial Administration Organization and 2) to study the guidelines for developing the effectiveness of human resource management of Pathumthani Provincial Administrative Organization. Both quantitative and qualitative methods were conducted with 186 out of 357 personnel of the Pathumthani Provincial Administrative Organization, with the sample size determination confirmed with Krejcie and Morgan (1970: 608). Data were collected by questionnaires and interviewed 5 executives. The acquired data were analyzed for certain percentages, arithmetic means, standard deviations, T-test and one way Anova (F-test).

The results of the data analysis showed the study that 1) the effectiveness of human resource management of Pathumthani Provincial Administration Organization was at a high level (3.90) based on a 5 point Likert Scale. When considered in each aspect, it was found that all 4 aspects are at a high level. The strongest areas of management were found in firstly the human resource planning with an average measure of (4.06). Secondly, it maintained the human resources with a measure of (3.91). Thirdly, it recruited the human resources with a measure of (3.82). The least average measure was human resources development with a measure of (3.80). And 2) the study of guidelines for developing the effectiveness of human resource management of Pathumthani Provincial Administrative Organization found that human resource planning should arrange monthly personnel meetings in the organization to receive any problems, suggestions and give a policy regarding operational guidelines. Recruiting human resources with internal selection and selection committee should be established recruiting process is transparent, pure and fair. According to human resource development, there should be a systematic human resource development plan. Human resource retaining, there should organize activities to meet, socialize and recreation together, establish a fund to improve the quality of life and promote welfare for personnel in the organization.

Keywords: Effectiveness, Human Resource Management, Provincial Administrative Organization

บทนำ

การตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ขึ้น นับแต่พระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลดังกล่าว มีผลบังคับใช้ ทำให้ระบบบริหารงานบุคคลของข้าราชการและลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงพนักงานจ้าง มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก กล่าวคือ การดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการ จะให้อำนาจแก่คณะกรรมการข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ก.จ.จ.) คณะกรรมการพนักงานเทศบาล (ก.ท.จ.) และคณะกรรมการพนักงานส่วนตำบล (ก.อบต.จ.) แล้วแต่กรณี ซึ่งเป็นองค์กรไตรภาคี ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เป็นผู้ดำเนินการในเรื่องการสอบแข่งขัน การบรรจุแต่งตั้ง การแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้น การย้าย หรือ การโอน (ย้าย) การขอกลับเข้ารับราชการ การเลื่อนระดับ การเลื่อนขั้นเงินเดือน การช่วยราชการ และการดำเนินการทางวินัย เป็นต้น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งถือเป็นเจตนารมณ์ของการกระจายอำนาจตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ โดยมีอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง และการจัดบริการสาธารณะ โดยมีงบประมาณ บุคลากร และมีอำนาจหน้าที่ตามที่มีกฎหมายียบ ข้อบังคับ และหนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทย กำหนดให้กระทำได้ จึงเห็นได้ว่าสิ่งสำคัญหนึ่งที่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องจัดให้มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ด้านบุคคล เพราะบุคลากรมีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ดังนั้น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด จึงจำเป็นต้องดำเนินการบริหารงานบุคลากรขององค์กรให้มีประสิทธิภาพ

กระบวนการบริหาร ควรประกอบด้วย 4 ประการ คือ

1. การวางแผน หมายถึง หน้าที่ทางการบริหารในการกำหนดจุดหมายและการตัดสินใจเลือกวิธีการที่ดีที่สุด ที่จะให้บรรลุจุดหมายนั้น
2. การจัดองค์กร หมายถึง กำหนดอำนาจหน้าที่ และตำแหน่งต่าง ๆ อย่างชัดเจน
3. การนำ หมายถึง ความพยายามทำให้มีอิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล
4. การควบคุม หมายถึง การมุ่งเน้นที่จะก่อให้เกิดความมั่นใจว่า สมาชิกในองค์กรได้ประพฤติปฏิบัติในทิศทางที่จะทำให้บรรลุตามมาตรฐาน หรือจุดหมายมุ่งเน้นให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลง (นพพร พิพิธจันทร์, 2543)

การบริหารนั้น “คน” มีความสำคัญมาก ด้วยเหตุผลที่ “คน” นอกจากจะมีความสำคัญในด้านทรัพยากรทางการบริหาร “คน” ยังมีบทบาทสำคัญในทุกขั้นตอนของกระบวนการบริหารงาน ซึ่งประกอบไปด้วย การวางแผน การจัดการองค์กร การจัดการเกี่ยวกับบุคคล การประสานงาน การควบคุมงานและการประเมินผลงาน (นพพร พิพิธจันทร์, 2543) ที่ได้

กล่าวถึงความสำคัญของคน พอสรุปได้ คือ การดำเนินงานขององค์กร คนเป็นปัจจัยสำคัญ แม้องค์กรจะจัดวางระบบงาน กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายไว้ดีเพียงใด หากคนในองค์กร

ขาดความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถหรือความชำนาญไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และมีเจตคติที่ไม่ดีต่องานหรือการทำงานแล้ว ย่อมเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จขององค์กร ดังนั้น เมื่อองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้บรรจุคนที่มีความรู้ความสามารถ ตรงตามความต้องการเข้าทำงานแล้ว ครั้นระยะเวลาผ่านไป องค์กรจำเป็นต้องมีการพัฒนาคนเหล่านั้น

การบริหารงานบุคคลเป็นการจัดระบบ ระเบียบ และดูแลให้บุคลากรทำงานโดยใช้ความรู้ความสามารถให้เกิดประโยชน์ และประสิทธิภาพสูงสุด งานบริหารบุคคลเป็นงานที่สลับซับซ้อน มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จุดมุ่งหมายที่สำคัญในการบริหารงานบุคลากรเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ตั้งแต่การสรรหาคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ได้เข้ามาปฏิบัติงานในองค์กรให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ การกระตุ้นจูงใจและพัฒนาให้บุคลากรในองค์กรทำงานอย่างเต็มความสามารถตามภาระหน้าที่ในองค์กร เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานขององค์กร (อำนาจ แสงสว่าง, 2544) และการประเมินผลงานเพื่อการปรับปรุงพัฒนาบุคลากร เป็นต้น

ทรัพยากรในการบริหารการจัดการ หรือปัจจัยที่นักบริหารต้องให้ความสนใจ เพื่อให้การดำเนินการตามวัตถุประสงค์ประสบความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย ดังต่อไปนี้

1. คน (Man) เป็นทรัพยากรบุคคลที่เป็นหัวใจขององค์กร ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการจัดการ เพราะคนมีชีวิตจิตใจ มีอารมณ์ ความรู้สึก ดังนั้น การบริหารจึงให้ความสำคัญกับคนมากที่สุด
2. เงิน (Money) เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนให้กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรดำเนินการต่อไปได้
3. วัสดุ (Materials) วัสดุหรือวัตถุดิบ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญไม่แพ้ปัจจัยอื่น จำเป็นต้องมีคุณภาพและมีต้นทุนที่ต่ำ เพราะมีผลกระทบต่อต้นทุนการผลิต
4. เครื่องจักร (Machine) เครื่องจักรหรืออุปกรณ์ที่มีศักยภาพที่ดี จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการผลิตเช่นกัน

วิธีการบริหาร หรือวิธีการปฏิบัติ (Management or Method) การจัดการหรือการบริหารในองค์กรธุรกิจ ประกอบด้วยระบบการผลิต หรือระบบการให้บริการต่าง ๆ หากมีระบบที่ชัดเจนตลอดจนมีระเบียบ ขั้นตอน วิธีการต่าง ๆ ในการทำงาน ย่อมส่งผลให้องค์กรประสบความสำเร็จได้ (สุรพันธ์ ฉันทแดนสุวรรณ, 2550)

องค์กรจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ก็ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ อย่างไรก็ตาม ทรัพยากรมนุษย์หรือบุคลากร ก็อาจจะถูกมองข้ามและไม่มีการเอาใจใส่ดูแลพัฒนาเท่าที่ควร เช่น การขาดการฝึกอบรม หรือมีการคัดเลือกและสรรหาจากแหล่งที่ไม่มีคุณภาพ ขาดการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานจากผู้บริหาร การแบ่งพรรคแบ่งพวกในที่ทำงาน ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นภายในองค์กร ผู้บริหารที่ดีจึงควรที่ทำหน้าที่สรรหาและคัดเลือก “คน” ให้เหมาะสมกับ “งาน” และตำแหน่งหน้าที่ที่ต้องการ (Put the right man on the right job) พร้อมทั้งมีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการดำเนินการ (พยอม วงศ์สารศรี, 2548)

เรื่องเกี่ยวกับตัวบุคคลเป็นเรื่องที่สำคัญ ทั้งนี้ เพราะตามหลักทั่วไปในการบริหารงานนั้น แม้ว่าจะมีงบประมาณให้อย่างเพียงพอ มีการจัดองค์การและการบริหารงานที่ดี มีอุปกรณ์และวัสดุต่าง ๆ พร้อมเพียงใด ถ้าผู้ปฏิบัติงานไม่ดี ไม่มีความรู้ความสามารถ ขาดความซื่อสัตย์สุจริต ก็เป็นการยากที่จะการบริหารงานจะบรรลุตามความมุ่งหมาย (วณิชยา ภัทรพรเมธ, 2552)

จากผลการตรวจรับรองการดำเนินการประเมินมาตรฐานการปฏิบัติราชการและนิเทศองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี พ.ศ.2561 โดยจังหวัดปทุมธานี (สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2561) เป็นผู้ตรวจประเมินองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ซึ่งคณะทำงาน (Core team) ของจังหวัดปทุมธานี ได้ทำการตรวจประเมินมาตรฐานการปฏิบัติราชการและนิเทศขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ประจำปี พ.ศ.2561 โดยการประเมิน รวม 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ
2. ด้านการบริหารงานบุคคล
3. ด้านการบริหารงานการเงินและการคลัง
4. ด้านการบริการสาธารณะ

ซึ่งพบประเด็นปัญหาตามเกณฑ์การประเมิน ได้แก่

1. ความล่าช้าในการจัดทำและประกาศใช้แผนอัตรากำลังด้านบุคลากร ไม่เป็นไปในห้วงเวลาที่ระเบียบและหนังสือสั่งการกำหนด

2. การกำหนดกรอบอัตรากำลังข้าราชการ ยังขาดการนำข้อมูลต่าง ๆ มาประกอบการวิเคราะห์ เช่น การกำหนดตำแหน่งโดยวิเคราะห์ว่า สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของท้องถิ่นอย่างไร ขาดการเปรียบเทียบปริมาณงานที่เกิดขึ้นของแต่ละส่วนราชการอย่างเป็นระบบ เป็นต้น

3. ขาดการประเมินผล การจัดทำทะเบียนประวัติข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และพนักงานจ้าง ซึ่งการประเมินผล หมายถึง การนำข้อมูลพื้นฐานมาแปรสภาพ เพื่อแปรสภาพการใช้ประโยชน์ด้วยระบบคอมพิวเตอร์

4. มิได้ดำเนินการสรรหาข้าราชการในตำแหน่งสายงานผู้บริหารและสายงานผู้ปฏิบัติ ให้แล้วเสร็จภายใน 60 วัน นับแต่วงรอบ

5. มิได้กำหนดจำนวนวัน เวลา ในการปฏิบัติราชการ จำนวนวันลา จำนวนวันมาสาย โดยจัดทำหลักเกณฑ์และประกาศให้ข้าราชการได้รับทราบเงื่อนไข เพื่อประกอบการพิจารณาความดีความชอบ โดยมีการวิเคราะห์ถึงลักษณะงานและสภาพท้องที่

6. การออกคำสั่งทางราชการเกี่ยวกับการมอบอำนาจให้ปฏิบัติหน้าที่แทน หรือปฏิบัติราชการแทน ในตำแหน่งผู้บริหารส่วนราชการ ยังไม่ครอบคลุม และขาดการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบอำนาจนั้น

7. มีการประชุมที่ไม่สม่ำเสมอ ระหว่างผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อประชุมถ่ายทอดนโยบายและแนวทางปฏิบัติงาน และกำหนดกรอบตัวชี้วัด ผลการปฏิบัติราชการของข้าราชการแต่ละบุคคล ทางด้านปริมาณงานและกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จ และดำเนินการ

ประเมินผลการปฏิบัติราชการตามตัวชี้วัดของแต่ละบุคคลอย่างเป็นรูปธรรม และมีการติดตามและรายงานผลในแต่ละเดือน

8. ขาดการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์พัฒนาบุคลากร แผนพัฒนาศูนย์พัฒนาบุคลากร กำหนดตัวชี้วัดที่ใช้ในการติดตาม การประเมินผลการปฏิบัติราชการตามยุทธศาสตร์ โดยกระทำในรูปคณะกรรมการ และมีการประชุมและปฏิบัติตามแผน

9. ขาดการจัดทำแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาบุคลากรประจำปี และมีการฝึกอบรมพัฒนาศูนย์พัฒนาบุคลากร โดยมีการสำรวจข้อมูล สภาพปัญหา และความต้องการของพนักงานแต่ละฝ่าย/ส่วน/กอง/สำนัก ว่าขาดความรู้หรือทักษะในด้านใด แล้วนำมาเป็นข้อมูลในการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรม และมีการสรุปผลรายงานการฝึกอบรมแก่ผู้บริหาร ซึ่งพบมีเพียงการจัดส่งบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมในหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเท่านั้น

10. ขาดการจัดทำองค์ความรู้ในองค์กร (Knowledge Management: KM) โดยการรวบรวมองค์ความรู้ที่อยู่ในส่วนราชการ ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคล หรือเอกสาร มาพัฒนาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงและพัฒนาตนเอง รวมทั้งปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

จากผลการประเมินของจังหวัดปทุมธานีข้างต้น ชี้ให้เห็นว่าการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ยังขาดประสิทธิภาพในแง่เสริมสร้างธรรมาภิบาล โดยเสริมสร้างให้ข้าราชการปฏิบัติงาน โดยเน้นให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจภาครัฐ และประโยชน์สุขของประชาชน เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ควรนำยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์ราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2557 – 2560 ในการเสริมสร้างธรรมาภิบาลของสำนักงานคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น (ก.ถ.) มาเป็นแนวดำเนินงานด้านการพัฒนาและบริหารงานบุคคล

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการวิจัย เพื่อพิสูจน์และค้นคว้าองค์ความรู้ใหม่และแนวคิดใหม่ๆ ขึ้นมา เพื่อการพัฒนาตามจุดมุ่งหมาย และวิสัยทัศน์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี โดยประสงค์ที่จะทราบถึงการจัดการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี รวมถึงเพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจหลักการบริหารงานบุคคลที่ดี โดยเริ่มจากการให้ได้มาซึ่งบุคลากรที่ดี มีคุณธรรม และมีคุณภาพ (การสอบแข่งขัน, การสอบคัดเลือก, และการคัดเลือก เป็นต้น) การธำรงรักษาและการพัฒนาศูนย์พัฒนาบุคลากร (การสร้างขวัญกำลังใจ, การอบรม การศึกษาดูงาน, การปฐมนิเทศ เป็นต้น) และการดำเนินการทางวินัย ซึ่งองค์กรและหน่วยงานของรัฐโดยทั่วไป จำเป็นต้องมีระเบียบ กฎเกณฑ์ เพื่อช่วยให้การปฏิบัติราชการเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร แต่ในการปฏิบัติราชการใด ๆ ก็ตาม ปัญหาและอุปสรรคย่อมเกิดขึ้นเสมอ เมื่อพิจารณาอย่างถ่องแท้แล้ว จะเห็นได้ว่า ปัญหาต่าง ๆ มักจะเกิดจากผู้ปฏิบัติงาน ส่วนหนึ่งก็คือการขาดวินัยในตนเองของบุคลากรในองค์กร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

สมมุติฐานในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมุติฐานไว้ ดังนี้

1. บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน
2. บุคลากรที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน
3. บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน
4. บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน
5. บุคลากรที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา
การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ใน 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ ด้านการสรรหาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการดำรงรักษาทรัพยากรมนุษย์ และด้านการสรรหาบุคลากร
2. ด้านประชากร
การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และพนักงานจ้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี จำนวน 357 คน (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2561) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 186 คน การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี จำนวน 5 คน

3. ด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้ ใช้เวลาดำเนินการระหว่างเดือนตุลาคม 2562 ถึง มีนาคม พ.ศ.2563

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยหัวข้อประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเคราะห์จากแนวคิดของ Luther, Gulick., and Lyndall Urwick, 1936 และประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น เรื่อง กำหนดมาตรฐานกลางการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น

ตัวแปรอิสระ

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่

1. เพศ
2. อายุ
3. ระดับการศึกษา
4. ประสบการณ์ในการทำงาน
5. รายได้

ตัวแปรตาม

ประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการวางแผนทรัพยากรมนุษย์
2. ด้านการสรรหาทรัพยากรมนุษย์
3. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
4. ด้านการดำรงรักษาทรัพยากรมนุษย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และเสริมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ประชากร ได้แก่ ข้าราชการ และพนักงานจ้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี จำนวน 357 คน (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2561) กลุ่มตัวอย่างใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่ และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 186 คน และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ เรื่องประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี สรุปได้ดังนี้

1.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.23 มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.25 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ

ละ 62.637 มีประสบการณ์ในการทำงาน 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 54.84 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.18

1.2 ประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านการธำรงรักษาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการสรรหาทรัพยากรมนุษย์ และด้านการพัฒนาทรัพยากร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.2.1 ด้านการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ข้อคือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการด้านทรัพยากรบุคคลของหน่วยงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีการจัดเก็บข้อมูลบุคลากรของหน่วยงานเป็นระบบ องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีการวางแผนการจัดการทรัพยากรบุคคลของหน่วยในระยะยาว องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีการกำหนดเป้าหมายด้านทรัพยากรบุคคลของหน่วยงาน และบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีส่วนร่วมในการวางแผนทรัพยากรบุคคลของหน่วยงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.2.2 ด้านการสรรหาทรัพยากรมนุษย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ข้อ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีการกำหนดแผนการสรรหาบุคลากรอย่างเป็นระบบ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีการประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ข่าวสารการสรรหาบุคลากรให้บุคคลทั่วไปทราบอย่างทั่วถึง องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีการประเมินผลการดำเนินการสรรหาบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครในด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่เหมาะสมแล้ว และองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีการกำหนดวิธีการคัดเลือกบุคลากรที่เชื่อถือได้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.2.3 ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ข้อ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีการประเมินหรือทดสอบผลหลังการฝึกอบรมสัมมนาอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีการจัดกระบวนการพัฒนาบุคลากรเป็นไปอย่างต่อเนื่อง องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีการส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมตรงกับตำแหน่งที่ปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี และองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาบุคลากรอย่างเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.2.4 ด้านการธำรงรักษาทรัพยากรมนุษย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ข้อ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีการวางแผนการจัดหาสวัสดิการให้แก่ข้าราชการและพนักงานทุกคนในองค์กร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีการสำรวจความต้องการของบุคลากรในองค์กร เพื่อวางแผนการจัดหา

สวัสดิการอยู่เสมอ องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีการสนับสนุนการจัดตั้งส่วนสวัสดิการเพื่อดำเนินงานด้านสวัสดิการให้แก่บุคลากรภายในองค์กรทุกคน องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีการจัดโครงการตรวจสุขภาพฟรีให้แก่บุคลากรในองค์กรทุกคนปีละครั้ง และองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีการสนับสนุนให้ทุนการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทแก่บุคลากรทุกคนในองค์กร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.3 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า บุคลากรที่มีเพศ รายได้ ไม่แตกต่างกัน ส่วนอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน แตกต่างกัน มีผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีสรุปได้ ดังนี้

2.1 ด้านการวางแผนทรัพยากรมนุษย์นั้น จะต้องมีการประชุมชี้แจงบุคลากรเป็นประจำ และมีความสม่ำเสมอเพื่อขอรับทราบปัญหาข้อเสนอนะด้านบุคลากร ก่อนที่จะนำไปสู่แผนการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่และที่กำลังจะเปิดรับ หากพบว่ามี การขาดแคลนอัตรา กำลัง ขณะเดียวกันผู้บริหารก็ควรมอบนโยบายชี้แจงความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางในการปฏิบัติงาน การรับฟังข้อมูล ความต้องการของทุกฝ่ายให้รอบด้าน โดยควรจัดให้มีการวางแผนการประชุมบุคลากรในองค์กรเป็นประจำทุกเดือน อย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง

2.2 ด้านการสรรหาทรัพยากรมนุษย์ ควรเน้นให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยการจัดตั้งคณะกรรมการสรรหาและคัดเลือกจากบุคคลภายใน และมีการแต่งตั้งบุคลากรจากทุกฝ่ายในองค์กร เข้าร่วมเป็นกรรมการสรรหา พร้อมกันนั้นก็ให้มีคณะกรรมการติดตามตรวจสอบการดำเนินการที่มีความเป็นอิสระและมีความเป็นกลางที่ยอมรับของทุกฝ่าย ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการสรรหาเป็นไปด้วยความโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรม และเป็นไปตามหลักคุณธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ที่จะมาสนับสนุนช่วยเหลือการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

2.3 ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ควรมีการจัดทำแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ มีมาตรฐาน โดยให้บุคลากรมีส่วนร่วม ขณะเดียวกัน ควรมีการประเมินผลทั้งก่อนและหลังการดำเนินการตามแผนการฝึกอบรม ศึกษาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นอกจากนั้น ยังควรจัดตั้งคณะกรรมการจัดแผนการฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร โดยให้บุคลากรมีส่วนร่วม และมีการประเมินผลทั้งก่อนและหลังการดำเนินการตามแผนการพัฒนาบุคลากร

2.4 ด้านการดำรงรักษาทรัพยากรมนุษย์ ควรมีการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม หรือสมาคมขึ้นในองค์กร โดยจัดให้มีกลุ่มข้าราชการ พนักงานขององค์กร เพื่อเสนอความคิดเห็นข้อเสนอแนะที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ และความเข้าใจกันของทุกฝ่ายในองค์กร ขณะเดียวกัน ควรจัดให้มีกิจกรรมเพื่อพบปะสังสรรค์และนันทนาการร่วมกัน มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และส่งเสริมสวัสดิการให้กับบุคลากรในองค์กร ทั้งนี้ เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจ สร้างขวัญกำลังใจและความผูกพันที่มีต่อองค์กรให้เกิดขึ้นมากที่สุดด้วย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการด้านทรัพยากรบุคคลของหน่วยงาน มีการจัดเก็บข้อมูลบุคลากรของหน่วยงานเป็นระบบ และมีการวางแผนการจัดการทรัพยากรบุคคลของหน่วยในระยะยาว สอดคล้องกับผลการวิจัยของภาณุวัฒน์ โรจนอุดมพร ศึกษาเรื่อง การประเมินประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในเขตอำเภองาว จังหวัดลำปาง ปีงบประมาณ 2548 จากการศึกษาพบว่า ด้านกระบวนการการบริหารงาน มีการวางแผนพัฒนาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การตัดสินใจ การพัฒนาบุคลากร การตรวจสอบและการถ่วงดุล การให้บริการประชาชน ซึ่งการประเมินผลอยู่ในระดับมาก (ภาณุวัฒน์ โรจนอุดมพร, 2551)

2. ด้านการสรรหาทรัพยากรมนุษย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีการกำหนดแผนการสรรหาบุคลากรอย่างเป็นระบบ มีการประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ข่าวสารการสรรหาบุคลากรให้บุคคลทั่วไปทราบอย่างทั่วถึง และมีการประเมินผลการดำเนินการสรรหาบุคลากรอยู่เสมอ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภาวิณี ยาวีปา ศึกษาเรื่อง กระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดิบ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า การได้มาซึ่งบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบล ได้มีการสำรวจความต้องการของบุคลากรในอนาคต โดยการจัดทำแผนอัตรากำลังในระยะสามปี การสรรหาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดิบนั้น สรรหาบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งที่ว่าง โดยใช้วิธีการสรรหาบุคลากรจากภายในและภายนอก และเป็นไปตามแผนอัตรากำลังการคัดเลือกบุคลากร ส่วนใหญ่อาศัยหลักความรู้ ความสามารถ และความเสมอภาคเป็นหลักในการคัดเลือกบุคลากร สำหรับการบรรจุแต่งตั้งพนักงานส่วนตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดิบ เป็นไปด้วยความโปร่งใสและตรวจสอบได้ และให้พนักงานส่วนตำบลที่บรรจุแต่งตั้งทำการทดลองปฏิบัติงานเป็นเวลา 6 เดือน และแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการทดลองปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคลากร การฝึกอบรม องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดิบ มีการจัดส่งพนักงานส่วนตำบลเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรต่าง ๆ ที่หน่วยงานอื่น รวมถึงหลักสูตรที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจัดอบรม แต่ยังไม่ครอบคลุมตามความต้องการของบุคลากร สำหรับการโอนพนักงานส่วนตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดิบ ได้ดำเนินการตามขั้นตอนของกฎ ระเบียบทุกประการ (ภาวิณี ยาวีปา, 2555)

3. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีการประเมินหรือทดสอบผลหลังการฝึกอบรมสัมมนาอย่างสม่ำเสมอ และมีการจัดกระบวนการพัฒนาบุคลากรเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ญัฐิรา เจริญบุญ ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอ

พบพระ จังหวัดตาก ผลการวิจัยพบว่า สภาพพัฒนาการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอพบพระ จังหวัดตาก ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ องค์การบริหารส่วนตำบลมีกิจกรรมเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยให้เข้ารับการฝึกอบรม สนับสนุนด้านการศึกษา การจัดฝึกอบรมนอกงาน หรือต้องหยุดการปฏิบัติงานชั่วคราวเพื่อเข้ารับการฝึกอบรม (ณัฐริรา เจริญบุญ, 2551)

4. ด้านการธำรงรักษาทรัพยากรมนุษย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีการวางแผนการจัดหาสวัสดิการให้แก่ข้าราชการและพนักงานทุกคนในองค์กร และมีการสำรวจความต้องการของบุคลากรในองค์กร เพื่อวางแผนการจัดหาสวัสดิการอยู่เสมอ มีการสนับสนุนการจัดตั้งส่วนสวัสดิการ เพื่อดำเนินงานด้านสวัสดิการให้แก่บุคลากรภายในองค์กรทุกคน และมีการจัดโครงการตรวจสุขภาพฟรีให้แก่บุคลากรในองค์กรทุกคน ปีละครั้ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของภาวิณี ยาวีปา ศึกษาเรื่อง กระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดิบ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษา พบว่า การธำรงรักษาบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดิบ มีวิธีการจูงใจให้บุคลากรด้วยรางวัลตอบแทนที่เป็นเงิน ได้แก่ เงินเดือน ค่าจ้าง ผลประโยชน์ตอบแทนอื่น (โบนัส) และองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดิบ มีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ระหว่างผู้บริหารท้องถิ่นกับพนักงานส่วนตำบล และระหว่างพนักงานส่วนตำบลด้วยกันเอง โดยการจัดการประชุมประจำเดือนขึ้น เพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นได้ชี้แจงแนวทางการปฏิบัติและชี้แจงข้อราชการให้พนักงานส่วนตำบล พนักงานจ้าง ลูกจ้างได้รับทราบ การให้บุคลากรพ้นจากงานการพ้นจากตำแหน่งโดยการโอนและย้าย การเกษียณอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดิบ มีการให้พ้นจากตำแหน่ง โดยการโอนและย้ายตำแหน่งอย่างมีกฎระเบียบอย่างยุติธรรม (ภาวิณี ยาวีปา, 2555)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และพนักงานจ้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี 186 คน โดยศึกษาใน 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ ด้านการสรรหาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการดำรงรักษาทรัพยากรมนุษย์ และด้านการสรรหาบุคลากร ผลการศึกษาพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน ด้านการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านการธำรงรักษาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการสรรหาทรัพยากรมนุษย์ และด้านการพัฒนาทรัพยากร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี พบว่า ด้านการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ จะต้องมีการประชุมชี้แจงบุคลากรเป็นประจำและมีความสม่ำเสมอ เพื่อขอรับทราบปัญหาข้อเสนอแนะด้านบุคลากร ด้านการสรรหาทรัพยากรมนุษย์ ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการสรรหาและคัดเลือกจากบุคคลภายใน เพื่อให้

กระบวนการสรรหาเป็นไปด้วยความโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรม และเป็นไปตามหลักคุณธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ควรมีการจัดทำแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ โดยการจัดตั้งคณะกรรมการจัดแผนการฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร มีการประเมินผลทั้งก่อนและหลังการดำเนินการตามแผนการพัฒนาบุคลากร ด้านการดำรงรักษาทรัพยากรมนุษย์ ควรมีการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม หรือสมาคมขึ้นในองค์กร ควรจัดให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และส่งเสริมสวัสดิการให้กับบุคลากรในองค์กร เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจ สร้างขวัญกำลังใจและความผูกพันที่มีต่อองค์กรให้เกิดขึ้นมากที่สุดด้วย

การวิจัยเรื่องนี้ มีบางข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สมควรได้รับการเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ด้านการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ ผู้บริหารต้องประชุมชี้แจงบุคลากรเป็นประจำ จัดให้มีการวางแผนการประชุมบุคลากรในองค์กรเป็นประจำทุกเดือน อย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง
2. ด้านการสรรหาทรัพยากรมนุษย์ ผู้บริหารควรจะเน้นให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ พร้อมให้มีคณะกรรมการติดตามตรวจสอบการดำเนินการ เพื่อความโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรม
3. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้บริหารควรจะทำแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ มีมาตรฐาน โดยให้บุคลากรมีส่วนร่วม
4. ด้านการดำรงรักษาทรัพยากรมนุษย์ ผู้บริหารสนับสนุนให้ทุนการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทแก่บุคลากรทุกคน

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐฐิรา เจริญบุญ. (2551). แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอพบพระ จังหวัดตาก. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- นพพร พิพิธจันทร์. (2543). *การพัฒนาบุคลากรในสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พยอมน วงศ์สารศรี. (2548). *องค์การและการจัดการ*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- ภาณุวัฒน์ โรจนอุดมพร. (2551). การประเมินประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในเขตอำเภองาว จังหวัดลำปาง. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ภาวิณี ยาวีปา. (2555). กระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดิบ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง. ใน *รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ.

- วณิชยา ภัทรวรเมธ. (2552). ปัญหาการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดหนองคาย. ใน *การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขา นโยบายสาธารณะ*, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2561). *การประเมินมาตรฐานการปฏิบัติราชการและนิเทศองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี พ.ศ. 2561*. ปทุมธานี : สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- สุรพันธ์ ฉันทแดนสุวรรณ. (2550). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร : จุฑทอง.
- อำนาจ แสงสว่าง. (2544). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

พลวัตภูมิปัญญาภาษาถิ่นกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมลุ่มแม่น้ำโขง จังหวัดหนองคาย*

THE DYNAMIC OF WISDOM DIALECT TO SOCIAL CHANGE AT THE MEKONG RIVER IN NONGKHAI PROVINCE

วิวัฒน์ ทองवाद

Wiwat Thongwad

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nongkhai Campus, Thailand.

E-mail: Thongwadwiwat@yahoo.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาการด้านภาษาถิ่น ของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง จังหวัดหนองคาย 2) เพื่อศึกษาพลวัตภูมิปัญญาภาษาท้องถิ่นกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม และ 3) เพื่อศึกษาวิธีการอนุรักษ์ ส่งเสริมภูมิปัญญาภาษาถิ่นที่มีคุณค่าแก่การดำเนินชีวิต เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ และแบบการสังเกต การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์และสังเกตแบบมีส่วนร่วม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญเรื่องภาษาหรือชาวบ้านที่เข้าใจโครงสร้างของภาษา ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ในเขตชุมชนลุ่มแม่น้ำโขงในจังหวัดหนองคาย ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 25 รูป/คน แล้วนำผลการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความและสร้างข้อสรุปให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ผลจากการวิจัยพบว่า 1) ภาษาถิ่นอีสานเป็นภาษาที่สังคมลุ่มแม่น้ำโขง ที่ใช้แพร่หลายในพื้นที่จังหวัดหนองคาย 2) การเปลี่ยนแปลงของภาษาเป็นไปตามสภาพสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และการปกครอง และ 3) รัฐควรอนุรักษ์และฟื้นฟูอักษรถิ่นอีสาน เช่น อักษรไทยน้อยและอักษรธรรมอีสาน ให้เป็นที่เป็นที่แพร่หลายและคงอยู่ในสังคมอีสานสืบไป เพราะภาษาและอักษรเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของชุมชน ดังนั้น สถาบันครอบครัวเป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังให้เด็กเห็นว่าภาษาถิ่นมีความสำคัญอย่างไร และปลูกฝังให้เด็กไม่อายที่จะพูดภาษาถิ่นในสังคมหรือในครอบครัว ส่วนสถาบันที่สองคือคนในสังคม ที่ไม่ควรรังเกียจหรือเห็นว่าคนพูดภาษาถิ่นเป็นสิ่งแปลกประหลาด แต่ควรให้ความยกย่อง เพราะภาษาถิ่นมีคุณค่าแก่การรักษาไว้

คำสำคัญ: พลวัต, ภูมิปัญญา, ภาษาถิ่น, สังคมลุ่มแม่น้ำโขง

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) To study dialect for development of the Mekong River Basin community at Nongkhai Province. 2) To study the dynamic of wisdom dialect, social and cultural changes and 3) To study the conservation methods, Promote wisdom dialect that is valuable for life. Data collection tools are interview forms and observation, data collection by interview and participatory observation the groups was given the data consist of local wisdom philosopher and language experts or villagers who understand the structure of the language that lives in the Mekong Basin community in Nongkhai province. Acquired by purposive selection method of 25 person after that, take the interview results to analyze and synthesize the data by interpreting and creating conclusions in accordance with the objectives.

The results showed that: 1) Isan dialect is the language that the Mekong River Basin society that is widely used in the area of Nongkhai Province. 2) The change of language according to the social, cultural, economic, political and administrative conditions, and 3) Isan Dialect began to be conserved and rehabilitated with the government system to be popular and conserved to continue to maintain, such as the Thai Noi alphabet and the Thai Dhamma Isan alphabet etc. The language and alphabet are the wisdom of the community risk of loss or face threats. Therefore, the family institution is the first thing that should be instilled in children to see that the dialect has how important? And instill in children not embarrassed to speak the dialect in society or in the family. The second institution is people in society that should not be disgusted or seeing that people speak the dialect is strange. On the contrary, this should be even praised because the dialect is worth keeping.

Keywords: The Dynamic, Wisdom, Dialect, the Mekong River

บทนำ

จากเทือกเขาเหนือบนเขตที่ราบสูงทิเบต หยดน้ำหยดแล้วหยดเล่าละลายจากหิมะมาผสมกับสายน้ำจากพลาฟ้าและผืนแผ่นดินรวมกัน จนกลายเป็นต้นกำเนิดสายน้ำอันยิ่งใหญ่ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จนกลายเป็น “แม่น้ำโขง” แม่น้ำโขงไหลผ่านหรือเป็นเส้นกั้นพรมแดนประเทศน้อยใหญ่มากถึง 6 ประเทศ ตั้งแต่จีน พม่า ลาว ไทย กัมพูชา ก่อนไหลลงสู่ทะเลจีนใต้ที่ประเทศเวียดนาม บริเวณปากแม่น้ำโขงตรงนั้น มีสามเหลี่ยมดินดอนยักซ์อันได้รับการยกย่องจากนานาชาติว่า มีความหลากหลายทางชีววิทยาและธรณีวิทยาอย่างยิ่ง อีกทั้งตลอดเส้นทางของแม่น้ำโขง ยังมีพันธุ์ปลานับพันชนิด โดยเฉพาะปลาบึกซึ่งพบได้เพียงเฉพาะแม่น้ำสายนี้เท่านั้น จึงเป็นแม่น้ำที่สำคัญอย่างยิ่งใน

ระดับโลก ความยาวของแม่น้ำโขงมีความยาวราว 4,900 กิโลเมตร ติดอันดับ 10 ของแม่น้ำที่ยาวที่สุดในโลกพอดิบพอดี อยู่ในเขตประเทศจีนประมาณ 2,000 กิโลเมตร แม่น้ำโขงไหลเข้าสู่ประเทศไทยจุดแรกที่สามเหลี่ยมทองคำอันลือลั่น ในจังหวัดเชียงราย บริเวณดงกล่าว แม่น้ำโขงเป็นจุดแบ่งแยกประเทศถึง 3 ประเทศ คือ ไทย จีน และลาว นับจากอำเภอเชียงคาน แม่น้ำโขงกลายเป็นพรมแดนกั้นระหว่างไทยกับลาวยาวต่อเนื่องมากกว่า 800 กิโลเมตร แม่น้ำโขงไหลผ่านทั้งเขตป่าเขียวขจี ภูเขาหินทรายสูงตระหง่าน ผ่านแหล่งชุมชน ซึ่งยังคงวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นไว้เหนียวแน่น ผ่านเมืองใหญ่ซึ่งได้รับการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของภูมิภาค ไกลมาตั้งแต่จังหวัดเลย หนองคาย บึงกาฬ ที่แม่น้ำไหลจากทิศตะวันตกไปตะวันออก เข้าสู่ครพนม มุกดาหาร อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี ที่ไหลจากทิศเหนือลงทิศใต้ โดยจุดสุดท้ายที่แม่น้ำโขงอำลาประเทศไทยคือ บ้านเวินบัก อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี อำเภอริมขอบแดนไทย-ลาว (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และอักรพงษ์ คำคูน, 2552)

ภาษาถิ่น เป็นภาษาที่พูดกันในห้องถิ่นต่าง ๆ ตามปกติ เป็นภาษาที่คนในถิ่นนั้น ๆ ยังคงพูดและใช้อยู่จำนวนมาก คำบางคำในภาษากลางได้เลิกใช้ไปแล้ว แต่ในภาษาถิ่นยังคงรักษาขนบธรรมเนียมไว้เป็นอย่างดี ในการศึกษาภาษาถิ่นย่อมจะศึกษาท้องถิ่นในด้านที่อยู่อาศัย ความเป็นอยู่ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมได้ เพราะภาษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ภาษาถิ่นจะรักษาคำเดิมได้ดีกว่าภาษามาตรฐาน เพราะจะมีการเปลี่ยนแปลงทางภาษาและวัฒนธรรมน้อยกว่า นอกจากนี้ การศึกษาในห้องถิ่นมีประโยชน์ในการศึกษาด้านวรรณคดีอีกด้วย เพราะวรรณคดีเก่า ๆ นั้น ใช้ภาษาโบราณ ซึ่งเป็นภาษาถิ่นจำนวนมาก เช่น วรรณคดีสุโขทัย สมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ถ้าเราไม่เข้าใจภาษาถิ่นที่ใช้ ก็จะทำให้ความไม่ออกและยากต่อการศึกษาวรรณคดีนั้น ๆ ได้ ฉะนั้น เราจึงควรอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาภาษาถิ่นทุกถิ่น จึงจะมีความรู้กว้างขวาง

นอกจากนี้ กล่าวไว้ว่า ภาษาถิ่น เป็นภาษาของกลุ่มชาติที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น ภาษาไทยถิ่นเป็นภาษาของกลุ่มชาวไทย ซึ่งอาศัยกระจุกกระจายอยู่ทั่วประเทศ ภาษาถิ่นของชนกลุ่มใดย่อมเป็นภาษาที่มีความสำคัญต่อชนกลุ่มนั้นมากที่สุด เพราะเป็นภาษาที่ใช้พูดติดต่อสื่อสารร่วมกันมาตั้งแต่เกิด โดยสามารถพิจารณาจากเจ้าของภาษาและผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับภาษาได้ ดังนั้น จึงเป็นภาษาประจำถิ่นของกลุ่มชนที่ 1 ภาษาถิ่นอาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นภาษาที่ต้องใช้ติดต่อสื่อสารกันในชีวิตประจำวัน เป็นภาษาที่ใช้มาตั้งแต่แรกเกิด ได้เรียนรู้ จดจำ สืบทอดและร่วมรับในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เป็นภาษาที่มีความสำคัญในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ภาษาถิ่นจึงมีความสำคัญต่อกลุ่มชนผู้เป็นเจ้าของภาษานั้น ๆ มากที่สุด ฉันทส ทองช่วย (ฉันทส ทองช่วย, 2534) กล่าวว่า

1. ภาษาถิ่นเป็นวัฒนธรรมส่วนหนึ่งที่ควรศึกษา เพราะการศึกษาภาษาถิ่นจะช่วยให้เข้าใจสภาพสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชนได้ทางหนึ่ง ภูมิปัญญาของชาวบ้านด้านต่าง ๆ เช่น เพลงกล่อมเด็ก นิทาน ปริศนาคำทาย ชื่อบุคคล ชื่อพืชและชื่อสัตว์ ชื่อสิ่งของเครื่องใช้ ชื่ออาหารเครื่องดื่ม บทสวดในพิธีกรรม และวรรณกรรมท้องถิ่นต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่ต้องใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารถ่ายทอดทั้งสิ้น

2. ภาษาถิ่นเป็นรากฐานทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชน เราอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มระดับชาวบ้านที่ใช้ภาษาเดียวกันในชีวิตประจำวันสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน จะต้องมีความเป็นมาร่วมกัน เช่น ชาวไทยถิ่นตากใบกับชาวมลายูเชื้อสายไทยในอำเภอตุมปัตร์รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ซึ่งพูดภาษาไทยถิ่นตากใบในชีวิตประจำวันอยู่ในขณะนี้ จะต้องมีความสัมพันธ์ของกลุ่มชนร่วมกันมาในอดีต ปัจจุบันก็ต้องเกี่ยวข้องกันมาเป็นเวลาหลายร้อยปี แสดงว่าเราสามารถนำภาษาถิ่นเป็นรากฐานทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนได้

3. ภาษาถิ่นเป็นบ่อเกิดของวรรณกรรมท้องถิ่น ผลการสำรวจวรรณกรรมท้องถิ่น ที่สืบทอดกันด้วยวาจา หรือเป็นเรื่องเล่าที่สืบทอดกันมาปากต่อปาก (มุขปาฐะ) และวรรณกรรมที่ได้มีผู้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น วรรณกรรมสมุดข่อย วรรณกรรมใบลานและศิลาจารึก พบว่า มีจำนวนมหาศาล วรรณกรรมเหล่านี้มีหลายประเภท เช่น วรรณกรรมเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อ นิทานประโลมโลก ตำนาน เป็นต้น วรรณกรรมเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของชาวบ้านแต่ละท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญคือ เป็นวรรณกรรมที่ใช้ภาษาถิ่นเป็นสื่อในการถ่ายทอด ดังนั้น ถ้าไม่มีภาษาถิ่น วรรณกรรมท้องถิ่นเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้อย่างไร

ดังนั้น ภาษาถิ่นจึงมีความสำคัญคือ เป็นภาษาประจำถิ่นของกลุ่มชนที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และสืบทอดต่อเนื่องมายังลูกหลาน โดยผ่านวัฒนธรรมทางภาษา ที่เป็นรากฐานทางประวัติศาสตร์ และเป็นบ่อเกิดของวรรณกรรมท้องถิ่น ปัจจัยใหญ่ที่สุดที่คุกคามภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ในลุ่มน้ำโขงคือ การแพร่กระจายของภาษาหลัก เช่น ภาษาประจำชาติและภาษาราชการ โดยเฉพาะการศึกษาภาคบังคับที่สนับสนุนหรือบังคับใช้ภาษาหลัก ขณะที่เด็กกลุ่มชาติพันธุ์มีความจำเป็นและมีสิทธิในการเรียนภาษาประจำชาติและภาษาราชการ แต่ครูหรือพ่อแม่เองพยายามจำกัดการใช้ภาษากลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งโดยตรงและทางอ้อม ทำให้เด็กตั้งคำถามถึงคุณค่าของการเกิดและการเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนของตัวเอง ด้วยเหตุนี้ภาษากลุ่มชาติพันธุ์จึงไม่ได้มีการใช้ในโรงเรียนหรือแม้แต่ในบ้าน และไม่อาจส่งผ่านไปยังคนรุ่นต่อไป

นอกจากนี้ ภาษาหลักยังขยายตัวผ่านทีวี วิทยุ หนังสือพิมพ์ และการสื่อสารอื่น ๆ เช่นเดียวกับวัฒนธรรมป๊อปในหนังและดนตรี อีกทั้งการเปิดประชาคมอาเซียน AEC (Association of Southeast Asian Nations) ในปี 2558 (2015) ของกลุ่มประเทศอาเซียน ได้ตกลงที่จะใช้ภาษาอังกฤษเป็นช่องทางการสื่อสาร ทำให้ยากที่จะให้ความสนใจความสำคัญในคุณค่าของภาษากลุ่มชาติพันธุ์ ความขัดแย้งและสงครามกลางเมือง ภัยธรรมชาติ โรคระบาด และการ (บังคับ) ย้ายถิ่นฐานจากการพัฒนาขนาดใหญ่ เช่น การสร้างเขื่อนกำลังคุกคามต่อภาษากลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มคนที่พูดภาษามอแกนซึ่งเป็นคนพื้นถิ่นอาศัยอยู่ทางตอนใต้ของพม่าและไทย ซึ่งก่อนหน้านี้โดนเอาเปรียบทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่แล้ว ได้ประสบภัยแผ่นดินไหวและซึนามิในเดือนธันวาคม 2547 (2004) โดยเฉพาะพวกที่อาศัยอยู่ตามชายฝั่ง นอกจากสูญเสียเรือและบ้านไปกับซึนามิแล้ว ยังพบกับวิกฤตดังกล่าวด้วย (Skehan, 2012) และกลุ่มคนที่พูดภาษาอู๋ก๊อง ภาษาในตระกูลภาษาจีน-ทิเบต อาศัยอยู่ในภาคตะวันตกของไทย ถูกบังคับให้ย้ายถิ่นฐาน เพราะการสร้างเขื่อนของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (EGAT) ด้วยเหตุนี้ ความเป็นบึกแผ่นเหนียวแน่นของชุมชนท้องถิ่นจึงอ่อนแอลง เกิดอุปสรรคในการรักษาภาษาและอัตลักษณ์ (Bradley

David, 1989) ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นเต็มไปด้วยภูมิปัญญาและความรู้สะสมผ่านประเพณีวิถีชีวิต และการอยู่รอดในธรรมชาติของผู้คนรุ่นแล้วรุ่นเล่า นักวิจัยท่านหนึ่งกล่าวว่า คนเราเกิดมาพร้อมสติปัญญา การพูดภาษาและวัฒนธรรม (McCarty Teresa L., 2007) เท่ากับว่าการหายสาบสูญของภาษาก็ทำให้ ภูมิปัญญาหายไปด้วย และยังมีอันตรายจากการถูกปฏิเสธสิทธิทางวัฒนธรรมของผู้คนกลุ่มนั้น ๆ อีก เรา ไม่ได้กำลังประสบวิกฤตในแง่ความหลากหลายทางชีววิทยาเท่านั้น แต่เป็นวิกฤตในแง่ความหลากหลาย ทางภาษาด้วย

การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ และภูมิปัญญาภาษา ถิ่นของไทยจะแปรเปลี่ยนไปตามกระแสการไหลเวียนของประชากรในภูมิภาค ที่เข้ามาติดต่อทำธุรกิจกัน มากขึ้น ดังนั้น เพื่อธำรงไว้ซึ่งความเป็นอัตลักษณ์ด้านภูมิปัญญาภาษาถิ่นของไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่ จะต้องช่วยกันพัฒนาและสืบสานมรดกทางภูมิปัญญา โดยอาศัยบุคคลที่มีประสบการณ์ ทักษะ ความรู้ และจิตวิญญาณทางภูมิปัญญาภาษาถิ่น ถ่ายทอดองค์ความรู้ดังกล่าวให้แก่คนรุ่นใหม่ ที่สนใจเรียนรู้และ สืบสานงานด้านภูมิปัญญาภาษาถิ่นของไทย นำไปศึกษาเพิ่มเติม ทดลองฝึกปฏิบัติจนมีความรู้ ความ ชำนาญ และถ่ายทอดภูมิปัญญาภาษาถิ่นให้แก่คนรุ่นต่อไป

จังหวัดหนองคาย เป็นจังหวัดที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีลักษณะเด่น เป็นจังหวัดที่ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาเป็นเวลาอันยาวนานนับได้หลายพันปี จนถึง ปัจจุบัน และที่เป็นสิ่งที่น่าภูมิใจของจังหวัดหนองคายก็คือ ภูมิปัญญาภาษาถิ่นในจังหวัดหนองคาย ชาวบ้านมีการใช้ภาษาถิ่นที่ยังคงไว้และสืบทอดไปที่เด่นชัดเจน ประกอบกับจังหวัดหนองคาย เป็นพื้นที่ รองรับการขยายตัวของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวมทั้งเป็นประตูการค้าสู่ประเทศอินโดจีน ทำให้การพัฒนา จึงต้องคำนึงปัจจัยด้านผลกระทบทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ดังนั้น ผลผลิตที่เกิดจากภูมิ ปัญญาภาษาถิ่นของคนหนองคาย จำเป็นอย่างยิ่งต้องช่วยกันพัฒนาและสืบสานมรดกทางปัญญา เห็น ควรให้คนรุ่นหลังซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการถ่ายทอดภูมิปัญญาภาษาถิ่น ที่ได้สั่งสมมาอย่างยาวนานแก่คน รุ่นใหม่ เป็นการดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และประเพณีที่สืบสานมาจากบรรพบุรุษ ให้คงอยู่คู่ สังคมไทยสืบไป เป็นกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้และเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาชาติ 20 ปี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาการด้านภาษาถิ่น ของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง จ. หนองคาย
2. เพื่อศึกษาพลวัตภูมิปัญญาภาษาท้องถิ่นกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม
3. เพื่อศึกษาวิธีการอนุรักษ์ ส่งเสริมภูมิปัญญาภาษาถิ่นที่มีคุณค่าแก่การดำเนินชีวิต

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ (Applied Research) ผสานวิธีระหว่างเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการสัมภาษณ์

กลุ่มชาติพันธุ์ทางภาษา เพื่อศึกษาพลวัตการเปลี่ยนแปลงทางด้านภาษาถิ่นของชุมชนชาวลุ่มแม่น้ำโขง จังหวัดหนองคาย เพื่อนำไปวิเคราะห์ประกอบเนื้อหาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภาษาถิ่น เช่น หนังสือ ตำรา เอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยวรรณกรรมสมุดย่อย วรรณกรรมโบราณ วรรณกรรมพื้นบ้าน อีสาน ศิลาจารึก

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ประชาชนผู้มีปัญญาท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญเรื่องภาษาหรือชาวบ้านที่เข้าใจโครงสร้างของภาษาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ในเขตชุมชน 4 แห่ง ของลุ่มแม่น้ำโขงในจังหวัดหนองคาย ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 25 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่างๆ เช่น แนวคิดการพัฒนาภูมิปัญญาภาษาถิ่น จังหวัดหนองคาย ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดหนองคาย เอกสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาภาษาถิ่น เป็นต้น โดยการศึกษาจากเอกสารในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาค้นคว้า

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ภาคสนาม

ขั้นเตรียมการ

- เตรียมคำถามวิจัย เป็นขั้นที่มีความสำคัญที่สุดในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งคำถามหลักประกอบด้วยข้อมูลส่วนตัว คำถามเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน และคำถามที่เกี่ยวกับภูมิปัญญา
- เตรียมอุปกรณ์ในการลงพื้นที่ ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกภาพ

ชั้นลงพื้นที่

เก็บข้อมูลความเห็นของประชาชนผู้มีปัญญาท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญเรื่องภาษาหรือชาวบ้านที่เข้าใจโครงสร้างของภาษาตามทีนัดหมาย โดยวิธีการสัมภาษณ์ และขออนุญาตบันทึกเสียง บันทึกภาพประกอบ รูปแบบวิธีการสัมภาษณ์จะใช้วิธีการเบื้องต้นถามตามประเด็นคำถามที่เตรียมไว้ ทั้งข้อมูลส่วนตัว คำถามหลักเกี่ยวกับการวิจัย และข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านภาษา และการเตรียมพร้อมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เป็นต้น

ผลการวิจัย

- 1) ภาษาถิ่นอีสานเป็นภาษาที่สังคมกลุ่มแม่น้ำโขง ที่ใช้แพร่หลายของพื้นที่จังหวัดหนองคาย
- 2) การเปลี่ยนแปลงของภาษาเป็นไปตามสภาพสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง และ
- 3) อักษรถิ่นอีสานเริ่มมีการอนุรักษ์และฟื้นฟูด้วยระบบของรัฐบาล ให้เป็นที่นิยมและอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ต่อไป เช่น อักษรไทยน้อยและอักษรธรรมอีสาน เป็นต้น

ภาษาและอักษรเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของชุมชน เสี่ยงต่อการสูญหาย หรือเผชิญกับภัยคุกคาม ดังนั้น สถาบันครอบครัวเป็นสิ่งแรกที่ควรปลูกฝังให้เด็กเห็นว่าภาษาถิ่นมีความสำคัญอย่างไร และปลูกฝังให้เด็กไม่อาย กล้าที่จะพูดภาษาถิ่นในสังคม หรือในครอบครัว ส่วนสถาบันที่สองคือคนในสังคม ที่ไม่ควรทำร้ายเกียดหรือเห็นว่าคนพูดภาษาถิ่นเป็นสิ่งแปลกประหลาด เราควรยกย่องด้วยซ้ำ เพราะภาษาถิ่นมีคุณค่าควรแก่การรักษาไว้

ตารางแสดงการวิเคราะห์พลวัตภูมิปัญญาภาษาถิ่นกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมกลุ่มแม่น้ำโขง จังหวัดหนองคาย ดังต่อไปนี้

ช่วงเวลา อิทธิพลผลักดัน	ยุคเดิม/ประวัติศาสตร์	ช่วงเปลี่ยนแปลง (พลวัต)	ปัจจุบัน
ภาษาที่ใช้	สืบทอดกันมาปากต่อปาก (มุขปาฐะ) ได้แก่ อักษรไทยน้อยและอักษรธรรม	วรรณกรรมสมุดข่อย ,วรรณกรรมใบลานและศิลาจารึก	เทศน์แหล่อีสาน, การแสดงหมอลำและเพลงลูกทุ่งอีสาน
วัฒนธรรม	พระพุทธรูปศาสนา เจริญรุ่งเรืองทำให้อักษรธรรมที่ใช้จดจำเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา แพร่หลายไปด้วยวรรณกรรมอีสาน เช่น จำปาสีตัน สิ้นไชย เป็นต้น	วรรณกรรม, คำทวย, ผญา, เพลงกล่อมลูก, ลำ, เซิ้ง, สรรภัญญ์	นิยมใช้โซเชียลเน็ตเวิร์คเพื่อการติดต่อรวดเร็วในการสื่อสารและความยากลำบากในการพิมพ์ตัวอักษร ทำให้คำเหล่านั้นสั้นลงจนกลายเป็นภาษาวิบัติ ผันอักษรและเสียงไม่ตรงกับรูปวรรณยุกต์ เช่น ชะมะ, ชิมิ หมายถึง ไซ้ไหม

สังคม	นิยามพูดภาษาถิ่นกันในการสื่อสารและการเรียนหนังสืออยู่ในวัด	ภาษากลาง(ไทย) เข้ามาแทรกในการสื่อสารและการศึกษาเล่าเรียนได้แยกออกจากวัด	เด็กและวัยรุ่นไม่กล้าพูดภาษาถิ่น รู้สึกอายและไม่มีสอนในโรงเรียน
-------	--	---	---

อภิปรายผล

จากข้อมูลที่ได้ มีประเด็นสำคัญที่น่าสนใจคือ ภาษาและอักษรเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของชุมชน เสี่ยงต่อการสูญหาย หรือเผชิญกับภัยคุกคาม ดังนั้น สถาบันครอบครัวเป็นสิ่งแรกที่ควรปลูกฝังให้เด็กเห็นภาษาถิ่นว่ามีความสำคัญอย่างไร และปลูกฝังให้เด็กไม่อายกล้าที่จะพูดภาษาถิ่นในสังคมหรือในครอบครัว ส่วนสถาบันที่สองคือคนในสังคม ที่ไม่ควรทำรังเกียจหรือเห็นว่าคนพูดภาษาถิ่นเป็นสิ่งแปลกประหลาด เราควรยกย่องด้วยซ้ำ เพราะภาษาถิ่นมีคุณค่าควรแก่การรักษาไว้

โดยผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์ และแนวทางการฟื้นฟูภาษาถิ่นไว้ ดังนี้

แนวทางในการอนุรักษ์ภาษาถิ่น ดังนี้

1) ควรมีนำภาษาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบโรงเรียนให้เข้ากับแต่ละพื้นที่ เพื่อส่งเสริมภาษาถิ่นในด้านการเรียนการสอน โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษา ท่าทาง สำนวน หรือแม้กระทั่งวัฒนธรรมท้องถิ่น ก็จะช่วยปลูกฝังให้เด็กสามารถเรียนรู้ รับรู้ การมีอยู่ คุณค่าและความสำคัญของภาษาถิ่น

2) ควรมีการปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจภาษาถิ่นตั้งแต่เด็ก โดยการนำภาษาถิ่นไปใช้ในการเรียนการสอน

3) ควรมีการปลูกฝังให้เด็กมีความกล้าที่จะแสดงออก ในการพูดภาษาถิ่น

4) ควรมีการส่งเสริม สนับสนุน ภาษาถิ่น โดยใช้เทคโนโลยีเป็นตัวช่วย

5) ควรมีการรณรงค์ และ ส่งเสริมการใช้ภาษาถิ่นอย่างแพร่หลาย

แนวทางในการฟื้นฟูภาษาถิ่น ดังนี้

1) ช่วยกันรณรงค์ ส่งเสริมให้เด็กวัยรุ่นในยุคปัจจุบัน เห็นว่าภาษาท้องถิ่นมีความสำคัญ และมีคุณค่า เป็นภาษาที่สวยงาม เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและมนุษยชาติ ที่เราทุกคนต้องช่วยกันดูแลรักษา เพื่อให้ภาษาถิ่นคงอยู่ต่อไป โดยเริ่มจากสถาบันครอบครัว เพราะเด็กบางคนพูดภาษาถิ่นแต่ในบ้านหรือในครอบครัว แต่พอออกไปนอกบ้านไปอยู่ในสังคมเมือง สังคมใหญ่ ๆ ก็จะไม่พูดภาษากลาง จนในที่สุดก็จะลืมและละเลยภาษาถิ่นไป เพราะพูดภาษากลางจนเคยชิน จะหลงเหลือก็แค่สำเนียงเล็ก ๆ น้อย ๆ

2) กระทรวงศึกษาธิการ ควรมีนโยบายอย่างเร่งด่วนให้มีการบรรจุหลักสูตรภาษาถิ่น เพื่อใช้ในการเรียนการสอนภายในโรงเรียน โดยเริ่มตั้งแต่การปลูกฝังให้เด็กเล็ก ๆ ตั้งแต่อนุบาล ประถม มัธยม จนถึงมหาลัย ซึ่งเมื่อโตแล้วเด็กสามารถคิดเองเป็นและสามารถรับรู้ได้ว่า ควรดูแลรักษา ควรปฏิบัติตัวอย่างไร เพื่อไม่ให้ภาษาถิ่นของเราหายไปอย่างไร้ค่า ไร้ความหมาย

3) นักวิชาการควรมีการศึกษาวิจัยภาษาถิ่นอย่างจริงจัง เพื่อนำมาใช้ในสังคมอย่างเร่งด่วน เพราะภาษาถิ่นเป็นวัฒนธรรมส่วนหนึ่งที่ควรศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะการศึกษาภาษาถิ่นจะช่วยให้เข้าใจสภาพสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชนได้ทางหนึ่ง ภูมิปัญญาของชาวบ้านด้านต่าง ๆ เช่น เพลงกล่อมเด็ก นิทาน ปริศนาคำทาย ชื่อบุคคล ชื่อพืชและชื่อสัตว์ ชื่อสิ่งของเครื่องใช้ ชื่ออาหารเครื่องดื่ม บทสวดในพิธีกรรม และวรรณกรรมท้องถิ่นต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่ต้องใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารถ่ายทอดทั้งสิ้น

ถึงแม้ว่าอักษรอีสานได้ขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาแล้วก็ตาม ถ้าหากยังไม่นำมาปฏิบัติใช้กันให้แพร่หลาย ประโยชน์ที่เกิดขึ้นก็อาจจะไม่เต็มที่ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ควรเพิ่มบทบาทด้านอักษรประจำท้องถิ่นอีสาน คือ อักษรไทยน้อย และอักษรธรรมอีสาน ให้เป็นที่ยอมรับกันได้แบบสากล เช่น มีการบรรจุลงในหนังสือเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ให้เป็นวิชาบังคับเรียน เพียงเท่านี้ภาษาไทยน้อย และภาษาธรรมอีสาน ก็คงจะยังคงอยู่และยั่งยืนสืบไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

วิจัยเรื่อง “พลวัตภูมิปัญญาภาษาถิ่นกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมลุ่มแม่น้ำโขงจังหวัดหนองคาย” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาการพัฒนาการด้านภาษาถิ่นของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง จังหวัดหนองคาย ศึกษาพลวัตภูมิปัญญาภาษาถิ่นกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม และศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลทางสังคม วัฒนธรรมและภาษาอังกฤษที่มีต่อภาษาถิ่น เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ และแบบการสังเกต การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์และสังเกตแบบมีส่วนร่วม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญเรื่องภาษาหรือชาวบ้านที่เข้าใจโครงสร้างของภาษาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ในเขตชุมชนลุ่มแม่น้ำโขงในจังหวัดหนองคาย ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 25 รูป/คน แล้วนำผล การสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความและสร้างข้อสรุปให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

จากการวิจัยเรื่อง “พลวัตภูมิปัญญาภาษาถิ่นกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมลุ่มแม่น้ำจังหวัดหนองคาย ” ทำให้มีข้อเสนอแนะโดยสรุปในภาพรวม ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะที่ได้การศึกษวิเคราะห์

จากการศึกษาวิเคราะห์ “พลวัตภูมิปัญญาภาษาถิ่นของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง จังหวัดหนองคาย” จะเห็นได้ว่า มีการเปลี่ยนแปลงของภาษาถิ่นไปอย่างมากตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง แต่ยังคงมีแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาถิ่นให้เป็นที่นิยมและอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่สืบไป

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

- ควรศึกษาพัฒนาการด้านภาษาถิ่นของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขงในจังหวัดอื่นของภาคอีสาน
- ควรศึกษาเกี่ยวกับพลวัตภูมิปัญญาภาษาถิ่นกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้บูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือรายวิชาที่จัดการเรียนการสอน

- ควรมีการส่งเสริม สนับสนุน และปลูกฝังเยาวชนให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาถิ่น แม้ในปัจจุบันจะได้รับอิทธิพลทางสังคม วัฒนธรรมและภาษาอังกฤษที่มีต่อภาษาถิ่นมากขึ้นเพียงใดก็ตาม

เอกสารอ้างอิง

- ฉันทัส ทองช่วย. (2534). *ภาษาและอักษรถิ่นพืชมลพิษณ์*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และอักรพงษ์ คำคุณ. (2552). *แม่น้ำโขง ณ นครพนม*. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- Bradley David. (1989). *The Disappearance of the Ujong in Thailand*. In Nancy Dorian (ed.). *Investigating Obsolescence : Studies in Language Contraction and Death*. Cambridge, UK : Cambridge University Press.
- McCarty Teresa L. (2007). *Tove Skutnabb-Kangas, and Ole Henrik Magga. Education for Speakers of Endangered Languages*. In *Handbook of Educational Linguistics*. Oxford, UK : Oxford University Press.
- Skehan. (2012). Craig. Time Running out for Moken Way of Life. *Bangkok Post*, 13 May 2012.

การพัฒนาารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ริมฝั่งแม่น้ำโขง : กรณีศึกษา อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย*

THE DEVELOPMENT OF RIGHTEOUS ECONOMIC MODEL FROM
PARTICIPATORY ACTION OF MEKONG RIVER SIDE COMMUNITY : A CASE
STUDY OF NONG KHAI DISTRICT NONG KHAI PROVINCE

คิด วรณดี

Kid Varundee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nongkhai Campus, Thailand.

E-mail: dr.kidvarundee@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 2) เพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และ 3) เพื่อทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย มีการรณรงค์ในการปรับปรุงด้านอาคารสถานที่ที่เป็นรูปธรรม บริการสินค้าให้มีคุณภาพตรงตามราคา การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนได้แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในลักษณะการให้คำแนะนำ หน่วยงานรัฐควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดูแลสถานที่และรักษาความสะอาดให้เป็นไปตามสุขอนามัย แนวทางในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมคือ การให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกัน มีการดำเนินการอย่างโปร่งใส มีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรม และมีการตรวจสอบให้มีคุณภาพ ยิ่งไปกว่านั้นหน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนการมีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจทุก ๆ ด้าน เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งเสนอแนะให้เพิ่มประสิทธิภาพการมีส่วนร่วม ของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำโขง เพื่อความ “อยู่เย็น เป็นสุข” อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: เศรษฐกิจที่เป็นธรรม, การมีส่วนร่วม, ชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง

* Received: 6 November 2020; Revised: 12 December 2020; Accepted: 16 December 2020

ABSTRACT

This is the quantitative and qualitative research. Its objectives are: 1) to study participation in the development of a righteous economy model of communities along Mekong River, Mueang District, Nong Khai Province 2) to study the development of a righteous economic model of communities along Mekong River, Mueang District, Nong Khai Province and 3) to acknowledge the problem, obstacles and recommendations on the citizens' participation in the development of righteous economic models of communities along Mekong River, Mueang District, Nong Khai Province.

The research results were found that participation in the development of a righteous economic model of communities along Mekong River, Mueang District, Nong Khai Province was to campaign improving the building in abstract, to provide the quality of products in the straight price. The participation of community leaders and people was demonstrated in a way of giving advice. Government agencies should support participation in the care of the properties and keep clean in sanitation. Guidelines for developing a righteous economic model were to involve people in the community in making decisions together, operate with transparency, share the righteous benefits and have a quality checks. Moreover, government agencies should support all aspects of participation in sufficiency economy philosophy. They also suggested to increase the efficiency of public participation for the sustainability of “peace and happiness” of the people in the Mekong River community.

Keywords: Righteous Economy, Participation, Mekong River Community

บทนำ

แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจกระแสหลักในลักษณะการค้าเสรี มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดความพอใจชื่นชมกับการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรม และกระแสการบริโภคที่สามารถวัดได้ด้วยมาตรวัดทางตัวเลข ทั้งนี้ เนื่องมาจากว่า แนวการพัฒนาของเศรษฐกิจของโลกนั้น ได้มุ่งที่จะตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่ ซึ่งต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกสบายที่มีประสิทธิภาพดีกว่าเดิม แนวคิดเหล่านี้ ส่วนหนึ่งมีวิวัฒนาการมาจากอิทธิพลของปรัชญาตะวันตก ที่เรียกว่า “สำนักประโยชน์นิยม” (Utilitarianism) (บุญมี แทนแก้ว, 2541) ทำให้เกิดแนวคิดนำไปสู่การจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพในปัจจุบัน และการปฏิวัติด้านอุตสาหกรรม ที่เน้นการผลิตให้ออกมาสู่ตลาดให้มาก กระตุ้นให้มีการหมุนเวียนของเศรษฐกิจมาก ๆ ซึ่งนับว่าเป็นช่วงพอดีกับความเจริญของโลก ที่มีการผลิตและนำเสนอสิ่งอำนวยความสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก ๆ งาม ๆ จึงตรงกับจิตใจของคนยุคใหม่ อีกทั้งเป็นภาวะของโลกที่ปราศจากสงครามรุนแรง ต่างจากยุคก่อน ๆ ที่ต้องมุ่งการแสวงหาทางเอาตัวรอด

ดังนั้น ความพอใจในเรื่องของการครอบครองทรัพย์สิน สมบัติ เงินทอง รวมทั้งการมีสิ่งอำนวยความสะดวกสบาย เหลือกินเหลือใช้ จึงเป็นเรื่องที่มีกำเนิดมาจากแนวคิดประโยชน์นิยม พัฒนาเป็น “เศรษฐกิจกระแสหลัก” หรือเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า “ทุนนิยม” ทำให้ทุกคนเห็นความสุขที่เป็นรูปธรรม กล่าวคือ สัมผัสได้อย่างเป็นรูปธรรมในโลกปัจจุบัน

ยุคสมัยของทุนนิยมและบริโภคนิยมนี้ ได้กำหนดค่านิยมในสังคมให้เป็นไปในทางเกื้อกูลกิเลส ตั้งแต่ให้มีการปลูกฝังเด็กให้นิยมยินดีในความรุนแรง เช่น ใช้อาวุธเป็นของเล่น และมีการโฆษณาสินค้าให้อยากได้อย่างมี ใช้ความทะยานอยากเป็นเครื่องดึงดูดใจ ตัวอย่างเช่น การขายรถยนต์หรือขายยาสระผม จะต้องมิให้ผู้หญิงรูปร่างงาม มีวิธีโฆษณาให้ดูน่าพิสมัย ให้เกิดอุปสงค์อยู่เรื่อยไป มีวิธีการสร้างค่านิยมให้ใครก็ตามที่เห็นแล้วเกิดความรู้สึกว่า ขาดอะไรไป (sense of lack) โดยต้องหามาเติมให้เต็ม เรียกว่า “วัตถุนิยม” และแนวคิดวัตถุนิยมซึ่งเป็นแนวคิดเศรษฐกิจกระแสหลักนี้ แพร่กระจายไปทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศที่มีสายสัมพันธ์อันดีกับประเทศตะวันตก รวมทั้งประเทศไทยด้วย

ในขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานแนวทางการดำรงชีวิตให้กับชาวไทย ตลอดระยะเวลาที่ทรงครองราชย์มากกว่า 60 ปี ทรงดำเนินโครงการที่รู้จักกันดีว่า โครงการพระราชดำริ นับได้มากกว่า 3,000 โครงการ (มัญญ มุกข์ประดิษฐ์, 2547) ทุกโครงการตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพออยู่ พอกิน และความมีชีวิตที่เรียบง่ายในทุกมิติของความเป็นอยู่ ในการดำรงชีวิต นอกจากนั้น ยังได้ทรงพระราชทานแนวคิด “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาฯ ในหลายวาระ เพื่อให้ปวงชนได้น้อมนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งปวงชนได้รับฟังพระราชดำรัสนี้อย่างชัดเจน เมื่อการพัฒนาประเทศตามแนวคิดเศรษฐกิจหลัก ซึ่งเป็นระบบทุนนิยมข้ามชาติ ประสบกับภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่แตก อันนำมาซึ่งความวิกฤติและความหายนะสู่ประเทศชาติครั้งสำคัญที่สุดครั้งหนึ่ง ในปี 2540 ผู้บริหารและรัฐบาลยอมรับถึงปัญหาการพัฒนาที่ผ่านมา ซึ่งผิดพลาดในหลายประเด็นหลัก และจำเป็นต้องปรับทิศทางใหม่ให้เหมาะสม โดยนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาเป็นแนวคิดหลัก

พระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จึงเป็นการนำเสนอทางออกให้กับสังคมปัจจุบัน ที่จะช่วยสร้างสังคมให้เข้มแข็งตามวิถีของชาวตะวันออกและวิถีพุทธ ซึ่งยึดแก่นสาระของความเป็นจริงเป็นหลัก ดังนั้น จึงไม่ควรยึดมั่นถือมั่นให้เกิดทุกข์ ส่วนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้น หากมีการนำมาใช้ปฏิบัติ จะนำไปสู่วิถีทางการดำเนินชีวิตส่วนตัว และชีวิตการทำงานอย่างมีคุณภาพและมีความสุข การมีความพอเพียงเป็นที่ตั้ง จะทำให้รู้จักความพอดี จึงใช้ทางสายกลางที่ไม่มากไม่น้อยเกินไป ซึ่งจะส่งผลไปถึงการบริหารจัดการตนเองและทรัพยากรต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ไม่ฟุ่มเฟือยให้สิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ ฉะนั้น เมื่อมีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน จะมีการดำเนินการด้านต่าง ๆ อย่างค่อยเป็นค่อยไป ก่อให้เกิดความสมดุลมั่นคง และยั่งยืนในระดับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ ตามเงื่อนไขและวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ ไม่สร้างความขัดแย้งและความแตกต่างทางวัฒนธรรม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับความพอเพียงว่า “ความพอเพียงนี้ ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก” (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2550)

หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2550)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในส่วนที่ 10 ว่าด้วยแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มาตรา 87 พอสรุปได้ว่า รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการส่งเสริมให้ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตัดสินใจการวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลาย หรือรูปแบบอื่น การส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในการทางเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง (บุญยืน สามพิมพ์, รัชชากาญจน์ ฉิมนอกและสุริพร จันท์ภิรมย์, 2560) รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชน ที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกระดับ ให้สามารถแสดงความคิดเห็นและสนองความต้องการของชุมชนในพื้นที่

การจัดทำแผนพัฒนาประเทศไทย นับตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ภายใต้สถานการณ์ เงื่อนไข และการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ (บุญยืน สามพิมพ์, รัชชากาญจน์ ฉิมนอกและสุริพร จันท์ภิรมย์, 2560) ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ ของการวางแผนพัฒนาประเทศ ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล ต่อมาแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้ัญเชิญ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนทัศน์การพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวม ที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) เพื่อการพัฒนาที่สมดุลทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม (เวคิน วุฒิมวงศ์, 2558)

หากพิจารณาถึงแนวนโยบายการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 – 10 ที่ได้เน้นนำเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ ก็เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ และสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาคุณภาพชุมชน และพัฒนาคุณภาพของสังคม

ประเทศชาติ โดยมุ่งให้ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน โดยเริ่มที่ตนเอง ตลอดจนเสริมสร้างบทบาทของครอบครัว ให้สามารถจัดการตนเองเกี่ยวกับความเป็นอยู่ด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การปกครองและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง ยึดหลักการพึ่งตนเองและหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวทางระบอบประชาธิปไตยนั่นเอง โดยมี การวางยุทธศาสตร์การพัฒนาต่าง ๆ เพื่อความอยู่ดีมีสุขตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาศัยทุนเดิมของประเทศที่มีอยู่ เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ มีภูมิคุ้มกัน และสร้างสมดุลของการพัฒนา ให้เกิดขึ้นทุกมิติ (ศรีนวล แต่งภู, เชาวฤทธิ์ โสภักดี และขวัญภา วงศ์ไพศาลศิริกุล, 2561) ทั้งนี้เพื่อ เสริมสร้างการพัฒนาประเทศให้เกิดการอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืนในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยใช้กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน

ปัจจุบันรัฐบาลต่างให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมาก โดยให้ ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนการพัฒนา เริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการค้น ปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และติดตามผล และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ฯลฯ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชน กำลัง เป็นกระแสที่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ที่ผ่านมามีพบว่า อุปสรรคและปัญหาของการปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักการกระจายอำนาจที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ ประชาชนขาดความสนใจหรือขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง รัฐบาลจึงมีแนวนโยบายที่เป็นสิ่งจูงใจให้ ประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนในลักษณะร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ นำไปสู่การพัฒนาที่ตรงเป้าหมาย เกิดความชอบธรรมอันนำมาซึ่งประโยชน์แก่ ประชาชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังถือได้ว่า เป็นการเริ่มต้นให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม การพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนที่สำคัญอีกด้วย (รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร, 2552)

ดังนั้น กรมพัฒนาชุมชนได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียง มาส่งเสริมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียง ภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ตามนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ใน การขับเคลื่อนการดำเนินงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงนี้ มีเกณฑ์การประเมิน 6 ด้าน คือ 1) ด้านการลดรายจ่าย 2) ด้านการเพิ่มรายได้ 3) ด้านการประหยัด 4) ด้านการเรียนรู้ 5) ด้านการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (ธัชพล ทิธี, 2560)

ความสามารถของผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้าน สร้างความรู้ตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงแก่ชุมชน พัฒนาทักษะการดำรงชีวิตและขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ด้วยการ มีส่วนร่วมของชุมชนตามบริบทของชุมชนนั้น ๆ เช่น ในจังหวัดหนองคาย ชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอ เมือง จังหวัดหนองคาย เป็นชุมชนที่กำลังพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านคมนาคม เศรษฐกิจ การเมือง เพราะตั้งอยู่ติดกับเขตชายแดน ไทย-ลาว เดิมเป็นชุมชนเกษตรกรรม ทำสวนผัก สวนผลไม้ คนในชุมชนอยู่แบบต่างพึ่งพากันและกัน เมื่อความเจริญด้านการคมนาคม หรือทางเศรษฐกิจ เช่น มี โรงงานขนาดใหญ่ มีหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียง ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอัน ส่งผลกระทบต่อในด้านต่าง ๆ แก่ชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมประเพณี การดำรงชีวิต

การประกอบอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไป ประชาชนบางส่วนเลิกทำการเกษตรหันมาเป็นลูกจ้างโรงงาน เป็นลูกจ้างบริษัทเอกชน เป็นธรรมดาว่าเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง ก็ย่อมมีปัญหาเกิดขึ้นตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสังคม การเมือง ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะ และปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อในการดำรงชีวิตของคนในชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคายทั้งสิ้น และจากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้นำชุมชนจึงได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาบูรณาการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนบนฐานของความพอเพียง อยู่ดีกินดีและมีภูมิคุ้มกันที่ดี ตามนโยบายของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (พระครูพิศิษฐ์ฯ ประชาณาถ (ประยูร นนทโย), พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, พระมหาสุนันท์ สุนนโท, 2563) โดยอาศัยการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการดำรงชีวิต พร้อมทั้งส่งเสริมให้นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนตามบริบทของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรู้จักใช้ รู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ อันจะเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิต ของประชาชนในชุมชนอย่างพอเพียง และอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน (ชมนาถ แปลงมาลัย, 2562)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาว่า ประชาชนในชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจในชุมชนของตนในด้านต่าง ๆ คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) 2) ด้านการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน (Implementation) 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) โดยภาพรวมในแต่ละด้านเป็นอย่างไร ผู้นำชุมชน ผู้บริหารชุมชน และพัฒนากร ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสำนักงานได้สร้างความเข้มแข็งของชุมชน และนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน ทำให้เกิดผลการพัฒนาชุมชนที่มีปัญหาอุปสรรค และได้ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพ ในการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบที่เป็นธรรม เพื่อความ “อยู่เย็น เป็นสุข” ของประชาชนในชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาเศรษฐกิจในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาการแก้ปัญหาและอุปสรรคทางเศรษฐกิจ ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นรูปแบบที่เป็นธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา โดยการศึกษา ทบทวนเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็น ธรรม ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยศึกษาตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีการมี ส่วนร่วมขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) 2) การมีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) 4) การมี ส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

2. ขอบเขตด้านประชากร ในการทำวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ประชาชน ที่อาศัยอยู่ในชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากผู้นำครัวเรือน เป็นจำนวน 400 ชุด

3. ขอบเขตพื้นที่ในการวิจัยโดยพื้นที่คือ ชุมชนตลาดท่าเสา จังหวัด หนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณที่เชื่อมโยง ข้อมูลความคิดเห็น และกระบวนการจัดการด้านการเรียนรู้ และการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ระหว่างผู้ประกอบการ และผู้ใช้บริการเข้าด้วยกัน โดยมีวิธีการศึกษาใน 4 ลักษณะ ได้แก่

1. การศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อค้นหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับ การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม โดยการศึกษาของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง ในอำเภอเมือง หนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย องค์กรประกอบคุณลักษณะของรูปแบบการพัฒนา เศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยมีกรอบในด้านเนื้อหา ที่จะศึกษาตามประเด็นวัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดจังหวัด หนองคาย โดยศึกษาตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจ (Decision making) 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) 3) การมี ส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

2. การศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาความคิดเห็นจาก ผู้ประกอบการและผู้ใช้บริการที่เป็นกรณีศึกษา โดยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) ขั้นพื้นฐานการ มีส่วนร่วม 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) 2) การมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงาน (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) 4) การมีส่วนร่วม ในการประเมินผล (Evaluation) โดยแบบสอบถามมีลักษณะ ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพและข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และอาชีพ

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมชาติของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งมีการแสดงความคิดเห็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยเป็นคำถามเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมชาติ 4 หลักการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) โดยการทดสอบก่อนรับการฝึกอบรม แล้วสรุปเป็นค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Average) ของคะแนนที่ได้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จำนวน 145,472 คน เมื่อทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงกำหนดขนาดตัวอย่าง โดยการคำนวณ โดยใช้สูตรกรณีทราบจำนวนประชากรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จะได้ตัวอย่าง จำนวน 400 ตัวอย่าง

3. การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ (Inter view) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับนักธุรกิจ ผู้ประกอบการและผู้ให้บริการประชาชน และตัวแทนองค์กร/หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้ เพื่อทราบถึงแนวทางการเรียนรู้ กระบวนการให้เห็นคุณค่าการใช้จ่าย การพัฒนาจิตใจ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการเรียนรู้ในการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมชาติ ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมชาติของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย และองค์ประกอบคุณลักษณะของรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมชาติของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

4. การประชุมสัมมนาในเชิงวิชาการ (หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการ) เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เศรษฐกิจที่เป็นธรรมในองค์กร/หน่วยงาน ที่เป็นกรณีศึกษา ผู้ประกอบการทั้งภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจประเทศ จะได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรม การเพิ่มพูนความรู้ การสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและการพัฒนาจิตใจ ตลอดจนการสร้าง ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย และองค์ประกอบคุณลักษณะของรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลทำให้ทราบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อกระบวนการพัฒนาความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ได้แก่

1. ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า ประกอบด้วยปัจจัยทางด้านจริยธรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ความยุติธรรม ความจริง ความเมตตา และความถูกต้อง ด้านการกำหนดนโยบาย ได้แก่ แผน แผนงาน และโครงการ และ

งบประมาณ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมชุมชน ได้แก่ ความร่วมมือ ความเข้าใจชุมชน การแลกเปลี่ยน ความสัมพันธ์ภาพที่ดี และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. องค์ประกอบคุณลักษณะของรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า

2.1 องค์ประกอบและคุณลักษณะด้านการแสดงออกของผู้ประกอบการ ได้แก่ ชุมชนจะต้องแสดงออกถึงความยุติธรรม ผู้นำชุมชนจะต้องแสดงออกถึงความจริงใจ จริงจัง ผู้ประกอบการจะต้องแสดงออกถึงพรหมวิหารธรรม ผู้ประกอบการจะต้องแสดงออกถึงความเป็นคนดี และคนเก่ง ผู้ประกอบการจะต้องแสดงออกถึงความไม่เห็นแก่ตัว ผู้ประกอบการจะต้องแสดงออกถึงจริยวัตรที่งดงาม ผู้ประกอบการจะต้องแสดงออกถึงความยึดมั่นในศีลธรรม

2.2 องค์ประกอบและคุณลักษณะด้านประสบการณ์ ได้แก่ ผู้ประกอบการที่ผ่านการทำธุรกิจงานมานาน หรือผู้นำชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่ จะต้องมีความรู้ความสามารถในยุคสมัยใหม่ มีความจริงใจ ซื่อสัตย์ ความกล้า และการยอมรับจากประชาชนในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงในเรื่องเศรษฐกิจ

2.3 องค์ประกอบและคุณลักษณะด้านการศึกษา ได้แก่ หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบังคับบัญชาผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จะต้องเร่งสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณสุขหรือศูนย์ฝึกอบรมตามหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ สร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการจัดการกับระบบเศรษฐกิจแบบเชิงพุทธ หรือศูนย์ฝึกอบรมตามหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกหรือศูนย์ฝึกอบรมตามหลักสูตรนิติศาสตร์ และสร้างระบบเศรษฐกิจแนวใหม่ หรือศูนย์ฝึกอบรมตามหลักสูตรการพัฒนาชุมชน

2.4 องค์ประกอบและคุณลักษณะสร้างเครือข่ายทางเศรษฐศาสตร์และสังคมศาสตร์และองค์กร ได้แก่ การวางแผนร่วมกับองค์กรการพัฒนาท้องถิ่นและสถาบันการปกครองระดับชุมชน การวางแผนร่วมกับหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงในลักษณะของการพัฒนาชุมชน การวางแผนร่วมกับภาคเอกชน และการวางแผนร่วมกับสถาบันการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ใกล้เคียง

จากการสนทนาของผู้ทรงคุณวุฒิ จึงได้ข้อเสนอแนะ การตรวจสอบและประเมินผลของรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของผู้นำชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า องค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ยังขาดตกบกพร่องอยู่ ให้เพิ่ม 2 หลัก ได้แก่ หลักศีลธรรม และหลักทวณิชากรรม ทั้งนี้ ในส่วนของบทนำให้เพิ่มเติมการค้นหาถึงสถานการณ์ในจังหวัดหนองคาย เกี่ยวกับการประกอบการ เพราะว่าการเกิดขึ้นของผู้ประกอบการเป็นจำนวนมาก ทำให้เห็นโจทย์ว่า บทบาทผู้นำชุมชนจะสามารถแก้ไขปัญหาสิ่งเหล่านี้ได้ นอกจากนี้ เนื้อหาของการประกอบการที่จะนำไปสู่การสร้างระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม และการฝึกอบรมความรู้คู่คุณธรรม ควรให้ความสำคัญคุณลักษณะของรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ไม่ว่าจะเป็นคุณลักษณะทางด้านรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ และการพัฒนาชุมชนในรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม โดยใช้หลักธรรมในการพัฒนาเศรษฐกิจให้เกิดความสำนึก สำหรับในส่วนกระบวนการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง และผู้นำชุมชน ให้เพิ่มประเด็นการสร้างความร่วมมือ การสร้างความร่วมมือ

การสร้างแบบอย่าง และการสร้างอุดมการณ์ โดยให้เพิ่มเติมอีก 2 ประเด็น ได้แก่ การสร้างความเชื่อมั่น และเป็นที่ยอมรับจากประชาชน ให้นำหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล และการใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเข้าไปสร้างจิตสำนึกให้ผู้ประกอบการในการทำธุรกิจ

3. ปัญหาและอุปสรรคทางเศรษฐกิจของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย

3.1 หอการค้าระดับจังหวัดหนองคาย มีบทบาทน้อยในการผลักดันหรือเข้าไปมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการเศรษฐกิจริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย

3.2 การบริหารงานและการพัฒนาเศรษฐกิจริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย ขาดความต่อเนื่องและชัดเจน

3.3 ภาครัฐ หอการค้าจังหวัด และภาคเอกชน ขาดความเข้าใจและตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อม สภาพภูมิอากาศ อันเนื่องจากภาวะโลกร้อนที่มีผลกระทบต่อการบริหาร ทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ

3.4 ปัญหาการค้าอนุกระบบ หรือเศรษฐกิจอนุกระบบ ดังที่ทราบแล้วว่า มูลค่าการค้าริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคายนั้น มีมูลค่าสูง และเป็นดัชนีชี้วัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภูมิภาค แต่ผู้ค้าบางส่วนกลับมีการดำเนินการค้าในลักษณะอนุกระบบ

3.5 การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของหนองคาย เพื่อเพิ่มมูลค่าการค้า มุ่งพัฒนาในด้านการอำนวยความสะดวกด้านโครงสร้างพื้นฐาน การเพิ่มพูนสิทธิประโยชน์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมถึงการส่งเสริมการลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน

อภิปรายผล

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดทฤษฎีทางเศรษฐกิจ และหลักธรรมทางเศรษฐกิจ ตามแนวพระพุทธศาสนา ทำให้เห็นประเด็นของการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมมีอยู่ 7 ประการ ได้แก่ ยึดถือหลักการที่ถูกต้องมากกว่ายึดหลักคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้อง ยึดหลักเหตุและผลที่ประกอบด้วยความดีงามรอบด้าน ยึดหลักความจริง ยึดหลักความถูกต้อง ยึดหลักความเป็นธรรม ยึดหลักประโยชน์ส่วนร่วม และการไม่ยึดกระแสเสียงคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้องและไม่เป็นธรรม ทำให้เห็นถึงความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจตามแนวพระพุทธศาสนา ที่ผูกโยงด้วยแนวทางของอุดมการณ์ของการยึดหลักการและหลักปฏิบัติอย่างถูกต้อง สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจยุคปัจจุบัน ซึ่งตอบสนองความต้องการของกระแสโลกคือ เป็นระบบเศรษฐกิจแบบแข่งขัน มีเป้าหมายในการผลิตเพื่อการตลาด แข่งกันผลิตแข่งกันบริโภค โดยการส่งเสริมการบริโภคเท่าที่สุทธเท่าที่จะมากได้ ดังคำว่า เศรษฐศาสตร์คือ ศาสตร์หรือวิชาที่ว่าด้วยการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจกและการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน จะเห็นได้ว่า เศรษฐศาสตร์ศึกษาเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด

การพัฒนาารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่า ประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ คือปัจจัยที่ 1 ปัจจัยนำเข้ากระบวนการพัฒนาความเป็นธรรมทางด้านเศรษฐกิจของผู้ประกอบการ โดยผู้นำชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วมประกอบด้วยเรื่องของความพร้อม ความจริงใจ แรงจูงใจ และประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีต ที่เป็นตัวแปรในการสร้างสังคมแห่งความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา ขนดีโสภโณ), สามารถ บุญรัตน์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศชาติบ้านเมือง ให้เกิดความเจริญก้าวหน้า แม้ว่าความสามัคคีจะเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่ทุกคนต่างยอมรับ แต่ความสามัคคีที่แท้จริงจะมีพลัง สามารถสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามและคุณแก่สังคม การอยู่ร่วมของมนุษย์นั้น ต้องเป็นความสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความจริง ยึดผลประโยชน์ของสังคมและส่วนรวมเป็นสรณะ ประสานการทำงานร่วมกันเป็นทีมอย่างมีเอกภาพ มีจิตใจทุ่มเทเสียสละ ร่วมทุกข์ร่วมสุขช่วยเหลือเกื้อกูล ปัจจัยที่ 2 ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนได้แก่ (1) การสร้างความพร้อม (2) การสร้างความร่วมมือ (3) การเป็นแบบอย่าง (4) การสร้างการยอมรับจากประชาชน (5) การสร้างอุดมการณ์ (6) การสื่อสาร (พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา ขนดีโสภโณ), 2561) ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ อาจจะต้องพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการกับประชาชน

การพัฒนาารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่า

1. ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของการมีส่วนร่วมของชุมชน ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสำรวมอินทรีย์ ไม้ให้บาปอกุศลครอบงำจิตใจ 2) ความรู้จักประมาณในการบริโภคคือ รู้จักพิจารณาในการพิจารณารับประทานอาหารเพื่อหล่อเลี้ยงร่างกายให้ชีวิตผาสุก ไม้ใช่เพื่อสนุกสนานมัวเมา 3) ขยันหมั่นเพียรต้นตออยู่เป็นนิจ พร้อมเสมอทุกเวลาที่จะปฏิบัติกิจให้ก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของชุมชนอย่างมาก ทำให้เป็นปัจจัยที่สำคัญในฐานะผู้เป็นต้นแบบเพื่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความสุข

2. องค์ประกอบและคุณลักษณะของรูปแบบการพัฒนาารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบและคุณลักษณะ 2 ด้าน ได้แก่ การแสดงออกของผู้ประกอบการ และด้านประสบการณ์ จะต้องสะท้อนผ่านผลงานที่ปรากฏออกมาในรูปแบบของการทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์มากที่สุด และประชาชนพึงพอใจ สอดคล้องกับแนวคิดของพระเทพเวที ประยุทธ์ ปยุตโต ว่า พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่เกื้อกูลแก่เศรษฐกิจ ซึ่งจะให้ประโยชน์สูงสุดในปัจจุบัน เรียกว่า ข้อปฏิบัติในการส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจมีอยู่ 4 ประการคือ อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพอย่างสุจริต มีความชำนาญ อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความรักษา ไม้ให้พินาศไปด้วยการรักษาหรือเสื่อมไปด้วยอันตรายต่าง ๆ กัลยาณมิตตตา คบคนดีเป็นเพื่อน เป็นเหตุให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป มีอาชีพที่สุจริตและ

ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สมชีวิตา มีความเป็นอยู่อย่างพอดี รู้จักกำหนดรายรับรายจ่าย เลี้ยงชีวิตพอดี (พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต), 2548)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของการมีส่วนร่วม ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” วัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาปัญหาเศรษฐกิจในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 2) เพื่อศึกษาการแก้ปัญหาและอุปสรรคทางเศรษฐกิจของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 3) เพื่อศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นรูปแบบที่เป็นธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ดำเนินการเก็บรวบรวมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 12 รูป/คน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลตั้งบนแนวคิดทฤษฎีสภาวะผู้นำและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้ปรากฏผลวิจัยตามข้อสรุป และองค์ความรู้จากการวิจัย การทำให้ผู้วิจัยทราบข้อมูลและสร้างรูปแบบดังกล่าว เพื่อนำไปประยุกต์ใช้หรือนำไปใช้สำหรับการพัฒนาภาวะผู้ประกอบการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และในพื้นที่อื่น เพราะฉะนั้น บทสรุปทั้งหมดคงจะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่ดูแลสถาบันการพัฒนาเศรษฐกิจและหน่วยงานที่เป็นผู้บังคับบัญชาฝ่ายสูงขึ้นไป ให้สามารถขับเคลื่อนและพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่เป็นเป้าหมายต่อไป ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลพาณิชย์จังหวัดหนองคาย จะต้องกำหนดนโยบายการออกตรวจตราเอาใจใส่ หรือมีการฝึกอบรมอย่างเป็นรูปธรรม โดยคัดเลือกจากผู้ประกอบการที่ต้องการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพ ในการจัดการรูปแบบเศรษฐกิจที่ดีและได้มากยิ่งขึ้น ด้วยการคัดเลือกผู้ประกอบการตัวอย่างด้วยความสมัครใจ แต่สำหรับผู้ประกอบการรายย่อย ถ้ายังไม่พร้อม ให้กำหนดที่จะต้องผ่านการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ และมีการศึกษาตามหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลและพาณิชย์จังหวัด ควรจะมีแผนงบประมาณ แผนปฏิบัติการต่าง ๆ ในการจัดการรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของการมีส่วนร่วมอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ให้เป็นจังหวัดนำร่องของการพัฒนาภาวะผู้ประกอบการตามธรรมะทางพระพุทธศาสนา

2. หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลและพาณิชย์จังหวัด มีหน้าที่ดูแลผู้ประกอบการ ควรนำรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ให้แก่ผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ไปประยุกต์ใช้ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทผู้ประกอบการของตนเองให้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ความน่าสนใจของงานวิจัยฉบับนี้ อยู่ที่การที่จะทำให้ผู้ประกอบการได้นำเอาหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ ในการพัฒนาทางด้านจิตใจของตนเองและผู้อื่นได้ด้วย และการบริหารตามหลักธรรมพุทธ

ศาสนาเป็นประการที่สำคัญ โดยค้นหาและหารูปแบบจากข้อมูลต่าง ๆ ที่มาจากผู้เชี่ยวชาญและนักธุรกิจที่มีประสบการณ์มาหลาย ๆ ปี พร้อมกับนักวิชาการ และผู้นำชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ซึ่งการปลูกจิตสำนึกจะเป็นสิ่งที่ดี จะทำให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นธรรมได้ แต่กระนั้น ในส่วนของปัจจัยที่เกี่ยวข้องก็คือ ประเด็นการพัฒนาการอบรมตามหลักพุทธเกษตร ซึ่งเป็นหลักสูตรที่สำคัญของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย และหลักสูตรอื่น ๆ เช่น หลักสูตรการจัดการเชิงพุทธ หลักสูตรเศรษฐศาสตร์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ หลักสูตรนิติศาสตร์ และหลักสูตรการพัฒนาชุมชนที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของผู้ประกอบการในชุมชนในถิ่นนั้น ๆ ทำให้เป็นประเด็นที่ท้าทายและน่าสนใจไม่น้อย รวมทั้งการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับเศรษฐกิจก็จะดีขึ้นในอีกรูปแบบหนึ่ง กำหนดกลไกและกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ประกอบการและผู้นำของชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมและเข้าสู่ระบบการประกอบการอย่างเป็นระบบ ไม่ใช่ตามแบบอธยาศัย หรือในระบบเพื่อพัฒนาศักยภาพการประกอบการอย่างเป็นธรรม และการบริการให้มีคุณลักษณะของรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). *พระไตรปิฎก ฉบับสำหรับประชาชน ตอน ว่าด้วยพระสูตร*. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ชมนาด แผลงมาลัย. (2562). การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนบ้านส่อง ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิถีสังคมมนุษย์*, 7(1), 114-131.
- ธัชพล ทิธี. (2560). รูปแบบการจัดการความรู้รูปแบบครอบครัวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอชัยบาดาลจังหวัดลพบุรี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 1(1), 1-14.
- บุญมี แทนแก้ว. (2541). *จริยธรรมกับชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 6, กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- บุญเย็น สามพิมพ์, ภัชชากาญจน์ ฉิมนอกและสุรีพร จันทร์ภิรมย์. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านหน้าคาคต. หนองแจ้งใหญ่. บัวใหญ่. นครราชสีมา. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 1(2), 67-77.
- พระครูพิศิษฐ์ประษานาด (ประยูร นนทีโย), พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, พระมหาสุนันท์ สุนนโท. (2563). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 9(1), 23-36.
- พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา ขนดีโสภโณ), ส. บ. (2561). รูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมอาชีพไตยของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. 5(2), 364-376.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2548). *เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ*. พิมพ์ครั้งที่ 9, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.

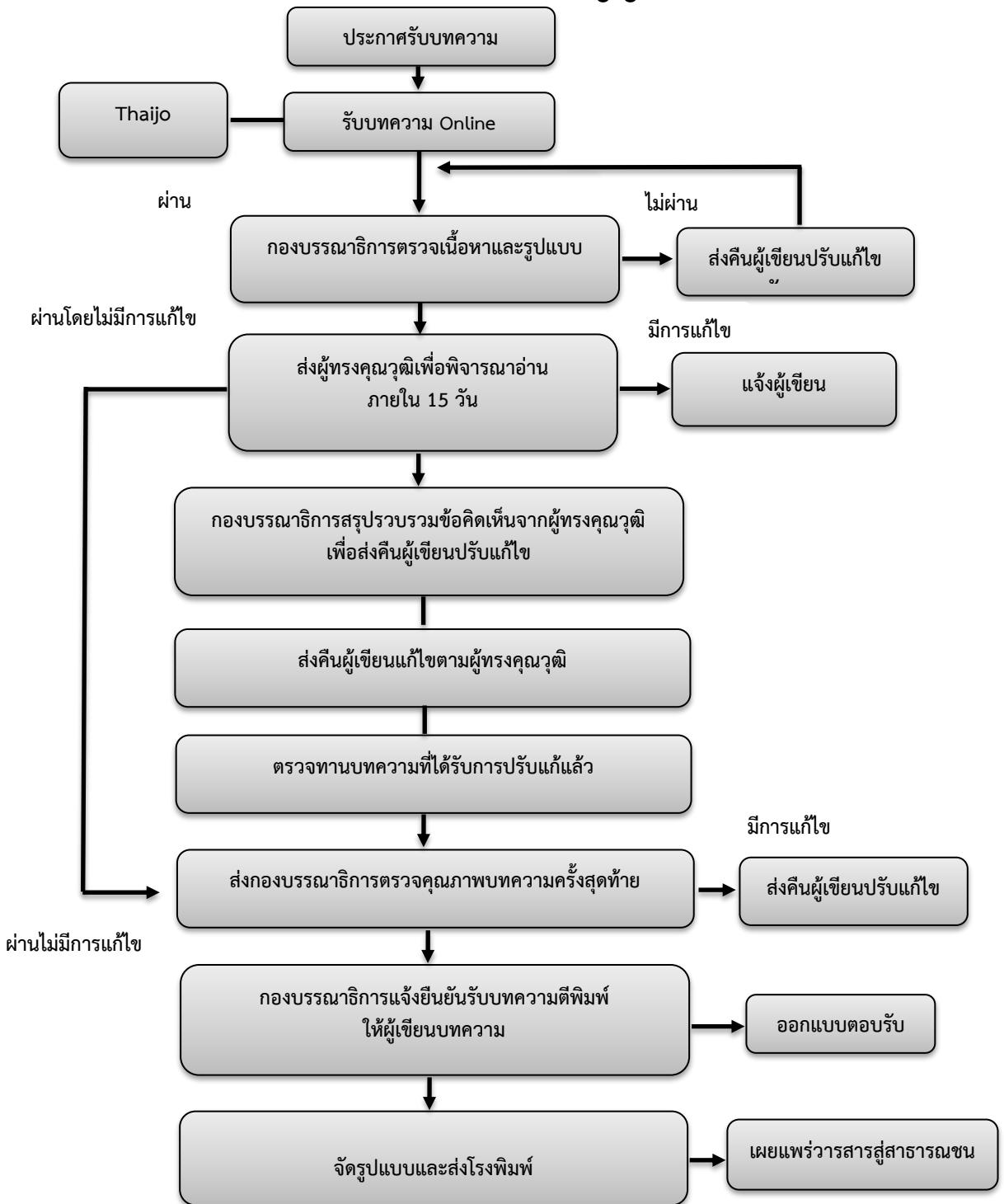

- มนูญ มุกข์ประดิษฐ์. (2547). การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐพงศ์ บุญญานวัตร. (2552). การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. ใน *รายงานวิจัย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- เวคิน วุฒิวงศ์. (2558). ความเข้าใจในการนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในท้องถิ่น กรณีศึกษา : ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*. 10(2), 59-74.
- ศรีนวล แต่งภู, เขาวฤทธิ์ โสภักดี และขวัญภา วงศ์ไพศาลศิริกุล. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบชุมชนบ้านร่องหมากน้อย ตำบลกลันทา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารบัณฑิตศาสตร์*. 16(1), 255-266.

ภาคผนวก

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารปัญญาภิธาน

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

1. หลักเกณฑ์การตีพิมพ์ในวารสารปัญญาปณิธาน

วารสารปัญญาปณิธาน เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนิสิตนักศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา การศึกษา ภาษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การท่องเที่ยว และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย มีกำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับคือ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม-มิถุนายน / ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม-ธันวาคม (ราย 6 เดือน) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

2. ประเภทของบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารปัญญาปณิธาน

2.1 บทความวิชาการ เป็นบทความที่เสนอเนื้อหาความรู้ ความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวิชาการที่เชื่อถือได้ในเรื่องนั้น ๆ โดยมีหลักฐานทางวิชาการอ้างอิง

2.2 บทความวิจัย (Research article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

3. การจัดเตรียมบทความ

วารสารปัญญาปณิธานได้พัฒนาและปรับปรุงรูปแบบของบทความ โดยได้ปฏิบัติตามคู่มือแนะนำการเตรียม Template สำหรับการสกัด Metadata ของวารสารตีพิมพ์ ให้สอดคล้องกับเกณฑ์ที่ TCI กำหนด รวมถึงข้อควรระวังในการจัดเตรียมบทความด้วย เช่น ข้อควรระวังการจัดเตรียมบทความในส่วนของผู้แต่ง ไม่ใส่ตำแหน่งทางวิชาการ ยศ ตำแหน่งราชการ ทหาร ตำรวจ สถานภาพทางการศึกษา หรือคำนำหน้าชื่อ หรือท้ายชื่อ เช่น นาย, นาง, นางสาว, ผศ.ดร., PhD, ร.ต.ต., พ.ต.ท. และไม่ระบุสถานภาพผู้แต่ง เช่น นักศึกษาปริญญาเอก, อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์, ผศ.ดร., ผู้อำนวยการ ..., คณบดีคณะ..., พยาบาลวิชาชีพ สังกัดผู้แต่ง ต้องมีสังกัดเดียว (หากมีหลายสังกัดให้เลือกเพียง 1 สังกัด) และควรระบุ หน่วยงานระดับต้น เรียงไปจนถึง หน่วยงานหลัก จังหวัด รหัสไปรษณีย์ และประเทศ ดังตัวอย่างเช่น “ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี” และระบุภาษาอังกฤษเป็น “Department of Physics, Faculty of Science, King Mongkut’s

University of Technology Thonburi, Bangkok, 10140, Thailand” และตามด้วย E-mail ของผู้แต่งหลักทุกครั้งเป็นต้น โดยเมื่อผู้แต่งเขียนบทความตามรูปแบบที่วารสารกำหนดแล้ว จึงเข้าสู่ขั้นตอนส่งบทความในระบบ Thaijo2 ต่อไป

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้บทความที่ผู้เขียนได้ส่งมามีรายละเอียดที่กองบรรณาธิการสามารถเก็บข้อมูลไว้ในระบบได้ จึงกำหนดการเตรียมต้นฉบับไว้ ดังนี้

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 12 – 15 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าน้ำกระดาษขอบบน 3 ซม. ขอบล่าง 1.5 ซม. ขอบซ้าย 2.5 ซม. ขอบขวา 1.5 ซม. กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัด พร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้ โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสังกัดหรือหน่วยงาน และ E-mail พิมพ์ด้วยตัวอักษรปกติอยู่ที่ชื่อเรื่อง โดยเรียงมาทางด้านขวา

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป มีความกะทัดรัด และสั้น

2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัยกรอบแนวคิดและระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

5) สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

6) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) หมายถึง ประเด็นที่ผู้วิจัย เสนอแนะขึ้นมาจากผลการวิจัย หรือข้อค้นพบจากการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อให้ข้อมูล คำแนะนำแนวทาง หรือวิธีการใด ๆ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำ ข้อเสนอแนะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนา การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน หรือการบริหารจัดการ เป็นต้น

7) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเนื้อเรื่องเท่านั้น ใช้การอ้างอิงแบบ APA

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิง ทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้อง ของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อ ป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่ง ต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุ ชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน และปีที่พิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงใน ฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงใน บทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย เพราะอวิชาเป็นปัจจัย สังขารทั้งหลายจึงมี เพราะสังขารเป็นปัจจัย วิญญาณจึงมี ฯลฯ ความเกิดขึ้นแห่งกองทุกข์ทั้งหมดนี้ มีได้ด้วยประการ ฉะนั้น” (ส.นิ.(ไทย) 16/35/75) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (สมภาร พรหมทา, 2555)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2550)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อากาศโรและคณะ, 2558)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา. //สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อหนังสือ. //(ครั้งที่พิมพ์). //สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาทวิ มหาปณฺโณ. (2557). *ดุลยภาพชีวิตเชิงพุทธ เพื่อความมีอายุยืน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมพร รุ่งเรืองกลกิจ. (2553). พระพุทธศาสนากับงานสุขภาพจิต. ใน พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (บรรณาธิการ). พระพุทธศาสนากับการฟื้นตัวจากวิกฤติการณ์โลก. (หน้า 3-20). กรุงเทพมหานคร: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.

4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่ (ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

บรรจบ บรรณรุจิ. (2557). พระวัชกสิในคัมภีร์บาลี : จุดเชื่อมโยงที่ยังไม่พบ. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 10(2), 25-44.

5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ปรีชา พิณทอง. (2532). คอล่า. ใน สารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ, (หน้า 173). อุบลราชธานี: ด้านสุทธาคารพิมพ์ จำกัด.

6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

เปรียญ 10. (22 พฤษภาคม 2562). เหลียวหลังแลหน้ามหาจุฬาฯ ทางเลือกสำหรับคนชนบท. เดลินิวส์, น. 5.

7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อวิทยานิพนธ์. //ใน ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา. //ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาประหยัด ปณฺญาวโร (สุนนท์). (2542). จริยธรรมในลำกลอน. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แม่ชีกฤษณา รักษาโฉมและคณะ. (2556). รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทาง พระพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กระบวนการเปลี่ยนแปลง “เส้นทางบุญ” สู่ “เส้นทางธรรม. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช).

8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์). //ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์. //(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

โกเมทร์ อ่อนนุช. (5 พ.ย. 2560). ความเชื่อเรื่องนาคในพระพุทธศาสนา. (นางสาวเจนจิรา พุ่มแก้ว, ผู้ สัมภาษณ์)

9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่เผยแพร่). //ชื่อเรื่อง. //เรียกใช้เมื่อ/จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2562). *สิ่งแรกในพระพุทธศาสนา* (4). เรียกใช้เมื่อ 18 พฤษภาคม 2562 จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_193297

10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อเรื่อง (ถ้ามี). //ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของ โครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์

วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2547). *จาริกบุญ-จาริกธรรม*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวย จำกัด.
- ประพันธ์ ศุภษร. (2554). ชัมมสันตติ: วิธีการตอบปัญหาเรื่องกรรมกับอนัตตาของพระนาคเสน. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 7(1), 54-61.
- สมภาร พรหมทา. (2534). อดีตต่อกับนัตถิตาในพุทธปรัชญาเถรวาท. ใน *ดุขฎิณีพนธ์อักษรศาสตร์ดุขฎิณีบัณฑิต ภาควิชาปรัชญา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา พิณทอง. (2532). คอล่า. ใน *สารนุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ*, (หน้า 173). อุบลราชธานี: ตำนสุทธการพิมพ์ จำกัด.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาอากาศเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก <https://is.gd/zOr2aQ>
- Boo Elizabeth. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*. Vol. 1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. *The Iranian Journal of Allergy*, 6 (5), 25-28.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารปัญญาปณิธานได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/PPJ/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail : ppj.mcunk@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารปัญญาปณิธาน

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข

จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. เงื่อนไขของบรรณาธิการ

เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินบทความแล้ว มีความเห็นให้แก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ หากรายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยนั้น ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารปัญญาปณิธาน หรือไม่ผ่านการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์แล้ว ผู้นิพนธ์บทความจะได้รับวารสาร ลังค์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความฯ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้นิพนธ์บทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....

.....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(ไม่ควรเกิน 5 ย่อหน้า) (16 pt)

1. กล่าวถึงความจำเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือ แนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....
2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....
3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....
4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

- 1.....(16 pt).....
- 2.....(16 pt).....
- 3.....(16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....

.....

.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย ส่งเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18pt)

(16pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กะทัดรัดได้ใจความพร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....
.....
.....

เอกสารอ้างอิง : (18 pt) อ้างอิงแบบ APA ไม่น้อยกว่า 5 เล่ม

.....(16 pt).....
.....
.....(16 pt).....
.....
.....(16 pt).....
.....
.....(16 pt).....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความ วิชาการ

ชื่อบทความ(ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ(อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ(ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้นิพนธ์บทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt).....

.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt).....

.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt).....

.....
.....
.....

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt).....

.....

สรุป (18 pt)

(16 pt).....

.....
.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) อ้างอิงแบบ APA

.....(16 pt).....

.....
.....(16 pt).....

.....
.....(16 pt).....

.....
.....(16 pt).....

.....
.....

**แบบฟอร์มนำส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร ปญญาปณิธาน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย**

1. ชื่อ-ฉายา-นามสกุลของผู้นิพนธ์บทความ

(ภาษาไทย).....

ชื่อ-ฉายา-นามสกุลของผู้นิพนธ์บทความ

(ภาษาอังกฤษ).....

ตำแหน่ง :

() อาจารย์ มหาวิทยาลัย.....() บุคคลทั่วไป

() นิสิต/นักศึกษา มหาวิทยาลัย.....

ระดับ ปริญญาโท ปริญญาเอก

ประเภทบทความ () บทความวิจัย () บทความวิชาการ () วิจารณ์หนังสือ

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

2. สถานที่ติดต่อผู้นิพนธ์บทความ

ที่อยู่ติดต่อสะดวกที่สุด.....

.....โทรศัพท์.....E-mail.....

เมื่อคณะบรรณาธิการของวารสารพิจารณาแล้ว มีมติให้แก้ไขปรับปรุงบทความ ข้าพเจ้ามีความยินดีรับไปแก้ไขตามมติดังกล่าวนั้น และข้าพเจ้าขอรับรองว่า บทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และไม่ได้คัดลอกหรือดัดแปลงมาจากของผู้ใดทั้งสิ้น

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ชำระค่าธรรมเนียมขอตีพิมพ์บทความลงในวารสาร ปญญาปณิธาน ตามอัตราที่ได้กำหนดไว้แล้ว

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้นิพนธ์บทความ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

หมายเหตุ : กรุณาส่งแบบฟอร์มมาที่ วารสารปญญาปณิธาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย E-mail : ppj.mcunk@gmail.com